

RELECTIO REGVLAE,

Possessor malæ fidei. De regulis iuris, lib. 6.

autore Didaco Couarruias à Leyua,

Segouienti Episcopo.

ex 11

AD MAGNIFICENTISSIMUM, AC IVRIS VTRIVS-
que Consultissimum, D. Martinum à Velasco, Caroli Cesaris Hispaniarum
Regis, in eius summo Senatu Consultarium.

LIBRO
DEL IVA
MARCO

SALMANTICAE,

In ædibus Dominici à Portonarijs, S. C. M. Typógraphi.

M. D. LXIX.

Cum Priuilegio Regis.

Esta cassado a tres maravedis el pliego.

REFLECTIO RECVLAE

ON Philippe por la gracia de Dios Rey de Castilla, de Leon, de Aragon, de las dos Sicilijs, de Hierusalem, de Nauarra, de Granada, de Toledo, de Valencia, de Galicia, de Mallorca, de Seuilla, de Cerdeña, de Cordoua, de Corcega, de Murcia, de Iuen, de los Algarues, de Algezira, de Gibraltar, de las Islas de Canaria, de las Indias Islas, y tierra firme del mar Oceano, Conde de Flandes y de Tyrol, &c. Por quãto por parte de vos el Reuerẽdo in Christo padre don Diego Couarruuias de Leyua, Obispo de Segouia del nuestro Consejo, nos ha sido fecha relacion que con licencia nuestra auia des impresos tres libros el vno intitulado Relectio regula Possessor. y el otro Relectio regula peccatum. y el otro Veterum collatio numismatum. Y por que despues aca que los auia des hecho imprimir, auia des hecho ciertas addiciones, nos supplicastes vos diessemos licencia y facultad para las tornar a imprimir, o como la nuestra merced fuesse. Lo qual visto por los del nuestro Consejo, fue acordado que deuiamos mandar dar esta nuestra carta en la dicha razon, y nos tuuimos lo por bien. Y por la presente damos licencia y facultad a qualquier impressor destos nuestros Reynos, para que por esta vez pueda imprimir los dichos libros que de suso se haze mencion, con las addiciones nueuamente añadidas en ellos, sin que por ello cayga ni incurra en pena alguna; y mandamos que la tal impresion se haga de los dichos libros originales que van cada plana rubricado y firmado al fin dellos de Domingo de çauala nuestro escriuano de camara, de los que residen en el nuestro Consejo, y que despues de impressos no se puedan vender ni vendan los dichos libros sin que primero se traygã al nuestro consejo, juntamente con el dicho original para que se vea si la dicha impresion esta conforme a el: so pena de caer e incurrir en las penas contenidas en la Prematica y Leyes de nuestros Reynos, y no hagades ende al, so pena de la nuestra merced y de veynte mil marauedis para la nuestra camara. Dada en Madrid a seys dias del mes de Deziembre de mil y quinientos y sesenta y siete Años.

El Licẽciado Diego Despinosa.

El Licẽciado Morillas.

El Doctor Durango.

El Doctor Suarez de Toledo.

El Doctor Francisco Hernãdez d' Licuana.

El Licẽciado Juan çapata.

Yo Domingo de çauala Escriuano de camara de su Magestad, la fizẽ escriuir por su mando, con acuerdo de los de su Consejo.

YO Domingo de çauala Escriuano de Camara de su Magestad, de los que residen en el su Consejo, doy fe que los Señores del Consejo tassarõ el libro intitulado, Regula Possessor de Couaruuias, a tres marauedis cada pliego escripto de molde, y en fe dello lo firme de mi nombre. Fecha en Madrid a treynta dias del mes de Enero del año de 1569.

Domingo de çauala.

Cum Privilegio Regis.

Esta carta es un original de la imprenta de la Universidad de Salamanca.

ELICENTIA TVS CHR I
stophorus Gutierrez de Moya, Vicarius

Generalis Salmanticensis, Doctori Didaco Couarru-

uias à Leyua, in Granatensi Prætorio Consi-

liario Regio dignissimo

Salutem.

VVM omnia Conciliorum Decreta reipublicæ Christianæ plurimum conducant, illud tamen vnum, inter cætera summo Consilio videtur mihi constitutum, Couarruias Doctissime, quo cautum est, nè cuiusquam scripta in lucem prodeant, quæ non prius fuerint iudicum calculis approbata. Sic enim & communi Christianæ Reipublicæ utilitati, & scriptorum nomini optimè consultum arbitror. Etenim neque illa hæreticorum, aut scriptitantium multitudine opprimetur, quò minus eruditissimorum hominum scriptis fruatur, & ad veram, ac firmam doctrinam aspiret: neque quisquam erit tam impudicus, qui vel gloriæ approbatissimorum hominum detrahere, vel scripta illa audeat impugnare, quæ sciat publica autoritate approbata. Ea quippe est aliquorum nostri temporis peruerlitas, vt inter semen Euangelicum zizania disseminare non dubitent: ea rursus aliorum impudentia, vt quò peritior quisquam est, quò literis clarior, quoque pluribus virtutis & eruditionis ornamentis illustrior, eò magis illius gloriam audeant denigrare, ac si accessurum sibi foret quicquid iniquè ab alijs detractum volunt. Quorum audaciam meritò sanè sacrum Concilium videtur cohibuisse. Cùm igitur iuxta huius Concilij Decretum ad nos allata sint eximia tuæ eruditionis testimonia, quæ in communem omnium vtilitatem velles literis mandari: cognoui non solum publicam autoritatem tibi præsidio futuram aduersus detractorum linguas, verùm etiam multò firmiter munimentum tuis operibus inesse, quod ora quantūvis impudentissimorum hominum possit obturare. Idque nimirum est, eximia quædam, & singularis doctrina orthodoxæ fidei nimium consona, quam, si quispiam alius inter Iurisperitos, cum eloquentia ita coniunxisti, vt vnico typo vtriusque imaginem accuratissimè expresseris. Neque enim meo iudicio illa hoc solo nomine commendantur, quòd nihil in eis desideretur, quod ad

¶ 2 perfe-

perfectam Iuris cognitionem spectet, sed verborum elegantia, orationis
etiam ornatus, atque splendor collaudantur. Quare libentissimè cui-
cunque typographorum copiam fecimus cudendi hæc tua scripta,
quæ præterquàm quòd solo auctoris nomine probatissimis quibusque
erunt iucundissima, scio tum vtriusque Iuris peritia, tum vtriusque
linguæ eruditione, fore apud vniuersos satis commendata. Nec possum
mihi non gratulari, quòd nescio quam aspirante fortuna ad id digni-
tatis euectus sim, vt quæ me teste quondam Salmanticæ profitebaris, &
quæ omnibus sunt probatissima meo potissimùm calculo debeant confir-
mari: verùm longè magis toti Hispaniæ gratulor, quòd te nacta sit Iurisperi-
torum facundissimum, qui eam politiori literatura possis illustrare.

Cura igitur, vt talè te reipublicæ literariæ patronum exhibeas,
qualem iam pridem omnes conceperamus.

Vale. Salmanticæ.

AD MAGNIFICENTIS

simū, ac Iuris vtriusque Consultissimum.

D. Martinum à Velasco, Caroli Cæsaris, Hispaniarum
Regis, in eius summo Senatu consiliarium, Didaci
Couarruias à Leyua Toletani, in Cómenta-
rios Regulæ Possessor.

P R A E F A T I O.

HATEOR SANE, VIR MULTIS NOMI-
nibus ornatissime, nihil mihi felicius in hac scribendi alea contin-
gere potuisse, quam quod te grauisssimorum & denique eruditissi-
morum autorum censorem acerrimum, meorum tandem studio-
rum, quæ hæctenus publica fecerim, vindicem habuissem. Liceret
enim mihi hoc à te beneficium impetrare, pro tuo insigni candore,
quo à primis adolescentiæ annis ità tibi omnes iuris vtriusque professores deuinxisti,
ut nemo sibi ipsi placere valeat, qui non sit tuam egregiam expertus eruditionem.
Ipse verò singulari quodam iure id obtinerem utique, quòd domus illa toto percelebris
orbe, illustre sanctissimi Saluatoris collegium te alumnum habuerit, & me, indignum
quãuis, annis decem in idem sodalitiū, ac literarium suscepit contubernium.
Quam equidem naëtus occasionem cum Pincie iter Tridentum ipse parares, minimè erubui,
tuum toto tunc orbe celebratissimum iudicium, etsi intempestiuè, fœliciter tamen
interpellare, quo Epitomen, quam in Quartum Decretalium edere constitueram, vel
probares, vel refelleres: aut me ipsum eorum admoneres, quæ forent eo in opusculo ca-
stiganda. Hanc verò summè à me optatam operam scio equidem haud recusares, nisi te,
de summa rerum agere conatus Carolus Cæsar, Hispaniarum Rex inuictissimus,
ad Tridentinam Synodum ire iussisset. Apud quam adeo prudenti solertiq̃ animo,
Cæsaris, imò totius Christianæ reipub. negotia peragere aggressus es, ut planè testatis-
simum feceris, maximam de te, ac de tua indole omnes meritò expectationem semper
habuisse. Ea verò synodo, multis, proh dolor, de causis intermissa, Rex ipse, quo vndiq̃
Hispanorum regimini & publicæ vtilitati te deditissimum haberet, Regio, supremoq̃
Prætorio conscriptum ex Italia in Hispaniam iure optimo tibi patriam dilectissimam,
redire iussit. Hunc autem fœlicissimum tuis omnibus reditum, ità ipse animo grauis-
simum habui, ut mihi amici omnes hac de causa gratulari minimè cessauerint: illud ala-
ci iudicio cogitantes, te meorum omnium operum patronum, censoremq̃, à me qui-
dem optatissimum, futurum. Id equidem ut statim agere constituas, breues hosce Cò-
mentarios in regulam, Possessor. tuo nomini primùm a me dicatos suscipias obsecro.
Hos etenim cum olim Salmantica titulum de Regulis iuris, interpretarer, edere decre-
ueram: quo in tractatu de Præscriptionibus quæstiones quasdam iuxta propriam sen-
tentiam

tentiam definirem, non sanè ab aliorum Autorum iudicio distinctam, sed breuiori, ut
fallor, compendio à iuris naturalis, diuini, & humani legibus deductam. Nec me jal-
lit post tot doctissimorum virorum hoc in tractatu diligentissimas Lucubrations, fore qui-
dem, ut hæ, quæ modo à nobis eduntur, inanes existimetur: quippe quæ rem a multis
iam diu tories examinatam, repetant iterum. Ipse tamen eo animo Relectionem istam
in ordinem redegei, ut quædam facilius possent intelligi; quæ tot rationum, et autorum
confliktu omnibus quidem obuia, ægerime tandem percipiebantur. aliquot autem, quæ
meo iudicio non satis ad iuris normam ab alijs tradita fuere, nostram opinionem &
secundum eam veram interpretationem asequerentur. Denique tuum nactus hac in
parte, sicut & in omnibus, patrocinium, minimè potui continere, quin & opus istud
publicum, ac priuatim aliorum iudicium experiretur. Scio enim satis tuo nomine mu-
nitum, ac tutum esse ab his calumnijs, quæ solent plurimum synceris, ac candidis au-
toribus nocere. Quod si intellexero tibi etiamnum hoc placere, æquisimum mei

laboris, & industriæ mercedem ex eo consequuntum esse opinabor. Vale Iu-

ris Prudentiæ Clarissimum Columen: è Granata, Calendis

Octobris. Anno Domini,

M. D. LIII.

REGIAE LEGES,

quæ præcipuè in hoc opere
declarantur.

LIBROS
DEL DR.
L. MARCO

Egia. l. 6. tit. 29. par. 3. fo. 29. co. 1. & inde.
Regia. l. vlti. tit. 13. lib. 3. Ordina. fo. 29.
col. 4. nu. 4. & fo. 34. col. 1. versic. 2.
Regia. l. 41. Tauri. fol. 32. col. 1. versic.
cul. testes.

Regia. l. 3. & 4. tit. 13. li. 3. Ordin. fol. 73. col. 4. nu. 1.

Regia. l. 63. Tauri. fol. 74. col. 4. nu. 2.

Regia lex Caroli. V. de mercedibus famulorū.
fol. 75. col. 2. versic. ad idem.

Regia. l. titu. 13. lib. 3. Ordin. fol. 80. col. 1. nu. 7.

Regia. l. 63. Tauri. fol. 86. col. 1. num. 8.

Loca Iuris Ciuilibis in hac Relectione peculiari- ter explicata.

L. 2. C. de seruit. & aqua. fol. 12. col. 2. num. 8.

§. Quorū. Insti. de interdicitis. fol. 17. co. 4.

L. vlt. C. de sacros. eccle. fo. 27. col. 1. versic. 1.

L. Cū de in rē versic. ff. de vsur. fol. 35. col. 3. nu. 2.

L. nihil. C. de vsuc. pro hærede. fol. 41. col. 3. nu. 3.

L. si vir. ff. de vsuca. pro donat. fol. 56. col. 2. n. 10.

L. nūquā. in princ. ff. de vsuc. fol. 56. col. 3. & 4.

L. nec vsu fructuarium. C. de vsufruct. fol. 63.
col. 1. num. 2.

L. & generaliter. ff. de noxalib. fol. 66. co. 1. nu. 8.

L. nam hoc natura. ff. de cōdiēt. indebit. fo. 87.
col. 2. in fin. cum sequent.

L. si duo patroni. §. Iulianus. ff. de iureiuran. fol.
89. col. 3. num. 4.

Loca Iuris Canonici aut declarata nouiter, aut emendata.

C. sicut. 16. q. 3. fol. 20. col. 1.

C. quicumq. 16. q. 3. fol. 21. col. 1. num. 2.

C. si virgo. 34. q. 2. fol. 50. col. 3. num. 4.

C. cura. de iure patron. fol. 66. col. 4. num. 1.

C. nobis. de iure patrona. fol. 68. col. 3. & sequēt.

C. Cū longē. 63. distin. fol. 69. col. 2. versic. olim.
& col. 4. num. 6.

C. 1. de præscriptio. fol. 80. col. 3. num. 8.

C. placuit vt quicumque episcopi. 16. q. 3. fol. 80.
col. 3. num. 8.

30 Sunt præterea loca Doctorum aut explica-
ta, aut notata diligentius, quæ in proprijs ele-
mentis initialibus nominum, inuenies.

Index rerum, quæ in hac Relectione tractan- tur, maximè insi- gnium.

A

Actio & exceptio, sunt relatiua. fol. 2.
col. 3. numero. 4.

Actiones & contractus bonæ fidei,
vnde ita appellati. fol. 43. col. 3. &
fol. 44. col. 4. nu. 4.

Actiones personales, quomodo iure Regio præ-
scribantur. fol. 73. col. 4. num. 1. & sequenti.

Actiones personales an possint præscribi cum
mala fide. fol. 75. col. 4. nu. 4.

Actiones temporales qualiter perpetuētur. fol.
85. col. 2. num. 6.

Actiones redhibitoria & quanto minoris, an tē-
pore legibus definito, excludantur, etiam iu-
re Canonico? fol. 78. col. 3. num. 5.

Actiones personales quo tempore contra eccle-
siam præscribantur. fol. 23. col. 3.

Actus corporeus an sit ad acquirendam posses-
sionem necessarius? fol. 8. col. 3. versic. tertio.

Adquisitio possessionis quid sit? fol. 8. col. 1. n. 1.

Admonitio Rom. Pontificis, quando interrupt
pat præscriptionem? fol. 85. col. 1.

Aequitas & rigor quomodo distinguantur. fo-
lio. 43. col. 4. num. 3.

Animi mutatio nunquam præsumitur. fol. 154
col. 3. num. 1. & fol. 16. col. 3. num. 3.

Annua præstatio vniformis, an longo tempore
inducat tituli & causæ præsumptionem? fol.
35. col. 3. num. 1.

Annua præstatio ratione redditus per triginta an-
nos facta, redditus adquisitionem præscriptio-
ne affert. fol. 36. col. 1. num. 3.

Annua præstatio temporis immemoralis, etiā
sine causæ allegatione, inducit annui redditus
adquisitionem. fol. 36. col. 2. num. 4.

Annua præstatio à Vasallis domino facta, non
inducit ius exigendi. fol. eod. col. 3. num. 5.

Aquilius Iuriscōsul. primus formulam de do-
lo malo protulit. fol. 47. col. 3. ver. his deniq.

Afinina detentio. fol. 8. col. 4.

B

I N D E X.

- B**artoli sententia in l. seruitute. 2. de seruitu. folio. 6. col. 2. vel. 8.
 Bartoli doctrina in l. sed si leges. 5. scire. ff. de petitione heredit. fol. 53. col. 1. nume. 6.
 Bartoli locus in l. naturaliter. nu. 11. ff. de vsucap. fol. 60. col. 2.
 Bona fides, signum omne, & dolum excludit. fol. 43. col. 1. nu. 1.
 Bona fides interdum quod æquum bonumque est significat. fol. 43. col. 3. nume. 2.
 Bonæ fidei contractus, unde ita appellati. fol. 44. col. 4. num. 4.
 Bonæ fidei contractus, an iure Canonico a stricti iuris contractibus distinguantur? fol. 46. col. 3. nu. 5.
 Bonæ fidei contractus cur sint ipso iure nulli, si dolo det causam contractui, non ita stricti iuris? fol. 46. col. 3. num. 6.
 Bonæ fidei possessor quis dicatur? fol. 49. col. 2. nu. 1.
 Bona fides & mala an habeant medium? fol. 49. col. 3. nume. 2.
 Bona fides ad factum pertinet. fol. 53. col. 2. vers. i.
 Bona fides absque titulo dari potest. fol. 57. col. 2. numero. 1.
 Bona fides in dubio præsumit, etsi non sit titulus, nisi cõtrariũ probetur. fol. 57. col. 4. nu. 2. cũ seq.
 Bona fides quo tempore sit necessaria ad præscriptionem. fol. 83. col. 1. num. 3.
- C**
- C**aptus ab hostibus, quando vsucipiat ea que anteposidebat. fol. 19. col. 2. ver. hic planè.
 Caroli. V. lex de mercedibus famulorũ. fol. 75. col. 2. vers. ad idem.
 Centenaria præscriptio necessaria est contra Romanam ecclesiam. fol. 23. col. 4. nu. 6.
 Centenaria præscriptio an sit necessaria in ijs rebus, quæ Principis, vt Principis, sunt? folio. 26. col. 4. nume. 9.
 Centenariæ præscriptionis et immemorialis differentia. fol. 31. col. 1. num. 6.
 Centenaria præscriptio quomodo probetur? folio. 32. col. 4. nu. 8.
 Centenaria præscriptio an probetur, probata immemoriali. fol. 33. col. 1. nume. 9.
 Centenaria præscriptio non requirit titulum. folio. 41. col. 2. vers. 4.
 Citatio quando interrumpat præscriptionem. folio. 84. col. 4. ver. 4.
 Civilis possessio quid? fol. 9. col. 3. nu. 4.
 Civilissima possessio. fol. 8. col. 3. & fol. 19. col. 1.
 Civilis interruptio præscriptionis, quibus modis accidat. fol. 84. col. 1. nu. 4.
 Clerici an possint prohiberi statuto laicorũ, à paucis communibus? fol. 40. col. 3.
 Collegialis ecclesiæ autor vel dotator nõ habet in ea ius præsentandi rectorẽ vel platurũ. fol. 63. col. 3.
 Concilium Toletanum duodecimum. fol. 69. col. 4. vers. cùm longè.
 Confessio pristinae possessionis an inducat præsentis præsumptionem? fol. 16. col. 1. nu. 2.
 Consuetudo an requirat scientiam Principis? folio. 14. col. 4.
 Consuetudo iurisdictionẽ dare pot. fol. 28. col. 3.
 Consuetudo & præscriptio differunt. ibidem.
 Conscientia quid? fol. 43. col. 2.
 Contestatio litis apud iudicem non competentem, non interrumpit præscriptionem. fol. 84. col. 2. vers. Secunda.
 Contractus & actiones bonæ fidei, unde ita appellati & quæ differant à stricti iuris? fol. 43. col. 3 & fol. 44. col. 4. & deinceps.
 Contractus bonæ fidei an distinguantur à stricti iuris contractibus, iure canonico? fol. 46. col. 3. nu. 5.
 Contractus bonæ fidei quare sint ipso iure nulli dolo dante causam contractui, non item stricti iuris? fol. 46. col. 3. num. 6.
 Contractus dolo initus apud veteros efficax erat, nisi in bonæ fidei iudicijs. fol. 47. col. 3. ver. his denique.
 Contractus bonæ fidei an distinguantur a contractibus stricti iuris, in materia doli dantis causam in foro conscientia? fol. 49. col. 1.
 Contrariorum quomodo sit eadem disciplina. folio. 49. col. 4. & quomodo in eis argumenta ducantur. fol. 50. col. 4. vers. verum.
 Culpa quomodo in iure accipiatur? fol. 53. col. 3.
 Custodia rei aliud est à detentione. fol. 9. col. 1.
- D**
- D**iciuane sit an natia actio, quæ præscriptione per restitutionem extincta veteri dño competit. fol. 93. col. 1. num. 4. & quid id referat?
 Declinatio iurisdictionis an sit propriè exceptio? fol. 3. col. 2. ver. Quinto.
 Decretum iudicis non defendit præscribentem cum mala fide. fol. 66. col. 2.
 Defensio qua differat ab exceptione? fol. 2. col. 3. & 4. num. 4.
 Definitio per effectus an aliquando sit admittenda? fol. 4. col. 4. num. 1. & fol. 5. col. 1.
 Definitio præscriptionis ex Canonistarum, vulgarique significatione. fol. 6. col. 3. num. 4.
 Denuntiatio Evangelica non est admittenda contra eum qui præscripsit. fol. 97. col. 1. ver. Tertio.
 Detentio Alinina quæ? fol. 8. col. 4.
 Differentia emancipationis & patris potestatis in quibus sublata sit hodie? fol. 41. col. 4.
 Dini locus vitiosissimus, emendatus. fol. 83. col. 1. numero. 3.
 Dolo dans causam contractui bonæ fidei, cur

I N D E X

eum nullū faciat ipso iure? fol. 46. col. 3. num. 6
 Dolus dans causam contractui an tollat consensum? fol. 48. col. 2. & 3.
 Domini quo tēpore adquirant contra Vasallos ea que iure comuni non debentur. fol. 37. column. 1. vers. tandem.
 Domini non possunt cogere Vasallos ire ad sua molendina. fol. 38. col. 4. nume. 7.
 Domini qualiter adquirere possint ius cogendi subditos, vt ad sua tantū molendina accedāt. fol. 37. col. 2. nume. 6.
 Dominium adq̄sītū p̄scriptiōe, sitne vile, an directum. fol. 88. col. 1. num. 2. & sequenti.
 Dominium vile adq̄sītū p̄scriptiōe, quos effectus habeat. fol. 91. col. 2. numer. 6.
 Dominium vile adq̄sītū p̄scriptiōe an tolli possit per principem sine causa. folio. 93. col. 4. nume. 5.
 Dominium directū apud veterem dominum manens post rem p̄scriptam ab alio, quos effectus habeat. fol. 94. col. 1. & sequentib.
 Dominus vetus rei p̄scripta, potest agere contra eū, qui nec p̄scripsit, nec causam habet ab eo qui p̄scripsit. fol. 92. col. 4. nume. 3.
 Dominus vetus an possit impedire confiscationē rei p̄scripte ob delictum p̄scribentis. fol. 94. column. 2. numer. 6.
 Dominus vetus an possit rem ab alio p̄scriptā vi clamve rapere, aut compensationis ratione detinere. fol. 97. col. 2. vers. 5.
 Dubitans an habeat bonam fidem? fol. 50. colū. 2. nume. 3. & ibi an possit vsucapere?
 Dubium duplex. fol. 51. col. 2.

E.

Ecclesia contra ecclesiā, iure veteri, p̄scribat triginta annis. fol. 19. col. 4. nu. 11. qd iure posteriori? fol. 21. col. 2. ver. verū. nu. 3.
 Ecclesia hæres instituta, an possit detrahere falci diam de legatis alteri ecclesiæ? fol. 22. col. 4.
 Ecclesiarum res mobiles, vsucapiuntur triennio. fol. 23. col. 2. nume. 5.
 Ecclesia Romana centum annorū priuilegio vtitur, in p̄scriptiōibus. fol. 23. col. 4. nu. 6.
 Ecclesiæ collegialis cōstructor, vel donator, quod ius patronatus habeat. fol. 68. col. 3.
 Ecclesia restituitur aduersus p̄scriptiōe etiam quadragenariam, ex causa ordinaria. folio. 99. column. 3. nume. 4.
 Emancipationis & patriæ potestatis differentia in quibus hodie sublata. fol. 41. colū. 4.
 Emphyteuta quam possessionem habeat? folio. 9. column. 4. cum sequent. & fo. 11. column. 3. ver. quāobrem.
 Emphyteuta non potest dici quasi proprietarius

contra lafon. fol. 91. col. 2. nume. 2.
 Emptor bonæ fidei quis dicatur? fol. 49. col. 3. tertia *in fine* & *in fine*. fol. 44. column. 1.
 Episcopus quomodo p̄scribat partem alienæ diocesis, quam ad Catholicam vnitatem reduxerit? fol. 80. col. 3. num. 8.
 Errans in iure, an habeat malā fidem, & an possit p̄scribere? fol. 52. col. 1. nume. 5. cum sequen.
 Error iuris an in animæ iudicio vsucapionem impediatur. fol. 55. col. 1. nume. 8.
 Error iuris maximè dubij & perplexi non impedit p̄scriptiōem. fol. 56. col. 1. num. 9.
 Error iuris cum errore facti contingens, an proffit vsucipienti? fol. 56. col. 2. nu. 10.
 Exceptio & p̄scriptio, qua ratione differant. fol. 2. col. 2. nu. 10. & fo. 3. col. 3. tertia.
 Exceptio quid sit? fol. 2. col. 3. nume. 4. & fo. 3. column. 3.
 Exceptio & defensio quid differant. fol. 2. col. 4.
 Exceptio propriæ actionis est exclusio, nō intentionis. fol. 3. col. 1. vers. tandem. & colū. 2.

F.

Fidatarius quam possessionē habeat? fol. 11. col. 3. ver. quāobrem.
 Ficta possessio quæ, & an sufficiat ad p̄scriptiōem. fol. 18. col. 1. num. 5.
 Ficta mala fides. fol. 64. col. 3. tertia.
 Fides quid? fol. 43. col. 2. & col. 3. tertia.
 Filius suus hæres p̄scribere non potest pro hærede. fol. 41. col. 3. tertia. nume. 3.
 Filius suus hæres p̄scribit ritu. pro hærede, quoties habet hæreditatem ex capite, vnde agnati. fol. 42. col. 1. nume. 4.
 Filius suus hæres repudians hæreditatem simpliciter, an possit eam postea accipere, ex capite, vnde agnati? fol. 42. col. 2. nume. 5.

G.

Glos. in l. 3. ff. de vsucap. fo. 6. col. 2. vers. 6.
 Glossa in l. 1. §. videndum. ff. de successor. edict. fo. 42. col. 2. nu. 5.

H.

Hæres eius, qui precario rogauit, an intelligatur dño possidere? fo. 63. col. 3. nu. 3.
 Hæres triginta annis p̄scribitur à defūcto mala fide possessam. fol. 64. column. 1. nu. 4. & quid in hoc casu si inuentarium fecerit? fol. 64. col. 3. tertia. nume. 5.
 Hæres hæredis potest p̄scribere rem possessam mala fide à primo defuncto. folio. 65. column. 3. vers. sexto.
 Hæres p̄scribit etiam cum mala fide contra legatarium. fol. 79. col. 1. vers. 9.
 Hispaniæ Reges quo iure possint Episcopos nominare. fol. 66. col. 1. nume. 5.

I N D E X.

I.

- I**sonis sententiæ tres improbata. fol. 30. col. 4. & sequentibus.
- Ignorantia iuris humani, an, & quâdo habeat culpam. folio. 53. colum. 2. num. 7.
- Ignorantia iusta quando det maioribus restitutionem aduersus præscriptionem. folio. 97. col. 4. §. tertio. per totum.
- Ignorantia hæc quomodo probetur. fol. 100. col. 4. ad finem.
- Immemoralis præscriptio. fol. 14. col. 2. versic. tertio. & fol. 36. col. 2. & fol. 38. col. 2. nu. 4.
- Immemoralis præscriptionis & ceterariæ discrimina. fol. 31. col. 1. nu. 6. & fol. 33. col. 3. & c.
- Immemoralis præscriptio quomodo probetur. fol. 31. col. 4. nume. 7.
- Immemoralis probata, an probata videatur centenaria præscriptio. fol. 33. col. 2. nume. 9.
- Immemoralis præscriptio, quid efficiat in Vafallo rû oneribus, quæ impositiones vocantur? fol. 35. col. 1. nu. 1. & fol. 36. col. 3. num. 5.
- Immemoralis præscriptio titulum non requirit. folio. 41. col. 2. versic. tertio.
- Immemoralis præscriptio non procedit cum mala fide. fol. 59. col. 1. num. 4.
- Immunitas à soluendis indictionibus & collectis, quo tempore præscribatur. folio. 24. col. 4. numero. 8.
- Impositiones dominorum, quæ vocantur, quomodo præscribantur. fol. 35. col. 1. numer. 1.
- Interdictum Vnde vi, exigit possessionem tempore spoliationis. fol. 17. colum. 1. num. 4. & an sufficiat spoliatum probare se olim possedisse. ibidem.
- Interruptio præscriptionis quid differat à non nullis alijs similibus terminis? folio. 82. col. 1. numero. 1.
- Interruptio præscriptionis alia naturalis, alia civilis. fol. 82. col. 2. versic. interruptio.
- Interruptio præscriptionum effectus. folio. 85. col. 2. numer. 6.
- Interruptio præscriptionis, quo ad possessionem habet effectum, & quo ad proprietatem, & e contrario. fol. 86. colum. 1. nume. 8.
- Ipso iure, quid significet. fol. 47. col. 1. & c.
- Iudicis decretum & autoritas, minimè defendit præscribentem cum mala fide. folio. 66. columna secunda.
- Iurisdicção præscriptione potest adquiri. folio. 28. colum. 2. numero. 1. & quo tempore. folio. 29. colum. 1. nume. tertio.
- Iurisdictionis, meri, & misti imperij quasi possessio, causam habet continuam. folio. 29. col. 1. numero. 3.
- Iurisdicção aduersus inferiores à Principe, præscribitur tempore ordinario. folio. 30. col. 1. nume. 5.
- Iuris error an afferat bonam fidem? folio. 52. columna. 1. numero. 5. vbi, & an præscribenti profit?
- Iuris error in animæ iudicio, vsucapionem an impediatur? fol. 55. colum. 1. num. 8.
- Iuris error prodest regulariter, quo ad fructus. folio. 55. columna. 3. & c.
- Iuris ignorantia. vide, Ignorantia iuris.
- Iuris error maxime dubij, non impedit præscriptionem. folio. 56. colum. 1. nu. 9.
- Iuris error cum errore facti coniunctus, an inducat bonam fidem ad præscriptionem. folio. 56. colum. 2. nume. 10.
- Ius patronatus in ecclesia libera, non potest præscriptione quæri à laicis. folio. 67. columna. 2. numero. 2.
- Ius patronatus quanto tempore præscribatur? folio. 71. colum. 1. numero. 7.
- Ius patronatus potest in ecclesia habente patronos, contra eos præscriptione haberi. folio. 71. colum. 3. nume. 8.
- Ius strictum, quod appelletur. folio. 43. colum. 4. & folio. 44. colum. 1.
- Ius subtile. eodem fo. & columna. 3.
- Ius summum. ibidem. columna. 3.
- Ius summarie executionis prius præscribitur, manente actione personali. folio. 74. colum. 1. versic. vnde.

L.

- L**egata pauperibus, quadraginta annis præscribuntur. fol. 21. colum. 3. versic. imò legata ecclesijs. ibidem.
- Leges civiles de præscriptionibus cum mala fide, an procedant iure canonico. folio. 75. colum. 4. numero. 3.
- Et an sint vel in foro seculari seruandæ? fol. 77. colum. 2. nume. 4.
- Lex non potest priuati consensum inducere, si is non sit. fol. 79. colum. 2.
- Lex humana qua ratione possit vsucapionem & præscriptionem inducere. folio. 87. colum. 1. nume. 1.
- Lex humana an possit dominium directum ab vno in alium transferre? folio. 90. columna. 2. numero. 5.
- Lex de præscriptionibus non est pœnalis. fol. 96. colum. 4. versic. 2.
- Libertas à soluendis indictionibus & collectis, quo tempore præscribatur. folio. 24. col. 1. nume. 8.
- Litis contestatio, quas præscriptiones, & quando in

I N D E X

do interrumpat. fol. 84. col. 2. & sequent.
 Longum tempus quod dicatur. fol. 72. colum. 3.
 M.

Mala fidei præsumptio, an tollatur triginta annis? fol. 58. colum. 2. num. 3.
 Mala fides respectu vnus, an impediatur præscriptionem respectu alterius. fol. 60. col. 1. nu. 5.
 & quid si sit respectu vnus iuris, aut partis? folio. 61. colum. 1. versu. primus.
 Mala fides authoris an & quando noceat successor? fol. 61. colum. 4. per totum. 5.
 Mala fides defuncti non nocet hæreditriginta annis præscribenti. fol. 64. col. 1. nume. 4.
 Mala fides defuncti præsumpta, vel ficta nõ nocet hæredi. fol. 65. colum. 4. nu. 6.
 Mala fides defuncti, an successori singulari noceat. fol. 65. colum. 4. nume. 7.
 Mala fides quocumq; tempore ante perfectã præscriptionem contingens, eam interrumpit. fo. 82. col. 2. nume. 2. adeo vt nec ea recedente, præscriptio continueretur. fol. eodem colu. 3. & 4.
 Maioribus quando detur aduersus præscriptionem restitutio ex causã iustæ ignorantie. folio. 97. colum. 4. versu. Maioribus. & fol. 98. colum. 1. nume. 1. & sequentibus.
 Medium an sit inter bonam & malam fidem. fo. 49. colum. 3. numero. 2.
 Merum imperium præscriptione acquiritur. folio. 28. colum. 2. nume. 1.
 Minoribus datur restitutio contra præscriptionem etiam quadragenariam. folio. 99. colum. 3. versu. 2. & numero. 4.
 Missus in possessionem ex causã noxali vel dani infecti, an præscribat mala fide? fol. 66. col. 1. numer. 8.
 Mistum imperium præscriptione quæritur. fol. 28. colum. 2. nume. 1.

N.

Naturalis possessio quid? fo. 9. col. 3. nu. 4.
 Naturalis possessio quam præscriptionem possit efficere? fol. 11. colum. 2.
 Negatio simplex petitionis, non est exceptio. folio. 3. colum. 2. versu. quarto.

O.

Oblitio post quod tempus præsumitur? folio. 16. colum. 4.
 Oblitio in facto proprio cõtingit extemporis antiquitate. fol. 57. col. 2. versu. primu.
 Officium iudicis triginta annis præscribitur. fol. 99. col. 4. versu. quarto.
 Olim possessor, præsumitur hodie possidere. fol. 15. colum. 3. nume. 1. & 2. & an post decennium? fol. 16. colum. 3. nume. 3.
 Et quid quo ad interdictum vnde vi. fol. 17. co

lumna. i. numero. 4.
 P.

Pactum cui iure civili nõ tollatur per pactu sed tuitione prætoris. fol. 47. col. 2.
 Pacta quæ iuri præstare dicuntur Ciceroni? ibidem.
 Parochiani possunt præscribere ius præsentandi in ecclesia libera. fol. 68. colum. 2. nume. 3.
 Patriæ potestatis & emancipationis differetia in quibus hodie sublata? fol. 41. col. 4.
 Patronus ecclesie collegialis non habet ex constructione aut dotatione ius præsentandi rectorum, vel prelatum. folio. 68. colum. 3. vide, ius patronus.
 Pauperibus legata quo tempore præscribantur. fol. 21. colum. 3. versu. imò.
 Possessionis adquisitio quid sit? fo. 8. col. 1. nu. 1.
 Possessionis retentio quid sit? fo. eod. col. 3. nu. 2.
 Possessio civilissima quæ. fol. 8. colum. 3. & 4.
 Possessio quid? fol. 9. colum. 1. num. 3.
 Possessio quando sit facti & quando iuris? folio eodem. colum. 1. & 2.
 Possessio an rectè diuidatur in naturalem & civilem? fol. 9. colum. 3. num. 4.
 Possessio quæ sit sufficiens ad præscriptionem? fol. 11. colum. 1. num. 7. & fol. 18. col. 4.
 Possessionis probationes. fol. 15. col. 3. num. 1. & per totum. 6.
 Possessio ficta an sufficiat ad præscriptionem? fo. 18. col. 1. num. 5.
 Possessio quadoq; plurimu facti, quandoq; plurimum iuris habet. fol. eodem. col. 4. num. 6.
 Possessor bonæ fidei quis dicatur? fo. 49. col. 2. nu. 1.
 Possessor olim, hodie præsumitur possessor. vide, olim.
 Possessio triënalis iuxta regulã cæcellariæ obtenta defendit possessorem exceptione. fol. 71. col. 4. num. 10.
 Possessio triënalis non defendit possessorem, aduersus quem agitur de spolio. fo. 72. col. 4. versu. quinta.
 Possessio triënalis etiam bona fide obtenta, non dat titulum. fol. 72. col. 1. versu. sexta. nec redditutum in conscientia. ibid. nec impedit quominus episcopus possit exigere titulum. ibid. versu. octaua.
 Prælati iure veteri triginta annis præscribebant res alterius episcopatus. fol. 20. & 21.
 Præscribere quid significet? fol. 1. colum. 3. num. 1. & fol. 3. col. 3.
 Præscriptio exceptionem significat. ibidem.
 Præscriptio non tantum de dilatoria, sed & de peremptoria exceptione dicitur. fol. eodem. colum. 4. num. 2.

Præscribo

I N D E X.

- Præscribo domum, aut fundū, an latinè dicatur? fo. 4. col. 2. num. 6.
- Præscripta actio apud Imp. quid significet? fol. eod. dem. col. 2. ad extremum.
- Præscriptionis, ex Canonistarum vulgariq; significatione, definitio. fo. 6. col. 3. num. 4.
- Præscriptionis iustitia. fol. 7. col. 2. num. 5.
- Præscribēdis iuribus incorporalibus an & quando sit necessaria scientia & patientia. fo. 12. col. 1. num. 8.
- Præscriptio immemorialis. fol. 14. columna. 2. versic. tertio.
- Præscriptionum tempora varia. fo. 19. colum. 4. & per totum.
- Præscriptio, & consuetudo differunt. fol. 28. col. 2. num. 2.
- Præscriptio iurisdictionis, meri mistiq; imperij ius dare potest. fo. 28. col. 2. num. 1. & quo tempore. fo. 29. col. 1. num. 3.
- Præscriptionis immemorialis & centenariæ discrimen. fo. 31. col. 1. num. 6.
- Præscriptio, immemorialis quomodo probetur? fol. 31. col. 4. num. 7.
- Præscriptio non acquirit ea, quæ à mera volūate procedunt. fo. 37. col. 2. versic. quibusdam.
- Præscriptio. 10. vel. 20. annorū tituli allegationem & probationem requirit. fol. 41. col. 1. num. 2.
- Præscriptio. 30. vel. 40. annorum non requirit titulum, sed bonam fidem. fol. eod. columna. 2. versic. secunda conclusio.
- Præscriptio immemorialis nunquam requirit titulum. fol. eodem, versic. tertia.
- Præscriptio centenaria titulum non exigit. ibid. versic. quarto.
- Præscriptio cum mala fide, nullo tempore procedit. fol. 59. col. 1. num. 4.
- Præscriptio iuris patronatus quanto tempore fiat. fo. 71. col. 1. num. 7. vid. ius patronatus.
- Præscriptio merè odiosa sola citatione interruptitur. fol. eod. & col. versic. quarta conclusio.
- Præscriptio contra Romanam ecclesiam, non interruptitur per Bullam cœnæ Dñi. fo. 85. col. 1.
- Præscriptio semel interrupta, an cessante interruptione, non possit institui. fo. 85. col. 2. nu. 7.
- Præscriptiones an sint iustè legibus humanis introductæ? fol. 87. col. 1. num. 1.
- Præscriptione adquiraturne dominium directū an vtile? fol. 88. col. 1. num. 2.
- Præscriptione an derogetur iuri naturali, si ea adquiratur dominium directum. fol. 90. col. 2. num. 5.
- Præscriptio, an & quando tribuat actionem præscribenti contra veterem dominum? fol. 91. col. 4. numero. 1.
- Præscriptio an det proprietatem rei præscriptæ? fo. 92. col. 2. num. 2.
- Præscriptione per restitutionem rescissa, an sit data, an natiua actio, quæ veteri domino competit. fol. 93. col. 1. num. 4.
- Præscriptio defendit etiam in animæ iudicio eum qui post præscriptionē scit rem alienam fuisse. fol. 95. col. 1. num. 1.
- Et quid in ea præscriptione, quæ perfecta est sine vlla domini negligentia? fol. 96. col. 3. nu. 3.
- Præscriptio anni & diei, non admittitur in iudicijs. fol. 80. col. 1. & 2.
- Præscriptio tum non procedere, tum domire ac cessare, tum interrupti dicitur. fol. 82. col. 1. num. 1.
- Præscriptionum triplex causa, quòd aut favorabilis est, aut odiosa, aut mista. fol. 84. colum. 1. num. 4.
- Præscriptio. 10. vel. 20. annorum per litis contestationem interruptitur. fol. 84. col. 2. versic. secundò.
- Præscriptio. 30. vel. 40. annorum cum bona fide procedens, sola interruptitur contestatione. fol. 84. col. 4.
- Præscriptam rem potest qui præscripsit sine peccato contra veterem dominum defendere. fol. 97. col. 2. versic. quarto.
- Præscriptionis exceptio etiā ab arbitratore admitenda est. fol. 97. col. 3. num. 4.
- Præstatio annua. vide annua.
- Præsumptio ex annua præstatione longo tempore, titulum inducens, admittit probationem in contrarium. fo. 35. col. 4. versic. secundò.
- Præsumptio iuris communis contra præscribentem, facit esse titulum necessarium, vbi aliàs nõ esset. fol. 41. col. 3. in principio.
- Præsumptio malæ fidei an tollatur triginta annis? fol. 58. col. 2. num. 3.
- Prætoris Romani officium circa ius dicendum? fol. 45. col. 2. & fo. 47. col. 1.
- Principis secularis res, quo tempore præscribantur? fo. 24. col. 2. num. 71. & se. juen.
- Principis res multis modis cõsiderantur. ibidem.
- Priuilégio an & quando quis possit vti aduersus habentē idem priuilégiū? fol. 21. colum. 4. nu. 4.
- Probatis extremis, præsumuntur media. fol. 15. col. 4.
- Probatio immemorialis præscriptionis. fo. 31. col. 4. num. 7.
- Proprietas an quærat præscriptione. fo. 92. col. 2. num. 2.
- Publiciana actio an iure Pontificio admittatur. fol. 79. col. 3. num. 6.

I N D E X.

- Q**uadragesima præscriptio an rescindatur in integram restitutionem? fol. 98. colum. 1. nume. 2. & quid in reliquis. ibidem.
- Q**uadrimum datum ad petendam in integram restitutionem, non currit ignorantia. folio. 98. colum. 4. nume. 3. & fol. 100. colū. 1. versic. Quinto. & colum. 4. versic. 9.
- Q**uæ possessio sit ad præscriptionem necessaria? fol. 11. colum. 1. nume. 7.
- Q**uanto minoris actio, an præscribatur cū mala fide, & iure canonico? fol. 78. col. 3. num. 5.
- Q**uasi possessio quid? & an vnico actu constituitur? fol. 19. col. 3. nume. 6. & col. 4.
- Q**uasi possessio iurium incorporalium, quomodo constituitur? fo. 12. col. 1. num. 8.
- R.**
- R**atio legis inducentis præscriptionem, an in animæ iudicio cesset? folio. 95. colum. 4. nume. 2.
- R**atione legis cessante, quando cesset lex? fol. eodem & ceteris.
- R**edhibitoria actio an præscribitur cum mala fide etiam iure canonico? fo. 78. col. 3. num. 5.
- R**eges Hispaniæ quo iure possunt Episcopos nominare. fol. 69. col. 1. nume. 5.
- R**egula Cancellariæ detriēnali possessore examinatur. fol. 72. colum. 4. numer. 10.
- R**es mobiles ecclesiarum vsucapiuntur triennio. fol. 23. col. 2. num. 5.
- R**es principis secularis multis modis cōsiderantur. fo. 24. col. 2. num. 7. & ibi quo tempore præscribantur?
- R**es principi debitæ in signum recognitionis, præscribi non possunt. fo. eodem. colum. 4. versic. Secunda.
- R**es fisco principis delatæ, quo tempore præscribantur. fo. eodem. colum. 3.
- R**estitutio in integrum, quando habeat locum contra præscriptionem. fo. 96. col. 3. nume. 3. & fol. 98. colum. 1. nume. 1. & sequen.
- R**etentio possessionis quid sit? fol. 8. colum. 3. num. 2.
- R**omana ecclesia non patitur nisi centenariam præscriptionem. n. fo. 53. col. 4. num. 6. & fo. 34. col. 1. & sequenti.
- R**usticis etiam nocet annua præstatio, ut inducat tituli præsumptionem. fol. 35. colum. 4. versic. Tertio.
- S.**
- S**cientia principis si necessaria est, sufficit scientia eorum, quæ eius nomine magistratus gerunt. fol. 14. col. 4.
- S**ciētia in iuribus incorporalibus requisita. fol. 15. col. 1. & fol. 12. col. 1. num. 8. & fol. 26. col. 2.
- S**olutionis obiectio, an sit proprie exceptio? fo. 3. col. 2. in principio. col. 4. num. 5.
- S**tatorum exceptiones, excludēt iū, interpretatio. fol. 3. col. 1. versic. Primum apparet.
- S**tatum ut ciues ad alia quàm ad Reip. molendina non eant, an fieri possit? fo. 38. col. 4. num. 7.
- S**tatum huiusmodi ut iam validū sit, an præiudicet ecclesiarum molendinis? fo. 38. col. 5. num. 8.
- S**tatum illud dicitur contra libertatem ecclesiasticam, quo tollitur in ecclesijs, quod iure cōmuni est concessum. fol. 39. col. 2.
- S**tatum prohibens importari vinū extra territorium collectum, an cōprehēdat clericos & ecclesias? fo. 39. col. 3.
- S**tatum prohibens bona alienari in eum, qui subditus non sit, nō comprehendit ecclesias. fol. 40. col. 1.
- S**tato laicorum an possint clerici prohiberi pascuis communibus? fol. 40. col. 3.
- S**trictum ius quod appelletur? fo. 43. colum. 4. & fol. 44. col. 1. & 2.
- S**ubditi possunt præscribere exemptionem aduersus principem. fo. 35. col. 4.
- S**uccessor vniuersalis non potest præscribere rem à defuncto mala fide possessam. fol. 62. colum. 1. num. 1.
- S**uccessor in dignitate vel officio, potest præscribere rem à præcessore mala fide possessam. fol. 65. col. 3. versic. septimò.
- S**ummarie executionis ius præscribitur, manente actione personali. folio. 74. columna. 1. versic. vnde.
- S**ummum ius. fol. 43. colum. 4. & fo. 44. colum. 1. & 2.
- T.**
- T**empus ad vsucapionem necessarium. fo. 19. colum. 3. §. 2. per totum.
- T**erritorium sine iurisdictione quando que dari, & e contrario. fol. 20. col. 3.
- T**ertium dicta, quomodo interpretanda? fo. 17. colum. 4. versic. verum.
- T**estes in probatione immemorialis, cuius ætatis esse debeant. fo. 32. colum. 1. versic. testes.
- T**estis testificari potest de ijs, quæ vidit ante pubertatem. fo. 35. columna. 1. versic. imò.
- T**heophili de possessione & detentione, sententia. fo. 8. col. 4. & fol. 10. colum. 1.
- T**ignum ædibus iunctum non possidetur, sed tamen aliquando vsucapitur. fol. 18. colum. 3. versic.

I N D E X . I

Versi eadem. fol. 32. col. 3.
 Titulus in quibus prescriptionibus necessarius. fol. 40. col. 4. num. 1. & fol. 41. & inde.
 Titulus est ad prescriptionem ferè necessarius. fol. 40. col. 4. num. 1. & fol. 41. & inde.
 Titulus quid sit, ibidem.
 Tituli ratione nulla est differentia inter ius Canonicum & civile. fol. 41. colum. 1. num. 2.
 Titulus beneficii canonicus an possit prescriptione quari? & an teneatur quis episcopo exigenti ostendere? fol. 72. col. 1. num. 9.
 Triginta annorum prescriptio, an rescindatur per restitutionem à maioribus, ex iusta ignorantie causa? fol. 99. colum. 4. versic. quarto, & fo. 100. col. 3. versic. octavo.
 Triënalis possessio in beneficijs: quam vim habeat? fol. 72. col. 4. num. 10.
 Triennalis possessio etiam bona fide obtenta, nõ dat titulum canonicum, nec reddit tutum in conscientia, nec impedit Episcopum quò minus possit eum exigere. fol. 73. col. 1. versic. sexta, cum sequentibus.

V Afallis onera imposita à dominis, quò pacto adquiratur prescriptione, vel amittatur? fol. 35. colum. 1. num. 1.

V enditor quando teneatur detegere vitia rei quam vendit, remissiuè. fol. 78. col. 4.

Verus dominus rei prescripta, potest agere contra eum qui nec prescripsit, nec ius ab eo habet qui prescripsit. fol. 92. col. 4. num. 3.
 Vnicus actus sufficit ad constituendam quasi possessionem iuris in corporalis. fo. 100. col. 4.
 Voluntarij actus, quasi possessionem, non inducunt. fo. 37. col. 2.
 Vfusucapionis definitio Iuriscons. tradita, defenditur. fo. 4. num. 1.
 Vfusucapio & prescriptio quomodo differunt. fol. 5. col. 3. versic. 2.
 Vfusucapio rerum etiam immobilium acquisitionem complectitur iure. ff. forum. & quid iure Casarum? fol. 5. col. 4. num. 2.
 Vfusucapionis iustitia. fol. 7. col. 2. num. 5.
 Vfusucapio non interumpitur litis contestatione. fol. 84. colum. 2. versic. 1.
 Vfusucapio an sit iuste legibus humanis introducta. fo. 87. col. 1. num. 1.
 Vfusucapionem triennem à longitèporis prescriptioe malè distingui, quò ad dominij acquisitionem. fo. 89. col. 1. num. 3.
 Vfusucapione vel prescriptioe an derogetur iuri nature, si ex eis transferatur dominium directum. fo. 90. col. 2. num. 5.
 Vfusfructuarius an habeat naturalem possessionem? fol. 10. col. 2. num. 5. & numer. sequenti. & fol. 11. colum. 3.

F I N I S .

Titulus in quibus prescriptionibus necessarius. fol. 40. col. 4. num. 1. & fol. 41. & inde.
 Titulus est ad prescriptionem ferè necessarius. fol. 40. col. 4. num. 1. & fol. 41. & inde.
 Titulus quid sit, ibidem.
 Tituli ratione nulla est differentia inter ius Canonicum & civile. fol. 41. colum. 1. num. 2.
 Titulus beneficii canonicus an possit prescriptione quari? & an teneatur quis episcopo exigenti ostendere? fol. 72. col. 1. num. 9.
 Triginta annorum prescriptio, an rescindatur per restitutionem à maioribus, ex iusta ignorantie causa? fol. 99. colum. 4. versic. quarto, & fo. 100. col. 3. versic. octavo.
 Triënalis possessio in beneficijs: quam vim habeat? fol. 72. col. 4. num. 10.
 Triennalis possessio etiam bona fide obtenta, nõ dat titulum canonicum, nec reddit tutum in conscientia, nec impedit Episcopum quò minus possit eum exigere. fol. 73. col. 1. versic. sexta, cum sequentibus.

Verus dominus rei prescripta, potest agere contra eum qui nec prescripsit, nec ius ab eo habet qui prescripsit. fol. 92. col. 4. num. 3.
 Vnicus actus sufficit ad constituendam quasi possessionem iuris in corporalis. fo. 100. col. 4.
 Voluntarij actus, quasi possessionem, non inducunt. fo. 37. col. 2.
 Vfusucapionis definitio Iuriscons. tradita, defenditur. fo. 4. num. 1.
 Vfusucapio & prescriptio quomodo differunt. fol. 5. col. 3. versic. 2.
 Vfusucapio rerum etiam immobilium acquisitionem complectitur iure. ff. forum. & quid iure Casarum? fol. 5. col. 4. num. 2.
 Vfusucapionis iustitia. fol. 7. col. 2. num. 5.
 Vfusucapio non interumpitur litis contestatione. fol. 84. colum. 2. versic. 1.
 Vfusucapio an sit iuste legibus humanis introducta. fo. 87. col. 1. num. 1.
 Vfusucapionem triennem à longitèporis prescriptioe malè distingui, quò ad dominij acquisitionem. fo. 89. col. 1. num. 3.
 Vfusucapione vel prescriptioe an derogetur iuri nature, si ex eis transferatur dominium directum. fo. 90. col. 2. num. 5.
 Vfusfructuarius an habeat naturalem possessionem? fol. 10. col. 2. num. 5. & numer. sequenti. & fol. 11. colum. 3.

H V I V S R E L E C T I O

nis Summa.

PRIMA pars in principio tractat de dictionum significatione: atque explicat, et distinguit prescriptionem ab exceptione. Quid item verbum hoc, Praescribo, significet.

§. Primus, idemque vnicus agit de definitione Iurisconsulti: deque definitione praescriptionis: de vsucapionis, & praescriptionis discrimine: ac deinde iustitiam vsucapionis explicat.

¶ SECUNDA PARS de possessione in genere, & de ea, quae ad praescriptionem est necessaria.

§. Primus eandem prosequitur materiam: & de probatione possessionis, praesertim an olim possessor, hodie praesumatur possessor: & de possessione ficta.

§. Secundus agit de possessione & praescriptione aduersus ecclesiam necessaria: item quae praescriptio sit aduersus fiscum, ac principem secularem sufficiens.

§. Tertius, de iurisdictionis praescriptione, atque item quid immemorialis a centenaria differat: & quo pacto vtraque probetur.

§. Quartus late inquirat, & examinat, quo pacto possint domini, & nobiles habentes Vasallos acquirere praescriptione annuas praestationes: aliaque onera a subditis exigenda.

§. Quintus breuiter expendit titulum praescriptionibus necessarium.

§. Sextus explicat bonae fidei significationem tam in tractatu de praescriptionibus, quam in materia de contractibus bonae fidei.

§. Septimus continet quid dicendum sit de bonae fidei possessore in hoc tractatu: & de dubitante, an res sit sua, an aliena: item de errate iuris quidem errore.

§. Octauus tradit, an mala fides absque titulo contingere valeat: & an bona fides in dubio praesumenda sit. Quid item de immemoriali praescriptione, an possit procedere cum mala fide: & an mala fides respectu vnus impediatur praescriptionem respectu alterius.

§. Nonus tractat, an mala fides successoribus noceat: & an missus in possessionem ex causa noxali praescribat cum scientia rei alienae.

§. Decimus, qualiter ius patronatus ecclesiasticum praescriptione acquiri possit: & de beneficii ecclesiastici titulo: vbi item explicatur ius regum Hispaniarum quo ad praesentationem

tationem episcoporum.

§. Undecimus, de legibus secularibus præscriptionem cum mala fide probantibus: & inibi Regiæ constitutiones examinantur.

§. Duodecimus, de interruptione præscriptionum agit, præsertim de ea, quæ ob malam fidem procedit.

TERTIA RELECTIO

nis pars in initio expedit rursus iustitiam vsucapionis, & præscriptionis, & an per eam adquiratur dominium directum.

Summæ Relectionis finis.

§. Primus tradit effectus, qui procedunt ab ea controuersia, qua tractatur, an per præscriptionem adquiratur dominium directum: imò eos, qui deducuntur à dominio directo, quod manet post præscriptionem penes priorem dominum.

§. Secundus. An præscriptio iuxta leges humanas perfecta, & finita reddat quem tutum in animæ iudicio.

§. Tertius. de restitutione in integrum aduersus perfectam præscriptionem concedenda maioribus ex causa iustæ ignorantie.

[Faint mirrored text from the reverse side of the page, appearing as bleed-through.]

[Faint mirrored text from the reverse side of the page, appearing as bleed-through.]

RELECTIO REGVLAE

Possessor malæ fidei. de Regulis
Iuris. Libro. 6.

POSSESSOR MALAE FIDEI,
vlllo tempore non præscribit.

ANNIS ab hinc quatuor cùm Salmanticæ titulum de Regulis Iuris publicè interpretarer: in huiusq; Regulæ interpretationem sese Vsucapionis & præscriptionis tractatus obtulisset: plures Iuris vtriusq; locos, eorūq; Cōmentarios ea, qua potui diligentia relegi, præsertim quæ Frāciscus Balbus omnium latissimè in tract. de præscriptio. & in. l. Celsus. ff. de vsucapio. & ordine eleganti distinxit, ac digessit. Ex quibus aliquot ipse vidi non ita ad amussim fuisse tradita: quòd & examen aliorum possent effugere, censuramq; omninò auertere: siquidè vt varijs allegationibus, perplexisq; Doctorem nomenclaturis ornata exponūtur: ità quo ad eorum perfectam cognitionem quædam desideratur enucleatio, quæ radicitus à naturalis, diuini, & humani Iuris principijs rem ipsam explicet. Quam ob rem tunc ordinario Lectoris munere quædam exposui, quæ modò paulò maturiùs elaborata in publicum emittere constitui, eo quidem animo, vt publicæ vtilitati consultū esse velim, eiq; omni conatu, quem his in rebus semper præstitimus, inferuire. Igitur in huius regulæ breui relectione tres partes constituam. Quarum prima dictionis significationem: eiusque in hac specie cognitionem habebit. Secunda quæ ad legitimam præscriptionem iure requisita sint, præsertim de bona vsucapientis fide tractabit. Tertia præcipuos vsucapionis effectus eiusq; commoda explicabit.

Reg. poss. A Prima

Primæ partis Relectionis.

Prima Relectionis pars.

- 1 *Prescribere non aliud est quam excipere: atque ideo verbale nomē prescriptio exceptionem significat.*
- 2 *Prescriptio non tantum de dilatoria, sed & de peremptoria exceptione dicitur.*
- 3 *Exceptio, & prescriptio qua ratione differant.*
- 4 *Exceptionis definitio late examinatur, & quo pacto differat à defensione.*
- 5 *An exceptio solutionis sit verè, & propriè exceptio?*
- 6 *An hic loquendi vsus apud nos frequentissimus, prescribo domum, prescripsi fundum, latinitati congruat?*

Primæ partis Relectionis Initium.

Prescribere idē plerumque significat, quod excipere. l. q. agnitis. ff. de exceptio. l. 3. ff. de præuaricat. Nam si reus, inquit Iuriscōsultus, accusatori idē prescribit, quod dicat se ab alio accusatum, & absolutum. Quintilianus lib. 7. ca. 6. cūm ex prescriptione lis pendeat, de ipsa re quæri nō est necesse: ignominioso patri filius prescribit: de eo solo iudicatio est an liceat. Vnde forsā hæc significatio deducta ex eo est, quod sicut actionibus proponēdis certa forma, itā etiam exceptionibus prescriberetur: id est statueretur, vt docet Alciat. lib. 4. dispū. cap. vlti. nā prescribere idem est quod legem ponere, ac constituere. Cicero lib. 3. officio. atque si etiā hoc natura prescribit, vt homo homini, quicumq; sit, ob eam causam quod is homo

fit, consultum velit, necesse est secundum eandem naturam omnium utilitatem esse communem, vel presumptionis nomen à Græco sermone fuit adsumptum, quo *παρηγορησι* exceptio dicitur. Et *παρηγορησι* excipere. Hinc & verbale nomen prescriptio nihil aliud est, quā exceptio, qua quis aduersarij intentionem generaliter alioqui veram in eo casu, de quo agitur, non procedere allegat: secundum Alciat. in l. si quis. C. de pact. & in repet. l. vlti. de quinque pedum prescriptione. C. fin. regundo. qui censet prescriptionem ab exceptione differre, quod exceptio generale nomen sit conueniens cuiuscunque defensionem, quæ aduersus actionem vel intentionem obiscitur: prescriptio verò sit exceptio, quæ etsi intentio vera fuerit, nihilominus agentem repellit. vt moratoria prescriptio. l. secunda. C. de precibus Imperat. offer. quo in loco gloss. exponit dilatoriam exceptionem. Sic & in l. ita demum. C. de procuratoribus. dicitur prescriptio militiæ, qua miles officio procuratoris fungi prohibetur. optimus textus in l. secunda: & in l. si maritus. 2. §. penultimo. ff. de adulter. vbi prescriptio appellatur exceptio, quæ ante litis contestationem obiscienda est ad repellendum accusantem. sicuti & in l. qui agnitis. dicitur prescriptio exceptio litis finitæ: quæ si ea repellat agentem statim in initio litis ante contestationem. capit.

1. de exceptio libr. 6. eodem sensu in l. præscriptione. C. si contra ius vel vtilit. pub. dicitur exceptio mendacij aduersus principis rescriptū præscriptio. tex. optim⁹ in l. præscriptio nē fori. C. de exceptio. Sic & Iustinianus Nouella. 8. *φέρου παρεγγεγραφήν* dixit Fori exceptionem, nec tātū intelligas præscriptionem dici exceptionem dilatoriam: nam & exceptio peremptoria præscriptio rectè dicitur. d. l. 2. C. de precib. Imperato. offer. l. Titia cum testamento. §. Caius. & l. cum pater. §. pater qui filio. ff. de legat. 2. l. peremptorias. C. sent. rescind. nō posse. l. præscriptionem. C. de exceptio. Hinc & Fortunatianus Rhetor inquit, præscriptionem à translatione differre ex eo q̄ præscriptio actionem extinguat: trāslatio verò differat. eidē subscribit Alciat. in. d. e. vlti. Sed & Quintilianus lib. 3. ca. 8. non dixit præscriptionem translationem esse, sed videri manifestam esse translationem in præscriptionibus: tametsi ex eo appareat translationem speciem fore præscriptionis. Neq̄ ignoro, inquit, multa transferri, cum in omnibus ferè causis, in quibus cecidisse quis formula dicitur, hæ sunt quæstiones: an huic, an cum hoc, an hac lege, an apud hunc: an hoc tempore liceat agere: & si qua sunt talia. Hæc Quintilia. Qui planè insinuat translationē esse, quam vulgò dilatoriam exceptionē dicimus: & hanc præscriptionē etiā appellari. quemadmodum & ex Iurisconsultorū locis paulò antè præ-

citatis manifestissimum fit. Præscriptio tandem exceptio est non tantū dilatoria, sed & peremptoria: quod modò adnotauim⁹: & probatur, quia in hac specie, quam tractamus, præscriptio nihil aliud est quā exceptio, quæ ex vsu temporis, & ex vsucapione insurgit, & oritur. l. emptor. C. de præscriptionibus longi temporis. l. 3. ff. de diuers. & tempo. præscriptio. dū dicitur longæ possessionis præscriptio. & in. l. in vitium. ff. eod. tit. dicitur exceptio longæ possessionis. Quasi domino actione rei vendicationis, vel personali vtenti initio præscribatur à reo, qui si tēpore legitimo se possedisse probat, mox absoluitur.

Etenim nemo negare poterit præscriptionem istam, quæ ex longi temporis possessione deducitur, peremptoriā exceptionem esse. Quo fit, vt præscriptio exceptionem dilatoriā, & peremptoriā significet. Atque ideo penes quosdam maximè controuersum est, an sit discrimen ali- quod inter exceptionem, & præscriptionē. Nā nullam esse differentiam inter hæc duo tenuerunt Faber & Aretinus in princip. Institut. de exceptionib⁹. Iuniores, maximè Decius in Rubrica. de exceptionibus. colūm. Et probatur in Rubrica. C. de exceptionibus seu præscriptionibus. Et in Pandectarum libris titulo. de exceptionibus, & præscriptionibus. Nam sicut exceptio dilatoria, vel peremptoria est: ita & præscriptio ad vtranque re-

Reg. poss. A 2 fertur

Primæ partis Relectionis.

fertur quemadmodum satis compertum est ex his, quæ modò tradidimus. Idem potissimè probabitur, si examinauerimus quid verè sit exceptio. Et Panormita. in rubric. de exceptioni. inquit, exceptio est actionis, vel intentionis exclusio.

4 Si quidem exceptio aliquando actionem excludit: vt si quis contra me actionem habeat ex empto; ego verò non nego emptionis contractum, sed actioni ex empto auctori competenti obijcio exceptionem doli, exceptionem metus, aliamve similem ad actionis exclusionem. Intentionem verò exceptio excludit quoties actor agit sine actione petens à me rem, quam dicit, me illi vendidisse: at ipse excipio venditionem ipsam negans: quippe qui verè non vendiderim. Vnde cum actor egerit sine actione, exceptio aduersus eum proposita intentionem excludit. vtitur ad definitionis comprobationem Panormitan. auctoritate Iurisconsulti in. l. secunda. ff. de exceptionibus. dum inquit, Exceptio actioni cuiusque rei opponi solet ad excludendum id, quod in intentionem deductum est. Verum contra Panormita. illud in primis adducitur quòd actio, & exceptio correlatiua sint: vt pater & filius: maritus, & vxor. l. si quidem. C. de exceptionibus. notat expressim Bald. in. l. rebus. C. de iure doti. ad finem. igitur etsi exceptio sit actionis exclusio: intentionis ta-

men esse rectè non potest: cum actio deficiat, cui opponatur, & quam exceptio præmittit. Deinde ad hæc & aduersus Panormitan. est gloss. insignis in capit. primo. de litis contestatio. in. 6. quæ differentiam constituit inter exceptionem & defensionem, scribens exceptionem propriè dici actionis exclusionem: defensionem autem esse intentionis repulsam. quam opinionem sequuntur inibi Dominic. & Franc. Felin. in Rubric. de exceptionibus. colum. 1. Angel. in princip. Instituti. de exceptioni. colum. 3. Georg. Natan. in Clement. sepe. de verbo. significatio. columna. 75. eamq; dicit communem esse Socin. Rubric. de exceptionibus. Quæ quidem sententia in hunc sanè sensum est accipienda, vt quælibet exceptio propriè defensio dici valeat: non tamen quælibet defensio dici exceptio possit: sed tantum ea quæ actioni opponitur: sicuti Decius adnotauit in dicta Rubric. de exceptionibus. columna. 3. probaturq; in. l. si quidem. & in. l. si quis. C. de exceptionibus. l. 1. C. de iuris & facti ignoran. cap. significauerunt. de exceptionibus. Sensit eadem gloss. in dict. capi. primo, dum subdit: Huiusmodi enim defensiones non propriè dicuntur exceptiones. Quasi velit exceptiones propriè dici posse defensiones: non autem econtrariò quælibet defensiones exceptiones dici.

Tandem ex antiquioribus Azon. in summa. C. de exceptio. huius est senten-

sententia, ut existimet, exceptionem propriæ actionis exclusionem esse: non quidem intentionis. idèq; Doctor. frequentiori calculo probarunt: atq; ita esse hanc communem opinionem constat: & eam defendit communem esse asseueras Deti. in dict. Rub. de except. colum. 2. non oberit text. in dict. l. 2. imò huic sententiæ patrociniabitur. Eius etenim sensus est, quòd exceptio opponitur actioni ad excludendū id quod per eam actionem actor intendit: non tamen ex hoc probat text. exceptionem dici cum quid opponitur ad exclusionem intentionis absque actione in iudicium deductæ. Hinc sanè plura poterunt inferri: quæ hic explicabimus.

Primum apparet interpretatio statutorum, quæ exceptiones excludunt. Nam ea tantum exceptio exclusa censetur, quæ actioni alioqui competenti opponitur: non quæ intentioni tantum agentis sine actione obijciatur: ea etenim admittenda erit, nisi ex verbis legis, aut mente legislatoris aliud possit constare, & præsumi secundum Bald. in l. peremptorias. C. senten. rescind. non poss. num. 38. eundem in l. sancimus. col. 3. C. de donat. & Fel. in dict. Rub. de exceptioni.

Secundò deducitur solutionis obiectionem, quæ agenti ex mutuo, vel aliunde ad pecuniam opponitur, non esse verè exceptionem sed defensionem quidem: quæ intentioni agentis sine actione obijciatur.

gloss. singularis in dict. capi. 1. de litis conc. verb. defensionis. quæ probatur ex eo quòd solutio actionem ipso iure omninò extinguat. Insti. quib. mod. tollit. obligat. in princi. tametsi Socin. in Rub. ff. de excepti. quo ad solutionis obiectionem velit Panormit. sententiam veram esse, ut tandem solutionis exceptio intentionem agentis excludat. Cum ex prænotatis constet eam non esse propriam exceptionem.

Tertiò infertur exclusionem actionis simul & intentionis propriæ exceptionem dici: exclusionem verò intentionis tantum non esse veram exceptionem. quod Deti. in dict. Rudrica, de exceptionibus. expressim asserit.

Quartò planè deducitur, negationem simplicem petitionis ab actore propositæ non esse, nec propriè possedici exceptionem secundum Bald. in dict. l. peremptorias. col. 5. Soci. in dict. Rub. de except. Bald. Fel. & Deti. in Rub. de exceptio. quo in loco Deti. testatur hanc opinionem communem esse.

Quintò hinc apparet, declinationem iurisdictionis non esse propriè exceptionem: quia aduersus actionem ea minimè proponatur. gloss. in verbo, exceptiones. in capit. Quoniam contra. de probationib. quam inibi sequitur Panormitan. scribens, ab statuto loquente de exceptionibus minimè comprehendendi declinatoriam exceptionem, cum ea verè exceptio non sit. Sed huic

Reg. poss. A 3 corro-

Primæ partis Relectionis. D

corollario manifestissimè refragatur textus in. l. præscriptione. C. si contra ius vel utilita. public. & in. l. vltima. C. de exceptionibus. vnde verius est, quòd exceptio sit generale nomen, peremptoriam, & dilatoriam etiam ad iudicis iurisdictionem pertinentem complectès. quod latè discutunt Angelus Arctinus in princip. Inst. de exceptio. Socin. in. l. 2. colum. 2. ff. eodem titulo. Decius in dicto capi. quoniam contra. numero. 26. & sequentibus. vbi gloss. opinionem veram esse censet, quoties ex mente legis aliud possit colligi. Cuius rei varia contingere poterunt exempla.

Sextò colligitur ex his exceptionem, & præscriptionem minimè differre. Nam quemadmodum exceptio ad peremptoriam, & dilatoriam, etiam fori refertur: ita & præscriptio has omnes continet, & significat: sicuti probatum hætenus extat.

Septimò inde palàm est, præscriptionem non tantùm dici exceptionem, quæ ex longè possessionis cursu procedat: sed & omnem aliam, quæ aliundè actionem possit excludere.

Octauò, vt quod modò adnotauimus de solutionis exceptione rectius forsan intelligatur, omnibus exactè præuisis, inferendum esse opinor, ad verè exceptionis rationem non esse præcisè necessarium, actionem modo auctori competere per exceptionem tamen excludendam:

sed satis esse quòd actio auctori iure, & verè competeret, nisi ex eo, quod deductum est in exceptionem, sublata foret: ita quidem vt non sit necessarium actionem ipso iure non esse sublata, sed ope exceptionis eam posse submoueri. Nam & si actio ipso iure sublata fuerit per id, quod excipiens allegat, modò ea prius competierit agenti, verè in hac specie nomen exceptionis aptum, & proprium esse apparet, distinctum profectò ab exclusione solius intentionis.

Etenim quoties quis agit proponens ea, quæ si vera sint, actionem habet, reus verò proposita negat: tunc excluditur intentio, nec propriè à reo excipitur: siquidem auctor planè probans obtinebit: nec vlla exceptione conuincitur: solumquæ tractatur in iudicio an sit verum quod auctor in propriam intentionem deduxit, nec de alicuius exceptionis vi à reo oppositæ disputandum erit: atque tunc auctore nò probante simpliciter reus omnino absoluitur.

At si quis agat actione, quæ & si vera fuerit, ab eoque probata, excluditur tamen exceptione procedenti ab eo, quod actionem ipsam iam olim aeram, & competentem, extinxit: de exceptionis iuribus agendum est: alioqui auctor obtinebit: & ideo verè in hoc casu exceptionis nomen conuenit, & proprium esse censetur. Quofit, vt exceptio solutionis verè & propriè

proprie sit exceptio: quia etsi vera sit intentio actoris mutuum probantis, solutione quidem excluditur, reusque absolvitur: Sic & in præscriptione: cum & si actor probauerit, quod intendit, nempe rem petitam eius fuisse, & ad eius dominium pertinuisse: tamen longi temporis possessione à reo probata ipse possessor absolvitur. In summa de intentionis exclusione tractatur, quoties iudicialis disputatio vertitur super eo, an actor vera in eius petitione iudici enarrauerit. de exceptione autem agitur, cum & si vera sint quæ auctore proposita fuere: tamen de his, quæ ex aduerso per reum obijciuntur disputatio est, & controuersia iudicialis: non de his, quæ ab auctore fuere deducta. Sic sanè non refert an actio extincta fuerit ipso iure vel non: modò discutienda sint ea quæ in exceptione per reum fuerint allegata. quod sensit Deci. in dict. Rubric. de exceptio. numero quarto.

Nec tamen diffiteor iam diu receptum esse, ut ipsius tantum intentionis exclusio exceptio dicatur saltem ex lata dictionis significatione. Sic etiam obtinuit exceptiones à præscriptionibus distingui: quando quidem præscriptiones solum ad eas exceptiones referuntur, quæ ex possessione longi temporis oriuntur.

Vltimò illud non est præmittendum non satis placere Latinæ

linguæ censoribus usum loquendi apud Pontificias constitutiones, & iuris vtriusque interpretes frequentissimum: cum rem præscribi dicimus, dicendumque esset rem vsucapi. Nam præscribere hoc in tractatu nihil aliud est quam excipere: idque verbum datiuo iungitur: quemadmodum & veteres Iuriconsulti loquuti sunt adhuc ætate Iustiniani.

Nusquam etenim dixere fundum, agrum, aliamve rem præscribi, sed vsucapi: nec apud Latinæ linguæ synceros auctores vsquam verbum, præscribo, iuxta hunc loquendi modum reperitur secundum Alciat. in dicta. l. quinque pedum. C. fin. regundo, in princip. Oldendorpium libro variarum lectionum, titu. de præscriptio. column. 2. Eguiuari. in. §. quod autem. In sit. de vsucapi. Cora. in. l. seruitutes. 4. ff. de seruit. nu. 9. & Iacobum Spiegel. in Lexico Iuris ciuilis, dictione, vsucapio. Nam quod in. l. si non conuitis. C. de iniurijs, dictum est, præscriptam esse actionem, exponendum erit, id est actionem temporis exceptione sublatam fuisse. Sic & Iuriconsultus in. l. ei à quo. ff. de vsucapio. dum dicit, ideoque longi temporis præscriptio non durabit, quia possessionem locator non retinuerit: non appellat ipsam vsucapionem præscriptionem: sed ipsam longi temporis exceptionem. Quasi exceptio, quæ ratione longi temporis per ipsum usum conficitur, in Reg. poss. A 4 terru-

terruptione quadam possessionis minimè duret, nec perfectionem accipiat. Eodem ferè sensu intelligendus est text. in. l. si duo patroni. §. Julianus. ff. de iureiuran. cuius intellectum trademus. 3. huius Relectionis parte. in principio: Igitur hoc præludio significationem vocis, de qua hac in Relectione acturi sumus, breuiter prænotauimus, ut cunque eam iuxta receptum à iuris vtriusque interpretibus usum, ab exceptione distinguentes. Modò in eo Paragrapho, qui statim sequitur, definitionem vsucapionis trademus, deq; eius iustitia tractabimus.

Ex. §. sequenti.

- 1 *Definitio Iurisperiti, quæ de vsucapione tractat, defenditur. Et inibi an res congruè definiatur per effectus.*
- 2 *Vsucapio an rebus etiam immobilibus conueniat iuxta iuris Casarij responsa?*
- 3 *Præscriptionis, & vsucapionis discrimen consideratur.*
- 4 *Definitio præscriptionis expeditur, veraq; traditur ad materiæ cognitionem.*
- 5 *Vsucapionis iustitia ex summa æquitate & rectitudine deducitur.*

§. Vnicus.

Definitionem præscriptionis tractantes varijs vtuntur eiusdem descriptionibus. Sed & co-

rum quidam eam mutuuntur à Iurisperito in. l. tertia. ff. de vsucapionibus. dum is inquit, Vsucapio est adquisitio dominij per continuationem temporis legi definiti. Aduersus quam definitionem illud adducitur, quòd in ea effectus vsucapionis describatur. at nihil definiiri debet per effectum: cum causatum à causa differat: secundum Bartol. in. l. prima. ff. de appellationibus. Qui definitionem appellationis à quibusdam traditam hac ratione improbat, quòd appellationem per effectus definirint dicentes, appellationem esse, prioris sententiæ rescissionem. Etenim isthæc definitio falsa omninò est: cum etiam si ex appellatione sequatur quandoque prioris sententiæ, à qua prouocatum est, reuocatio: non tamen ipsa appellatio est illa quidem reuocatio sententiæ. quòd satis patet, & vt diximus, quia causatum à causa differt. l. licet. §. ea obligatio. ff. de procuratoribus. l. & an eadem. ff. de exceptionibus rei iudic. Igitur non rectè Iurisperitus definiuit vsucapionem, dum eam per effectum cognoscendum esse tradidit: siquidem ab vsucapione procedat dominij adquisitio.

Cæterum ad huius definitionis defensionem adnotandum est ex Decio in Rubri. de probationibus. columna quarta. definitionem alicuius rei non rectè per effectus concipi: quando hi effectus remoti sunt à re ipsa, nec inseparabiliter ei adherent

rent, nec necessariò ex ea sequuntur: quemadmodum in exemplo appellationis ex Bartol. diximus. Nam tunc incongrua omninò est definitio per effectus, qui rem ipsam minimè demonstrant essentiali quadam demonstratione, quæ necessaria est ad congruam, & perfectam definitionem. Vnde defini quid non debet per accidentales proprietates, sed per essentielles. At effectus, qui adherent rei inseparabiliter, semper & necessariò: proprietates quædam essentielles censentur eiusdem rei, non accidentales: & ideo per hos effectus congruè res sæpissimè definitur. textus optimus in. l. bona autem. §. bonorum igitur. ff. de bono. posses. quo in loco Iuriconsultus dixit bonorum possessionem esse ius retinendi. Est quidem ius retinendi effectus procedens à bonorum possessione, sed ita ei adherens semper ac necessariò, vt proprietates essentialis potius ipsius quàm accidentalis esse videatur. Sic Bartol. cui cæteri frequentiori suffragio accessere in. l. prima. ff. de acquirenda possessione. scribit possessionem esse ius insistendi rei non prohibita possideri. Nec enim Bartol. definiuit ipsius possessionis acquisitionem, nec item ipsius retentionem, aut continuationem: sed ipsam quidem possessionem quatenus ea ius est, & effectus habet deductos ab apprehensione, & retentione: qui

denique effectus possessioni, prout ea ius est, adeò adherent, quòd proprietates eius sint essentielles.

Eadem ratione procedit quod de actione Iustinianus tradit scribens: Actio est ius persequendi in iudicio quod sibi debetur. Nam etiam si actionis effectus in hac definitione contineatur, is tamen eam perfectam efficit, quippe qui adeò actioni coheret, vt eius proprietates substantialis sit. Vnde deducitur vsucapionis definitionem à Iuriconsulto traditam, non ex hoc iure improbari, quòd vsucapionis effectus, id est, adquisitio dominij, eidem adscriptus fuerit.

Est etenim adquisitio dominij adeò propria vsucapionis, quòd eius substantialis proprietates hæc sit, quoties dominium acquiritur per tempus à lege definitum, atque ideo potius ad proprietatem, quàm ad effectum pertinet.

Præterea iuxta quorundam interpretationem Iuriconsultus in dict. l. tertia. definiuit ipsum actum vsucapionis potius quàm ius ex vsucapione procedens: ita quidem authore Iuriconsulto vsucapionis actus est adquisitio dominij per continuationem temporis lege definiti. is ergo vsucapit, qui est in continua rei possessione. Hinc denique dicitur interrupta vsucapio: id est, ipse actus vsucapionis interruptitur, quod satis est ad effugiendam obiectionem, quam Iuriconsulti definitioni opposui-

Primæ partis Relectionis.

mus. Præfertim quòd secundum
 Imolam ibi & Alciat. in Rubrica. de
 præscriptionib. numero 27. inibi de-
 finitur à Iurifconsulto dictio effe-
 ctum significans, nempe vsucapio:
 quæ est adquisitio per usum: id est,
 possessionem: & sic quatenus vsu-
 capio ius est, non quæ ex parte fa-
 ctum continet. Nam & Cicero
 in Topicis, vsucapionem ius esse
 quoddam incorporeum existimat.
 Vnde vltima hæc responsio eadem
 est cum prima. Hinc primum con-
 stat, præscriptiones aduersus actio-
 nes personales non comprehendi
 sub ea definitione, quam ex dict.
 l. 3. explicuimus.

Secundò infertur iuxta præmis-
 sam definitionem aliter distingui
 vsucapionē à præscriptione, quam
 vulgus doctorum, & interpretum
 distinxerint. Est enim vsucapio ipsa
 adquisitio dominij per usum & sic
 possessionem: Præscriptio autem
 verè est exceptio, quæ oritur ab ip-
 sa vsucapione: ab ipsa, inquam,
 dominij acquisitione, ac tandem à
 longa possessione, vel ab ea quæ le-
 gibus definita sit.

Tertiò patet Iurifconsulti defini-
 tionem pertinere ad eam adquisi-
 tionem dominij, quæ per usum
 & possessionem lege definita sit:
 non ad actiones personales, qua-
 rum quidem præscriptiones, vel
 potius exceptiones, quæ eis ex tem-
 pore opponuntur iure Pandecta-
 rum non dicuntur vsucapiones:
 nec de eis tractat titulus ille singu-

laris. ff. de vsucapionib.

Quartò hinc deducitur vsuca-
 pionem generaliter secundum pro-
 priam dictionis significationem ac-
 cipi, & iure accipiendam esse, vt
 & rerum immobilium adquisi-
 tionem comprehendat: nec id qui-
 dem ante Iustiniani tempora so-
 lum, quod omnes fatentur. Sed &
 ipsius Iustiniani ætate vsu receptis-
 simum fuit. quod præbatur Institu-
 de vsucapionib. in principio. quo
 in loco vsucapio non semel ad res
 immobiles refertur. idem constat
 ex l. vnica. C. de vsucapionib. trans-
 formanda. vbi vsucapionem rerum
 quidem Italicarum immobilium
 transformandam esse censet Im-
 perator in longi temporis, decem
 vel viginti annorum item vsuca-
 pionem. Nec inibi vsucapio im-
 mobilium transformatur in vsu-
 capionem mobilium: sed tempo-
 ris angustia, quæ olim sufficie-
 bant ex lege duodecim Tabula-
 rum, excluduntur, longiora q̄ spa-
 tia requiruntur ad acquirendas
 res per temporis usum, & posses-
 sionem. Eadem significatio con-
 stat & apud Ciceronem in Topi-
 cis. Tametsi quandoque apud Iu-
 stinianum vsucapio, & longi tem-
 poris præscriptio, veluti diuersa no-
 minentur in. §. Item nobis. & in. §.
 ex his Insti. per quas personas nobis
 acquirit. quæ quidē loca ipse ita in-
 terpretāda fore cenfeo, vt longi tem-
 poris præscriptio ad exceptionem
 à longi temporis possessione ortam
 refra-

referatur: & ita distinguatur ab vsucapione, quæ in rebus mobilibus & immobilibus in vniuersum adquisitionem dominij significat. ex Pandectis plures auctoritates, vt prædixi, adduci possunt, quibus appareat, vsucapionem ad immobilia referri: sed præsertim id constat in. l. non solum. §. si dominus. & §. si mihi. l. furtum. iuncta leg. quare. & item. l. si solum. ff. de vsucapionibus. l. qui fundum possidebat. §. seruus. & §. qui bona fide. ff. pro emptore. & alibi sæpissimè.

Quintò palam est, à iuris vtriusq; doctõribus propria quidem auctoritate, contemptis iuriscõsultorum, & adhuc ipsius Iustiniani responsis, commentum esse quòd vsucapio à præscriptione in hoc differat, vt vsucapio mobilibus, præscriptio rebus immobilibus conueniat. Hæc etenim est communis omnium interpretum doctrina, aliena profectò ab ipsis iuriscõsultis: & deniq; à Iustiniano, qui minimè voluit dictionis significationem propriam, & veram mutare, sed tantum temporis angustias tollere, nè domini rebus proprijs ita celeri cursu tẽporis, & possessione breui iniquè priuarentur.

Sextò hinc procedit intellectus eius, quòd Accursius scripsit in dicta lege tertia ff. de vsucapio. dicens vsucapionem quandoque largè adsumi, nempe cum ad res immobiles refertur. Nam si veram signifi-

cationem vsucapionis rectè expendamus, propriè vsucapio ad mobiles, & immobiles res erit referenda.

Septimò ex his aperitur sensus ad ea, quæ Panormitanus & Felinus tradidere in Rubrica de præscriptionibus: dum censent vsucapionem genericè sumptam, etiam ad immobilia referri. Etenim id verum est in hunc sanè modum, vt vsucapio non tantum de mobilibus: sed & de immobilibus prædicetur: tametsi postmodum in vsucapionem immobilium, & vsucapionem mobilium distinguatur. differunt siquidem hæ vsucapiones tanquam species diuersæ sub eodem contentæ genere.

Octauò libet ex his perpendere Bartol. sententiam in. l. seruitutes. in. 2. ff. de seruituti. & Imole, in dicta. l. tertia. quibus & alij accessere, existimantes vsucapionem commune verbum esse mobilibus & immobilibus rebus, saltè iure Pandectarum. Nam non solum eo tempore, sed & ætate Iustiniani, ac modò quidem apud Latinæ linguæ Censores hæc dictio adquisitionem dominij per vsum & possessionem rerum mobilium, vel immobilium significat. Postremò ex his, quæ hic, & proximo Paragrapho adnotauimus constat quid præscriptio, quid vsucapio sit apud Iuriscõsultos, iurisq; Cæsarij constitutiones, verum quia summi pontifices, & Canonũ, ac Decretorũ iuris

Primæ partis Relectionis.

Canonici conditores, deinde iuris utriusque interpretes prescriptionem secundum aliam significationem acceperunt, non equidem ut tantum exceptionem significet, vel usucapionem triennem, aut longi temporis: sed eo plane sensu, ut & ad actiones reales, & personales, atque omnia ea, quæ tempore acquiruntur, referenda sit, oportet hac in specie de eius definitione tractare. Illud tamen præfari libet hac in parte non esse agendum de definitione prescriptionis quatenus ea dictio exceptionem quamlibet significat, sed quatenus in specie ista iuri ex ratione temporis, aut longæ possessionis quaesito accommodatur.

Et Panormi. post alios in rubr. de prescriptionibus. inquit, prescriptio est ius quoddam ex tempore congruens, legum auctoritate vim capiens, negligentibus poenam inferens, & finem litibus imponens: quæ definitionem communem esse testatur Bald. de prescript. in princip. colum. 2. aliqua exponens ad eius probationem. Hæc verò definitio mihi non placet, quippe quæ nimis longa sit, & deinde præmittat prescriptionem esse institutam in poenam negligentium: cum plerumque etiam aduersus ignorantem, & inscium procedat, ac vim propriam habeat: sicuti inferius disputabitur. Deinde definitio, ut ea congrua sit, breuiter & compendio quodam debet rei substantiam per essentialia explicare: secundum Aristotelem libro 6. Topicorum.

Barto. in l. 1. ff. de testament. Cardin. in cap. perpendimus. de sentent. excommu. At isthæc Panormi. definitio nec breuis est, nec explicat rei substantiam per essentialia, sed per effectus longè ab ipsamet re distantes, ac remotos: quemadmodum ex ea constat. Quam ob rem ex pluribus definitionibus quæ in hoc tractatu traduntur ad huius rei cognitionem ipse potius probarem definitionem glo. in Summa. 10. quaest. 3. Nec enim hic usucapionem definimus, cuius Iurisconsulti meminere, siue ea sit triennis, siue longi temporis: sed tantum prescriptionem. Est enim, inquit gloss. Prescriptio, exceptio ex tempore legibus definito substantiam capiens. Nam etsi gloss. omiserit verbum illud: legibus definito: & præterea addiderit: & actioni in rem, vel personali obijcitur. Ego hanc ultimam partem à definitione tollendam esse censui: quia ad definiti essentiam, & substantiam non pertineat. Addidi illa verba: legibus definito, ex eo quod tempus sufficiens non sit nisi & id habeat ea, quæ iure sunt ei accessoria, & requisita, ut legitima sit prescriptio. Eandem prædictæ gloss. definitionem tradidit Goffredus in Summa. titulum. de prescriptio. eamque defendit Alciat. in Rubric. de prescriptio. numero. 4. & in l. ut sunt. ff. de verborum significat.

Diximus sanè in hac definitione prescriptionem exceptionem esse: quia id satis probauimus in præcedenti

denti Paragrapho : Exceptio autem non tantum ad hanc, quam tractamus, pertinet, sed & ad omnes alias, quarum in iure passim mentio fit: atque ideo exceptio ut genus ponitur in hac definitione. Item diximus, ex tempore legibus definito, ut ex his verbis manifesta sit tota prescriptionis vis: siquidem tempus necessarium est ad prescriptionem: & id est, quod intrinsecus, & pro rei substantia, ex propria eius natura omnino requiritur: cum absque tempore nulla detur usucapio, nec denique prescriptio in ea significatione, qua Decretorum, & iuris Pontificij auctores utuntur. Sed tamen tempus quandoque, & regulariter sufficiens non est ad usucapionem, & prescriptionem: imò a iure Canonico, & Ciuili statutum est, fore necessarium quandoque titulum, & ferè semper bonam fidem: sicuti statim in secunda huius Relectionis parte tractabimus: vnde tempus à legibus definitum, id est, cui extrinsecus accesserint ea, quæ iure requiruntur, prescriptionem perfectam efficit. Nam & iure Pontificio, ac Cæsareo tempore hac in specie accedunt titulus, bona fides, ipsorumque mensium, & annorum numerus, ut ex tempore ita quidem instructo, ipsa usucapio, prescriptiove procedat. Non oberit huic definitioni, quod non tantum exceptio, sed & actio realis quidem ad vendicationem rei usucaptæ ex tempore legitimo frequenter oria-

tur: quia qui rem aliquam usucapit, eam poterit demum actione reali vendicare, & agere veluti dominus: non quidem ex prescriptione, sed ex iure dominij, quod per usucapionem, & longi temporis possessionem adquisiuit: quod mihi probatissimum est ex ipsorum Iurisperitorum locis, & in vltima huius Relectionis parte longius probabitur. Haftenus de definitione, ut saltem hinc videas Lector candidè, quantum referat dictionum proprias, & genuinas significationes absque latinitatis vitio obseruare.

Cæterum usucapionis iustitia ex pluribus constat: præsertim auctoritate legis iustæ, quæ sufficiens est. Quod autem lex sit iusta patet: Quia per principem iuste statuitur id, quod est necessarium, vel utile ad pacificum subditorum conuietum, & Reipublicæ quietem: capiet autè lex. 4. dist. Sed usucapio est huiusmodi: quippe quæ necessaria, vel utilis Reipublicæ sit: igitur lex Usucapionem instituens maximè innititur iustitiæ. Consequens, & maior argumentationis pars manifesta sunt. Minor probatur auctoritate iurisperiti in l. i. ff. de usucapio. Bono publico, inquit Caius, introducta est usucapio: nè scilicet quarundam rerum diu, & ferè semper incerta dominia essent, cum sufficeret dominis ad inquirendas res suas statuti temporis spatium. Ex quo illud certum est, quod cessante huiusmodi

Secundæ partis Relectionis

modi acquisitione per vsucapionē, incertus semper esset possessor, an res, quam fortè ab alio emit, sua sit necne. Inde & curam illius abisciet, eamq; perire signet, veritus nequando verus dñs eam sibi auferat, quod maximū inferret damnū Reipublicæ: sicuti & Theophilus explicat in princ. Instit. de vsucap. Quin & ipsa vsucapio summopere ad minuēdas lites pertinet. l. vlti. ff. pro suo. vsucapio rerum, inquit Neratius, etiam ex alijs causis cōcessa, interim propter ea, quæ nostra esse existimātes possideremus, constituta est, vt aliquis litium finis esset. Sic & iustitiā iuris civilis hac in re defendit Cōra. de cōtractib. q. 15. concl. 4. Marcus Cicero in oratione pro Cecinna, vsucapionem scribit esse finem sollicitudinis, ac periculi litium. idē Cicero libr. 2. de officijs summè laudat Aratū Sicyoniū q̄ is iniquū esse fuerit arbitratus, res olim alienas à possessoribus post quinquaginta possessiones annorum auferri: propterea, q̄ tam longo spatio multa hæreditatibus, multa emptionibus, multa dotibus tenebantur. Sed Pausanias in Corinthiacis de hoc ipso Arato scribit hæc verba. Domus, & prædia, quæ diuēdita fuerant, emptoribus pretio dissoluto, exulibus cū reddidisset, dissidiarum, & controuersiarum causas cōcordia cōstituta sustulit. quod & Cicero ipse longiùs tradiderat. Igitur hanc summam æquitatē conuenientē quidem cōi vitæ societati, cuius conseruatio legum oīm, prin-

cipum, ac rerum publicarū est finis, & cui lege naturæ omnes submittimur, & seruire tenemur, admittere iustissimè iubemur. Quo fit, vt & summi Christiani orbis præsules, & pōtiffices, quibus potissima cura est, nè quid fiat animarum spirituali salutis aduersum, vsucapionem legitimo tempore perfectam iustam esse dominij acquisitionem passim statuerint. Nam & Plato lib. 12. de legibus. licet in rebus immobilibus nõ satis probauerit vsucapionē, eam tñ in mobilibus iustissimā esse, & Reipublicæ optimè institutæ necessariam existimat.

Ex secunda Relectionis parte.

- 1 *Acquisitio possessionis quid sit.*
- 2 *Retentio possessionis definitur.*
- 3 *Possessionis definitio traditur. Et qualiter possessio sit ius.*
- 4 *Possessio an rectè distinguatur in naturalem & civilem?*
- 5 *Vsufuctuarius, an habeat naturalem? & numero sequenti.*
- 6 *Quasi possessio quid sit?*
- 7 *Quæ possessio sit necessaria? & sufficiens ad prescriptionem?*
- 8 *In præscribendis iuribus incorporalibus an sit necessaria scientia, & patientia?*

Secūda Relectionis pars.

GIMVS in huius relectionis parte prima satis breuiter de præscriptiōis, & vsucapionis cognitione: ex qua potissimū deduxim⁹, partē ferè præcipuā præ-

præscriptionis tempus esse: cum ex eo semper constituatur: atque ideo tractaturus hac in parte de tempore possessionis, de titulo, deq̄ bona fide ad perfectã præscriptionis vim iure Pontificio, & Cæsario requisiti, illud in primis adnotandum esse censeo, possessionem fore semper necessariam ad vsucapionem: nam sine possessione præscriptio non procedit: quemadmodum regula iuris dicitur: cui prænotandum est tria esse maximè differentia. Adquisitionem possessionis: eius retentionem: & ipsam possessionem, ut est in esse producta, ita etenim hæc considerat post alios Francisc. à Ripain Rubric. de caus. possess. & pro. columna. 3. ex Bartolo & Doctoribus in. l. i. ff. de acquirenda possess. quæ quidem obiter explicabimus, & veluti per transennam, nè ieiuna nimis sit hac in specie possessionis ad vsucapionem necessarie resolutio.

Adquisitio possessionis est apprehensio rei vera, vel ficta, cū adminiculo animi veri, vel ficti, & iuris. Apprehensio ponitur loco generis. Rei dicitur, ut comprehendat corporales res, & incorporales: nam sicuti in corporalibus acquiritur possessio, ita in incorporeis quasi possessio acquiritur: quod notatur in. l. 3. in princip. ff. de acquirend. possess. leg. si seruus. §. si incorporales. ff. de acquiren. rerum domi. gloss. in capi. Cùm ecclesia Sutrina. de caus. possess. & proprietate. Igitur cū sæ-

piissimè detur apprehensio quasi possessionis in rebus incorporalibus, oportuit ita adquisitionem possessionis definire, ut ea comprehenderet quasi possessionis apprehensionem. Vera quidem apprehensio dicitur: quia frequentissimè apprehensio possessionis fit per actum verum corporis sine fictione. l. prima. ff. de acquiren. possessione. Ficta: quia quandoq̄ possessio acquiritur sine vera apprehensione per actum à lege, Canone, vel consuetudine illi adæquatum: ut per constitutum. l. quod meo. ff. de acquirend. possess. capit. 2. de consuetudini. l. quisquis. C. de donatio. Cum animi adminiculo dictum est ex eo, quod absque animo non potest adquiri possessio. l. quemadmodum. ff. de acquirenda possess. Ficti: quia solet sufficere animus fictus ad acquirendum possessionem: quanuis animus verus deficiat, ut in ea possessione, quam civilissimam Doctores appellant: quæ acquiritur lege Regia, ex leg. 45. Tauri: de qua nos aliqua adnotauimus libro tertio Variarum Resolutionum. capi. 5. numero. 6. Item diximus in definitione, & iuris. Quasi adminiculum iuris necessarium sit ad adquisitionem possessionis ex eo, quia si ius resistat, quæri possessio non potest. l. qui vniuersas. Paragrapho. 1. ff. de acquirend. possess.

Primò hinc deducitur, quod possessio dū capitur pro acquisitione est

Secundæ partis Relectionis.

est factū, non ius. l. 1. §. adipiscimur. & §. si vir. ff. de acquirē. poss. l. 1. §. si Scæuola. ff. si quis testament. lib. esse iuss. fuer. l. 3. in prin. ff. de bono. poss.

Secundò patet, non esse præcisè necessariam pedum, nec manuum positionem ad acquirendam possessionem, sed satis esse eam oculis, & effectū capere: non enim requiritur corporeus tactus ipsius rei. l. 1. §. si iusserim. l. quod meo. §. per veditorem. ff. de acquirē. poss. l. clauibus. ff. de contrahē. empt. & hæc quidē illatio absq; vlla iuris fictione procedit: quod ipse explicui libro. 3. Variar. resolut. capi. 16. num. 10. & sequentibus.

Tertiò inde constat, quandoque possessionem acquiri absq; aliquo actu corporeo, etiam acquirentis oculorum: vt seruum. l. 1. C. de acquirē. poss. l. 2. ff. pro solut. & per procuratorem. l. 1. §. Item acquirimus. Aliquando quidem absq; actu corporeo nec acquirentis, nec alterius eius nomine, sicuti apparet in possessione ciuillissima.

Retentio possessionis est legitima detentatio corporea, & mentalis, vel mentalis tantum, vera vel ficta gratia rem possidendi. In hac verò definitione dicitur legitima: quia si ius resistat tali detentationi, possessio nō retinetur etiam a pupillo: vt in re sacra. notat Alexan. in. l. pupillū. ff. de acquirē. poss. Itē is qui peregre, ac lōgè proficiscitur nemine domi relicto perdit naturalem, cū illa mentalis detentio non sit

sufficiens, nec legitima ad retinendam naturalem possessionē. l. clam possidere. §. qui ad nundinas. ff. de acquir. poss. Eodem modo habens tunc per ingressum naturalem, etiā si habeat animum possidendi ratione veri domini, nō habet ciuilem, quia ea penes alium sit, nec eam interim potest habere: non etenim est legitima detentio ad hunc effectū: siquidem duo non possunt eadem rem in solidum possidere. Dicitur est præterea: mentalis tantum: ex eo quod ciuilis possessio solo animo retineatur. dicit. §. qui ad nundinas. Vera, quia regulariter proprius animus requiritur. l. 1. C. de acquirēda poss. ficta: quia quandoq; possessio retinetur per seruum, filium, aut procuratorem: item & ciuillissima possessio ipsius fictionis causa. Gratia rem possidendi, diximus, quia detinens rem sine animo possidendi non possidet: quippe qui nec habeat animum possidendi ciuilliter, nec naturaliter. l. 3. §. in amittenda. ff. de acquirē. poss. vnde hæc detentio dicitur propriè asinina: secundum communē in. l. 1. in princip. ff. de acquirē. poss. Scribit etenim Theophilus Instit. quib. mod. tollit. obligat. quod tenere est naturaliter detinere, id est, rei corporaliter tantum insistere: possidere autem est animo domini detinere: quod idē Theophilus adnotauerat Instit. per quas personas nobis acquir. eiusq; hac in re adnotationem laudat Viglius in præfatione Græcarum Institutu-

stitutionum: statim tamen Theophili sententiam interpretabimur. Sed & aliud est detentatio naturalis alicuius rei: aliud est ipsius rei custodia. Nam custodia animo cōseruatur: si quis clausam domum relinquat iuxta communem sententiam auctore Aretino, in. l. si colonus. ff. de acquirend. possess. quia etiam absens dicitur custodire: sicut Barto. explicat in dict. l. i. in princip. q. vltima.

Hinc apertissimi iuris est, quod possessio quatenus accipitur pro retentione, factum est. l. denique. ff. ex quibus caus. maior. l. pupillum. ff. de acquirend. possess. quia animo retinetur, & animus est quid facti. l. bonæ fidei. ff. de acquirend. rerum dominio.

Possessio autem est ius insistendi rei non prohibita possideri. sic Barto. in dicta. l. i. visum est, cui ceteri magis cōmuniter accesserunt, ut inibi testatur Ripa, numero. 26. tradit idem Ripa in Rubr. de caus. possess. colum. 1. & 2. ius autem dicitur loco generis, non ut Barto. opinatur loco differentia. Insistendi dictum est: quia possessio principaliter operatur facultatem tenendi ipsam rem: vnde differt ab aliis iuribus, seruitutum scilicet, ac similibus: oportet tamen rem non esse prohibitam possideri. Etenim tūc minimè tractandum est de possessione, quæ in eadem re adquiri nō potest.

Ab hac definitione planè dedu-

citur possessionem postquā iā est adquirenda, & perfecta ius esse, quod Barto. & doct. communiter in dicta. l. i. fatentur: & probat elegans sententia Innocentij. in cap. episcopi. de rebus ecclesi. dicentis ex hoc quod delegatus habens à Papa jurisdictionem ad cognoscendum de iure alicuius rei, non tantum poterit sententiam dicere circa illius rei dominium, & proprietatem: sed & circa possessionem. Eodem modo si dederit summus Pōtiffex mandatum alicui ut cuidam ecclesie faciat restitui bona, quæ iniquè & malè fuerint alienata, eaq; curet ut ad ius, & proprietatem ecclesie reuertatur, poterit hic iudex tractare, & cognoscere de restitutione illarum rerum, quæ non tantum à dominio ecclesie fuerint ablata, sed & earum quarum sola possessione fuerit ecclesia priuata, & spoliata. Hanc sententiam Innocent. sequuntur Roma. in singulari. 600. Alexand. consi. 15. lib. 2. Feli. in Rub. de rescriptis. 3. col. Abbas in capi. 2. col. de in int. restitui. idē Abb. in dict. cap. Episcopi. Detius in. l. non alienat. ff. de regulis iuris. Ludouic. Gomeci. in regu. de non toll. iure quaesito. quaest. 5. quorum sententia cōmunis est secūdum Iasonē in. l. 1. in principi. nu. 31. ff. de acquirend. possess. Ripa, in rub. de caus. possess. col. 1. & 2. qui eam itidem probant, & veram esse censent. Deniq; possessionem ius esse probat text. in. l. peregrè. ff. de acquirend. possess. & in Reg. poss. B cap.

Secundæ partis Relectionis.

cap. dilecto. de verb. signific. & alibi pluribus in locis, quorum iuniores meminere in dict. l. i. præsertim inibi Herculanus, numer. 38. dicens Bartol. opinionem communem esse. idem fatetur eam sequutus Corasi. in præludijs, ad. §. nihil commune. colum. 2. ff. de acquirenda possess. qui & Innocen. decisionem sequitur.

Præter hæc est adnotandum ad faciliorem huius tractatus intellectum, possessionem duplicem esse civilem, & naturalem: quemadmodum Ioannes relatus ab Accursio in dicta. l. i. distinxit, cuius distinctio probatur per Dinum in dicta regu. sine possessione. numer. 15. & per alios magis communiter in dicta. l. i. ut fatentur nouiores ibi. præsertim Ripa numer. 28. Et idem in Rubri. de caus. possess. & proprietate. nume. 18. Est etenim civilis possessio, possessio apta producere civiles effectus respectu veri dominij. Ponitur in definitione possessio loco generis: at apta dicitur, quia non semper hos effectus producit: quippe quæ sit civilis possessio penes verum dominum. Sic eos non producit in malæ fidei possessore. l. clā. §. quanuis. ff. de acquire. possessio. veri dominij diximus, quia per eam ratione præscriptionis acquiritur verum dominium: quod statim examinatur. Naturalis autem est possessio apta producere civiles effectus respectu alicuius iuris à vero dominio separati. Qualis est emphyteu-

ta, & Vasalli: nam & per hanc utile dominium præscribitur. l. competit. C. de præscript. trig. vel quadragin. anno. Dicitur apta: quia non est præcisè necessarium, quod actu producat hos effectus: siquidē naturalis obtenta à malæ fidei possessore non producit eas: nec naturalis usufructuarij: cum ipse non præscribat per illam dominium verum, nec ius usufructus: sed per civilem quasi possessionem illius iuris. gloss. in. l. ait prætor. §. item ei. ff. ex quic. caus. maior. Bartol. in. l. naturaliter. ff. de acquir. possess. in principi. & ibi docto. maximè Iason. idem tenent Corset. in singu. verb. usufructus. Alex. in. l. i. num. 40. ff. de acquiren. poss. in principi. & ibidem alij doct. Contra Bartol. inibi, cuius opinio communiter reprobatur ut fatetur ibi Ripa nume. 54. & idem in dicta rubri. de caus. possess. nume. 21. vnde procedit naturalis possessio, & producit civiles effectus in emphyteuta respectu emphyteusis: quod tradit Alexand. in. l. 3. §. ex contrario. ff. de acquir. poss. nu. 6. & Feli. in capi. causam. de præscript. tradit Balbus de præscript. in vltima parte. 3. partis principalis. illud tamen est aduertendum quod civilis, quæ in usufructuario datur non est principalis respectu veri dominij, & ideo secūdū cōmunē doctorū distinctionē propriè civilis non est, quia cōsideratur minùs principaliter respectu iuris à vero dominio separati: quale est ius usufructus. Sic & Rogerius dixit

dixit feudatarium, & emphiteutam habere civilem possessionem ratione iuris, quod habent in re. Et licet frequentissimo interpretum consensu Rogerij opinio in dicto §. ex contrario. reprobata fuerit: profecto defendi poterit, si consideremus hanc civilem possessionem, cuius meminit Rogerius, esse impropriad, ac minimè principalem. Cum iuxta communem distinctionem vera & propria civilis possessio ea sit, quam modò definitur. Huc etiã pertinet quod Theophilus scribit Insti. per quas personas nobis adquiritur. §. idem placet. de usu fructuario tractans: constituit etenim rationem cur usufructuarius vscapere non possit, dicens: Primum, quia non possidet. Est autem possessio animo dominantis possidere: hic verò tantum habet ius vtendi & fruendi. Hæc Theophilus, qui distinxit civilem possessionem à naturali eodem modo, quo doctores paulò antè citati distinxere, vt quibusdam forsitan ita Theophili sententiam intelligentibus videbitur. At ipse Theophilus inibi, & apertius in. §. Item per acceptilationem. Insti. quibus modis tollitur obligatio. sensit, si diligenter eius verba examinentur, possessionem in hoc à detentatione differre, quòd tenere sit naturaliter detinere: possidere verò sit animo domini detinere: vnde cum in dicto §. idem placet. hoc ipsum quo ad usufructarium adnotauerit, planè

præmittit usufructuarium suo nomine rem ipsam detinere: non autem possidere, nec civiliter, nec naturaliter: tametsi Iacob. à Ravena in. l. i. ff. de acquirend. possessio. Guilielmus de Cuneo in. l. licet. C. eod. titu. Cumanus, Bald. Rom. & Arctinus in. l. naturaliter. in principio. ff. de acquirenda possess. non viso vt opinor Theophilo, planè asseuerent, usufructuarium rem ipsam naturaliter possidere nomine domini: non autem proprio. Quibus ad stipulatur tex. in. l. certè. §. is qui rogauit. ff. de precar. quo in loco Iuriconsultus scribit, fructuarium, colonum, & inquilinum esse in prædio: non tamen id possidere. Par igitur ius est hæc in re coloni, & inquilini cum usufructuario: & tamen colonus, & inquilinus dubio procul rem ipsam detinent proprio nomine: possident autem nomine domini. Quo fit, non omninò probari apud Theophilum distinctionem communem possessionis civilis, & naturalis. Non inficior creberrimò ferè omnium consensu in dicta. l. naturaliter. per tex. ibi probatum esse, quòd usufructuarius naturaliter possideat. Sed illam naturalem possessionem Theophilus interpretatur vel nomine domini, vel esse detentationem quandam naturalem. Hæc diximus ad intellectum civilis, & naturalis possessionis, quemadmodum à nostris distinguuntur: quorum opinio facilioris doctrinæ cau

Reg. poss. B. sa

Secundæ partis Relectionis.

sa poterit admitti. Nam perpenso iuris rigore verior apparet sententia Azonis existimantis, vnicā tantum possessionem esse, quæ solum qualitate, non autem specie differenti distinguatur: ita quidem vt possessio, quæ verè naturalis est, si per ius civile absq; corporis insistētia probetur, & admittatur ad civiles effectus, dicetur civilis qualitate quadam iuris civilis ei præbentis auctoritatem, eamq; approbantis, quam opinionem Azonem sequuti veriores esse censent Ripa in præcitatis locis: Socin. colū. 9. & Zasius in dicta. l. 1. ff. de acquirenda possess. Alciat. in l. quæstio est. ff. de verbo. significat. Ioan. Corasi. in l. naturaliter. §. nihil cōmune. in Præludiis. numero. 6. & sequentibus. Albericus in l. licet. C. de acquire. possessio. & alij, qui ab his nominatim citantur.

Verum quia plerisq; placet quasi possessionem à possessione distinguere, peculiariq; & propria definitione cognoscendam esse. Sic enim placet Theophilo in princip. de interd. vbi censet, possessionē esse corporis rei detentionem. Quasi possessionem verò in corporalis rei vsum. Latius, & specialius poterit quasi possessio definiri, vt sit ius exercendi actum conuenientem iuri incorporali vero vel præterito, procedens ex sufficienti vsum illius. Huiusmodi censetur quasi possessio iuris eligendi, & similia: capitu. cum ecclesia. de causis possessio. &

proprietat. dictum est exercendi non detinendi: quia sola corporalia detinentur. l. tertia. §. ex contrario. ff. de acquirend. possessi. Diximus in hac definitione, vero vel præterito: ex eo, quòd ad acquirendam quasi possessionē iuris incorporalis non est necessarium ipsum ius prius constitutum fuisse, secundum Innocentium in ca. 1. de caus. possess. & proprietat. Bartolū in l. 3. §. vnde vi. ff. de vi & vi armat. Decium in consil. 136. Contra decisionem Rotæ. II. in antiquis. Dictum deinde est, esse ius procedens ex sufficienti vsum: ad differentiam iurium ipsorum, ex quibus competit facultas exercendi suos proprios actus. Vnicus autem actus sufficiens est ad constituendam quasi possessionem iuris incorporalis secundum communem, quam tradit Ripa in capitu. cum ecclesia. de eaus. possessio. & proprietat. numero. 52. & sequentibus. textus optimus in cap. consultationibus. glo. Panormita. & alij in cap. si verò. de iure patronat. Calderi. consil. 12. eodem titu. Abbas in consil. 54. parte prima. idem Abbas in capi. cum olim. 3. notabili, de caus. possessio. & proprietat. Deci. cōsi. 129. & consil. 149. colū. 2. Ioan. Milis. verbo, Patronus ex vnica præsentatione. Soci. consil. 258. colū. 1. libro. 1. Alexand. consilio 74. colum. 3. libro. 4. & ibi Carolus Molinaeus. Abbas in cap. primo. de religio. domibus. versic. & hæc faciunt. quorū ea est resolutio, quod
ex

ex vnica præsentatione adquirat quis quasi possessionem iuris patronatus ecclesiastici, quo ad præsentationem. Et est communis opinio: sicuti fatetur Lambertinus de iure patrona. 2. libro. 1. parte. tertia quæstio. principa. articul. 11. modo ex ea præsentatione sequuta fuerit Episcopi institutio, & institutus beneficij possessionem habuerit: quod explicant Decius in dictis responsis: Rochus Curtius de iure patrona. verb. competens. quæstio. 14. latè Ripa in dicto capi. cum ecclesia. numero. 91.

His quidem prænotatis patet, possessionem à Bartolo. in dicta prima dictam corporalem esse vere naturalem, atque ita sub definitione possessionis naturalis comprehendi: si vera sunt. quæ ex communi omnium traditione exposuimus.

Est igitur necessaria possessio ad præscriptionem: & deniq; omnium consensu sufficiet civilis, & naturalis simul: quod negari non potest. Civilis verò sola erit item sufficiens ad præscriptionem veri dominij: & id probatur ex eius definitione. ad idem. l. 1. §. per seruum qui in fuga. ff. de adquirenda possessione. l. ferui. §. vltimo. ff. de furtis. & in. l. in accessionibus. ff. de diuer. præscri. notat Dinus. nume. 29. in dicta regula, sine possessione. Bartol. l. 1. nume. 8. ff. de adquirend. possess. & post alios Balbus in vltima parte 3. partis principa. quorum opinio cõ-

munis est in. l. elã possidere. §. qui ad nundinas. ff. de adquirend. poss.

Naturalis autem possessio sola, iuxta definitionem communem non est sufficiens ad præscribendum verum ipsius rei dominium: cum naturalis possessio non obtimeatur animo veri dominij. Quòd si ea veri dominij animo habeatur, contingere non potest vsucapio interim dum absens habet civilem. Etenim incipit præscriptio ab eò die, quo absens civilem amittit: sicuti adnotarunt glossa, & omnes in dicto. §. qui ad nundinas. gloss. singul. in. l. 1. versicul. præscriptionem. C. de seruis fugit. vbi lafon & doctor. Panormi. colum. 2. & Felinus. nume. 6. & 7. in capi. vigilanti. de præscriptio. adem Abbas consil. 62. libr. 2. colum. 8. Alexand. in. l. 1. §. per seruum qui in fuga. ff. de adquirend. possess. colū. 2. Dinus optimè in dicta reg. sine possessione. colum. vlti. Sufficiet tamen hæc sola naturalis possessio ad præscriptionem alicuius iuris à vero dominio separati: nempe ad ius emphyteusis, vel feudi: vt tradunt Alexand. in. l. 3. §. ex contrario. ff. de adquirend. possess. nume. 6. Felinus in cap. causam. de præscript. & Franciscus Balb. in dict. vltima parte. 3. partis princip. notatur in. l. comperit. C. de præscript. 30. vel. 40. anno. At in vsufructuario dictum superioris est ex frequentiori docto. sententia, ipsum non præscribere ius vsufructus per naturalem possessionem.

Reg. poss. B ; sione

Secundæ partis Relectionis.

tionem, sed per ciuilem quasi possessionem illius iuris vsusfructus. Ego verò, si admittenda est illorum opinio, qui probare conantur, vsusfructuarium rem possidere naturaliter nomine domini habentis proprietatem & nomine proprio tantum habere rei detentationem quantum attinet verum, & directum rei dominium, profectò non video quare possit vsusfructuarium distinguere in his possessionibus ab emphyteuta, Feudatario, & similibus, qui ius habent segregatum à vero dominio: præsertim quòd iuxta opinionem Rogerij, etiam emphyteuta & similes habent quandam possessionem ciuilem respectu illius iuris à dominio vero distincti: deinde queritur quomodo pacto emphyteuta habens naturalem nomine domini, possit præscribere nomine proprio ius illud emphyteutis à vero dominio satis distincti: Etenim licet Alexand. in dict. §. ex contrario: & alij, quorum modò meminimus, velint, emphyteutam præscribere ius illud emphyteutis ex naturali rei possessione: id verum esse non potest, cum illa possessio obtineatur nomine domini veri, & respiciat verum dominium, nõ ius emphyteutis, nec similia iura se parata à dominio directo, veròque. Quam ob rem in vsusfructuario, emphyteuta, & feudatario facilioris doctrinæ causa, forsitan magis congruit constituere quandam quasi possessionem, naturalem quidem,

& ciuilem respectu illius iuris omninò à vero dominio distincti, quæ quidem quasi possessio est sufficiens ad præscriptionem illius iuris à vero dominio separati: vnde ad præscriptionem necessaria possessio est, sufficitque quandoque ciuilis sola. Naturalis autem sola, ac per se subsistens, ciuili per alteram obtenta, non sufficit ad præscribendum dominium verum ipsius rei: l. adquiritur. ff. de acquirendo rerum dominio. §. ultimo. l. Celsus. §. Iulianus. ff. ad exhiben. l. prima. §. penultimo. ff. de acquirenda possessione. tenent Dinus in dicta regula, sine possessione. numero. 30. Doctores præsertim Alexand. in dicto. §. ex contrario. numero. 6. Et probatur satis vrgèter ex eo, quòd ciuilis possessio sola, naturali per alteram obtenta, est sufficiens ad præscriptionem dominij veri, vt superius traditum est: ergo naturalis hunc effectum habere non poterit, nè sequatur absurdum, quòd duo in solidum possint eandem rem quo ad dominium idem vsucapere. l. si vt certo. §. duobus. ff. commodat. l. quod contra. §. vni duo. ff. de regul. iuris. l. hæreditate. §. pater. ff. de castrenf. pecul. Hæc quidem planè obtinent præmissa communi distinctione possessionis ciuilis à naturali. Etenim si Azonis opinio probanda est, constabit euidenter, possessionem naturalem, quæ animo veri domini obtinetur, ad præscriptionem omninò sufficere:

Quali

Quasi possessio iurium incorporaliu
etiam sufficiens est ad prescriptio-
nem ipsorum iurium. l. 1. & 2. C.
de seruitu. & aqua. l. vltima. C. de
prescriptionib. longi temporis. l. si
quis diurno. ff. si seruitus vendi-
cet. l. 1. §. denique. & l. 2. ff. de aqua
pluuia arcend. in principio. à qui-
bus iuribus hoc deduxere Dinus
in dicta regul. sine possessione. in
princip. quem ibi docto. falsim se
quantur: & vbiunque materiam
istam tractauerunt.

Sed præter hæc in prescribendis
iuribus incorporalibus necessaria
est scientia, & patientia eius contra
quem prescribitur, aut illius, qui
iura illa tradere potest. Cùm horu
8 iurium incorporalium quasi pos-
sessio non aliter adquiratur, nec re-
tineatur, quam per patientiam eius
contra quem adquiritur, vel reti-
netur. l. quoties. in. 1. §. vltimo. & l.
quoties. in. 2. ff. de seruit. hoc ipsum
expressim constat in. l. 2. C. de serui-
tu. & aqua. quæ apertissimè requi-
rit scientiam eius contra quem ser-
uitus prescribitur. optimus text. in
leg. si à te emerò. ff. si seruit. vendi-
his accedit, quòd seruitutes non ali-
ter constituuntur quàm per tradi-
tionem, vel patientiam. l. si ego. §.
primo. ff. de publiciana. l. 1. ff. de ser-
uitu. rustic. prædio. vnde sequitur
scientiam necessariam esse, cùm abs-
que ea nec contingat traditio, nec
patientia. l. qui patitur. ff. mandati
nec enim pati proprie dicitur is,
qui omnino ignorat. l. 1. §. scientiam

ff. de tributoria: atque ita hanc o-
pinionem quòd sit necessaria scien-
tia & patientia illius aduersus què
prescribitur, vt prescriptio proce-
dat in iuribus incorporalibus, te-
nuerunt Innocentius in capit. 2. de
in int. resti. idem in capi. bonæ. in. 2.
de post. prælat. Bartolus in. l. 1. §. de
nique. ff. de aqua pluuia. arcend.
& Bartol. & docto. in dicta. l. 2. i-
dem Bartolus in. l. 1. §. 1. ff. de itine-
re actuq. priuat. Abbas in capit. de
quarta. ad finem. & ibi Felinus. nu-
me. 41. de prescriptio. Alexand. con-
sil. 16. libr. 5. numero. 13. Panormita.
& ibi latè Ripa in dicto capit. cùm
ecclesia. de caus. possess. numero. 64.
Antonina capi. peruenit. colum. 5.
de censibus. Ioann. Lupi in cap. per
vestras. 1. notabil. §. sed est pulchra.
numer. 33. de donat. int. vir. & vxor.
quorum sententia communis est
dubio procul. Nam & ipse Panor-
mita. in dict. cap. de quarta. eam fa-
tetur communem esse: & eandem
sequuntur omnes hi, quos ad hu-
ius opinionis intellectus & limita-
tiones statim citabo.

Cæterum Longouallius in repe-
titio. l. imperium. ff. de iuris. omni-
iudic. 4. parte. artic. 2. licet fateatur,
neminem hætenus huic sententie
contradixisse, eam falsam fore cen-
set pluribus rationibus, sed præset-
tim auctoritate textus in. l. vltima.
C. de prescriptio. longi temporis.
vbi Imperator primùm statuēs in
vscapione rerum corporalium
scientiam non requiri, subiicit idē

iuris esse in usufructu, & cæteris
 seruitutibus: igitur in eo respon-
 so probatur, scientiam eius contra
 quem præscribitur non esse neces-
 sariam in præscriptione iurium in
 corporalium. Saltem illud negari
 non potest, quasi possessionem
 iurium incorporeum adquiri per
 usum absque scientia eius, cui usus
 ille vel præiudicat, vel competit.
 Item est textus optimus in. l. prima.
 §. primo. ff. de itinere actûq;
 priuato. quo probatur, usum ser-
 uitutis sufficere, vt quis experiri
 possit interdicto illo de itinere, ac-
 tûq; priuato: & vt Bartolus ibi
 censet, non est quo ad istum effe-
 ctum necessaria scientia illius, cui
 usus ille præiudicat. Et tamen. l.
 vltima eodem titulo, vult ita de-
 mum interdictum illud compe-
 tere, si quis ius seruitutis possideat:
 consequitur ergo etiam iurium in
 corporalium quasi possessionem
 adquiri absque scientia illius, in
 cuius præiudicium quasi posside-
 tur. Denique ad improbationem
 cõmunis sententiæ contendit Lon-
 gouallius, quasi possessionem iu-
 rium incorporeum adquiri absq;
 scientia illius, qui tradere poterat:
 respondetq; ad omnia loca, quæ
 videntur patientiam exigere ad cõ-
 situendam quasi possessionem iu-
 rium incorporeum, quod is de-
 mum patiatur, qui non impedit:
 quemadmodum is consentit, qui
 non dissentit, etiam si ignoras sit. l.
 secunda. §. voluntatem. ff. solut. ma-

tri. Quæ quidẽ solutio falsa est per
 ea, quæ inibi Iuriconsultus scribit
 dicens, furiosum, & amentem cõ-
 consentire, quod nõ dissentiat: &
 hic consensus est à lege præsum-
 ptus: at cum, qui sapiat non aliter
 cõsentire, quàm si vel expressim
 cõsentiat, vel tacitè: cum sciens nõ
 contradixerit: Sed & responsio Lon-
 gouallij ad. l. 2. C. de seruitutib. &
 aqua, etsi fuerit Hugulini Docto-
 ris antiqui, falsa tamen est; maxi-
 mamq; infert violentiam Impera-
 toris responso: dum supplendam
 esse dictionem, maxime, falso tra-
 dit: itaq; nouissimè Ioann. Corassi
 in. l. quoties. in. 2. ff. de seruit. nume-
 ro. 1. sententiam cõmunem à Lon-
 gouallij impugnationibus defen-
 dere conatur, eam sequutus.

Ego verò, etsi breuiter, eandẽ di-
 sputationẽ resoluerè curabo, vt hæc
 quæstio ad Theoricã, & praxim ex-
 peditior sit. Primũ etenim commu-
 nem opinionẽ veram esse opinor,
 & probari omninò in. d. l. 2. C. de
 seruitu. & aqua. Deinde censeo in
 his iuribus incorporeis patientiã
 illius, qui tradere & constituere ea
 potest, pro traditione haberi: quod
 satis compertũ est: & idcõ quoties
 de traditiõne seruitutis tractatur, pa-
 tiẽtia illius qui tradere tenetur, suf-
 ficet, eãq; ipse præstare debet. l. quo-
 ties. in. 1. §. vltim. l. quoties. in. 2. ff. de
 seruit. sic seruitutes cõstituuntur per
 traditionem vel patientiam. l. 1. ff. de
 seruitu. rusti. prædio. ad finem. l. si
 ego. §. 1. ff. de publici. l. 3. §. dare.
 ff. de

ff. de usufructu non quod traditio differat in hac specie à patientia, nec patientia à traditione quoties de constituenda seruitute agitur; sed quod traditio exponatur per ipsam patientiam, ita quidem, ut dum iuriconsultus dixit in dicta l. prima. per traditionem vel patientiam, secundum Accursium inibi exponamus, id est, patientiam. Etenim hæc interpretatio frequentissima est, quoties dictio, vel, ponitur inter duo, quæ idem significant. iuxta. l. primam, & ibi Accursio ff. de pac. traditur in cap. secundo. de rescriptis. & in. l. vtrum. ff. de rebus dubijs. l. secunda. ibi, quadrupedem vel pecudem. & ibi Accursio ff. ad leg. Aquil. Barto. in. l. vbi patetum. in princip. C. de transactio. Aut patientia referenda erit ad dominum verum fundi seruentis: traditio autem ad eum, qui in alieno fundo, quem tamen possidet, seruitutem alicui constituit. ut docet gloss. in dic. l. si ego. in principi. igitur si de constituenda seruitute, vel ea tradenda ex consensu constituētis agatur: tunc necessaria est scientia, & patientia illius ad hanc expressam constitutionem, vel traditionem. At si tractemus de adquirenda seruitute per vsucapionem, & præscriptionem: tunc quasi possessio illius necessaria est, & hæc adquiritur, ac retinetur per vsum seruitutis absque scientia illius, contra quem præscribitur: modò is nõ impedierit eiusdẽ seruitutis vsum.

l. & si fortè. §. i. ff. si serui. vendi dicta. l. quoties. in. 2. siquidem quasi possessio iuris incorporatis nihil aliud est, quàm vsus seruitutis. Unde mihi potius placet quasi possessionem iurium incorporalium adquiri per vsum sufficientem absque scientia illius, cui præiudicium fiat. Nam huius sententiæ vel Bartol. auctor est in dict. l. prima. §. primo. ff. de itinere actusque priuato. dum asserit ad interdictum illud non esse necessarium vsum seruitutis sciente domino prædis, & tamẽ necessaria est quasi possessio seruitutis. l. vlt. ff. eod. tit. vel ipse loquitur contra text. in dicta. l. vlti. quod magis consonum est: quia Bartol. expressim fatetur nume. 10: quasi possessionem in his iuribus non adquiri per vsum nisi sciente, & patiente illo, cuius præiudicium vertitur. tamen si Ripa in dict. capi. cum ecclesia. nume. 64. sequatur Bart. sententiam, quæ dicit ad interdictum de itinere actusque priuato sufficere solum vsum, nec requiri quasi possessionem. Sed & Paulus Castrensis dum in. d. l. 2. asseuerat seruitutẽ posse adquiri præscriptione longi temporis decem, vel viginti annorum cum titulo, etiã absque scientia illius, contra quẽ præscribitur: palã fatetur, quasi possessionẽ seruitutis adquiri posse per vsum absque scientia illius, cui præiudiciũ fit: cum alioqui absque possessione præscriptio nõ procedat. l. sine possessione. ff. de vsucapi. Ergo quasi possessio

Secundæ partis Relectionis.

seruitutis acquiritur: & aliorum iurium incorporalium absq; scientia, & patientia illius, cuius præiudiciū ex vsu tractatur. Nec enim alicubi probatur, ad acquisitionē quasi possessionis iurium incorporalium requiri vel patiētiā, & scientiam, vel saltem titulum: cum & sepiusimè absque titulo, & patiētiā procedat horum iuriū præscriptio, quæ absque quasi possessione procedere nequit vllō casu. Et idcō ex præmissis apparet, quasi possessionem iurium incorporalium procedere ab vsu illorum, & sufficienti exercitio, etiā absque scientia & patientia illius, in cuius præiudiciū possidetur.

Verūm præter hæc opinio, regulariter non sufficere ad præscriptionem iurium incorporalium eorū quasi possessionem, nisi adsit scientia, & patientia illius contra quem præscribitur. text. in dict. l. 2. quæ peculiari quadam ratione hanc scientiam exigit, cō quod iura incorporalia propriè non possideantur: & seruitutes plerūque & frequentius absque titulo præscribātur aduersus cōmunem vsucapionis, & præscriptionis naturā. Quo fit, vt semper siue adsit præscriptioni seruitutis titulus, vel non: siue sit tempus ordinariam, siue immemorabile, necessaria sit quasi possessio, quæ separatim ab alijs, quæ ad præscriptionem requiruntur, constituenda est, & perfecta quidem: alioqui nec vllō momēto sufficiens est, &

præscriptio cessat, aut interrūpitur, vel minimè initiū assumit: nec defectum possessionis, vel quasi supplet ipse titulus, nec immemorabile tempus in his, quæ possunt possideri, aut quasi possideri absq; titulo: veluti res temporales. Atque ita communis opinio ad interpretationem dig. l. 1. C. de seruit. & aqua. in præxi recipienda est, & vbiq; seruanda, sequentibus tamen intellecta limitationibus.

Primo sententia communis non procedit vbi agitur de præscribenda libertate aduersus olim cōstitutam seruitutem: etenim tunc sufficit quasi possessio, nec est necessaria scientia, nec patientia illius contra quem præscribitur. tex. elegans in l. si partem. §. si per fundum. ff. quemadmo. seruit. amitt. quem ita oēs iuris vtriusque Doctores interpretantur in fauorē libertatis, quæ vnicuique rei adest præsumptione quadam iuris, & præterea quia res ad priorem statum, & communē redit. Ex quo forsitan erit intelligendus tex. in capi. Si de terra. de priuilegij. quo responsum est, priuilegium validum quidem de non soluendis decimis tolli præscriptione triginta annorū, quibus habentes priuilegium decimas exoluerunt. procedit enim ea responsio etiam si solutio facta sit ab ignorantibus se priuilegium habere: cum hūc non sit necessaria scientia illorum contra quos præscribitur ea quidem præscriptio, quæ rē constituit,

stituit, & reducit in pristinum statum, quem habebat iure communi: atq; ita etiam si generali quadam ratione vtantur Panormita. & Anchar. inibi illum text. intellexere. & Felin. in capit. vigilant. de præscriptio. contra Hostien. & Cardin. in dic. cap. si de terra. existimantes ad decisionem illius capituli esse necessariū, quod solutio fiat ab his qui sciunt se priuilegium habere, eos eximens à solutione decimarum.

Secundò text. in dict. l. 2. eiusque communis interpretatio non obtinet in præscriptione seruitutis cū titulo iuxta. l. si ego. §. primo. Et ibi glos. ff. de publici. Nam in præscriptione seruitutis, quoties titulus non concurrat cum quasi possessione, est necessaria scientia, & patientia illius contra quem præscribitur: at si præscribens titulum habeat: nempe constitutionem seruitutis ab eo factam, qui rei dominus non erat: tunc non est necessaria scientia nec patientia domini ad præscriptionem longi temporis decem, vel viginti annorum. l. vlti. C. de præscript. long. temp. quam ita intellexere Paul. Castren. & ibi Alberic. in dicta. l. 2. idem Paulus Castrenf. in l. seruitutes. la magna. & ibi Ioann. Coras. numero. 40. Antoni. in cap. peruenit. 3. colum. de censib. Felin. in dict. cap. de quarta. colum. penulti. Gæpola in tracta. de seruitut. vrb. prædio. capi. 20. colū. 2. Ioan. Francisc. à Ripa in dict. capit. cum ecclesia. Sutrina. numero. 64.

De caus. possess. & prop. Ias. in. l. 3. §. ex contrario. nume. 3. ff. de acquire. possess. idem in. l. prima. numero. 65. in princip. cod. titul.

Tertiò, suprascripta Docto. opinio minimè locum obtinet in præscriptione tanti temporis, cuius initium memoriam hominum excedit. Nam vbi hæc præscriptio probata fuerit, non est necessaria scientia illius, cōtra quem præscribitur, gloss. & ibi Angel. in. l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quot. & æsti. Bald. in cap. primo. colum. secunda. quæ sint regalia. Imola in. l. si publicanus. §. in omnibus. ff. de publica. & vectiga. Saly. in. l. secunda. C. noua vectigal. & idem Imol. & Roma. in. l. prima. §. denique. ff. de aqua pluui. arcend. Antoni. in capi. peruenit. de censib. Deci. consil. 85. Iason in. l. Imperium. ff. de iurisdictione. omnium iudic. colum. 9. versic. circa primum dictum. Alexand. consil. 16. libr. 3. nume. 15. & ibi Carol. Moli. Iacob. de sancto Georgio in tractat. de feudis. versic. cum mero & misto Imperio. colum. vltima. Curtius Iunior consil. 138. numero. 12. Antoni. Ruben. consil. 21. columna vltima. Franciscus Balb. de præscriptionib. 2. part. 3. partis. qd. 6. nu. 22. Felin. in cap. de quarta. col. pe. latius in cap. cū nobis. col. 1. de præscript. Quorum opinionem fatentur cōmunè esse eam sequuti Alex. consil. 6. libr. 1. numer. 4. & Andreas Tiraquellus in tract. de nobilitate. capi. 14. nu. 4. idem asseuerant Deci. Balb.

Secundæ partis Relectionis.

Balbus, & pleriq; ex præcitatis authoribus, quorum sententiaprocedit propter vim huius tēporis immemorialis, quod priuilegij vim habet dict. §. ductus aquæ. & capit. super quibusdam. de verb. signifi. tametsi contrarium adnotauerint Barto. in dict. §. in omnibus vestigalibus. idem in. l. 1. §. deniq; ff. de aqua pluua arcend. Paul. Castren. in dict. l. seruitutes. colum. vlt. Roma. confi. 218. Bald. confi. 352. lib. 1. & confi. 349. lib. 5. Albert. Brunus confi. 66. colū. 1. Ripa in dict. c. cū ecclesia. de caus. posse. nume. 67. idem lib. 2. respons. capi. 26. Et profectò si ad quasi possessionem iurium incorporalium est necessaria scientia & patientia, ego non video qua ratione isthæc posterior sententiā improbari possit: si quidem immemorialis præscriptio requirit continuā vel nunquam interruptam possessionem, aut quasi possessionē. hæc etenim ante omnia probanda est, & prætereā immemoriale tempus. quorum prius probari nequit, nisi scientia & patientia probetur secundū communem, quæ exigit pro ratione intrinsecæ qualitatis ad quasi possessionē scientiā, & patientiam: atq; ideo vera est hæc vltima opinio, sicuti hac ratione verā esse censet Aymon Sauilli. in tractat. de antiq. temp. 4. part. capi. absolutis. nume. 15. vel concedendum erit, quod superius adnotauimus, quasi possessionē iurium incorporalium adquiri absq; scientia, & patientia il-

lius contra quem quasi possessio adquirenda est. Qui verò tenent posteriorem sententiā respondent ad text. & glos. in dict. §. ductus aquæ. quod inibi agitur de consuetudine, quæ perfectè inducitur, etiā absq; scientia Principis, vel superioris. text. in dict. capit. vltim. de consuet. vbi Panormit. & Doct. communiter aduersus glos. ibi. ità adnotarunt: & est communis opinio secundum Rochum in dict. cap. vlti. Quarto requisito cōsuetudinis. fol. 36. colum. 1. & Corne. confi. 155. lib. 4. col. penult. scientia etenim tacita Principis, qui statuit, consuetudine, & moribus posse leges tolli, sufficiens est, vt leges hoc modo tollantur. Sed tamen etiam si Principis scientia necessaria sit in præscriptione, vel foret in consuetudine, sufficeret regulariter scientia magistratum, qui eo loci exercent nomine Principis iurisdictionem secundum Barto. in dict. §. in omnibus Abb. in dict. capit. cum nobis. Areti. in. l. more. 2. colum. ff. de adquir. hæred. Jacob. in tracta. de feudis. verb. cum mero & mysto Imperio. col. 5. Balbus de præscriptio. 5. part. principi. col. 10. versic. Secunda quæstio est an requiratur scientia. Et Tiraquel. in dic. capit. 14. nume. 3. latè Aymon in tracta. de antiq. tempo. 4. part. cap. absolutis. num. 23. quo in loco meminit aliorum, qui contrariam sententiā probare conātur: eum legito. Nam & Ioan. Lup. in cap. per vestras. 2. not.

§.1.num.39.Bar.opinionem improbat. post Salyce.in.l. vectigalia. C. noua vectigalia institui non posse. & Alex.confil.84.col.2.num.5.lib.1.

Deniq; mihi magis placet communis opinio, quæ habet, scientiam non requiri in præscribendis his iuribus incorporalibus, quoties præscriptionis tempus memoriam hominum excedit, siue præscriptionis iure, siue ad priuilegijs probationem tempus hoc allegetur. nisi tractetur de adquirendis iuribus incorporalibus, quorum vsui, & exercitio ius resistit: tunc etenim exigentem ego scientiam Principis, aut eius qui eum vsum permittere potest: quod sensit Carol. Molinæ. in dicto consil. Alexan. 6. libro primo: litera. A. & deducitur ab his, quæ tradidere glos. in capi. penult. de filijs presbyteri. Dominic. in summa. ii. dist. & Rochus Curtius in dicto quarto requisito. 3. limitatione. quod in specie ipse adnotauit. §. secundo huius partis. vers. tertia species. Nec video iuste posse negari quod & responsio Iurisconsulti in dicto. §. ductus aquæ, habeat locum non tantum in consuetudine: sed & in præscriptione propter tanti temporis vsu, & vim, quæ habet immemorialis præscriptio. Imò fortassis etiam si scientia necessaria sit, eadem præsumetur ex tanti temporis vsu, simul & aliquot coniecturis, quæ huic præsumptioni suffragantur: secundum Saly. in.l. auctoritatem. C. vnde vi. vers. quæro

de quæstiōe facti. Dec. cōs. 185. col. 6. Aymonem in tractat. de antiquit. temporis. 4. part. capi. absolutis. num. 15. Nam & hi qui communem sententiam veram esse censent, facillimè admittent hanc assertionem: licet contrariæ opinionis auctores, præmittant, non tantum fore necessariam scientiæ allegationem: sed etiam eius probationem. vnde utilis semper erit scientiæ allegatio etiam in his præscriptionibus, quarum tempus memoriam hominum excedit: quod si ea probari potuerit, cōtrouersia cessat: sin autem non probetur, obseruandum erit, quæ opinio ex his iustiore habeat causam.

Ex. §. sequenti.

- 1 *Olim possessor, hodie possessor præsumitur.*
- 2 *Cōfessio præteritæ possessionis, an inducat præsentis possessionis præsumptionem?*
- 3 *Olim possessor, an præsumatur hodie post decennium possidere?*
- 4 *Olim possessor, an præsumatur hodie possidere quo ad interdictum Vnde vi?*
- 5 *Possessio ficta, an sufficiat ad præscriptionem?*
- 6 *Possessio quādoq; habet plurimum iuris, quādoq; plurimum facti: huius distinctionis examinatio.*

§. Primus.

Actenus tractauimus de possessione quæ ad præscriptionem necessaria est: modò superest de probatione possessionis.

Secundæ partis Relectionis.

1 possessionis agere. Nam olim possessor, hodie possessor præsumitur. gloss. Barto. & Doct. in l. siue possidetis. C. de probat. notant Panormit. in capi. accedentibus. de priuileg. Anto. Abb. & alij in capit. cum ad sedem, de restitu. spoliat. Rota in nouis. 120. Alexā. consil. 133. colum. 2. lib. 1. Barto. in l. Celsus. ff. de usufructu. Et inibi Balb. in. 4. parte. q. 1. quorum opinio communis est, vt constat ex Ripa in capit. cum ecclesia. de caus. poss. & propriet. nume. 23. & Alciat. de præsumptio. regu. 2. præsumptio. 21. Et probatur ex eo, quòd amissio possessionis semel acquisitæ cõsistat in animo: animi verò mutatio nunquam præsumitur. cap. maiores. §. vltim. de baptismo. l. sancimus. C. de testa. quauis Dinus in reg. semel malus. de reg. iuris. in. 6. ad finem, multis rationibus probare conetur, olim possessorem non præsumi nunc possidere. Sed & communis sententia probatur in cap. olim. in. 3. de resti. spoliat. quem ad hoc commendat Panormit. ibi, & in capi. olim. in. 1. colum. 5. eod. tit. & in capi. cum ecclesia. de caus. poss. & propri. colum. 4. Est tamen ea opinio intelligenda, modò præsens etiam possessio allegata fuerit: alioqui præsumptio ni locus non est secundum Barto. & alios modò citatos, qui huic limitationi accessere, ea ratioe quòd præsumptio iuris procedēs à facto proprio allegari debeat omninò. l. si adulterium cum incestu. §. idem

Pollioni. ff. de adul. Barto. nume. 14. in. l. cum quid. & ibi Doct. ff. si cert. peta. Abb. & Feli. in capi. afferre. de præsumpti. qua ratione, & alijs authoribus nuncupatim adductis hãc limitationem, quæ itidem frequentiori Doctorem calculo recepta est, examinaui in cap. Rainuntius. §. 11. de testament. colum. 3. quo in loco eã, qua potui diligentia expendi Regiã. l. 10. titul. 14. part. 3. quæ in hac materia singularis est. tandē communis opinio Doctorem in praxi admittenda erit: tametsi Alexand. consil. 133. lib. 1. & Burgensis in cap. peruenit. colum. 2. de empt. & vendit. tenuerint, non esse necessariam allegationem præsentis possessionis. Præmissa tamen communi sententia, si allegatio præsentis possessionis prætermittenda fuerit: tunc probatur continua possessio eo ipso quòd præsentis temporis, & antiqui probatur possessio. Nam probata possessione temporum extremorum, initij quidem & finis, præsumitur ipsa possessio medio tempore continua. gloss. in cap. volumus. 16. q. 4. & in cap. cum ecclesia. de caus. poss. & propri. Felin. in proœmio Gregoriano col. vlt. Abbas in dict. capit. cum ad sedem. de resti. spoliat. Balb. in dict. l. Celsus. 4. part. q. 1. Alciat. in dict. reg. 2. præsump. 22. post Bart. in eadem. l. Celsus. col. penult. eundem in. l. sicut. ff. quib. mod. pig. vel hypot. solua. idem adnotauit gloss. in Clement. 1. de iureiur. verb. immediatus. quorum

rum sententia communis est. si qui
 dem probatis extremis, media præ-
 sumuntur. capit. inter dilectos. &
 inibi Abb. & Felin. de fide instru-
 men. capitul. accedens. vbi gloss. de
 conuers. conjugat. gloss. penult. ver-
 bo, sine special. & ibi Imola in ca-
 pit. ex parte. in. 3. de rescript. leg. ta-
 lis scriptura. vbi Bald. ff. de legat. 1.
 Cætera possessio præsens, modo
 allegata sit, præsumitur, non tan-
 tum quando per veram probatio-
 nem constat allegantem olim pos-
 sedisse: sed vt vbi ex aduersarij con-
 fessione apparet hæc antiqua pos-
 sessio. textus singularis in capitul.
 præterea. in. 2. de transactio. vbi si
 monachi confiteantur, se olim
 fuisse subditos, condemnantur tan-
 quam si de præsentis confessi essent.
 glossa ad idem in lege. certum. §.
 primo. ff. de confess. quæ asseue-
 rat, præsumi fundum hodie acto-
 ris esse, si reus confiteatur eum
 olim actoris fuisse: nisi reus pro-
 bet eundem fundum modo acto-
 ris non esse: quam glossam ita in-
 tellexere Dinus, Alberi. & Cuma-
 nus. ibi Baldus in dicto capit. præ-
 terea. Alciatus in regula. 2. de præ-
 sumpt. præsum. 12. Quæuis Antoni.
 & Imola in capit. secundo. de lib.
 oblat. Felin. in cap. scribam. de præ-
 sumpt. columna vltima. distingue-
 re velint assertionem factam in li-
 bello ab ea, quæ fit in confessione,
 vt tandem in assertionem libelli ob-
 tineat prædicta præsumptio: non
 in confessione, quæ strictè est acci-

pienda: nec extensionem patitur
 in præiudicium, vel damnum ip-
 sius confitentis: vt sensit decisio
 Rotæ in nouis. 33. Etenim hæc re-
 strictio falsa est. nam text. in dicto
 cap. præterea. in confessione loqui-
 tur. Imò & si quis confiteatur
 actorem olim dominum fuisse:
 at neget hodie dominum esse: mi-
 nimè videtur fateri actoris inten-
 tionem, nec damnabitur vt confes-
 sus: sed interim, dum non proba-
 uerit actorem hodie dominum non
 esse, habet actor præsumptionem
 iuris ex veteri dominio per reum
 concesso: quod expressim Bald.
 eleganter adnotauit in. l. vnica. C.
 de conf. numero. 89. sensit idem in
 l. siquidem. C. de transactionib. sen-
 fere Dinus, Albericus, & Cuma-
 in dicta. l. certum. §. primo. sic in-
 telligentes glossam ibi. idem obiter
 docuit Alciatus, in dicta præ-
 sumptio. 12. numero secundo, ver-
 siculo, possent concordari. glossa
 enim in dicta lege. certum. dum
 contrariam sententiam quibus-
 dam probare videtur, tantum as-
 serit, non posse reum confiten-
 tem dominium præteriti tempo-
 ris condemnari vt confessum: non
 tamen negat ex ea confessione de-
 duci præsumptionem iuris ad do-
 minium præsentis temporis, ni-
 si contrarium probetur. Hæc ve-
 rò, quæ diximus de probatione
 possessionis continuæ ad præscri-
 ptionem per præsumptionem præ-
 teritæ possessionis, procedunt quo
 ad de-

Secundæ partis Relectionis.

ad decennis tempus, eiusq; præscri-
 3 ptionem: nam ad probandum præ-
 scriptionem viginti, vel triginta an-
 norum, oportet probari extrema-
 tem, & initium cuiuslibet decennis:
 quemadmodum visum est Mathe-
 fillano, notab. 117. Cui accessere Feli.
 in capi. inter dilectos. de fide instru-
 men. 3. colum. Francisc. Balb. in dict.
 l. Celsus. 4. part. quæst. 1. Ripa in di-
 cto cap. cum ecclesia. numc. 23. Qui-
 bus ea suffragatur ratio, quod ani-
 mus, quo possessio retinetur, non
 præsumitur durare ultra decenniū,
 l. furtum. & l. fundi. ff. de vsucap.
 l. peregrè. ff. de acqui. poss. vnde ul-
 tra decennium progredi non de-
 bet præsumptio continuæ posses-
 sionis, quæ procedit à præsumptio-
 ne animi adhuc durantis: sicuti di-
 ctū est in principio huius Paragra-
 phi. Ad idē facit quod civilis pos-
 sessio, à qua præscriptio procedit,
 non præsumitur ultra decē annos
 durare, & cōtinuari segregata qui-
 dem à naturali. dic. l. peregrè. quod
 gloss. in specie voluit in. l. 1. C. de
 seru. fugit. quam dicit singul. Fran.
 in dic. reg. sine possessione. notant
 Barto. in dict. l. Celsus. colū. 3. & ibi
 Balb. idem in tract. de præscriptio.
 in vltima parte. 3. part. princi. Felin.
 in cap. vigilante. de præscrip. num.
 6. & 7. Alciat. dict. præsump. 21. nu-
 me. 12. Iason in. l. sancimus. C. de te-
 stament. idem in. l. clam possidere.
 §. qui ad nūdinas. num. 19. ff. de ad-
 quir. poss. Bart. in. l. si de eo. §. si for-
 tē. ff. de adquirend. possessio. idem

Bartol. Bald. & Salycet. in dicta. l.
 prima. & Dinaus in regula, sine pos-
 sessione. col. vlti. de regul. iur. opti-
 mē Curt. Senior consil. 24. vnde ap-
 paret veram esse opinionem Mathe-
 fillani: vt quidam opinantur. An-
 dreas tamen Alciatus in dict. regu.
 2. præsumpt. 22. aduersus Mathe-
 fillanum indistinctē censet priorē sen-
 tentiam veram esse: & præsumi o-
 lim possessorem, & hodie posside-
 re, etiam post decem, aut viginti an-
 nos: & præterea probata possessio-
 ne extremorum per idem tempus
 continuationem possessionis præ-
 sumi. Ad cuius opinionis, & quæ-
 stionis resolutionem ego arbitror
 sententiam Mathefillani magis cō-
 munem esse. deinde censeo contra-
 riam defendi posse, & forsan esse
 veriore. Nam vbi possessio ciui-
 lis sola per aliquem retinetur absq;
 naturali, eadem possessio non du-
 rat ultra decennium: quia ad id vs-
 que tempus, animus, quo solo hæc
 possessio civilis retinetur, durare
 præsumitur: atq; ita hæc in specie
 Dinaus, Accursius, Barto. & alij lo-
 quuntur: nempe vbi constat, quem
 olim civilem solam habuisse natu-
 rali amissa: etenim eo casu olim
 possessor, hodie possessor præsumi-
 tur, modò tempus non trāsierit ma-
 ius, longiusve decēnio: tametsi per
 quod tempus præsumatur obliuio,
 iudicis arbitrio relinquendum sit,
 iuxta gl. in dict. l. furtum. ff. de vsu-
 capio. Cuius opinio communis est
 secundum Socinum consil. 2. libr. 3.
 col. 3.

colum. 3. At si constet, olim quendam possedisse naturaliter, & ciuili-
ter, præsumendū erit, eandem pos-
sersionem ciuilem quidem & na-
turalem per eum continuo tempo-
re obtentā fuisse & ita modò possi-
dere ciuili-ter, & naturaliter. Et i-
deò in hac specie, cū non tracte-
mus de ea tantū possessiōe, quæ
solo animo retinetur: nihil refert
transierint decem, an viginti anni:
cū præsumatur naturaliter & ci-
uili-ter continuo possedisse eū, qui
olim, vt constat, naturalem & ciui-
lem possessionem habuit, nec appa-
ret naturalem retenta ciuili amississe:
quod etsi breuiter, satis sensit Al-
ciat. in dict. præsumptio. 22.

Ex his demū infertur quid dicen-
dum sit hac in quæstione quo ad
interdictū, vnde vi. Etenim apertis-
sime iuris est, vt locum obtineat in-
terdictum, vnde vi, & spoliatus sit
ante omnia restituendus, necessariū
esse quòd agens eo interdicto pro-
bet se possedisse, & spoliatum fuisse
tūc cū possideret. text. celebris in
l. 1. §. interdictū autē. ff. de vi, & vi
armat. & in cap. suborta. de re iudi-
ca. glo. & communis in ca. olim. in
1. de restit. spolia. verb. restitutionē.
glof. in cap. cum ad sedem. eodem
tit. Decius optimè in cons. 125. text.
in cap. consultationibus. de offi. de
leg. Sufficit tamen allegare hanc pos-
sersionem illius quidem temporis,
quo spoliū contingit: & proba-
re spoliatū olim possedisse: nā ex eo
præsumitur & tempore spoliatio-

nis adhuc possessionem habuisse
secundū communem opinionem,
quam in hoc paragrafo adnotauimus:
sed in specie ita respōderunt
Abb. & Imola in. d. c. cum ad sedē.
Rota in nouis. 124. Abb. in. c. olim.
in. 3. de resti. spoli. per text. inibi, qui
hoc expressim probat. idē Abb. in
c. cū ecclesia. col. 4. de caus. poss. idē
in. d. c. suborta. qui cēset in eodē ca-
pite hanc opinionē probari: quā esse
cōmunē fatetur eā sequutus Alcia-
tus in dicta regula. 2. præsumpt. 21.
ad finē. idē asserūt Imola in dict. c.
cū ad sedem. & Ripa in dicto capi-
eum ecclesia. numero. 23. quæ qui-
dem sententia satis probari videtur
in dict. cap. olim. vbi est huius opi-
nionis authoritas probatissima: &
in dict. cap. suborta. Etiam si tex. in
dict. l. 1. §. interdictū autem. ibi tūc
maximè refragetur: ex quo Oldra.
cons. 1. col. 1. glof. in dict. capit. cum
ad sedem. Curtius Senior cons. 70.
colū. 2. adnotarūt fore necessariam
probationem possessionis illius tē-
poris, quo spoliatio cōtingerit. Qui-
bus responderi poterit, satis hanc
possessionem probari præsumptio
neiuris ex eo, quòd probata fuerit
præteriti tēporis possessio nec pro-
batū fuerit contrarium: sicuti pau-
lò antè explicuimus.

Sed expressim, quòd ad interdi-
ctū, vnde vi, nō sufficiat hanc iuris
præsumptio: imò sit necessaria pro-
batio possessionis eo tempore, quo
spoliatio contingerit, tenent Innoc.
in capi. qualiter. in. 2. de accusat. La-

Secundæ partis Relectionis.

pus allegat. 52. Areti. in. §. quadrupli. de actionib⁹. nu. 26. Ripa in. d. c. cum ecclesia. per tex. inibi. nume. 32. Antoni. Rubeus conf. vlt. col. 2. Mihi sanè cōmunis opinio potior videtur ob eius autoritatē : & quia spoliati facilimū erit hanc iuris præsumptionem eludere per contrariā probationem, si verè spoliatus agēs interdicto vnde vi non possidebat tempore spoliatiōnis. Non obstat tex. in. d. c. cum ecclesia. cū ibi nō probetur esse necessariū quòd proximis, & vltimis electionibus quis interfuerit, vt sit in quasi possessione eligēdi. Nam etsi glo. id asserere videatur, nec ad quasi possessionē acquirendā iuris eligēdi requirūtur tres electiones, quod præcedēti Paragrapho adnotauimus, nec oportet probari, quòd quis vltimæ electioni affuerit: siquidem præsumitur continua quasi possessio ex eo, quòd prioribus præsens fuerit: modò nō cōstet vltimæ electioni, cū cōmodè posset, non interfuisse: quod est maximè obseruandū. Quin & in interdicto vti possidetis, vera est cōmunis opinio, ita quidē, vt olim possessor præsumatur hodie possessor: quod notāt Bal. in l. i. nu. 12. C. vti possidet. Paulus Gastrēsis in. l. nō ignorabit. C. ad exhiben. Alexan. conf. 88. nu. 3. & nume. 30. lib. 5. nec oberit tex. in. §. quorū. Institut. de interdict. vbi probatur in interdicto retinendæ necessariā esse probationem possessionis tempore litis cōtestationis: quasi neces-

saria sit eius tēporis possessio. Nam is text. vel eum intellectū habet, vt ex probatione præteritæ possessionis, & allegatione possessionis obtentæ litis cōtestationis tēpore possessio præsumatur iuxta cōmunē sententiam: vel eū intelligendus Iustiniani locus in rebus corporalibus: non in incorporalibus, in quibus satis erit probare possessionem certi temporis, & proximi, ante litē motā: vt explicat Ioan. Faber in. §. Retinendæ. nu. 23. Inst. de interdict. Etenim sat erit hæc probatio, vt actor obtineat in hoc interdicto vti possidetis. idq; forsan alibi opportuni⁹ tractabitur. Et sanè Mattheus Afflict. decisione. 394. scribit, Regij prætorij iudicio cōmunem sententiam in controuersia: vti possidetis: etiam in rebus corporalibus receptā fuisse, vbi aduersarius non probaret, se medio tempore possedisse, vt tandē satis sit sufficiens probatio possessionis tempore turbationis: præsumitur enim ex eo possessio tempore contestationis litis.

Verū & si ad præscriptionē possessio necessaria sit, nec sufficiat de tētatio: tamē secundū materiā subiectā testiū responsa interpretanda sunt. Nā si testis de cōductore agēs respōderit, eū possedisse: hæc respōsio nō ad verā possessionem, sed ad detentationē referenda est. At si extra istum casum testis responderit Titium rem detinuisse: ea detentatio, ad possessionem erit referenda: glossa optima in capitu. pontificis.

7. quæstio. 1. Abbas in capi. cum ad sedem. de restit. spoliat. numero. 21. Imola in. l. 3. §. ex contrario. ff. de acquiren. possess. Alexander post alios in. l. stipulatio ista. §. hæc quoq. de verb. oblig. vnde oportet aduerte- re omninò ad testium responsa, vt ea intelligantur inspecta testis persona eiusq. qualitate, & communi verborum significatione, quæ in ea prouincia obtinuit.

De possessione ficta, & quæ legis tantum humanæ vim & authoritatem habet, dubium est an sufficiat, & sit conueniens initium præscriptionis. Roma. etenim in singu. 410. tenet eam non sufficere. idem probant Felin. in. c. illud. col. vlti. de præscriptionib. Balbus in tracta. de præscript. 3. parte princip. in fine. sed glo. in ca. contingit. de dolo & con- tu. quam ibi doct. communiter sequuntur, tenet, possessionem, cuius text. ille meminit, sufficere ad præscriptionem, si possessor bonam fidem habeat, nec desint ea, quæ ad præscriptionem alioqui necessaria sunt. Quo probatur ex eo, quia possessio acquisita ministerio tantum legis ciuilib, vel Canonice, aut consuetudinis absq. actu corporeo, vera tamen possessio est, nec quo ad effectus differt à vera possessione naturali quidem, & ciuili: sicuti à nobis traditum est lib. 3. Variar. resolut. cap. 5. & probat text. elegans in dist. cap. contingit. Quo fit, vt nisi aliud humana lege statutum fuerit, planè dicendum sit, fictam pos-

sessionem, id est actu ficto acquisitam ministerio legis tantum, ad vfucapionem vel præscriptionem sufficere, modò adsint alia adminicula, quæ iure ad perfectam præscriptionem requiruntur. Atque ita apud me dubia est Romani sententia: veriorq. contraria opinio apparet ex his quæ modò diximus. Imò à iure ciuili multa statuta sunt circa possessionem, quæ ad præscriptionem requiritur, ex quibus apparet non semper propriam, & veram possessionem requiri. Cuius rei testimonium nobis exhibet. l. 1. §. Scæuola. ff. si quis testam. lib. esse iuss. fuerit. qua responsum est, hæreditatem iacentem non possidere. Et tamen hæreditas iacens quo ad effectum præscriptionis censetur possessionem à defuncto captam continuare, & obtinere. l. ccepta. & l. nunquam. §. vacuum. & l. iusto. §. nondum adita. ff. de vfucapio. nec ista possessio in hæredem transit secundum Bartol. & alios in. l. cum hæredes. in princip. ff. de acquiren. possessioe. Hæc verò possessio, quæ à iure constituitur apud hæreditatem iacentem, hunc præter alios effectum habet: tametsi impropria sit satis: nec ficta dici valeat: cum sit impossibilis possessionis continuatio per hæreditatem iacentem, quæ animo, & corpore caret: quod explicat Zasius libro secundo, singularium responsio. capi. 27. vnde mirum non erit quandoq. fictam, & impropriam possessionem ad præ-

scriptionem sufficere: atq; ita hæres accipiens hereditatem, & possessionem rerum eiusdem, præscriptionem continuatione quadã possessionis perficit, & perficere potest: modò possessio illa per alium medio tempore capta non fuerit: sicut ab omnibus adnotatum extat.

¶ Eadem ferè ratione licet tignum domui coniunctum verè non possideatur à domino: domus. l. eum qui. ff. de vsucapio. & l. qui vniuersas. in princip. ff. de vsucapio: tamè tignū istud vsucapitur, si tempore, quo domui, vel ædificio additum fuerit, pauci dies ad vsucapionē perficiendū defecerint. l. rerum mistura. ff. de vsucapi. cuius respōsi rationē eam esse Dinus in dicta regula, sine possessione. col. 2. Barto. & doctor. in. d. l. rerum mistura, cēsēt; quod pauci dies vsucapioni deficiant tēpore, quo possessionis cōtinuatio cessat. Fortassis verior est ratio ad responsum iuriscōsulti in. d. l. rerū mistura. §. Labeo. quod licet propriè, & verè non possideatur tignum illud separatim: tamen cum ipsa domo, vel ædificio, cui adiunctū est, simul videtur possideri: vt explicāt Cuma. in. l. 3. §. Labeo. ff. de acquirē. possess. idē in. l. qui fundū. §. 1. ff. pro empt. Imola & Befutius in. l. si is qui pro emptore. ff. de vsucapio. Balbus in tract. de præscri. 3. part. sextæ part. principal. q. 1. limit. 3. quanuis Iasoni in. d. l. si is qui pro emptore. nume. 54. displiceat hæc interpretatio ad iuriscōsulti respō

sum in dicta. l. rerum mistura.

¶ Postremò illud obseruandum est; quòd possessio quãdoq; habet plurimū facti, nempe quãdo in ea adquirenda principaliter factū intercedit: quippe quæ corpore ipsius possidentis acquiratur. Et hæc aliquid iuris habet: quia ius non resistit, nec eam reprobatur, vnde tacitã habet iuris approbationē: & quia ministerio iuris per absentē retinetur. l. clam possidere. §. qui ad nundinas. l. 3. §. Nerua filius. ff. de acquirē. posse. quãdoq; possessio habet plurimū iuris, parum autem facti: quia principaliter in ea operatur iuris dispositio, qualis est ea possessio quæ acquiritur alteri per seruū, per filiū ex causa peculiari absque actū possidentis: & hæc dicitur habere plurimū iuris: quia nobis etiã ignorantibus acquiritur. l. Labeo. ff. de vsucapio. Etenim dū Dinus in. d. regu. sine possessione, scribit etiam ignorantē possidere per seruū, vel per filiū, atq; item vsucapere: est intelligēdus in his quæ acquiruntur ex causa peculiari: non ex alia: nam licet ex alia possessio acquiratur ignorantī: non tamen est ea possessio sufficiens ad vsucapionē. glosa communiter recepta in. l. prima. §. item acquirimus. ff. de acquirē. possess. quo in loco Iason num. 39. fatetur hanc opinionē communē esse: idem asseuerat eam sequutus Ioan. Crottus in. d. l. si is qui pro emptore. colū. 22. text. ad id optimus in. l. quod seruus. & in. l. si me in vacuã. §. vlti.

§. vlt. ff. de acquiren. possess. tametsi
 lason in dict. §. Item adquirimus.
 aduersus comunem negauerit, pos-
 sessionem ignoratibus adquiri per
 seruum, vel filium in his, quæ ex re
 non peculiari habentur. Sed tamen
 communis sententia per Crottum
 defenditur per text. in dict. §. vlti.
 & in dict. l. quod seruus. Habet ve-
 rò hæc possessio aliquid facti ex eo
 quod factum in ea adquirenda cõ-
 tingerit serui quidem vel filij posses-
 sionem capiens. Est & possessio,
 quæ plurimum iuris simul & facti
 habet: in qua iuris dispositio simul
 & factum operantur, & concur-
 runt. Qualis est, quæ per procurato-
 rem, vel per filium, aut seruum ex
 causa non peculiari quæritur. Nam
 hæc quo ad vsucapionem ignoran-
 ti non quæritur: licet quo ad alios
 iuris effectus quæsitæ sit etiam igno-
 rantibus: quod modò adnotauim⁹.
 Alia est possessio, quæ omninò, &
 in totum iuris authoritatē, & vim
 habet, nec quidquam à factò conse-
 quitur: nempe ea, quam doctores
 ciuilibissimam appellant: atq; hæc di-
 stinctio omnium ferè consensu tra-
 ditur, & constat ex gloss. Cardi. &
 Abb. in capit. cum nostris. de con-
 cess. præb. & in dicta regu. sine pos-
 sessione. Bart. in l. si is, qui pro em-
 ptore. ff. de vsucapio. num. 16. & ibi
 lason, columna secunda. & Crot-
 to. colum. 1.

Hinc planè deducitur, captum ab
 hostibus præscribere, & vsucapere
 quæ tempore captiuitatis posside-

bat per seruum, vel filium ex causa
 peculiari: quia illa possessio plus iu-
 ris, quàm facti habet: ea verò quæ
 possidebat per se, vel procuratorē,
 filium, aut seruum ex causa tamen
 non peculiari, minimè vsucapit dū
 est in captiuitate. l. si is qui pro em-
 ptore. ff. de vsucapio. quia priori ca-
 su possessio habens plurimum iu-
 ris sufficiens est iure postliminij ad
 vsucapionem. l. iusto. §. vltimo. ff.
 de vsucapio. At in posteriori casu
 possessio habet plurimum facti, &
 in factis fictio postliminij parum,
 aut nihil operatur: quia solum ea re-
 stituit quæ iuris sunt. l. postliminij.
 ff. de capti. non ea, quæ sunt facti. l.
 in bello. §. factæ. ff. de capti. leg. de-
 niq; ff. ex quib. caus. maior. quæ ad-
 modum adnotauerūt gl. Bart. Ias.
 nu. 36. & 51. Ioannes Crottus col. 5. 7.
 & 8. in. d. l. si is qui pro emptore.
 quo in loco hæc est cõis omnium
 cõsensu resolutio: vt fatetur lason
 & Crottus. idem tradidere glossa.
 Dinus num. 10. & alij in dict. regu.
 sine possessione. Sic sanè sunt acci-
 pienda quæ tradi solēt de captiuis,
 an hi possint vsucapere ex ea posses-
 sione, quam ante captiuitatem per
 se vel per alios obtinebant.

Possessio autem, quam diximus
 ignoranti adquiri quo ad alios iu-
 ris effectus, non quo ad vsucapio-
 nem, etiam quo ad vsucapionem
 prodest, & sufficiens est post scien-
 tiam illius, cui est per alium quæsi-
 ta. l. 1. & inibi eius interpretes. C.
 de acquirenda possessione.

Reg. poss.

C 3 Ex

Secundæ partis Relectionis.

Ex. §. sequenti.

- 1 Iure veteri ecclesia contra ecclesiam præscribat triginta annorum spatium. Et inibi intellectus capi. sicut. 16. quæst. 3.
- 2 Interpretatio text. in cap. quicumque. 16. quæst. 3.
- 3 Quadragenaria præscriptio aduersus ecclesiam est necessaria.
- 4 Privilegio an possit quis vti aduersus habentem simile privilegium?
- 5 Vfuscapio triennalis, & similes præscriptiones aduersus ecclesiam admittuntur.
- 6 Centenaria præscriptio necessaria est contra Romanam ecclesiam.
- 7 Quo tempore præscribatur res ad fiscum secularem pertinentes?
- 8 Libertas, seu immunitas à soluendis indictionibus, & collectis, quo tempore præscribatur.
- 9 Intellect. l. vltimæ. C. de sacrosanctis ecclesijs, an centenaria præscriptio sit necessaria contra principem secularem.

§. Secundus.

CAeterum ad vsucapionem, vel præscriptionem nõ tantum sufficit possessio, sed oportet eam possessionem certo tempore legibus quidem, vel Canonibus definito, continuo habitam & retentam à præscribente fuisse: quod probatur in. l. 3. ff. de vsucapio. Et regulariter inter priuatas, vel ad vsucapiendam rem priuatorum sufficiens est decem inter præsentem, viginti annorum inter absentes præscriptio: ac quandoque necessaria est triginta annorum possessio iuxta distinctionem Imperatoris sub titulo. C. de præscript. longi tempo-

ris, decem vel viginti annorum. maxime in l. vlt. & sub rub. C. de præscript. trigini. vel quadra. anno. text. singulari iure regio in. l. 19. & 20. ac. 21. titul. 29. parti. 3. In præscribendis autem seruitutibus quod tempus à iure exigatur tradit gl. in. l. seruitutes. in. 4. ff. de seruitu. Cæpola in tract. de seruitu. vrb. prædio. c. 19. & seq. Balb. de præscriptio. 2. parte. 4. partis princip. docto. in. d. l. vlt. qua de re ipse aliquot adnotauit, præsertim de vsucapione seruitutis discontinuæ: vsusfructus: iuris pascendi: & de amittenda seruitute. lib. 1. Varia. reso. c. 17. nu. 10. quo in loco examinaui, an laici præscribere valeant exemptionem, & immunitatem à soluendis decimis, quas ecclesijs soluere tenentur. His adde constitutionem Iustiniani. C. de vsucap. trãform. in derogationem legis duodecim tabularum, quæ nona est apud earum interpretem Balduinum. Olim sane Canonibus statutum est, quod ecclesia contra ecclesiam præscriberet triginta annorum possessione: cuius quidem assertiois author est Gratianus in. c. placuit. versi. in canonibus. 16. quæst. 3. idem testatur Constantinus Harmenopolus in Epitome iuris ciuilibus lib. 1. titu. 3. etiã si las. in auth. quas actiones. C. de sacrosan. eccle. col. 3. parum diligenter considerans vetera conciliorum, & Canonum Decreta, Gratiani authoritatem in hoc refellat, atque despiciat. pro ipso Gratiano est text. in c. illud. de præscript. qui refert, Canones quosdam tricennale præscriptionem aduersus ecclesias, earumque res admisisse.

admississe idē apparet in. c. 1. & 2. 16.
 q. 3. ubi canonibus antiquis statutū
 fuisse cōstat, posse ecclesiā cōtra ec-
 clesiā vti prescriptione triginta an-
 norum. Hoc ipsum cōstat & ex va-
 rijs Canonib⁹, quorū meminit Bur-
 chardus Vuormatiēsis Episcopus li-
 br. 3. Decreto. c. 146. & seq. idē pro-
 bat tex. in. c. sicut. ead. caus. & q. cu-
 ius Canonis litera obiter est expen-
 denda ex eo, q̄ difficilis censetur e-
 ius intellectus. Sicut, inquit, diocē-
 sin alienā tricennalis possessio tol-
 lit ita territorij possessio conuentū
 nō adimit. Hactenus ille Canon: ex
 quo iuris Canonici interpretēs frē-
 quentissimē adnotarūt, q̄ præscri-
 bēs episcopus locū ad alterius diocē-
 sin pertinentem, illum cōseatur
 præscripsisse quo ad proprietatem
 solum: non quo ad iura Episcopalia,
 nec quo ad iurisdictionē. sensit
 Barthol. Brixien̄sis hūc intellectum
 nō omninō germanū illius Cano-
 nis sensum significare, dum doctis-
 sim⁹ ille vir hac præmissa interpre-
 tatiōe de huius capitis sensu dubi-
 tat. Et profectō cōis intellectus iux-
 ta literā vulgatam defendi non po-
 test. Nam si tricēnalis possessio tol-
 lit diocēsin alienam: cur territorij
 possessio iurisdictionē nō auferat,
 & præscribenti adquirat itidē epi-
 scopalia iura: nulla ratione cōgrua
 probari iure valet: siquidē territo-
 rij possessio iurisdictionis possessio-
 nem saltē præmittit. l. pupillus. §.
 territorium. ff. de verb. significa.

Quamobrem illius Canonis lite-

ra integra, & sincera petenda est ab
 ipso Concilio Toletano. c. 24. Si-
 cut tricēnalis, inquit, possessio diocē-
 sin alienam tollit, ita territorij cō-
 uentū non adimit. Hæc sanē lectiō
 ex cōcilio restituta probat, hanc tri-
 cennalē possessionem simplicē qui-
 dem esse: ita quidē, vt territorij con-
 uentū non cōprehendat: nā si præ-
 scribens eū possidisset, dubio pro-
 cul adquireret territorij conuentū:
 & cū possessio tricēnalis. tolleretur:
 si cū diocēsin. Etenim cū in præ-
 scriptiōibus possessio, vel quasi ne-
 cessaria sit ad acquisitionē: si tricē-
 nalis possessio non tantum locum
 alterius diocēsis obtinuit, sed &
 in eō iurisdictionem, iurāq̄ episco-
 palia exercuit: tollitur per præscri-
 ptionē possessio, & ius episcopale.
 Quod si præscribēs iurisdictionem
 non exercuit, nec iura episcopalia:
 sed tantum locum simpliciter ob-
 tinuit: dubio procul cōmunis Do-
 ctorum sensus obtineret: cui tamē
 non conuenit Canonis litera: quæ
 præmittit, possessionem tricēnalē
 alienam diocēsin tollere: atq̄: ita iu-
 risdictionem, & iura Episcopalia:
 cū hæc propria sint, & cōueniāt
 diocēsi: iuxta sacrorum Canonū
 Decreta. At si dixeris iuxta priorē
 literam, & eius cōmuniem inter-
 pretationem, esse maximum diseri-
 men inter possessionem diocēsis,
 & possessionem territorij: quasi
 prior possessio exercitium habeat
 iurium Episcopalium, & iurisdic-
 tionis: posterior verò non habeat,

Reg. poss.

C 4 nec

nec habuerit iurisdictionis usum: hoc planè refragatur propriæ dictionis significationi, secundum quã possessio territorij præmittit in dubio iurisdictionis usum. d. l. pupillæ quia in dubio iurisdictione territorio eã haberi adheret. Bar. in l. inter eas. ff. de acquir. rer. dom. Anch. in regula Accessoriũ. col. 2. Alex. consil. 3. col. 2. lib. 4. & in l. ff. de iurisdictione omni. iudi. col. vlti. quauis secundum Bar. ibi. num. 16. quandoq. datur iurisdictione sine territorio, & territorium sine iurisdictione: quod explicant Deci. consil. 48. column. 2. & consil. 58. column. vlti. Bald. in l. data opera. col. 10. in prædicamento situs. C. qui accus. non poss. Carolus Molinæus in consuetudin. Parisiensibus. §. 1. glo. 3. num. 44. non quæritur sensus iuxta Conciliorum Authenticorum lectionem hic est: quod si episcopus alienæ diocesis partem per triginta annos possederit: eam præscribit eo quidem modo, quo possederit. Nam si possessio, vel quasi, iurisdictionis exercitium habuit, & iurium Episcopatum administrationem: omnino acquirit præscribens partem illam diocesis quo ad iurisdictionem, & Episcopalia iura exercenda in illis ecclesijs iam constructis, in quibus possessor præscribens ea exercuit. Non tamen præscribit etiam in ea parte, quam possedit, territorij conuentum, id est iurisdictionem in abstracto, & in habitu, quam nunquam exercuit, quæ tamen compe-

tit ad ecclesias edificandas, templaq. construenda. Hæc etenim adhuc post prescriptionem pertinebit ad episcopum, cuius ante prescriptionem ea pars diocesis erat siquidem ex Bartolo in d. l. constat, iurisdictionem posse dari in genere, & in abstracto. Hic verò intellectus apertissime probatur in eodem Concilio Toletano cap. 34. quo in loco post verba, & decisionem cap. sicut apponitur velut exemplum alteri Canon à Gratiano relatus. 16. questio. 150. capitulo. possessio territorij, non recedat, nisi fallor distinctus: quod Lector facillimè iudicabit, si animaduertit apud Concilium ipsi Toletanum cap. 24. in hunc modum integrè absq. vlla diuisione legi. Sicut tricennalis possessio diocesis alienæ tollit: ita territorij conuentum non adimit. ideoq. nouæ basilicæ, quæ conditæ fuerint ad eum procul dubio pertinebunt episcopo, cuius conuentus esse constiterit. Hactenus integrè Toletanæ Synodi decretum: quod & in hunc modum retulit Burchardus Vuormatiensis episcopus libr. 3. decretorum. cap. 147. centum ferme annis Gratiano antiquior. Hoc ipsum, quod de tricennali prescriptione adnotauimus ex Gratiano, palam statuitur apud idem Toletanum concilium cap. 33. cuius mentio fit 16. q. 3. capi. quicumq. Quod ita vulgò legitur: Quicumq. Episcopus alterius episcopi diocesis per triginta annos sine aliqua interpellatione pos-

ne possederit: quāvis secundū ius legis eius non videatur esse diocesis; ad mittenda tamen non est contra eū actio reposita; ad cuius canonis interpretationē libet et quæ fieri: cur diocesis nō videatur esse illius, qui per triginta annos eam possederit: cum alijs canonibus eiusdē concilij definitū. sibi tricennale præscriptionē tollere alienā diocesim. deinde suillus, qui possedit per triginta annos diocesis nō est; cur per eundē canonē apud ipsum possidentem manet; nec ab eo repositio potest per priorē dñm. Et præterea si verē tollitur per tricennale possessioq̄ diocesis aliena: quod satis expressim constat, cuius obsecro sit centē ipsius, qui per triginta annos possedit; & prescript. nō alterius. Quia rōne à prædicto cōdōnetollē, dā est distinctio; non: & loco, quāvis legendū est, quia: & deinde expungi debet distinctio; nō ita qui dicit. Quia scilicet dū ius legis eius videtur esse diocesis; ad mittenda non est actio reposita. Quæ quidē lectio sic restituenda est ex codice conciliorum apud Germanos nuper typis excusos; & ex vetustissimo conciliorum Toletanorum libro manuscripto, quod ipse testor; quippe qui cum libro legerim Toletā apud dñm Francisci cœnobij. titulo sancti Ioānis, à catholicis Hispaniarum regibus erectum. Quin & doctissimus vir Bartholomæus à Miranda in Epitome conciliorum eundē canonē in hunc modum legit. Quicumque

episcopus alterius episcopi diocesis per triginta annos sine aliqua interpellatione possederit; admittenda non est contra eum actio reposita. Burchardus verò lib. de decretorum cap. 67. ex concilio Auzeniensi cap. 3. hunc canonem ita adducit, ut planē non differat ab eoque ex emendatis Toletanis synodicalibus nos retulimus. Inter quod loco dictionis, quia: utitur distinctio: quāvis. Quibus tandem fit, ut satis compertum sit canonibus antiquis tricennale præscriptionem sufficere fuisse prælati; & ecclesijs ad adquirendas res alterius ecclesiæ, vel episcopatus eandē sententiam probat text. in capit. sanctorum. de prescript. qui ad canonum antiquorum sanctiones referendus omnino est; dum censet tricennale præscriptionem sufficere; ut ecclesiæ rem alterius ecclesiæ præscribat. Verū hī canones antiquati sunt per Romanos pontifices, qui quadragenariam præscriptionem necessariam esse censerunt aduersus ecclesiā; earumq̄ res: siue prescriptio procedat à privato; siue ab altera ecclesiā. text. in signis in capitul. de quarta. de prescript. gloss. in dicto ca. sanctorum. Et ubiq̄ iuris canonici interpretes. text. in cap. illud. & cap. ad aures. eod. titu. auth. quas actiones. C. de sacros. eccles. cui conuenit regia. l. 26. titulo. 29. part. 3. latius ceteris tradit Franciscus Balbi de prescript. 5. part. princip. in principi.

Et idē erit, si ecclesia velit prescribere rem alicuius monasterij: etenim nō pōt minori spatio quadraginta annorū eam vsucapere; sicuti notat gl. cōiter recepta in d. c. de quarta. tex. opt. in d. authēt. quas actiones. vnde quod Gratianus scribit in d. capit. placuit. vers. in canonibus. 16. q. 3. sentiens ecclesiam aduersus monasterium posse prescribere spatio triginta annorum; monasteriū verō contra ecclesiam vti non posse minori tēpore quadraginta annorū procedit in spectis canonibus antiquis: nēpōt capit. 1. 6. q. 3. quo id statutum fuisse apparet: hodiē verō ea cōstitutio sublata est secundū comunē omniū interpretationē.

Imō & hæc quadragenaria prescriptio necessariō exigitur ad prescribēdā legata pauperibus relicta: & res ad eadem legata pertinentes. tex. in auth. de eccles. titul. §. pro tēporalibus. Panormit. & doctor. in dist. cap. de quarta. Abb. & Feli. in cap. sanctorum. eo. titu. Bal. & Iacobi. in auth. quas actiones. C. de sacros. eccles. quibus etiam suffragatur Balbus de prescriptio. 3. part. principi. in prin. Ex quibus falsa videtur Antonij & Imolæ sententiā in cap. nihil. de prescriptio. existimantium, nullā prescriptionem procedere contra pauperes in rebus eis legatis. horum ratio ea est quod pauperes, cum sint incerti, agere non possunt: agere autē non valenti minimē currit prescriptio. l. i. C. de annali exceptio, hæc autem

ratio facilimē tollitur: nā & si pauperes agere nō possunt ad legata: potest tū ea petere episcopus, qui curā habet pauperū, sicuti manifestū est. Et præterea similitima sunt; pariq; iute censentur legata relicta ecclesijs, & ea, quę pauperibus relinquantur. l. vlti. C. de sacros. eccles. ideoque legata pauperibus relicta prescribi poterunt eo modo: quo res legata ecclesijs vsucapiuntur.

Quod verō diximus, ecclesiam res alterius ecclesie non posse prescribere minori tēpore quā quadraginta annorū, eam difficultatē habet, quod priuilegiū habens nō vitur eo cōtra habentē idē priuilegiū: quēadmodū notatur in auth. de sanctissimis episc. §. sed hæc presenti. & in l. verum. §. vlti. cum. l. sequenti. ff. de minorib. igitur priuilegium, quod canones concesserūt ecclesijs, vt possint excludere prescriptionem minorē quadragenaria, obijci non debet aduersus ecclesiam prescribētē, quæ simile priuilegium habet. sed & ista ratio cessat prorsus, si diligēter, & verē regulā superscriptā examinem. Etenim vbi duo idē habētes priuilegiū cōtēdūt de aliqua re: is quē presertur alteri quē priuilegiū actu habet & practice in ea re, & specie de qua agitur. tex. & ibi Bar. i. l. vl. ff. ex quib. ca. maior. quō i loco Bar. hoc adnotauit. Nā quę reipublice causa adfuerit etiā aduersus eū, quę pariter reipublice causa adfuerit, restituēdū est, si aliquid damni patiatur. vterq; etenim priuile.

uilegium habet, ex quo restitutionem si læsus fuerit, petere potest: & tamen qui modò indiget auxilio restitutionis ad reparationem damni, priuilegium habet in specie de qua agitur, & in exercitio, quia læditur: alter verò cum læsus in eadem causa non fuerit, in presentiarum id priuilegium minimè obtinet. ad idem. l. verum. §. penult. idè notauit Bart. in. d. auth. quas actiones. Abb. in. c. ad aures. de præscri. idem Abb. in. c. super spoliatione. de ordi. cogni. & in cap. in presentia. & ibi Felin. nume. 29. de probat. Bald. in dicta. l. fin. ff. ex quib. caus. maio. Iason in. §. rursus. Institu. de actioni. num. 36. Panor. notab. pe. in capit. auditis. de in integ. restitu. Sic sanè in specie præscriptionis ecclesie, quæ rē alterius ecclesie præscribit, nō habet in præscribēda illa re, nec in præscribēdis reb? alienis priuilegiū aliquod: ecclesia verò cōtra quā præscribitur priuilegiū habet, vt minori spatio quadraginta annorū eius bona, & res minimè vsucapiantur: vnde hīc nō datur priuilegiorū concursus: quia tantū vnus ecclesie priuilegiū huic negotio cōuenit. Cæterum Philippus Deci. in dict. capi. in presentia. nu. 51. aduersus hāc communem Doct. resolutionem expendit tex. in dict. auth. de sanctissi. epif. §. sed hæc presentiquo probatur, habentem priuilegiū in specie & re, de qua agitur, nō posse vti eodē priuilegio cōtra eū. qui simile in genere priuilegiū iu-

re obtinet. Ecclesia etenim monasterij excludit substitutū ex priuilegio, quod iure habet in specie quōties institut? eiusdē monasterij habitū, & religionē adsumpserit, & nihilominus si religioso, qui fuit institutus, substituatur altera ecclesia, hæc à monasterio non excluditur: quia habet in gñre simile priuilegiū: tametsi in specie, de qua controuertit, tantū agatur de priuilegio monasterij, cui? religionē institut? profess? est: nō de alteri? ecclesie substitutē simili priuilegio. Quaprobrè ipse Deci. aliā adsumit in hac q̄stione cōclusionē, existimās in vniuersum rē istā ita definiēdā fore, vt habens priuilegiū possit. eo vti aduersus eum qui simile priuilegiū obtinet, qñ potētius est priuilegiū eius, qui eo vti vult: vel ex eo q̄ is agat de dāno euitando, alter de lucro captando: quod Bart. admonet in. d. auth. quas actiones. Bald. in auth. perpetua. C. de sacros. eccl. Ancha: cons. 36. Abb. in dicto capit. in presentia. super glo. vlti. text. optimus in dicta. l. verum. §. penultim. vbi Barto. vel ex eo quòd causa concedendi priuilegium fauorabilior est. text. in dicta. l. verum. §. vltimo. & ibi Bald. cum. l. sequēti. idem Bart. in dict. auth. quas actiones. vnde Philippus Deci. ob interpretationem minimè conuenientem. §. sed hæc presentia. hāc posteriorem cōclusionem sufficere cēset ad huius quæstionis resolutionem. Ego quidem vtranq; cōclusionem admit-
terem

Secundæ partis Relectionis

terem ad faciliorem rei cognitionem: cum vtraque omnium consensu probetur: tametsi sciam in dict. §. sed hæc præsentis responsum esse ab Imperatore non satis iuxta hanc resolutionem: quia nec ex conclusione priori, nec posteriori congrua ratio eius responsio constituitur. Atque ideo dici forsitan poterit, in ea specie monasterium, quod habet privilegium excludendi substitutum, non excludere ecclesiam, nec piam causam: non quidem ex eo quod par sit in eadem re vtriusque privilegii: sed propter præsumptam voluntatem testatoris: quæ consideranda omnino est ad decisionem tex. in. d. c. in præsentia. & in auth. nisi rogati. C. ad Trebel. quod nos latius probauimus. lib. 1. Variar. resolut. c. 19. num. 6. & sequentibus.

Ex quibus apparet sit ne verum quod scribit Abb. in dict. capitu. in præsentia, de proba. num. 37. quem ibi sequitur Deti. num. 52. asserens ecclesiam hæredem institutam posse Falcidiam detrahere ex legato alteri ecclesie relicto. idem tenent Angel. in dicto. §. sed hæc præsentis. Saly. in auth. qui rem. C. de sacros. eccle. Cuman. & Imol. in l. 1. §. ad municipum. ff. ad leg. falci. vbi Alex. asserit, non esse ab hac opinione recedendum in praxi. eandem sententiam tenet Abb. in cap. cum causam. de prebend. Quorum sententia eam rationem habet, quod privilegium habens eo non potest vti aduersus idem privilegium ha-

bentem. I. assiduis. ad finem. C. qui pot. in pig. hab. atque ita hanc opinionem communem esse fatentur Deti. in dic. capit. in præsentia. furi. & Vincen. Hercula. in dict. §. si ad municipum. col. 4. & 5. idque sentit Saly. in dic. auth. qui rem. contrariam opinionem tenuerunt Roma. in auth. similiter. C. ad. l. Falci. 4. speciali vltimarum voluntatum. idem Ro. & Alex. in l. Marcellus. 4. col. ff. ad Trebelli. Alex. & Vincent. in dict. §. si ad municipum. Quibus suffragatur, quod in hac specie solum ecclesia legataria privilegium habet: & de eo agendum est. nec ecclesia hæres instituta aliquid in præsentiarum circa deductionem Falcidie privilegium obtinet: vnde secundum Bart. communiter receptum in. d. auth. quas actiones. ecclesia legataria privilegio vti iure optimo poterit aduersus ecclesiam hæredem institutam ex quo cessat ratio prioris sententiae: quæ tamen communis est, & licet eius ratio, qua ipsius authores vtuntur, tolli facillime valeat, profecto potior & verior iure videtur, ex voluntate testatoris, ac mente ipsius legis. Quid enim obsecro magis consonum testatoris & legis intentioni esse potest, quam quod ecclesia hæres instituta Falcidiam à legatis omnibus etiam pijs deducat: denique non video præter hanc legis, & testatoris mentem, rationem congruam, quæ communem sententiam fulciat, quandoquidem ea, quæ de pari privilegio addu-

adducuntur, nō satis cōueniāt huic dubitationi. Nam ecclesia legata-ria in specie proposita priuilegium habet: non ecclesia hæres instituta: quēadmodum ex Bart. ostēdimus. Nec vlla harū ecclesiarū potentius priuilegium habet: nec agit de damno vitādo: cū vtraq; de luero captando tractet: atq; ideo posterior resolutio, quā Decius elegit, minime vrgeret cōtra cōmunē: si Barto. ratio tolleretur: quę verē tollitur in spectā mēte legis, & testatoris, qui sicut potest integrum legatū loco pio, & ecclesię relinquere, ita iubere poterit quōd ex legatis pijs Falcidia per hæredem deducatur casu, quo legata do drantem hæreditatis excesserint. Neque enim inficiari possumus liberē potuisse testatorē pœnitere: & legatum locis pijs relictum omninō reuocare.

Hinc etiam deducitur vera ratio eius quod Bald. tradidit in l. si quis. ff. de pact. quem sequuntur Felin. in c. dilecti. col. 4. de excep. Hippol. in sing. 99. ad intellectū. l. non tantum. ff. de re iud. & l. ex diuerso. ff. solut. matr. Quibus responsis apparet, maritum ab vxore dotis ratiōe non posse conueniri vltra quā is facere possit, deductis inquā alimentis sibi necessarijs. Etenim hoc à Baldo intelligitur eo casu, quo mulier inops, & pauper nō sit: alioqui si mulier pauper sit: cū ipsa agat de damno vitando, dotem poterit à marito etiam egeno exigere, vt ex ea percipiat sibi alimenta.

iii Cæterum, vt ad propositam præscriptionis quæstionem redeamus, ex his constitūtissimum sit; aduersus ecclesiam necessariam esse quadraginta annorum præscriptionē, quod tamen non omninō seruandum est. Nam procedit quoties agitur de præscribendis rebus immobilibus: siquidem res ecclesię mobiles vsucapiuntur triēnio. tex. in dict. authēt. quas actiones. & ibi glō. cōmunitè recepta verb. durantibus. Speculat. in titul. de restit. in integr. §. 2. versi. vt autem. Cardi. in Clem. 1. notab. 8. de sequest. possi. glō. in capit. de redditibus. 12. quæst. secūda. Panor. in cap. cum causam. de emptio. & venditio. numero. 10. Innocēt. Cardi. & cōiter alij secundum Abb. colū. 4. in cap. primo. de in integrum restit. idem notat Angel. Areti. in §. res Fisci. Institut. de vsucap. Felin. & Balb. statim citandi. Sic & in actionibus personali- bus, aduersus ecclesiā sufficere iuris ciuili præscriptionem, quæ aduersus priuatos sufficiens est: & hoc quidem in omnibus his actionibus, quæ semestri, biennio, vel quadriennio tolluntur, probat text. in dict. auth. quas actiones. & ibi glō. verbo, Durantibus. glō. similis in dict. capit. cum causam. Ex quibus deducitur, in actionibus, quæ minori tempore decennis iure ciuili tolluntur, vel præscribuntur, par ius esse priuatis, & ecclesijs: quia sicuti & per tempus iure ciuili statutum excluduntur priuati. ita ecclesię,

Secundæ partis Relectionis.

fiæ, cuius rei exempla obuia sunt in actionibus, quanto minoris: redhibitoria; & his similibus. Notat Abb. in. d. c. cū causam. nu. 10. & ibi Burgensis col. penul. las. in. d. auth. quas actiones. nu. 4. 5. & col. pen. Felin. in dict. c. de quarta. col. vlti. Fran. Balbus. de præscrip. 5. parte princip. Falen. 3. quorum opinio cōmunis est, & in dict. auth. quas actiones. expressim probatur. vnde fit vt actiones personales, quæ iure ciuili spatio triginta annorum præscribuntur: non minori tempore quàm annorum quadraginta tollantur: cū ecclesiæ competunt, iureq; dantur: quod video passim ab omnibus receptum esse.

Hostiensis tamen in dict. cap. 1. de in int. rest. aduersus cōmunem opinionem censet, non obstante iuris ciuilis constitutione, triennalē vsucapionem in rebus mobilibus ecclesiæ minimè procedere: cuius opinionem Panormit. in. d. cap. 1. nu. 13. scribit æquiorē esse, tametsi prior, vt iam meminimus, magis recepta sit: quam & Dinus in regu. possessor. nume. 18. probat.

Et hæc de ecclesijs inferioribus: nam contra Romanā ecclesiam necessaria est centumannorū præscriptio: quod probatur in. d. auth. quas actiones. & in. c. ad audientiam. c. cum nobis. de præscript. c. nemo. 16. q. 3. modò in præscriptione principale damnum & præiudiciū fiat Romanæ ecclesiæ: alioqui si principale damnū inferiori fiat, licet quo

dam modo ex hoc & Romanæ ecclesiæ præiudicetur, præscriptio ordinaria sufficiet: sicuti innuit ipse Romanus pontifex in. d. c. ad audientiam. ibi, principaliter. quo in loco gl. sensit q; possit quis tempore ordinario præscribere ius vtile alicui rei aduersus obrinentem illud à Romana ecclesia, quæ directū habet, cuiq; in ipso directo non præiudicatur. Eandem opinionem sequuntur. Card. Imol. Abb. & Felin. col. penul. in. d. c. ad audientiam. Rom. cō. si. 169. col. penul. Balbus de præscriptio. 5. part. princip. col. 6. vers. secundo limitat. & esse eōdem opinionē fatetur Soci. cons. 266. lib. 2. col. 19. tametsi Hosti. Ioan. Andre. & Anto. in. d. c. ad audientiam. existimēt ad huc in hac specie requiri centum annorum præscriptionem ipso domino directo ignorante: nā co sciete, ipse Hosti. sentit sufficere triginta annorum præscriptionem. text. in capi. 1. §. si quis per triginta. si de feudo fuer. controuer. quod & Panorm. atq; Imol. concedunt, Hostiensis distinctionem sequuti: in quo aduertendum est, quia si dominus directus receperit à Feudatario seruitia, aliq; directi dominij iura per triginta annos, nullam poterit allegare ignorantiam, & ideo quo ad vtile dominium præscriptio triginta annorum sufficiet iuxta gl. & communem: quam etiam sequuntur lason in. l. 1. colum. penult. C. de seru. fugit. idem laso. in. l. vlti. C. de sacros. eccle. colū. 6. Angel. & Imol. in. l.

in. l. vsucapionē. ff. de vsucap. Abb. conf. 18. & confi. 62. lib. 2. col. vlti. & Aymō Sauilli. in tract. de antiquit. tempo. 4. parte. §. absolutis. nu. 27. & 28. Quòd si contigerit vera ignorantia dñi directi, nō sufficet hæc præscriptio: qua ipse valeat contradicere, & hunc præscribentem vtili dominio priuare: cum nō cogatur dominus directus nouum feudatarium inuitus admittere: quemadmodū Host. Ioan. Andr. Ant. Abb. & Imola in dist. capitu. ad audientiam. & Soci. in dist. confi. 266. significare, & asserere videntur.

Eadem ratione res ecclesiæ, quæ exempta est, & immediatè subiecta Romanæ ecclesiæ, possunt præscribi tēpore ordinario: nec est necessaria centum annorum præscriptio. gl. singula. in capi. volumus. 61. q. 4. Abb. nu. 12. & Feli. col. pen. in. d. ca. ad audientiam. vbi Imola scribit, hanc opinionem cōmunem esse. 7 idem tenent Panor. in. c. cum dilecta. col. 1. de confir. vtili vel inutili. Bart. in. l. cū sponfus. §. in vestigali bus. ff. de publicia. Fran. Balb. in. d. 5. part. princip. col. 6. versic. secundo limitat. qui latius expendit, & examinat regulam istam, qua diffinitum est aduersus ecclesiam Romanam necessariam esse centum annorum præscriptionem. Quod ius Imperator Iustinianus eidē tribuebat Nouella constitutione decima: qua & eidē concessum est alijs ecclesijs quibusdam. Eam verò legē idem Iustinianus simpliciter reuo-

cavit cōstitutione centesima vndecima. Quæ inter eiusdem Iustiniani edicta quintum locum obtinet. ita quidem, vt mihi minimè videatur ius, quod Romanæ ecclesiæ tribuebat, abrogasse: cū eiusdē Romanæ ecclesiæ nō meminerit. Quāobrem non temerè exceptionē illā centenariæ præscriptionis aduersus ecclesiā Romanā addiderit is, qui authenticū: quas actiones. Codicis titulo adiecerit. Etiā si Balduin⁹ in Prolegomenis, id vitio vertat, ac tribuat: cui adde Cuiacium, & Græcum auctorem de præscriptionibus, post Suidam in dictione: Priscus: eundē Cuiacium libr. 3. obseruat. cap. 5.

Hac verò in parte opportunè queritur, quod tempus sit necessarium ad præscribendas res principis secularis. Cuius quæstionis examini præmittendū est: res principis posse multifariam considerari. Aut enim sunt res fisco principis delatæ, vel adquisitæ: aut res ad principē in recognitionē supremæ potestatis pertinētes: aut in signū dignitatis principalis eidē principi præseruatæ: aut sunt eiusdē principis, vt principis propriæ: sunt item alia, quæ principis sunt, non tamen vt principis, sed vt priuati: nempe ipsius principis patrimonium: quod segregatum est, & distinctum ab his rebus, quæ sunt propriæ principatus, & regni, vel imperij. His deniq; quinque modis distinctione præuia adnotatis, erit facilima huius controuersie resolutio.

Res

Secundæ partis Relectionis.

Res quidem fisco principis delatæ, vel iam ex delatione acquisitæ præscribuntur eo modo, quem ipse adnotauit in Epitome quarti Decretalium. 2. part. capit. 6. §. 8. nu. 16. quo in loco probauit, quo tempore præscribatur res delatæ fisco ex crimine hæresis, vel ex commissi causa ob non solum veſtigal. Item quo tempore res iam ex quacunque causa fisco acquisitæ, bona, vel mala fide vsucapiantur. Etenim inibi probauimus, res delatas fisco seculari ex causa hæresis, vel ex causa commissi ob non solum veſtigal vsucapi etiam mala fide per quinquennium: & idem in bonis fisco delatis ob crimen læsæ maiestatis humanæ. l. 2. C. de veſti. & commif. Bart. in. l. 2. C. de apostat. glo. in. l. Manichæos. C. de hæreticis. tametsi in his Hispaniarum regnis adhuc in præscribendis rebus fisco seculari delatis ob crimē hæresis, seruanda sit cōstitutio tex. in cap. 2. de præscript. in. 6. quæ latius explicuimus in dicto. §. 8. nu. 16. Quod si res ex his causis fisco non fuerit delata sed ex alijs, vsucapitur nondum facta denuntiatione per viginti annos, bona tamen fide. l. in omnibus. ff. de diuers. & temp. præf. sed si adsit titulus aliquis, decem anni sufficient. l. quanuis. ff. de vsucapio. facta tamen denuntiatione sufficit quadrienniū. l. 1. C. de quadri. præscript. quemadmodū Bar. resoluit in dict. l. in omnibus. Imol. in dict. l. quāuis. Angel.

in. §. res Fisci. Insti. de vsucap. Abb. in cap. Cum nobis. col. penult. de præscript. & Boerius. q. 264. num. 20. & sequentibus. explicat Dinus in reg. possessor. num. 16. de regul. iur. Balb. item de præscript. 2. part. 5. partis principalis: quorum distinctio magis communis est. Ea verò bona, quæ fisco ob quodcunq; crimen fuere non tantum delata, sed & per sententiam tradita: non minori quadraginta annorum spatio & bona fide præscribuntur. l. omnes. C. de præscript. trigint. vel quadragint. annorum. Barto. Imo. & Angel. Aretin. in locis paulò antè citatis.

Secunda rerum species eam legem & conditionem habet, vt in eis locus non sit vlli præscriptioni: siquidem ea, quæ principi debentur in signum, & recognitionem supremæ potestatis, & subiectionis, præscribi non possunt: vnde tributa, & census, qui principibus solui debent, non possunt præscribi: nec vlla præscriptione ab eorum solutione quis excusari poterit. l. competit. iuxta Baldi adnotationem. C. de præscript. trig. vel quadr. anno. notant Abb. in cap. cum nobis. & in cap. ad audientiam. de præscript. Balb. in tractat. de præscript. 2. part. q. 1. regia. l. vlt. titu. 13. lib. 3. ordinat. vnde potest & illa quæstio examinari, an subditi alicui principi possint præscribere immunitatem à soluendis non quidem tributis, & censibus, sed indictionibus, & super

per indictionibus: que non soluantur in recognitionem potestatis supremæ, & subiectionis, sed pro expensis alicuius belli imminenti, aut pro alijs ipsius principis subleuandis necessitatibus: sunt tamen in hac re adnotanda duo: primum hic non esse tractandum de præscribenda nobilitate, ex qua iure regio competit immunitas ab his oneribus soluendis, sicut & competunt alia priuilegia: sed tantum agendum esse, an possit quis etiam in cæteris plebeius præscribere libertatem à solutione harum indictionum, & onerum. Secundò aduertendum est quæstionem istam examinatam fuisse per Aymon. Sauilli. consilii. 111. Qui censet, hanc libertatem præscribi posse aduersus ciuitates, & vniuersitates, quæ habent ius hæc onera indicendi: cuius sententiæ authores sunt Panormit. consil. 94. lib. 1. & consil. 26. columna. 2. libr. 2. Paulus de Castro consil. 313. libro. 1. Corne. consil. 43. colum. 1. libr. 2. & consil. 22. colū. 5. libr. 3. & consil. 142. eodem lib. colum. penulti. quibus in locis Corne. existimat, sufficere tempus quadraginta annorū, quo quidem tempore à præscribente non fuerint soluta onera publica ipsius ciuitatis, quæ ab alijs soluta sint. idem tenuerunt Bald. consil. 112. colū. vlti. lib. 2. idem consil. 257. eod. libro. Curtius Iunior consil. 42. col. penul. & consil. 177. colū. 4. ad finem: quos ipse Aymon sequitur in dicto consil. 111. nume. 12. qui nume. 21. &

sequentibus contendit in præscriptione huius libertatis non esse necessarium probare quod præscribens fuerit interpellatus ad horum munerum præstationem, & eam negauerit, ac deinde tempus legitimum ab hac negatione transierit: contra Alexand. in consil. 136. numero. 19. lib. 2. vbi expressim contendit, ad præscriptionem huius libertatis, & immunitatis esse necessario præmittendam interpellationem, & eius contradictionem: adducit Alexand. l. cum scimus. & ibi Barto. C. de agricol. & censit. lib. 11. & Barto. in l. in filijs. C. de decurioni. lib. 10. eandem opinionem Alexandri sequuti sunt Curtius Iunior consil. 60. col. penulti. Antoni. Rube. consilio. 21. colū. 2. à quibus & ab Alexandro rursus discedit idem Aymon Sauillianus in tracta. de antiquit. temporis. 4. parte. capi. circa præmissa. numero. 36. & 38. respondetque in dicto consil. 111. nu. 21. ad l. cum scimus. dicens inibi tantum requiri ad præscribendam libertatem seruitutis ex non vsu, quod euenerit casus, quo potuit ea seruitus in vsum deduci, & non fuerit deducta. l. & Attilicinus. ff. de seruit. rusti. præd. l. si partem. §. si per fundum. ff. quemad. seruitu. amitt. Imò & Alexan. Imolensis in consilio. 30. libr. 5. nume. 12. scribit, satis esse ad præscribendam immunitatem istam à solutione onerum, & indictionum quod quadraginta anni transierint, quibus onera ista non sunt à præscribente

Reg. poss. D soluta:

soluta: cum tamen eodem tempore fuerint publice ciuibus indicta: quod quidem Alexan. responsam Iason sequitur in consil. 216. libr. 2. column. vlti. & consil. 23. libr. 3. colu. 21. & consilia 2. libr. 2. vnde apparet aduersus ciuitates posse prescribi hanc immunitatem in solutione munerum, & indictionum per quadraginta annos. Quid igitur dicendum de hac prescribenda immunitate aduersus regem, & Principem, pro quo adest iuxta huius regni pragmaticas Sanctiones in hisce muneribus & indictionibus ab omnibus in vniuersum soluendis presumptio, eaque resistit volenti se ab his oneribus eximere? Huius sane quaestioni dissolutio constabit ex his, quae statim dicentur. Nam Regia. l. titu. 29. part. 3. in specie respondet in his, & alijs, quae iure redditus Regi praestantur non esse admittendam prescriptionem.

Ex his vero, quae in hac secunda specie diximus, constat non posse per subditum aduersus principem prescribi summam illam, & supremam iurisdictionem, quae in eo versatur, quod ab omnibus inferioribus iudicibus ad principem appelletur. Haec enim principi competit in signum supremae iurisdictionis, potestatis, & subiectionis recognitionem, secundum Bald. in authet. quas actiones. C. de sacrosan. eccle. num. 14. Qua de re extat apud nos pulchra Regia. l. 6. tit. 3. lib. 3. ordinatio, quae expressim vetat huius su-

premae iurisdictionis prescriptionem: ita quidem, vt nullus dux, comes, aut Marchio possit prescriptione acquirere, ne ab eo ad Regem appelletur. Non me latet frequentiori doctorum calculo probari, posse subditum alicuius principis secularis exemptionem prescribere eo quidem sensu, vt nulli subiectus sit, neminemque nec Imperatorem ipsum, eiusve potestatem recognoscat: quod ipse tradidi in regu. peccatum. de regu. iuris. in. 6. parte. 2. §. 9. nu. 9. Et tamen id obtinet, quia hic gerit libertatis, & exemptionis negotium, nec se cuiusquam subditum esse profitetur. At si quis professus sit, ac denique non inficietur, se alteri principi subditum esse, hic nullo modo potest prescriptione aliqua acquirere, quod ab eo ad supremum principem non appelletur: nec potest summam illam, quam verè agnoscit, iurisdictionem, effugere: esset etenim hoc absurdum. quemadmodum docet Oldradus consilio. 172. columna. 1. & idem. 244. columna. 2. & consilio. 154. columna. 1.

Tertia species constituitur ex his, quae non debentur principi in signum supremae potestatis, & subiectionis recognitionem: sed tamen principi ratione dignitatis praeservantur, & competunt ita, vt nullus ea praeter principem expedire possit: vt tabellionum institutio, vectigalium inductio, illegitimorum legitimatio: et his similia, quorum mentio fit in. c. super quibus-

quibusdā. §. præterea. de verb. sign. & per doct. inibi: & in cap. primo. quæ sint regalia. lib. Feudorū. Hæc quidem adquiruntur per inferiorem à principe præscriptione tanti temporis, cuius initium memoriā hominū excedat. tex. in dicto capi. super quibusdā. §. præterea. ex quo id passim docto. adnotarunt, præsertim Panormita. in cap. cum nobis. colum. 1. de præscriptio. Bartol. in l. si publicanus. §. vltim. ff. de publica. Abb. in capi. cum contingat. colum. 5. de foro. compet. Alexand. in l. more. ff. de adquirend. hæredi. col. 2. Areti. consil. 30. dubio. 3. Deci. consil. 341. colum. penult. & consil. 496. colū. 2. latissimè Balb. in tracta. de præscriptio. 2. par. 5. partis principalis. questio. 3. Ex quibus tandem constat, hanc opinionem communè esse: atq; ita fatetur præter alios Iason in l. Impetium. numero. 20. ff. de iurisd. omnia iudic. vbi meri imperij, quod principi tantum competit, mentionem agens scribit, posse id adquiri per præscriptionem eius temporis, cuius iuris memoria humana non est. Nec minoris temporis præscriptio sufficit ad hæc adquirēda: cum in his præsumptio sit pro ipso principe, & contra præscribentem vehementer quidem, & resistēs horum iurium absquo principis mandato exercitacioni: ideoq; vel est necessaria præscriptio ei⁹ temporis quod memoriā hominū excedat: vel quadraginta annorum cum titulo iuxta decisio

nem text. in capi. primo. de præscriptio. in. 6. cuius ipse mentionem feci, & intellectum examinaui libr. 1. Variarum resolut. capit. 17. Sed dubitatur à plerisq; sitne ad hanc præscriptionem immemorialē necessaria ipsius principis scientia, & patientia: qua de re oportet memoria repetere quæ diximus in §. præcedenti: & præsertim in principio huius secundæ partis. numero. 8. & sequentibus. Nam iuxta opinionem eorum, qui præscriptionem immemorialem admittunt in iuribus incorporalibus absq; scientia, & patientia, itidem dicendum erit in hac questione, quam modò tractamus, non esse necessariam scientiam principis, nec patientiam. At si è diuerso cōtrariam opinionem recipiamus, dubio procul erit necessaria principis scientia, & patientia. Sic sanè, vt in dicto numero 8. ad finem adnotauimus, in his erit necessaria præter tempus immemoriale scientia, & patientia principis: idque præmittit Abbas in capitu. cum nobis. colum. 2. versicu. circa hanc particulam: & columna penultima. versic. quedam sunt iura. de præscriptio. quem sequitur Aymon in tractat. de antiq. remporis. 2. parte. capi. absolutis. numero. 17. Ex quo falsum esse videtur quod adnotauit Bald. consilio. 242. libro secundo. & sentit Alexand. consil. 24. libro. 3. col. humana. 5. versicu. bene facit. quibus in locis vterque tenet, in his, quæ

Reg. poss. D 2 prin-

principis dignitati referuata sunt, quæq; alius præter principem agere nequit, sufficere præscriptionem quadraginta annorum, modò accesserit huic præscriptioni scientia, & patientia principis. Etenim hoc falsum est. Nam si scientia est necessaria ad adquirendam quasi possessionem, sine qua præscriptio nõ procedit, hæc omninò exigitur siue sit tēpus, cuius initium memoriã hominũ excedat, siue minus. At si præscriptio contingat in his, in quibus contra præscribentem est vehemens, & constituta iuris præsumptio, nõ sufficit nec quasi possessio, nec minus tempus quàm sit illud, quod hominum excedit memoriã: nisi titulus præscriptioni causam dederit: vt probatur in dicto cap. 1. de præscript. in. 6. Multo magis hæc in re non est admitenda lafonis sententiã in. l. imperium. ff. de iuris. omnium iudi. numeri. 2. qui censet, sufficere triginta annorum præscriptionem ad adquirendum merum imperium: vbi accesserit præscriptioni scientia, patientiaq; ipsius principis. Merum enim imperium plura cõtinet iuxta communem doctorũ interpretationem, quæ principis dignitati referuatur: ideoq; non erit sufficiens præscriptio triginta annorum ad eius acquisitionem. Præsertim tēpus istud minimè sufficiens erit, si præmittamus in his serè rebus adquirendis dari quasi possessionẽ discontinuam, quæ requirit regula-

riter tempus, cuius memoria penes homines non sit. l. hoc iure. §. duct. aqua. ff. de aqua quot. & æstiuã. tametsi hæc ratio posset tolli ex his, quæ ipse tradidi in libr. 1. Variar. resolut. cap. 17. numero. 16. & sequentibus. cum ex inibi adnotatis appareat, pleraq; ex his, quæ dignitati principis competunt, non habere causam discontinuam, sed potiùs continuam: & præterea non omninò verum esse quòd in præscribendis seruitutib; habentibus causam, vel possessionem discontinuam sit necessariũ tempus illud, cuius initium memoriã hominũ excedit.

Quarta species ea cõprehedit bona, quæ principis, vt principis sunt: vtpote, quæ regie coronæ competunt, & eius propria sunt: & tamen possent esse iure communialicuius priuati: qualia sunt prata pascuorum, saltus, ferarum viuaria, prædia rustica, & urbana: quæ quidem non fuere principis fisco propter aliquod crimen delata, nec tradita. horum bonorum, & eorum quæ sub quinta specie traduntur videtur meminisse Regia. l. 1. titul. 17. partit. 2. In his quidem rebus sub hæc quarta specie contentis quidam censent, non esse admittendam præscriptionem minorem ceteraria: huius opinionis Authores sunt gloss. in Authenti. de non alienandis, aut permutan. §. vt autem lex. verb. Nec multum. Angel. & Baldus in. l. 2. C. commu. de vsucapio. Bald. in. l. 1. columna. 2. C.

de annali

de annali. except. Baldus idem. in leg. sicut. C. de prescript. triginta annorum. columna yltima. Alex. consil. 24. libro. 5. numero. 14. Felini in eapi. ad audientiam. numero. 22. de prescriptio. Alexand. consil. 84. numer. 2. libro. 1. Mattheus Afflicti in constitu. Neapolit. lib. 3. Rubric. constitutione. Quadragenariam. numer. 4. & 5. Fernis in Rubric. de prohibi. feud. alienat. per Federic. 6. Præterea. numero. 17. Verum Nicolaus Boerius quæst. 264. numero. 23. expressim asseuerat contrariam sententiam cõmunem & veriore esse, adiciens, præscriptionem illam, cuius meminit. l. vltima. C. de sacrosan. ecclesi. ad quadragenariam omninõ iure nouo redactam fuisse: idq; scribit communi omnium cõsensu receptum esse. in hoc tamen vltimo improbat Boerij sententiam Aymon Saullianus in tract. de antiqui. temp. 4. parte. cap. Absolutis. numero. 37. Quamobrem in huius quæstionis examine aliquot discriminatim, & distinctè adnotanda sunt.

Primum, quod lex vltima. C. de sacrosan. ecclesi. statuens, nullã præscriptionem ceterariam minõrem admittendã esse, aduersus ciuitates, ecclesias, hospitalia, causasq; pias in his rebus, quæ vel testamentorelictæ, vel venditæ, vel donatæ fuerint: tantum sit correctã, quo ad ecclesias, monasteria, hospitalia, & similia: non tamen quo ad ciuitates: quæ quidem sententiã probatur in

Authẽ. quas actiones. per quã correctio inducitur, & tamen ea constitutio solim de ecclesiis, non de ciuitatibus tractat, atq; ita istæ interpretatio cõmunis est, sicuti testantur lasom in dict. Authẽ. quas actiones. nume. 21. Aymon in dict. numero. 37. idem latius in principio quartæ partis. nume. 99. & sequentibus. Quo fit, vt manifestus fuerit lapsus Boerij hæc in re dum contrariam sententiam existimat. communem esse.

Secundò illud, ni fallor, certissimi iuris est, in illis casibus specialibus, quos Imperator in dictã. l. vlti. tradit, aduersus principem necessariã esse centenariam præscriptionem, nec minõrem sufficere: quo in sensu accipienda est gloss. in dict. §. vt autẽ lex. cum his authoribus, quorum paulò antè post eam memini. Etenim si ciuitati in illis casibus hoc datũ esset, maiori, aut saltem eadem ratione, idem principi datum esse censendum erit. Et præter Angel. & alios modò citatos, hanc sententiam tenuerunt Barto. in. l. in omnibus. ff. de diuers. & temp. prescript. Alberic. & Imola in. l. quauis. ff. de vsucap. Abb. in capit. cum nobis. colum. penulti. de prescript. Angel. in. §. res Fisci. Insti. de vsucap. Soci. in consil. 86. col. vlti. versũ. Quintò hæc cõclusio. lib. i. Aymõ in dict. quarta parte. cap. absolutis. numero. 46. Tertio in his rebus, & bonis, quæ Fisco principis, vel ratione criminis Reg. poss. D, aut

aut ob vestigal non solum, simili
 liue causa deferuntur; opinor non
 esse necessariam centenariam præ-
 scriptionem: sed eam sufficere, que
 in prima specie à nobis superius tra-
 dita fuit. Quod ex Bartol. in dicta. l.
 in omnibus: & his, quorum mo-
 dō meminimus palam deducitur:
 Qui deniq; in hoc tractatu de præ-
 scriptionibus expressim distinguūt
 casus in dicta. l. vlti. nominatos, ab
 his rebus, quæ principis fisco ex le-
 ge deferuntur.

Quartò ex præmissis deducitur,
 extra casus in dicta. l. vlti. ab impera-
 tore nominatos; principem eius-
 q; fisco minimè gaudere centena-
 ria præscriptione: sed tempus qua-
 draginta annorum regulariter ad
 præscribendum aduersus principem
 sufficere. l. omnes. C. de præscript.
 origin. vel quadrag. annorum: nisi
 aliud lege Regni, aliav constitutione
 speciatim cautum fuerit. Quod
 colligitur ab his, quæ in hac vltima
 quatuor assertionibus distincta re-
 solutione adnotabimus: & probat
 optimè Aymon in dict. cap. abso-
 lutis. numero. 40. & sequentibus,
 quem legito ad interpretationem
 dict. l. vltimæ. Sic extra casus in di-
 cta. l. vltima nominatos aduersus
 ciuitates quadragenaria præscriptio
 sufficit & necessaria est, ex dicta. l.
 omnes. idq; adnotarunt Alexand.
 consilia. 16. numer. 24. libro. 5. Areti.
 consi. 154. columna vltima. Balbus
 de præscriptio. 3. parte. 5. part. prin-
 cipal. qua sita. Regia. l. 7. tituli. 9. par-

tit. 3. cui addè. l. 4. & 5. tit. 28. ea part.
 atq; oino legito Roder. Xuares allè-
 gat. 15. Quauis gl. Ange. Bald. & ralis
 in vniuersum responderint, aduer-
 sus principem secularem non esse
 admittendam præscriptionem nisi
 noxam centenariam: sicuti nec contra
 Romanam ecclesiam: quæ opinio-
 nem reprobat Henri; in cap. dili-
 genti. de præscript. & Guido Papæ
 quæstio. 46. qui post Henri. eblam.
 vlti. extra casus dicta. l. vltima. quæ
 dragenaria præscriptionem aduer-
 sus principem regulariter exigit.

Vltima species de his rebus agit
 quæ principis propriæ sunt: non ta-
 men ea princeps habet iure prin-
 cipatus: sed vt priuatus: quippe qui
 ea habuerit priusquàm princeps es-
 set: vel ea iure priuato adquisierit.
 Et certè in his rebus aduersus prin-
 cipem admittitur præscriptio. ea-
 quæ aduersus priuatū iure est ad-
 mittenda secundum Baldum in l.
 2. in princip. C. communia de vsu-
 capio: cuius opinionem pluribus
 comprobat Aymon in dict. 4. par-
 te. de antiquita. temporis. cap. abso-
 lutis. numero. 38. & 34. præsertim ex
 glossa in capitulo. possessiones. 6.
 quæstio. 4. quæ voluit, res patrimo-
 niales clericorum præscribi eo tem-
 pore, quo res laicorum præscribun-
 tur: cum non gaudeant priuilegio
 rerum ecclesiarum: cuius gloss. opi-
 nionem frequentissimo interpre-
 tum suffragio probatam sequitur
 Roma. singu. 451. Salyce. & Jason in
 dict. Authet. quas actiones. ad finē
 eiusq;

eiusq; & nos meminimus libro. 1. Variar. resolut. capit. 4. numero. 3. ta metfr Guido papæ in dict. quæst. 416. in his rebus præscribendis, quæ princeps, vt priuatus obtinet, necesse fariã esse asseueret quadraginta annorum præscriptionem, post Henricum in dicto cap. diligenti. colū. vltima ex dicta. l. omnes. Horum verò sentetia omninò referenda est ad ea bona, quæ per principem iure, & titulo principatus possidentur: licet ea non sint principibus propria iure supreme dignitatis, cū possent & à quolibet priuato possideri, & adquiri: sicuti superius distinximus penultima specie.

Ex. §. sequenti.

1. *Iurisdictio, & mistum imperium præscriptione possunt adquiri.*
2. *Consuetudo, & præscriptio differunt.*
3. *Iurisdictio, merum, & mistum imperium in præiudicium principis non adquiruntur minori tempore quam eo, cuius initium memoriam hominum excedit.*
4. *Regia constitutio vltima. titul. 13. libro. 3. ordina. de præscriptione iurisdictionis examinatur.*
5. *Iurisdictio in præiudicium inferioris à principe præscribitur tempore ordinario.*
6. *Late discutitur differentia inter præscriptionem immemorialem, & centenariam.*
7. *Quo pacto probatur immemorialis præscriptio. Et ibi intellectus Taurine constitutionis.*
8. *Quomodo probetur centenaria præscriptio.*
9. *An sit satis ad probationem centenarie, quod immemorialis legitime probetur.*

§. Tertius.

E iurisdictioe autem, an ea possit adquiri præscriptione frequentissime cõtrouertitur: ac tandem omnium consensu receptum est, merum, mistum imperium, iurisdictionem criminalem, & civilem præscriptione adquiri posse. Hanc opinionem probauerunt Bartol. in l. prima. §. deniq; ff. de aqua quoti. & actua. atq; inibi Imola & Roma. Bald. in l. prima. C. de emancipatio. libero. Panormitan. columna. 4. & ibi omnes in capit. cùm contingat. de foro competente. Bartol. Albericus, & alij in l. Imperium. ff. de iurisdict. omnium iudic. vbi lason præ cæteris numero. 20. fatetur hanc opinionem communem esse: idem asseuerat Balbus. de præscriptio. 5. part. principa. 2. part. quæstio. 3. Nam in citandis huiusce partis authoribus minimè immorabor: quippe qui videam ab alijs id negotium diligenter expeditum esse: & deinde quia dubio procul certissimum esse opinor hanc opinionem communem esse: cuius item meminit Ioan. Lupi in capit. per vestras. 2. notabili. §. primo. numer. 27. ex antiquioribus Oldra. consil. 254. Iacob. à Bello visu in Authent. de defensoribus ciuitat. §. nullam.

Pro huius opinionis probatione adducitur test. in capit. irrefragabili. §. excessus. de off. ordi. & in capit. cùm cõtingat. de foro compet. & in l. viros. C. de diuers. offic. libr. II.

Reg. poss.

D 4 ibi

ibi tamen de consuetudine mētio fit, non de præscriptione. Etenim cōsuetudo iurisdictionem dare potest. glos. in capi. quanto. de officio ordin. l. vlti. C. de emancipa. libero. gl. in c. conquestus. 9. q. 3. gl. Bart. & doct. maximè Iason numer. 43. in l. morè. ff. de iuris. om. iudi. idem Iason in l. 3. nume. 34. ff. de acquirend. posses. tex. & inibi latè Feli. in capi. auditis. de præscript. Balbus in tractat. de præscript. 2. parte. col. 7. Rochus Curtius in cap. vlti. de cōsuet. folio paruo. 17. col. 4. nō ex hoc necessariò deducitur idem dicendum esse de præscriptione: cum multifariam cōsuetudo & præscriptio differant, quemadmodum tradidere gloss. Panormit. & alij cōmuniter, præsertim Rochus folio. 44. in dic. cap. vlti. de consuetu. Frāncisc. Balb. de præscript. 1. parte. quæst. 10. Abb. & docto. in capit. cum ecclesia. de caus. posses. & proprieta. omnium latissimè Aymon Sauilli. de antiqua. temporis. 4. parte. in princip. Potissimum verò discrimen est: quòd consuetudo ex communi, & promiscuo vsu ius constituit, & acquirit omnibus eius regionis, aut populi ciuibus, nec alicui specialiter prodest, nec nocet. vnde nec cert⁹ est aliquis qui præscribat, nec contra quem præscribatur. At præscriptio certum vsum habet illius, qui præscribit, eiq; vtilitatem, & ius priuatim acquirit: & deinde contra quendam priuatum instituitur, & dirigitur, ad eius priuatum

incommodum: sicuti elegantè explicant Abbas & Gardin. quæst. 8. in dicto capit. vltimo. Corne. consil. 268. colum. 5. libro. 4. Aymon in dict. 4. parte. de antiquita. temporis. 7. differentia. nume. 21. Deci. consili. 134. columna fina. vnde si quis priuatus aduersus aliquam vniuersitatem quidquam vsu temporis quæsierit, hæc erit vera præscriptio. Sic vbi vniuersitas è contrario quid per vsum induxerit contra priuatum: eadem ratione præscriptio dicetur. Item si vniuersitas aduersus aliam vniuersitatem ius pascendi intra illius limites acquirere tentat: erit præscriptio propria. Quod si vsu promiscuo duarum vrbium vicinarum inductum fuerit, vt absq; vlla distinctione vtriusq; oppidi agri sint compascui, & cōmunia pascua vicinis & oppidanis: hæc verè consuetudo dicitur. Hinc ipse infero, probari omninò iurisdictionem adquiri posse præscriptione in locis paulò antè citatis. Nam et si inibi fiat mentio consuetudinis: profectò illa cōsuetudo proprius, & aptius præscriptio dicetur. Sed præter hæc communis sententia doctorum in dicta. l. Imperium. planè deducitur ex ea resolutione, quam tradidi proximo. §. vltima eius parte. Etenim vtcunq; iurisdictione, merum, & mixtum imperium ad principem pertineant, ea præscriptione adquiri posse satis manifestum fecimus: omissa illa suprema recognitione, quæ per sub-

subditum præscribi non potest. Igitur constitutissimum fit, iurisdictionem civilem, & criminalem, merum, ac mixtum imperium, sicut & alia, quæ principis propria sunt, & ad principem pertinent, præscriptione adquiri posse. An vero sit necessaria principis scientia, id constabit ex his, quæ adnotauimus in hac. 2. part. in princip. num. 8. & sequentibus. Et hæc vera sunt, tametsi. l. 6. titu. 29. part. 3. expressim voluerit, iurisdictionem præscriptione adquiri non posse. Ea etenim constitutio erit interpretanda iuxta eam resolutionem, quæ paulo post tradetur.

De tempore autem ad iurisdictionis præscriptionem, vel ad meri, & mixti imperij acquisitionem satis controuertitur inter vtriusque iuris interpretes. Ego verò id conabor efficere, vt huius quæstionis, & nodi expedita sit dissolutio. Et in primis illud erit obseruandum, quod iam semel in proximo. §. admonuimus, iurisdictionis, meri, & mixti imperij, similiumque iurium quasi possessionem potius habere ³ causam continuam, quàm discontinuam: iuxta Bartol. sententiam in l. iusto. §. non mutat. ff. de vsucapioni. quæ cõmuniter recepta est. Quia hæc iura personis ipsis competentia retinentur continuo animo: ideoque hac in parte tractandum non est de tempore, cuius initium memoriam hominum excedat, ea ratione quòd

sessio discontinua sit, & tunc tempus hoc requiratur secūdam glos. & communem in. l. seruitutes. in. 4. ff. de seruitu. cū hîc detur quasi possessio continua, sicuti in specie adnotarunt Bald. in. l. 1. C. de emancipa. liberor. numero. 20. & in dicta. l. imperium. in repe. nume. 13. & in consi. 439. libr. 3. Ancha. consil. 142. numer. 12. Et alij plerique frequentissimè. His denique prænotatis sit prima conclusio.

Merum imperium, aut iurisdictionis, cū aduersus principem præscribenda est, inque præiudicium principis, cui iure competit, non minori tempore acquiritur quàm eo, cuius initium memoriam hominum excedat, vel quadragenario, titulo tamen præmisso. Hæc assertio duas habet partes, quarum prior probatur ex eo, quòd merum imperium plura contineat, quæ ad supremam principis dignitatem speciali quodam iure pertinent. Quorum acquisitio necessariò exigit tempus illud, cuius initium memoriam hominum excedit. capit. super quibusdam. §. præterea. de verbo, signifi. vel quadraginta annorum, præmisso titulo: sicuti tradidimus. §. præced. numero. 8. versicu. Tertia species. reliqua verò quæ ad iurisdictionem causarū criminaliū, & ciuiliū attinet, ita propria principis sunt, vt ne mini conueniant, nec cõpetere præterquàm ipsi principi valeat: in quibus præsumptio principi suffragatur,

Secundæ partis Relectionis

ac cæteris aduersatur omnino. Nā iurisdictio tota ipsius principis est, nec sine ipsius mandato per aliquē exerceri potest. l. i. ff. de consti. princip. notant Docto. in l. j. ad finem, ff. de iurisd. omni. iudicū. Andreas Isernia in proæmio constitutionū Neapolit. Et ibi Matthæ. Afflictus q. 3. Regia. l. 1. & 2. titu. 1. lib. 3. ordinat. vnde iure ordinatio, & iuris maxima præsumptione intra totius regni limites iurisdictio regis est: ita quidem vt ciuitatibus, ac populis, nobilibusq; quacuncq; dignitate præditis obstet hæc iuris præsumptio, quæ regi patrocinator: at q; ideo in præscribenda iurisdictio-
ne, eaq; adquirenda obseruanda est constitutio text. in capit. 1. de præscriptio. lib. 6. cuius lib. 1. Variar. resolut. cap. 17. num. 7. mentionem fecimus. Ex quibus & posterior. cōclusionis pars satis est confirmata: ac deniq; sententia eorum probata, qui existimant, merum imperium aduersus principem non posse præscribi aliter quàm per tempus, cuius initium memoriam hominum excedat. Quod Paul. de Castro adnotauit in dicta. l. imperium. colū. vltim. & alij passim item obseruarunt. Qui tamen hoc intelligunt circa ea, quæ principi reseruata sunt in priuilegiū dignitatis: quod nemini dubium esse potest: per capi. super quibusdam. de verbo. signi. cuius nos sæpissimè meminimus. Sed ipse latiore constitui assertio-
nem: ex qua opinor ad præscriben-

dam quacuncq; iurisdictio-
nem aduersus principem, eius quasi posses-
sorem, necessaria fore tēpora, quæ
continentur expressim in cap. 1. de
præscript. in. 6. ea quidem ratione,
quod iure communi, & regio præ-
sumptio sit maxima, quæ dicat,
iurisdictio-
nem principis esse, nec
ad alium absq; principis permissio-
ne posse pertinere. vnde præsum-
ptio, quod iam satis admonui, prin-
cipi suffragatur, cæteris verò cōtra-
ria est. idem q; sensit Ioan. Lup. in. c.
per vestras. de donatio. 2. notab. §.
1. num. 43. est & pulchra. l. 4. titu. 1.
lib. 2. Et. l. 8. ti. 14. lib. 3. ordinat. quæ
expressim asserit, quo ad iurisdi-
ctionem ciuilem, & criminalem
iuris communis præsumptionem
regi patrocinari: cæteris autem con-
trariam esse.

Hinc denique examinanda est re-
gia cōstitutio ab Alfonso rege Cō-
pluti condita, A Era Cæsaris mille
4 sima trecētesima octuagesima sex-
ta. tit. 27. l. 2. quæ refertur lib. 3. ordi-
nat. tit. 13. l. vlt. cuius tres ipse consti-
tuam partes. Prima etenim satis eui-
denter probat, iurisdictio-
nem ciuilem, & criminalem posse acquiri
per nobiles, aliosque eā proprio no-
mine exercentes per tempus, cuius
initium hominum memoriā exce-
dat, etiam si titulus aliquis huius
iurisdictio-
nis, & vsus minimè pro-
batus fuerit: qua in parte regia lex
dicat quod nos modò asseueravi-
mus, iurisdictio-
nem ciuilem, vel
criminalem non posse acquiri mi-
nori

nōri tempore quā sit illud, cuius initium memoriā hominum excedit. Igitur sāt ex ea lege constat, id statutum fuisse. propter p̄sumptiōnem iuris communis, quæ regi propitiā est, alijs verò refragatur. adeoq̄ tantū temporis, v̄sus necessarius est. cui quidē constitutiōni ad stipulatur hęc prima conclusiō: & p̄terea Pauli Castrensis theorica in dist. l. imperium. col. vlti. quæ habet, non posse minori tempore, quā eo, cuius initium memoriā hominum excedit, p̄scribi ea, quæ absq̄ principis cōcessiōne exerceri nō possunt. l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quōti. & æstiva. Sic & Bald. in d. l. imperium in repetitiōne. numer. 13. asserit, merum, vel mistum imperium non posse adquiri contra principē in eius p̄iudiciū, aliter quā per tempus, quod appellant immemoriale. Idem post Guilic. de Cuneo tenet ibi Alber. nume. 46. atque ita hanc opiniōnem, quæ eadē est cum prima conclusiōne, asserit communē esse. Gaspar Lusitanus in dicta. l. imperium. col. 38. Imō in specie Curt. Junior. consil. 147. num. 26. ostendit cōmunem esse opiniōnem: quod nec mistum imperium nec simplex iurisdicōio p̄scribatur minori tempore, quā eo, cuius initium memoriā hominum excedit. Eadē tamen ratione in specie cōstitutiōis regie sufficeret loco immemoriale p̄scriptiōis quadraginta annorū vsus cū titulo

MS. 13

eius qui cōcedere eū vsu impoterat. tex. in d. cap. de p̄script. in 6. Secūda pars regie legis probat, iurisdicōnem criminalem posse p̄scribi etiā contra principem, & in eius p̄iudiciū. cōtenaria p̄scriptiōne, nōn minori. Hęc verò decisio, deduci potuit à Nouella Iustiniana athen. quas actiones. C. de sacrosanct. ecclē. qua. sancitum est, non esse admittendam cōtra Romanam ecclēiam p̄scriptiōnem minorem centenaria, quā & ad p̄scriptiōnem iurisdicōnis Bald. in dicit in. l. 2. C. de seruit. §. aqua. q. 5. nume. 25. idemq̄ priuilegium habere principem secularem adnotarūt quidam, quorū opiniō fuit examinata in. §. p̄ced. num. 9. Tertia legis regie pars statuit, p̄scribi posse iurisdicōnem civilem aduersus regem quadraginta annorū vsu. & hoc quidē forsan deductū est à. l. omnes. C. de p̄scri. trig. vel quadra. annor. superest tamen explicare, quæ nam sit differentia inter primā, & vltimas legis regie partes, siquidē prima ad p̄scriptiōnem iurisdicōnis civilis & criminalis simul exigit tempus, cuius initium memoriā hominum excedat. Sed verò, ni ego fallor, prima pars tractat de iurisdicōne ante illius legis cōsultationē per nobiles, aliosq̄ priuatos obtenta in aliquot ciuitatibus, & villis, atq̄ oppidis, quæ possederant. vltima verò pars quæ de cōtenaria, & quadragenaria p̄scriptiōnibus agit, tūc loquitur

Secundæ partis Relectionis

loquitur de iurisdictione post eam legem adquirenda, statuenis, quoniam tempore in posterum iurisdictione adquiratur. atque hic sensus constare videtur ex verbis dicti. l. vltima, & euidentius ex dicti. l. 2. xi. 27. apud veteres Alfonsi leges. Quod si discrimen istud non placuerit lectori, oportebit profectò inquirere, an in prescriptionibus illis centenaria, & quadragenaria sit necessarius titulus, saltem, ut is allegetur: sicut Ioann. Lupi. sensit in dicto. §. 1. nu. 43. Quasi ea sit potissima differentia, quod in priori legis parte sufficiat immemorialis prescriptio in posteriori verò loco huius immemorialis sit necessaria centum, vel quadraginta annorum prescriptio titulo saltem allegato: qui alio qui probandus est in quadragenaria prescriptioe, quæ iure communi immemorialis defectu supplet iuxta cap. 1. de prescri. in. 6. sed hæc expedientur inferius, cum materiam tituli, & differentias inter centenariam, atque immemorialem prescriptioes tractabimus. Quibus adde omnino. l. 2. titu. 9. lib. 5. ordinat. Secunda conclusio. Iurisdictione in præiudicium alicuius priuati, ac contra priuatum, non contra principem, tempore ordinario, quo alia iura prescribuntur, adquiritur. Hæc verò conclusio satis manifesta est: cum nulla detur ratio, quæ maius tempus exigati in prescribenda iurisdictione aduersus priuatum, quam quod exigatur in prescribendis ca-

teris iuribus incorporalibus, sic sane video ferè apud omnes præsertim iuniores hanc assertionem certam esse in dicti. l. imperium. Eandemque sequuntur, & probant Balbus conf. 439. lib. 3. idem in. l. 1. num. 18. C. de emancipat. libero. Ancha. conf. 142. num. 12. Alex. conf. 16. num. 27. lib. 5. qui hanc opinionem fateatur communem esse: idem asseuerat eam sequutus Balbus de prescript. 5. part. princip. 2. par. versu. circa primam questionem: quibus item accedit Areti. in con. 154. col. vltima.

Ex his primùm infero, falsum esse quod Iason in dicti. l. imperium. scribit num. 22. existimans, merum, mistum imperium, & iurisdictionem aduersus principem prescribi tempore ordinario decem annorum, data scientia ipsius principis: eo verò ignorante esse necessarium tempus id, cuius initium memoriam hominum excedit: additque Iason, hanc sententiam magis communem esse: & Iasonem sequitur Balbus in dicti. versu. circa primam. Etenim etiam sciente principe ad prescribendam iurisdictionem ei cõpetentem, necessarium est tempus immemoriale: vel quadraginta annorum cum titulo: sicut paulò antè ostendimus: vnde Iasonem expressim carpit Curti. Junior conf. 174. num. 38.

Secundò hinc apparet Iasonem errasse dum opinatur, quasi possessionem iurisdictionis esse discontinuam

nuam. Nam verè causam continuã habet: vt superius probatũ est.

Tertiò dũ Iason fatetur ex gloss. in. l. seruitutes. ff. de seruitu. ad præscriptionem seruitutis discõtinuæ sufficere triginta annorũ cursum, adhuc fallitur, siquidem ex glo. supradicta cõmuni omnium suffragio recepta constet, requiri tempus cuius initium memoriã hominum excedat. De quo alibi ipse disputaui, & in specie Iasonis sententiã in hoc improbarũt Lusita. ibi co. 38. & Curt. Iunior in. d. consil. 147. nu. 38.

Superest modò expẽdere, quod discrimen sit inter præscriptionem centum annorum, & eam, quæ vulgò immemorialis appellatur, ac cõstat ex eo tempore, cuius initium memoriã hominũ excedit. Card. etenim in cap. Si diligenti. ad finem. de præscriptio. in ea est sententia, vt censeat, præscriptionem immemorialem maiorem esse centenaria. Huic subscribere Felin. ibi in fine. idem Feli. in. c. ad audientiam. col. vlti. & in capit. cum nobis. col. 2. cod. titu. & Gaspar Lusita. in dic. l. Imperium. colum. 39. Quorũ ratio ea est quòd præscriptio immemorialis titulum non requirat: centenaria verò absq; titulo nõ procedat: tex. optimus in dic. capi. Si diligenti. ad finem: quo in loco expressim hoc probatur. Cõtrariã conclusionẽ tenet glo. in. d. c. cum nobis. quæ cõset, nõ esse satis ad probationẽ cõtenariæ præscriptionis, quòd probetur immemorialis præscri-

ptio: cuius glo. autoritate, & alijs propositis ratiõib; aduersus Card. omnino tenet cõtrariã sententiã Aymon in tract. de antiqui. tempo. 4. part. c. absolutis. in princip. Ego verò aliter existimo rẽ hãc diffiniendã fore. siquidem illud certissimũ est, immemorialẽ præscriptionẽ à cõtenaria differre: & ideo quãdoq; maior censebitur altera, vel ob maius priuilegiũ, vel ob aliã causam: quãdoq; minor ob faciliorem eius probationẽ. Vnde discrimina vtriusq; proponam: non quidẽ omnia, sed ea, quæ huic negotio aptius seruire possint, vt huius quæstionis solutio facilius colligatur.

Prima quidem differentia ea est secundum Card. & Feli. ac Lusita. quòd præscriptio centenaria cõtra Romanam ecclesiam titulum requirit præter tempus, & bonam fidem. idẽ Aymon concedit in. d. c. absolutis. nume. 8. dicens idem esse in præscriptiõẽ quadraginta annorum contra quamlibet ecclesiam: sicuti notat Bellamera consil. 3. col. 3. ex capi. si diligenti. de præscriptio. Idem Bellamera in ca. cum nobis. de præscript. nume. 7. in quadragenaria contra ecclesias inferiores, & in cõtenaria cõtra ecclesiam Romanã titulũ esse necessarium probare conatur. Sed isthæc tituli ratio minimè exigitur in ea præscriptione, quæ cõstat tẽpore, cuius initiũ memoriã hominũ excedit, quòd receptissimũ est. Et sanè mihi hæc differentia omnino nõ placet: nã nec iure
canoni-

Secundæ partis Relectionis.

canonico, nec ciuili titulus requiritur in præscriptione quadraginta annorum contra ecclesias inferiores, nec in præscriptione cētum annorum aduersus ecclesiam Romanam. nulla etenim in materia tituli requisiti ad præscribendum est differentia inter ius canonicum, & ciuile: quemadmodum diximus lib. 1. Variar. resolut. capi. 17. num. 7. & resoluit Balb. de præscrip. 2. par. 3. part. princip. q. 6. & idem. 2. part. 4. part. princ. q. 2. col. 3. vnde utroq; iure in præscriptione decem, vel viginti annorum necessarium est, quod titulus allegetur, & probeatur: at in præscriptione triginta, vel quadraginta annorum, vel centenaria, etiam cōtra ecclesiam Romanam titulus necessarius non est: nisi præsumptio iuris communis sit contra præscribentem. tex. in cap. 1. de præscrip. in. 6. Din. in reg. possessor. de regu. iur. in. 6. nu. 27. Doct. communiter ita intelligentes text. ibi in dict. cap. Si diligenti. præsertim Aegidius à Bellamera nume. 29. & col. vlt. qui post alios, dum Romanus pontifex in eiusdem decretalis responso aduersus ecclesias inferiores, & Romanam ipsam requirit titulum ad præscriptionem, eam decisionem interpretatur vbi sit iuris communis præsumptio, cōtra præscribentem: quasi alioqui titulus necessarius non sit: nec in centenaria, nec in quadragenaria præscriptione. Quam opinionem ipse arbitror frequentiori calculo rece-

ptam esse, ex his, quæ Balb. adducit. Quo fit, vt ratione huius primæ differentię immeritò Card. Felin. & Lusitanus existimaerint, potiorē esse præscriptionem eius temporis quod memoriam hominum excedit, ea quæ centenaria est, cum nec in hac titulus sit necessarius. Fortassis discrimē hoc inter has duas præscriptiones optimè procedit iuxta hunc sensum, vt planè cōstituatur in eo casu, quo præsumptio iuris communis est contra præscribentem: tunc in quadragenaria, & centenaria titulus requiritur: non tamen in immemoriali. Nam & iuxta hunc sensum decisionem Cardinalis acceperit Felin. in dict. cap. ad audientiam. Et Matthæ. Afflict. in const. neap. rub. 7. in cap. 1. notab. 6. tracti. Bellamera & alij subobscure loquantur. Secunda, & potissima differentia in probatione versatur, atq; ideo hic agendum erit de probatione præscriptionis immemorialis. qua de re tractat glos. in cap. 1. de præscript. in. 6. quā Doct. inibi sequuntur, & in ea. Quid per nouale. præsertim Anto. de verb. signif. Speculat. in tit. de probation. vers. vltimò queritur. Areti. in ca. licet ex quadam. col. 1. de testib. Oldra. cons. 172. col. 34. Alexā. consil. 16. col. 5. lib. 5. Corn. cons. 268. column. 8. lib. 4. & est communis opinio secundum Balb. de præscrip. 2. par. 3. partis princip. q. 6. col. 7. Ex quibus apparet, immemorialem præscriptionē probari per testes asserentes,

se

se vidisse semper ita fieri, & nunquam vidisse contrarium actum fuisse: & à senioribus, ac maioribus audiuisse id ita factum fuisse, nec vnquam audiuisse contrariū actū esse: atq; huiusce rei publicam esse famam, & opinionem apud eos, qui rei cognitionem habent. Hæc enim est sufficiens testium responsio, vt tandem ipsi testes expressim testificentur de eorū visu, & de auditu: ac item de publica voce, & fama apud eos, quibus res cognita est, vel esse potuit: ac deinde quod nusquam nec viderunt, nec audierunt contrarium.

Testes verò, qui hac de re testificaturi sunt, eius ætatis esse debent, vt possint memores esse, & exponere quid actum fuerit quadraginta annis: sicuti eleganter scribit Lapsus in cap. 1. de præscrip. in. 6. & ibi Domi. ac Francus, Paulus item Parisius consi. 27. numero. 98. Aymon Sauilli. in tract. de antiquitat. tempo. 4. parte. capit. absolutis. nume. 3. Chassanæ. in consuet. Burgundiæ. rub. 1. §. 2. versic. aduerte. nu. 8. idē in rub. 13. §. 2. ad finem. regia verò Taurina. l. 41. eandem opinionem Lapsus probat, ac legis auctoritate confirmat, & præterea lex ipsa requirit, quod testes hi non tantum testificentur de auditu, asseuerantes se ita factum esse audiuisse à maioribus, & senioribus: sed oportere quod asserant, audisse ab illis maioribus, eos ita eorum ætate vidisse, & audisse factum fuisse, nec vnquam

vidisse, nec audisse contrarium. idē probat. l. vltima. titu. 13. libr. 3. ordina. Hoc autem vltimum etsi à glo. in dicto capit. expressim non fuerit requisitum: attamen ab eius mente, & sensu deducitur: sicq; doctores aliquot ex his, qui gloss. sequuntur idem explicare videntur. facit ad hoc pulcher text. in. l. si arbiter. ff. de probatio. In praxi tamen non obstantibus regis constitutionibus adhuc admittitur sæpissimè opinio gloss. communiter receptæ in dict. cap. 1. cum interpretatione Lapsi, & sequacium.

Hinc falsum esse apparet quod Guido Papæ scripsit. q. 573. quo in loco existimat ad probationem huius præscriptionis immemorialis esse necessariam probationem centum annorum: idem eonon citato tenuit Curti. Junior cōs. 90. col. vlti. Nā hæc probatio necessaria non est secundū opinionē frequentiori suffragio receptā: modò testes de auditu, & communi, ac publica fama testificentur. Forfan nec sufficeret ad probationē immemorialis probatio centū annorū vtcunq; legitima: imò necesse est, quod probeatur possessio, vel quasi possessio eip̄ tēporis, cui⁹ initiū memoriā hominū excedit. cuiusq; initij certi, & cōstituti nulla detur hominū memoria, quēadmodū Alex. in cōs. 16. nu. 16. li. 5. opinatur. Quāuis secūdū Ant. i. d. c. quid per nouale. nu. 15. post Inno. ibi. qui aduersus immemoriale probare velit, debet omnino & euidenter

Secundæ partis Relectionis.

euidenter ostendere saltem per famam, similemve probationis speciem, contrarium actum fuisse citra centum annos ante litis motæ contestationem. Etenim, vt Alexā. opinatur, hoc pacto probatur memoriam hominum extare: non tamen per centum annorum quasi possessionem probaretur præscriptio temporis, cuius initiū memoriam hominū excedat. vnde ni fallor, centenaria quasi possessio sufficiens non erit ad probatiouē huius præscriptionis quā immemorialē appellamus. Alioqui necessario dicendum esset, parem fore centenariam præscriptionē huic immemoriali, quod falsum est, & cōstat ex his, quæ prænotauimus: præsertim ex ca.1. de præscript. in.6. à quo deducitur immemoriam præscriptionē procedere & obtinere absq; titulo: imò eam tituli vim habere, ita quidem, vt nec allegatio tituli sit necessaria secundum communem in dict. cap.1. glo. & Docto. in verb. nō extat. in cap. super quibusdam. de verb. signifi. Frederi. consil. 237. las. in. l. si certis annis. col. vltim. C. de pact. quorū opinio communis est & vera, quoties præscriptionis iure tempus hoc in iudiciū deducitur, quemadmodum explicat post alios Aymon in.4. parte de antiqui. tēpo. cap. absolutis. nume. 49. idemq; ipse adnotauit lib.1. Vari. resolut. cap.17. num.5. At præscriptio centenaria titulum requirit vbi præsumptio iuris communis est

contra præscribentem: in qua quidem specie immemorialis præscriptio sola absq; tituli allegatione sufficiens est: sicuti in dict. capit.1. probatur. Quo fit vt si aduersus probationem huius immemorialis præscriptionis probetur certum quasi possessionis initiū, idq; vitiosum, etiam vltra cētum annos à die motæ litis: exclusa sit præscriptio immemorialis vis, quod sensit Ioan. Andre. in capi.1. ad finē. de præscri. in.6. Et hæc quidem vera esse censeo etiam si Cinus in. l.2. C. de serui. & aqua. q.10. & Bald. ibi. Cœpola de seruit. vrb. præd. capi.19. Balb. de præscript. 2. part.3. par. q.6. colū.6. & Carol. in consuet. Parisiē. §.5. nu. 63. teneant tempus immemoriam esse idem quod cētum annorum. quo in loco addit Carol. hanc sententiam comunē esse cōtra Cardin. & Feli.

Præscriptio autē centenaria probatur varijs modis, etiam si difficilima sit eius probatio. Etenim probari poterit per instrumenta, vt Abb. in dict. ca. cum nobis. de præscrip. 2. col. scribit. si quidem possessio per instrumentum quandoq; probatur: nempe si de traditione rei sit confecta scriptura. l.2. & ibi glo. C. de adq. poss. notant Alex. & alij in. l. prædia. ff. eod. tit. Sic & de constituto constat per scripturam: sicuti adnotatur ab omnibus in. l. quod meo. ff. de adquir. possess. itē potest probatio possessionis ad perpetuam rei memoriam fieri: & in scripta

scripta redigi. cap. quoniā frequen-
ter. vt lite non contest.

Imò & testibus probari poterit
cētum annorū quali possessio: atq;
ita p̄scriptio: cū testis testificari
iure valeat de his, quæ ante puber-
tatem viderit. Etenim valet eius te-
stimonium: cū eo tempore, quo
testificatur, iā pubes sit, licet actus,
cuius testimonium perhibet, ante
pubertatem eius contigerit. quod
tenent glos. in capi. relatum. 37. dist.
gloss. in l. 3. §. lege Iulia. ff. de testib.
& in l. ad testium. §. 1. ff. de testamē-
tis. alia in §. testes. Inst. de testamen.
Quæ in hunc sensum communi o-
mnium doctō. sententia, & iudi-
cio accipiuntur in dicto. §. primo.
vbi Areti. Felin. in capit. vltimo. de
sentent. excom. Deci. in l. 2. §. vlti.
ff. de regul. iuris. hanc opinionem
fatentur communem esse. Quæ li-
cēt à Decio improbetur, habet ma-
ximam authoritatem, & probatio-
nem à text. in l. notionem. §. instru-
mentorum. ff. de verbo. significat.
vbi seruus factus liber testimoniū
perhibet de his, quæ cū esset ser-
uus vidit. lex item Regia. 9. titul. 16.
partit. 3. expressim hanc commu-
nem opinionē veram esse probat:
cui accedit quod cum dicto, & te-
stimonio solius Romani Pōtificis
credēdum sit. cap. cum à nobis. de
testib. id verum est etiam in his,
quæ Romanus Pontifex vidit ante
Summū Pōtificatum. glos. in cap.
1. de renuntiat. & in cap. ad Aposto-
licæ. verb. promississent. de re iudic.

in. 6. Roma. sing. 126. Felin. in. c. sicut.
de sentē. excom. Areti. in dict. capi-
cū à nobis. 2. col. & inibi Felin. Qui-
bus suffragatur text. in capi. quere-
lam. de electio. cap. cum olim. in. 1.
de priuileg. & in Cle. 1. de reliq. &
vener. Sāct. Cardi. i. cle. 1. de probat.

Non obstat tex. in §. testes. Instit.
de testamen. quo probatur in testa-
mentis non admitti testes impube-
res tēpore testamenti, tamen si testi-
monium perhibeant tempore, quo
post testamentū puberes facti sint.
Etenim id procedit in casibus spe-
cialibus, in quibus ob specialem ra-
tionē, & actus qualitātē iure requi-
ritur, quod testes puberes sint tēpo-
re actus, de quo testificaturi sunt.

Quæritur tamen an cētenaria præ-
scriptio probata sit ex eo, quod
quali possessio eius temporis, cui?
initium memoriam hominum ex-
cedit, probata in iudicio fuerit. Et
sanè glos. in dict. cap. cū nobis. in
specie censet, non sufficere ad cēte-
nariam præscriptionē, quod probe-
tur immemorialis p̄scriptio. Qua
si à iure necessariò exigatur cētum
annorum possessio, eiusq; manife-
sta probatio, saltem eo modo, quo
meli? iure probari potest. huic opi-
nioni Bernardi accessere Hostien.
Bellamera. nu. 3. Abb. nu. 5. Cardin.
Imola, & Antoni. in dict. cap. cū
nobis. & Aymō Sauillianus in tra-
cta. de antiqui. tēp. 4. part. cap. abso-
lutis. nu. 2. & cap. materia ista. num.
42. quorum opinio communis est.
ab ea tamē ipse omninò dissentien-
Reg. poss. E dum

Secundæ partis Relectionis.

dū esse opinor, sequētib⁹ rationib⁹.

Primum quidem seclusa facilio-ri, vel difficiliori probatiōe vtriusq; præscriptionis, illud apud me constat, maius priuilegium iure conce-
di præscriptioni immemoriali, quā centenariæ ex eo, quòd centenaria, vbi præsumptio sit contra præscribentem, titulum requirat: non sic immemorialis, quæ vim habet tituli, & eius defectū supplet, quod paulò antè probauim⁹. igitur quoties præscriptioni centenariæ cum titulo statur: fortiori ratione standū erit præscriptiōi immemoriali.

Secundò satis est certum ex Antonio in dicto capi. quid per nouale. nume. 15. Alexā. consi. 16. libr. 5. nu. 16. immemoriam præscriptionē saltem excludi, si ex aduerso probatū sit, contrarium actum esse citra centum annos ante litis cōtestationē, vel litem motā. idq; nemo doctus negabit. Ergo præsumptione quadam apparet, præscriptionem istam immemoriam saltem præmittere quasi possessionem continuam centum annis ante litem motam. Quæ quidem præsumptio cum sufficiens sit ad obtinendum iure præscriptionis immemorialis, quæ requirit, contrarium actum non fuisse citra centum annos: sufficit profectò, ob difficilimam probationē in antiquis, ad obtinendū iure centenariæ præscriptionis. argumento tex. in. l. si seruus seruū. §. inquit lex. ff. ad. l. Aquil. l. celsus & monumenta. ff. de probatio. c. cū olim. de cen-

sib. cap. cū causam. de probationib⁹.

Tertiò fortiùs vrget in hui⁹ partis fauorē cōmunis omniū doctōrū sentētia in cap. cū apostolica. de his quæ fiūt à prælat. cuius ipse mentionem feci in libr. 1. Varia. resolut. c. 17. nu. 5. quæ dicat, quasi possessionē immemoriam sufficentē esse probationē, quòd is qui decimas possedit eas habuerit ante conciliū Lateranense. Igitur quasi possessio cōstat ex probatione immemorialis præscriptionis multò maior quā sit ea, q̄ per centū annos obtēta fuerit.

Quartò, si tractat⁹ iste præscriptionis immemorialis ad amussim examine, illud certo cert⁹ ex eo apparebit, quòd vbi præscriptioni locus sit, resq; possit per præscriptionem adquiri, siue aduersus priuatos, siue contra ecclesias inferiores, vel principem, aut deniq; ipsam ecclesiam Romanā: nec aliqua ordinaria præscriptio sufficiens censeatur, nec ipsa quidē centenaria sine titulo propter iuris cōmunis præsumptionē, quæ præscribēti refragatur: tūc sanè immemorialis præscriptio sufficiens iure cēsetur: quod probatur in. c. 1. iam sepius citato, de præscrip. in 6. & in. c. super quibusdā. de verbo. signific. Etenim nemo inficiabitur, ea iura, quorū mentio fit inibi, minimè posse præscribi etiam per centum annos absq; titulo: & tamen præscribuntur per tēpus, cuius initium memoriam hominū excedit: sicuti in. §. Præterea. eiusdem capituli decisum est. Fit igitur, vt maiorem vim

vim obtineat immemorialis præscriptio, quàm centenaria: tametsi quandoq; difficilimè probari possit immemorialis, ex his, quæ superius fuere prænotata.

Hinc deducitur, præscriptionem immemoriam à centenaria potissimum distingui cū in modo probationis, tum in eius effectibus: atq; ideò Cardi. opinionem in dicto cap. si diligenti. veriore esse.

Secundò infertur ex præmissis interpretatio. l. vlti. tit. 1. lib. 3. ordi. cuius examē hoc in §. subieciimus. Nam secunda illius constitutionis pars à prima distinguitur in eo, qd præscriptio immemorialis sufficiens est ad iurisdictionis acquisitionem absq; aliquo titulo: vt in prima parte statutum est. At si hæc immemorialis præscriptio desit, necessaria erit ceterum annorum quasi possessio cum titulo. Et hoc secunda ipsius legis pars palam statuit quo ad iurisdictionem criminalē: quo ad civilem verò quadraginta annorum tantum usum cum titulo requirit: quemadmodum paulò antè explicabam.

Tertiò deducitur Aymonem Saulli. in dict. cap. absolutis. nume. 6. grauer errasse: dum is argumentatione quadam ostendere conatur, admissa Cardi. opinione maius priuilegium ecclesijs inferioribus iure concedi quàm Romanæ: atque ideò nè hoc sequatur, existimat opinionem Card. falsam esse. Etenim ceter, quoties præsumptio iuris est

contra præscribentem, necessaria esse immemoriam præscriptionē, etiam aduersus inferiorē ecclesiā, etiam cōtra priuatum: hæc verò immemorialis secundum Cardin. est maior centenaria: quæ contra Romanam ecclesiam sufficiens est: igitur maior præscriptio requiritur cōtra ecclesiam inferiorem, & deniq; contra priuatum vbi præsumptio iuris communis est contra præscribentem, quàm aduersus Romanam ecclesiam. Hæc sanè est argumentatio, qua doctissimus ille vir vtitur ad improbandā Cardi. sententiam. Ego sanè vel non percipio hanc argumentationē, vel ipsa minùs congruè colligitur. Fateor quidē etiam aduersus inferiorem ecclesiam necessariam esse immemoriam præscriptionem vbi præsumptio iuris communis sit contra præscribentē: & eandem præscriptionē admitti in eadē specie aduersus Romanam ecclesiam. Ex hoc tamen tantū potuisset colligi, parem esse conditionem Romanæ ecclesiæ, & inferioris: non autē esse maius priuilegiū ecclesiæ inferioris quàm sit Romanæ ecclesiæ: aduersus quam itidem necessaria est præscriptio immemorialis, quoties titulus præscribenti deficit, & iuris cōmunis præsumptio ei aduersatur. Ostendam adhuc maius esse priuilegium Romanæ ecclesiæ, quàm inferioris: idq; luce clarius apparet, si animaduertamus, aduersus ecclesiam inferiorem sufficere quadraginta annorū præscriptionē,

Reg. poss.

E 2 etiam

Secundæ partis Relectionis.

etiam vbi iuris cõmunis præsumptio contraria sit præscribenti, modò is titulum habeat: contra ecclesiam verò Romanam hoc tempus non sufficere, sed in hac specie necessariam fore centenariam præscriptionem cū titulo: quod satis probatur in dict. cap. i. de præscri. in. 6. & in cap. si diligenti. eo. titul. vnde apertissimi iuris est, non tãtum ius ecclesiæ inferioris non esse maius, quàm sit in hoc tractatu ius ecclesiæ Romane, sed nec par: licet Card. opinionem admittamus.

Quartò ex his deducitur eiusdem Aymonis error, qui in dict. cap. ab solutis. numero. 8. censet in præscriptione immemoriali non exigì tẽpus centum annorum, quod ad præscriptionem cẽtenariam requiritur: sed sufficere immemorialem probari eo modo, qui communi omnium iudicio, & sententia traditur in cap. i. de præscri. in. 6. Etenim fallitur Aymõ in huius cõmunis sententiæ interpretatione: siquidem licet modus ille probandi sufficiens sit, nec expressim contineat cẽtum annorum probationem, certè dubio procul præsumptiõẽ quadam saltem cẽtum annorum quasi possessionem præmittit, eiusq; probationẽ includit iuxta omnium intellectum, & sensum, quem paulò antè explicuimus.

Hęc diximus de differẽtia præscriptiõis immemorialis & cẽtenariæ ad earum cognitionem: quæ præscriptiõni iurisdictionis admodum seruit. De

viribus autè immemorialis sequenti. §. aliqua trademus præter ea, quæ in præcedentibus explicita fuerunt.

Ex. §. sequenti.

- 1 *Examinatur Regia constitutio de Vassallorum oneribus, quæ impositiones appellantur: & nu. 5.*
- 2 *Annua præstatio, & vniformis, an longo tempore inducat tituli, & causæ præsumptionem?*
- 3 *Annua præstatio vniformis, iure annui redditus triginta annis soluta, inducit adquisitionem redditus perpetui.*
- 4 *Annua præstatio contingens tempore immemoriali absq; vllius causæ allegatione, inducit annui redditus adquisitionem.*
- 5 *Annua præstatio facta à Vassallis dñi, nõ adquirat ipsius redditum illum exigendi.*
- 6 *Dominus qualiter possit acquirere ius cogendi subditos, vt ad eius molendina deferant triticum molendum?*
- 7 *An possit fieri statutum, quòd subditi pro molendo tritico ad alia quàm ipsius Reipublice molendina accedere non valeant?*
- 8 *Statutum istud, & si validum sit, an molendinis ecclesiarum præiudicet?*

§. Quartus.

E præscriptione eius temporis, cuius initium memoriã hominum excedit, plura tradidere iuris vtriusq; doctores passim: quorum & nos quandoq; meminimus lib. i. Variar. resolu. cap. 10. & capi. 17. ac deniq; in hac ipsa relectione. §. 2. & 3. Nũc tamen obiter, nam & tractatui de præscriptionibus conuenit, examinabimus, quam vim habeat hæc præscriptio circa ea onera, quæ Duces, Marchiones, Comites, &

tes, & nobiles quotidie à Cliētibus, quos Vasallos appellamus, exigūt, & percipiunt: eaq̄ impositiones, vulgariter sermone dicuntur. Etenim Regia cōstitutio à Carolo primo Hispaniarum Rege, Quintoq̄ Romanorum Cæsare statuta in Madritio Cōuentu anno Millesimo Quingētesimo vicesimo octauo. cap. 20. distinguit, ius possessionis à iure proprietatis. Nam quo ad possessionē nē ea priuentur nobiles, vtq̄ in ea defendantur, sufficit, & necessaria est quasi possessio cōtinua quadraginta annorum: at quo ad proprietatem, & verum titulum huius iuris sufficiens censetur, & oīno exigitur immemorialis p̄scriptio. de possessione hoc in loco agendū nō est. Sed quantū ad proprietatem, satis cognita omnibus est sententia Ioan. Andr. Hostien. Henri. Panor. & doct. in regul. quod latenter. de regul. iur. qua definitum est, sufficere ad hæc onera Vasallis imposita percipienda, atq̄ adquirenda, & necessariam esse immemoriam p̄scriptionem: modò probatū sit ab ipsis dominis, quod subditi sponte, & nō per vim ea onera exhibuerint, & soluerint. cū alioquē eis suffragetur p̄scriptio iuris dictātis, potius in his p̄stationibus vim, & coactionem p̄sumi, quā subditorum liberalitatē, titulumve spontaneum, ac iustum. l. i. C. nē liceat potent. l. i. & l. 3. ff. de alienat. iudic. l. principalibus. & l. sequen. ff. si certū petat. notat Alexan. cōsi.

l. i. nume. 12. lib. 4. ideoq̄ licet probeatur immemorialis p̄scriptio Vasalli erga dominum p̄ter ea iura, quæ lege domino debentur à Vasallis, p̄sumitur coacta vasallorum voluntas eorumq̄ oppressio potius quàm libera cum ipso domino p̄ctio, quæ iustum titulum exhiberet: atq̄ ita colligitur ex communi omnium resolutione in dicto cap. Quod latenter. cui Regia constitutio refragatur dum in specie sanxit, sufficere hanc immemoriam p̄scriptionem, eamq̄ iustum esse titulum ad hæc iura adquirenda cōtra Vasallos: & p̄mittit ex ea p̄scriptione iustum titulum potius quàm vim, & oppressionem p̄sumi. Quam ob rem ad huius quæstionis perfectam examinationem ego p̄notandum esse censeo, posse à nobilib⁹ aduersus Vasallos plura p̄scriptione adquiri. Etenim aut agitur de acquirendis his quæ iure communi principis propria sunt, eiq̄ speciali quadam summi principatus priuilegio competunt. Et in hac specie necessaria est immemorialis p̄scriptio, aut quadragenaria cum titulo, vel centenaria iuxta distinctionem à nobis traditam. §. 2. huius secundæ partis. cū ex hac p̄scriptione fiat p̄iudicium principi summo. qua ratione quoties domin⁹ erga Vasallos vsu temporis vult acquirere ea, quæ ad principem pertinent, tunc sanè p̄scriptio ista tendit in damnū principis: & ideo in ea obseruanda sunt,

Reg. poss.

E; quæ

Secundæ partis Relectionis.

quæ de præscriptiõe aduersus principem in proximis Paragraphis ad notauimus. Nec locus erit in hoc casu Regiæ cõstitutioni quo ad secundam eius partem: quod deducitur ex his, quæ ipse tradidi libr. 1. Variar. resolut. capit. 17. numero. 6.

Aut domini contendunt aduersus Vasallos de iure alicuius annuæ præstationis, quam seruitium dicimus: aut de alio simili iure, quo Vasalli tenentur domino quolibet anno soluere certam quantitatem ratione officij, vel artificij: variè etenim hæc impositiones, hæcve iura solent per dominos à Vasallis exigi. In his quidem præstationibus, & similibus oneribus verè Regia cõstitutio versatur: cuius interpretationi præmittenda est interpretatio communis Iurisconsulti in. l. cum de in rem verso. ff. de vsuris. ab ea quidè colligitur cõclusio prima. Annuæ, & vniformis præstatio cuiuslibet redditus facta ex causa expressa decem annis continuis inducit præsumptionem veræ causæ, & tituli. sic de niq; iurisconsulti responsum intellexere Barto. ad finem. Saly. col. 3. & col. 5. quæst. 3. in dicta. l. cum de in rem verso. Bald. columna. 2. Salyce. col. vlti. Alexan. colum. 3. in. l. si certis annis. C. de pact. Anton. in capi. peruenit. col. 9. de censib. Francif. Balb. de præscript. 3. part. princi. parte. 1. q. 10. Alexan. consil. 113. col. 2. & consil. 108. libr. 2. & cõsi. 75. lib. 4. Carolus Molina. optimè in tracta. de contractibus. quæstio. 20. text. opti-

mus in. l. litib. C. de agricol. & censit. libr. 11. quorum opinio cõis est. Ex qua infertur, quòd si appareat quolibet anno, etiam per decenniũ præstationem factam fuisse Sempronio, non tamen constet ex eisdem præstationibus, qua ratione, & causa fuerint factæ, non ex hoc præsumitur obligatio ad finem agendi pro tempore futuro, quãuis creditor certam causam, & titulũ allegauerit: quod deducitur ex mente Bart. & aliorum, quos modò citaui. præsertim id in specie tenent post Saly. Balb. in dicta. q. 10. versic. Secundò limita. & Carol. Molina. in dict. quæst. 20.

Secundò ab eadem conclusione deducitur, admittendam esse probationem in contrariũ, nempe aduersus hanc præsumptionem iuris: vt tandem cõstet nullum titulum ab initio his præstationibus accessisse: secundum Cinum in dicta. l. si certis annis. quæst. 10. & ibi lasocol. vlti. Alexan. cõsi. 113. col. fin. lib. 1. Francif. Balb. in dict. q. 10. col. 9. versic. Tertiò limita. idem tenet Paul. Castrensis in dicta. l. si certis annis.

Tertiò probatur ex his, eandè cõclusionẽ veram esse etiã in rusticis: nam præstatio annua vniformis à rustico facta ex causa, & titulo, inducit præsumptionẽ, quòd illa causa sit vera. cuius opinionis author est Bartol. in dict. l. litibus. & idè in dict. l. cū de in rem verso. col. 3. Bald. colum. penulti. & ibi lason numero. 14. in dicta. l. si certis annis. Paul. Castrenf.

Castrenf. in confi. 51. columna vlti. lib. 2. Alexan. confi. 124. colū. 1. lib. 4. Iason in. §. præiudiciales. de actio- nibus. nume. 56. Carol. Moli. in con- fuetudi. Parisienf. §. 7. numero. 17. Balb. in dicta quaest. 10. col. 11. versic. Et an illa lex. cum de in rem verso. quo in loco asseuerat hanc opinio- nem communem esse contra Ci- num in dict. l. si certis annis. quaest. 5. & Alexand. consilio. 50. libr. 5. ad fi- nem. qui aduersus rusticos trigin- ta annorum præstationes requirūt.

Secunda conclusio. Annuæ præ- statio iure & ratione redditus per- petui continuis triginta annis fa- cta, non tantum inducit tituli præ- sumptionem, sed veram redditus per- petui acquisitionem per præscri- ptionem. Hæc probatur: quia hoc tempore absque tituli probatione procedit præscriptio, etiam in re- bus maximi præiudicij: Bald. in. l. malè agitur. C. de præscriptio. tri- gint. vel quadragin. annorum. Bar- tol. in. l. soluit. §. 1. ad finem. ff. de of- fic. pro consu. tradit Balb. de præ- script. 4. part. 4. partis princip. quaest. 9. notat in specie hanc conclu- sionem Carol. in dict. quaest. 20. co- lum. 2. idem in consuetud. Parisien. titu. 1. §. 7. numero. 21. text. optimus in. l. sicut. & in. l. cum notissimi. C. de præscriptio. trigin. vel quadra- gin. annorum. §. potest. 16. quaest. 3. capitu. sancto. ea ratione, qua constat ad præscriptionem triginta an- norum non esse necessarium titu- lum, nec eius probationem: qua

de re statim acturi sumus: vnde mi- hi hæc assertio secunda iure proba- tissima videtur: nec deficit præscri- bentis ius, licet ex aduerso probetur de defectu principis: sicuti Carol. docet dicta quaest. 20.

Tertia conclusio. Annuæ præsta- tio vniformis, & contingens per tempus, cuius initium memoriam hominum excedit, titulum iustum, & sufficientem inducit, etiam si præ- stationes non fuerint factæ ex cau- sa illa, quam præscribens allegat, imò nullius causæ specialis allega- tio est necessaria. Hæc enim est vis immemorialis præscriptionis, vt in his, quæ absque titulo adquiri tempore non possunt, immemo- riali præscriptione quærantur. cap. 1. de præscriptio. in. 6. l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quoti. & æstiuæ. hanc denique conclusionem ipse colligo à Cino, quaest. penulti. Angelo, Paulo, & Iasone colū. vlti. in dicta. l. si certis annis. Bartol. in dicta. l. cum de rem verso. colū. 2. Panormita. consilio. 94. libr. capit. 1. & in capit. vlti. columna. 2. de caus. posses. & propriet. Feli. in cap. cau- sam quæ. col. 3. de præscriptio. versic. sed aduerte. Balbo in dicta quaest. 10. col. 9. limitatione. 2.

His tandem præmissis, vt ad in- stitutum redeamus: apparet quo ad annuas præstationes, quas Vasal- li, & subditi domini consueuere annuatim exhibere, immemoria- lem præscriptionem solum neces- sariam in eo casu, quo titulus ali-
Reg. poss. E 4 quis

Secundæ partis Relectionis.

quis nõ allegatur, nec apparet qua ratione quolibet anno facta fuerit præstatio: id est vbi præstationes factæ fuerint nulla causa expressa. Alioquin si annua præstatio à Vasallis domino facta fuerit causa ipsius expressa: nempe iure constituti in recognitionem subiectionis, aliâue iusta ratione, etiam per decennium tantum: poterunt cogi, & cogendi sunt Vasalli pro futuro tempore eadem domino præstare: modò is causam allegauerit annuæ præstationis, & ex ea potius quam ex continuis præstationibus ius proprium in iudicium deduxerit: nec Vasalli aduersus titulum præsumptum defectum initis probauerint: quod infertur ex præmissa resolutione: idque expressim respondit Alexander consilio. 12.4. libr.4. Imò annua hæc præstatio iure perpetui redditus per triginta contingens annos absque tituli probatione sufficeret ad veram annui redditus acquisitionem, cui non obesset probatio deficientis ab initio tituli: sicuti paulò antè subnotabam. Quæ quidem resolutio quo ad dominos contra Vasallos maximam dubitationem habet, cum propter communem omnium adnotationem in dicta regi: quod latenter. tum ob legem Regiam. Ex quibus immemorialis præscriptio necessaria est. Ego iustissimam esse opinor legem Regiam, eamque à receptissima doctorum sententia deduci. Nam quoties aduersus præscribentem adest iuris

communis non quidem leuis, sed vehemens præsumptio, ei plurimum resistens: necessaria est præscriptio immemorialis, vel saltem quadragenaria iusto probato, & allegato titulo. cap. 1. de præscriptio. in. 6. At in hoc casu, quo tractamus de præscribendis à domino contra Vasallos annuis præstationibus, & alijs quidem iuribus, quæ iure communi à Vasallis domino minimè debentur, non tantum est præsumptio aduersus dominum simplex pro subditorum libertate: sed vehemens valde, quòd eas præstationes per extortionem, violentiam, & tyrannidem à subditis dominus extorserit. l. vlti. §. si iusto. ff. quod met. causa. idque expressim adnotarunt Innocentius in capit. bonæ. in secundo. de postulat. prælat. idè & ibi doctores in capit. si diligenti. de præscriptionib. vbi Aegidius Bellam. columna vltima. Ioannes Faber in. §. æquè si agat. de actionib. 3. quæst. princip. ad finem. Bald. in cap. 1. §. pactiones. de pace Constantiæ. Aretinus consil. 14. column. 11. Guido Papæ consilio. 1. nume. 7. & consilio. 65. numero. 2. vnde palam deducitur, necessariam esse immemorialem præscriptionem: quemadmodum lege Regia statutum est, & frequentissima omnium sententia probatum in dicta regula, quod latenter. Quibus duo adiscere decreui, quæ forsitan vera sunt, & iure admitti possunt. Primum quidem, Quadragenariam præscriptio-

sup H Regi

scriptionem titulo probato, & allegato sufficere loco immemorialis prescriptionis in hac causa, quam examinamus: atq; ita interpretandam fore regiam constitutionem, vt vel immemorialis sufficiat etiam quo ad proprietatē, vel quadragenaria cum titulo, eiusq; probatione, & allegatione. text. singularis in dict. capit. 1. de prescript. in 6. Secundò est considerandum, probata immemoriali prescriptione aduersus subditos, & vasallos, non esse presumendam vim, nec extortionem. Etenim tãti temporis vsus prescriptione presumptionem violentiæ, & oppressionis excludit: sicuti probatur ex regia constitutione, & ex his auctoribus, quorū modò meminimus, presertim ex Guidone consil. 65. in princ. & consil. 1. nu. 16. & l. regia. 2. tit. 11. lib. 4. ordina.

Fit taadem ex his, vt si tractetur lis inter dominum, & vasallos super exactiōibus, & iuribus, quæ iure communi domino à Vasallis minimè debentur, semper necessaria sit, & sufficiens prescriptio eius temporis, cuius initium memoriã hominum excedit. vnde hinc poterit responsio adsumi & exhiberi pluribus quæstionibus, quæ solent in iudicium deduci circa has exactiōes, & iura, quæ domini à vasallis exigere conantur. Sed de operis à vasallis domino præstādis ad domus, & castri custodiam tradit latè Boerius, decisione. 212. nume. 9. & de excubijs præstandis

Iason in. l. diuortio. §. impendia. ff. soluto matri. Angel. in. l. turres. C. de operi. publi. Lucas de Penna in l. cum scimus. colū. 2. C. de agrico. & censit. libr. 11. Albertic. in. l. si vsus fructuarius. versi. si ex prædictis. ff. quib. modis vsus. amitt. Iacobinus in tract. de roidis. colū. 1. Massuerus in tit. de tallijs, & collectis, ac excubijs.

Præ cæteris frequentissimè ad suprema huius regni tribunalia deferret querela vasallorū, qui coguntur per dominos ad eorū propria molendina, & furnos triticū molēdū, & panes coquēdos ducere, soluta ordinaria mercede: & prohibētur alios furnos & molēdina habere, ad alia ue huius officij causa omnino accedere. Etenim nisi legitimè probata fuerit hac in re prescriptio immemorialis, absoluuntur ab his oneribus subditi: damnanturq; domini vt subditis liberè permittant priuata, & propria molēdina, ac furnos habere: ad ea reaccedere huius muneris causa prout ipsis subditis libitum fuerit, quod sæpissimè fit.

Quibusdā forsan videbitur adhuc nec immemorialē prescriptionem sufficere in hac specie ob eam regulam, quæ dicitur, minimè posse prescriptioni adquiri ea, quæ à mera voluntate procedere solēt. cū ex actibus merè voluntarijs quasi possessio adquiri non possit. l. Proculus. ff. de dam. infect. l. 1. §. deniq; Marcellus. & l. si in meo fundo. ff. de aqua pluui. arcend. l. 2. ff. de via publi.

E 5 Etenim

Secundæ partis Relectionis.

Etenim is qui amicum longissimo etiam tempore hospitio acceperit, non poterit inuitus cogi idem hospitium amico exhibere: quod speciatim responderunt Innocent. in capit. cum ecclesia. de caus. poss. & propriet. Cinus in. l. 1. & 2. C. de seruitu. & aqua. Panor. in capit. significanti. de appellat. Deci. conf. 8. col. 3. & conf. 175. col. 6. quorum opinio cõis est. text. optimus in. l. qui iure familiaritatis. vbi Bart. Paul. Imola, & Alex. ff. de acquir. posses. l. & habet. §. hospites. ff. de precar. l. si mulier. ff. quib. mod. vsusfruct. amitt. Panor. in. d. c. cum ecclesia. idem in ca. Abbate sancti Syluani. de verb. signifi. Paul. Castrenf. in consil. 179. col. 3. lib. 2. quo in loco ex hac regula infert, quæstores publicos, qui vnus ecclesiæ, aut sancti nomine in aliqua ciuitate, vel prouincia elemosynas exegerunt, etiã longissimo tempore, nõ posse prohibere alios quæstores elemosynarũ exactionibus. Atq; ideo vasalli, qui longissimo tempore panem, & triticum coquendum, & molendum in furnos, & molendina domini detulerunt, non poterunt cogi & nõ eadem molendina, & furnos huius officij causa omnino ire: & itidem prohiberi nõ ad alia molendina, aut furnos accedãt: quod in hoc casu respondit Signorolus inter cõsi. Bal. conf. 71. lib. 1. tex. insignis in. l. 18. titul. 32. part. 3. Quamobrem ambiguum est, an & tempore immemoriali hoc ius possit per dominũ

contra vasallos adquiri.

Huic sanè obiectioni duplex responsio aptari poterit. Prior quidem, vt ius istud, de quo modò tractauimus, tempore quæraturo domino aduersus vasallos, quoties vasalli volentes ad alios furnos, vel alia molendina accedere, prohibiti fuerint & huic prohibitioni cõsentientes ad domini molendina accesserint. Sic sanè hæc præscriptio non aliter procedit. quod glo. aduertit in. l. qui luminibus. ff. de seruit. vrb. præd. & in. l. 1. C. de seruit. & aqua. Bart. Angel. & Floria. in dict. l. qui luminibus. Panorm. per tex. ibi in cap. significante. de appellat. & in dict. capit. Abbate sancti Syluani. Iason in. l. quo minus. ff. de flumi. nu. 27. & ibi Ripa numer. 132. Guido Papæ. q. 298. idem Ripa in dict. cap. cum ecclesia. num. 50. Deci. in dict. consi. 8. & consi. 197. col. 2. Cinus, & Bald. in. l. 1. C. de seruitu. & aqua. latissimè Balb. de præscriptio. in. 4. parte. 5. part. principalis. q. 5. & 6. Iason in. §. æquè si agat. de actio. num. 41. post Fabrum ibi, & Aymon consi. 311. nume. 22. idem in tract. de antiquit. tẽpo. 4. part. capit. materia ista. nu. 99. Carol. Molinæ. in consuet. Parisi. §. 1. glo. 4. nume. 11. Et Iacob. in tract. de Feudis. verbo, & cum molendinis. nume. 4. Bocerius. q. 125. colum. 2. quorum opinio dubio procul communis est. Et probatur in. l. hæc autem. ff. de seruit. vrb. prædio. vnde fit, vt si probatũ sit à domino aduersus vasallos quòd

quòd fuerint vafalli volétes ad alia molédina deferre triticū molendū, hoc facere prohibiti, & accesserint huic prohibitiōi cōsentiétes ad furnos & moléndina domini, ex hoc probata sit quasi possessio huius iuris, & e arōne præscriptio, quæ à die prohibitionis incipit, & procedit.

Posterior responsio ab ea ratione deducit, qua quibusdā placuit, probata præscriptiōe immemoriali, & sic probato vsu tātī tēporis, cui⁹ iniitiū memoriā hominū excedit, non esse necessariū probari, quòd vafalli prohibiti ad alia molédina accedere, huicq; prohibitioni cōsentiétes, ad domini furnos, & molédina triticū molédū, & panes coquédos detulerint. quod colligitur ex Dec. cōsi. 271. nu. 14. & 15. Aymo. in dicto cons. iii. col. penul. Hoc verò ita est accipiendum, vt ex hoc tempore præsumatur quasi possessio adq̄sita eo modo, & forma, quæ iure necessaria est iuxta opinionem, cuius modò meminimus. Alioqui immemorialis vsus in vim præscriptionis parum prodesset: quia nisi quasi possessionem legitimè obtētā præsumamus, præscriptio etiā huius tēporis deficit. reg. sine possessione. de regu. iur. in. 6. Sic deniq; quòd ista præsumptio adsumenda sit ex tanti temporis vsu, sensit Salicet. in. l. auctoritatem. C. vnde vicui & alij suffragātur: sicuti i hac. 2. huius relectionis parte obiter tetigimus. in princip. nume. 8. ad finē. Hæc ipsa cōclusio, quòd immemo-

rialis præscriptio, aut immemorialis vsus sit sufficiens in his, quæ iure familiaritatis solent exhiberi, & volūtaria sunt, placuit Feli. in. c. cū M. Ferrariensis. nu. 7. de constitu. & probatur ex his, quæ diximus superius. versi. Secunda conclusio. Ego sanè hæc præsumptionē prohibitionis ad adq̄rēdā quasi possessionē tūc præsumerē, quādo immemorialis tēporis vsus probat simul cū aliquot prohibitionib⁹ in ipsius tēporis tractu cōtigētib⁹: licet nō probeatur prohibitio ita antiqua vt ipsa immemorialis quasi possessio ab ea processerit: sed sufficiet probatio prohibitionū aliquot, quæ motā lité triginta, quadraginta, aut quinquaginta annis præcesserint: etenim præsumā ex hoc immemorialē quasi possessionē à prohibitionē processisse. Alioqui nulla probata prohibitionē: minimè admitterem quod ex Decio, Aymo. & alijs modo adnotauimus.

Poterit etiam immemorialis hic vsus allegari, & in iudiciū deduci nō in vim præscriptiōis: sed ad probationē tituli: quē actor asseuerat se ipsum habere ad hoc ius percipiēdū. probatur etenim titulus ex hoc immemorialis tēporis vsu, qui vim habet constituti, & priuilegij. l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quoti. & æstiuā. cap. super quibusdā. de verb. signifi. c. 1. de præscrip. in. 6. cū his, quæ nos adnotauimus lib. 1. Variar. resol. c. 17. nu. 5. atq; ita videt respōdēdū fore in hac specie, tametsi
Petrus

Petrus Iacob. in practica, libello, de
furno. Barthol. Cœpola de seruit.
urb. præ. cap. 50. Ripa in dicto cap. 1.
cum ecclesia Sutrina. num. 68. Ay-
mon in dict. tract. de antiquit. tem-
por. 4. part. cap. materia ista. num.
98. Et Boerius quæst. 125. col. 2. expres-
sim asseueret non sufficere quo ad
hæc iura molendinorum, & furno-
rū, quæ modò examinamus, vsum
7 tantit temporis, cuius initium me-
moriā hominum excedat: nisi à
die prohibitionis legitimæ præscri-
ptio processerit, quæ quidem con-
trouersia rem dubiam satis efficit.
Et ideo etiam si prior opinio ad-
mittenda sit: posterior tamē, ni fal-
lor, obtinebit quoties actum sit
de acquirendo iure merè & simpli-
citer negatiuo: tunc enim, nisi pro-
betur prohibitio, adquiri nō potest
ius negatiuum, etiam tempore im-
memoriali, cuius rei exemplum sit
in dict. l. qui luminibus. vbi Accur-
sius. Nam si meus vicinus domum
habens, aut aream propriam per cē-
tum annos, aut deniq; mille, altiùs
eam non ædificauerit: minimè ego
possum asserere mihi acquisitum
esse ius seruitutis altiùs non tollen-
di contra vicinum: imò ipse po-
terit liberè altiùs tollere. Qua de
re oportet exactè cogitare quoties
quæstio in praxim inciderit, legen-
diq; sunt diligenter præcitati auto-
res, maximè Cœpola & Ripa, in
dict. l. quo minus. num. 131. qui ali-
quot quæstiones alijs nominatim
auctōribus adductis tractauerunt.

Illud omittendū non est, domi-
nos habentes iurisdictionē, princi-
pem tamē superiorē recognoscent-
es, nequaquā posse subditos coge-
re iure communi, quòd ad domini
molédina triticū molendū defe-
rāt, & nō ad alia, is enim actus me-
re voluntatis est: vt patet, & ideo
permittēda nō est, nec iure permit-
titur dño hæc violentia: adeò qui-
dem vt nec per statutū ipsius dñi
aut populi id fieri possit: cū id ten-
dat in graue subditorum præiudi-
cium, præsertim eorum, qui alia in
eadem vrbe, eiusq; territorio molé-
dina cōstruxerint, & ædificauerint,
aut cōstruere velint. huius sentētiæ
auctores sunt Bartho. Soci. cōs. 272.
lib. 2. Ioā. Baptista de S. Seuerino in
repet. l. oēs populi. ff. de iustit. & iu-
re. colum. 36. Signorol. inter cōsilia
Baldi consil. 56. lib. 3. & inibi Bald.
consil. 57. Ancha. in capit. canonum
statuta. de consti. q. 11. Ripa. libro. 1.
responsorum, cap. 11. Nicola. Boeri-
decif. 125. idēq; maximè obtinet, quā-
do statutum istud fit ad priuatam
ipsius domini vtilitatem, quod fa-
tentur Bald. in consil. 410. lib. 5. & Ia-
cob. in tracta. de feudis. verb. & cū
molendinis. q. 1. Aymon in. 4. part.
de antiquit. tempor. cap. circa præ-
missa. num. 4. Quasi tres hi poste-
riores auctōres velint, & probare
conentur hoc statutum fieri posse
ad ipsius vniuersitatis vtilitatem,
quoties lucrum inde adquirēdum
in totius communitatis vtilitatem
expendendum est. Ego verò prio-
rem

rem sententiam, quæ communis est, sequor absq; vlla distinctione: idq; video sentire Docto. quos ad eius comprobationem citavi: non enim satis est, quòd lucrum ex molendinis ipsius reipublicæ futurum sit, vt à populo superiorem habente statutum istud fiat in præiudiciũ ita graue subditorum: & in damnum libertatis illius, quæ iure communi cuiq; concessa est. Quam ob rem veluti iniquum est rescindendum: nam & ab eo appellari potest. l. i. §. solet. ff. quando appell. sit. l. qui se grauatos. C. de censibus. Non inficior posse contingere aliã publicam vtilitatem, cui statutum istud innitatur, ex qua iustificari valeat. quod ex tempore, loco, & alijs iudex discretus arbitrabitur: tantum enim illud hinc admonemus aduersus Bald. & Iacob. non esse rationem iustam huius statuti, quòd lucrum adquirendum ipsius communitatis necessitatibus distribuendum sit in publicam vtilitatem: siquidem hæc non est sufficiens causa vt iniqua lex fiat: cum possit aliunde publicis oneribus, & expensis subueniri. Hinc planè deducitur, huiusmodi statutum minimè ratione fortiori admittendum esse in præiudicium furnorum. & molendinorum ecclesiarum. Nam etsi præmittatur hoc statutum validum esse, quòd modo negauimus, id tamen aduersus ecclesias quo ad earum furnos, & molendina non obtinebit, secun-

dum Calderi. inter Anchar. consilia consi. 12. & Ancha. consil. 13. quo in loco refertur hac de re collegij Bononiensis responsio: idem Anchar. consil. 155. Boeri. in dicta questione. 125. Ripa libr. 1. respõ. capit. 11. Soci. in dicto cons. 172. lib. 2. colum. 3. Iason in l. ciuitas. columna. 4. ff. si certũ petat. Baptista in dicta. l. omnes. colum. 36. ff. de iusti. & iur. Ancha. in cap. canonum statuta. quæstio. 11. de constit. Alexan. consil. 211. lib. secundo. numero. 10. Iason optimè in dicta. l. quo minus. ff. de flumini. quæstio. 25. vbi nume. 156. scribit, hanc opinionem communem esse: quam item sequuntur Panor. in rep. capit. ecclesie sancte Mariæ. de constit. nume. 31. Quibus suffragatur text. in capit. vltim. de immuni. eccles. in. 6. quo excommunicantur laici statuentes, & prohibentes contractus emptionis, & venditionis inter subditos eorum iurisdictioni, & personas ecclesiasticas. Ex qua constitutione probatur, statutum illud dici cõtrarium libertati ecclesiasticæ, quo aufertur, & tollitur ab ecclesijs, vel clericis id, quod iure communi omnibus est liberè concessum: quæadmodũ adnotarũt Antoni. Imol. & alij, præsertim Felin. num. 29. & Deci. col. 2. in capit. ecclesia. de constitu. Rochus in cap. vltimo. de consuetudi. Folio paruo. 47. col. 2. vnde constat Aymonem Sauilli. in dict. tracta. de antiq. tẽp. 4. parte. cap. circa præmissa. num. 17. non rectè aduertisse quid

Secundæ partis Relectionis

quid in hac specie in dict. cap. vlt. statutū fuerit. Nam probare conatus, statutum istud de molendinis non esse contra libertatem ecclesiasticam: respondit ideo verum id esse: quia iure communi non habet ecclesia priuilegium cogendi quæquam ad eius molendina triticum molendum adducere: sed liberum esse cuique eum accessum: & ea ratione potius secundum eum tollitur statuto libertas laicis, quæ ecclesiæ. Etenim quantum valeat hæc responsio palam ostendit ipsa Romani pontificis constitutio, quæ cæset libertatem ecclesiasticam tolli ac diminui, si laici prohibeantur cum clericis contrahere, commercia, & permutationes inire, & tamen liberum erat laicis hæc commercia cum clericis tractare. qua ratione non satis est responsum decisioni prædictæ constitutionis vlt. de immunitat. eccles. in. 6. His etiam accedit præter alia quæ in dict. cap. ecclesia. per Feli. & Deti. traduntur, elegans Thomæ Grammatici testimoniū in decis. 100. refert enim is, & iustissime id factum esse contendit, apud regium Neapolitanum prætorium definitum esse mota controuersia inter Salerni ciuitatem, & Abbatē sancti Benedicti: statutum illius ciuitatis, quo prohibitum extat, in eam urbem adduci vinum extra ipsius fines & territorium collectū minimè comprehendere vina, quæ ex ecclesiarum vineis colliguntur: atque addit ipse non obstante hoc sta-

tuto clericos posse vinum aliunde quàm ex territorio collectum in ciuitatem adducere. Quo quidem in loco Thomas hanc decisionem communem de molendinis ecclesiarum probat, & sequitur num. 14. oportet tamen in hac & similibus contentione aduertere ad immemoriam præscriptionem, & consuetudinem promiscuam laicorum, & clericorum consensu probatam saltem tacito: item ad regulas constitutiones, quæ generaliter in utilitatē reipublicæ statutæ, nihilque contrarium sacris canonibus instituentes, solent & clericos & ecclesiarum res complecti: de quo alibi opportuniùs disputabitur.

Cæterum in hac specie, quam tractamus, Calderini, Anchar. & aliorum responsis, ex aduerso refragatur idem Calder. tit. de constit. conf. 1. expressim contrarium respondens: Bald. item conf. 11. inter consilia Ancha. & Aymon Sauilli. in dict. cap. circa præmissa. num. 8. qui aliquot rationes adducit parum huic negotio cōuenientes, idcirco ipse opinor duo vel tria esse hæc in parte adnotanda ad huius difficultatis resolutionem.

Primum, non posse statuto domini aut populi, subditos prohiberi, quòd non deferant triticum molendum ad alia quàm publica molendina: siue id fiat ad utilitatem domini: siue ut lucrum inde communitati ex molendini reditu maiorius

ius accedat, atque hanc esse communem sententiam ex prænotatis constat.

Secundò hinc manifestum est, tale statutum & similia maiori ratione nequaquam molédinis ecclesiarum obesse, neq; hãc statuti prohibitionem ad ea extendi: sicuti frequentissimo omnium cõsensu definitum extat.

Tertiũ est, quod maximam contentionem habet. Nam si iuxta tẽporis, & publici status conditionẽ regimini publico, & ipsi communitati, cuius pars est ipse clerus, maximè conueniat hoc statutum, sitq; omnibus laicis quidem, & clericis vtile: non propter redditus maiores ipsius communitatis: sed aliam ob causam: quæ vniuersum hominũ illius societatis cõuictũ spectet: fortassis hoc statutum admittendum erit, etiam in præiudicium ecclesiarũ habẽriũ molédina. Cũ conueniat ita fieri, nè illa ciuitas graue de trimẽtum omnibus in vniuersum nocens, patiatur. quod probari poterit ex decisione Bart. in. l. cunctos populos. s. q. C. de summa trinita. que licet communiter improbata sit, in hoc tamen casu ob promiscuam, & totius reipublicæ vtilitatẽ defendi commodè potest. tradit latè Feli. in dicto cap. ecclesia. nume. 81. Hoc ipsum fulcitur ex eo, quòd licet statutum prohibens bona in eum, qui subditus non sit, alienari, minimè comprehendat ecclesiam secundum Bartol. in. l. filius fami-

liàs. §. diui. ff. de legat. 1. cuius opinionem latè expendunt inibi doctores, præsertim Iason qui numero. 72. in prima lectione fatetur eam communem esse: tamen si ob statum reipublicæ, communitati conueniat, maximè ad eius vel tutelam, vel regimen: quòd res quedam in ecclesiam, aut clericos minimè transferatur: tunc statutũ id validum erit, & aduersus ecclesias obtinebit: secundum Cardi. in consil. 144. Ioan. Crottum in dicto. §. diui. col. 24. & ibi Ferdinandum Loazes nu. 424. idemq; sensit Frederi. cõsil. 35. incipienti, statuto ciuitatis.

Hinc deniq; infero, non omnino falsum esse quod inter consilia Ancha. Bald. respondit. & Calderi. in dict. cons. 21. tit. de cõstit. licet idẽ Calderinus, cui cæteri doctores in specie accesserũt, cõtrariũ scripserit: in his etenim Calderini & Baldi responsis nõ agitur de statuto directè prohibẽte nè q; triticũ deferat molédũ ad alia quã ipsius cõmunitatis, & reipublicæ molendina: nam hoc inualidum esse, maximè in præiudiciũ ecclesiarũ, ipse fateor. Sed actum est de municipalis lege, qua tempore publicæ inopiæ, cum reipublica grauatur annonæ penuria, nè triticum ipsius ciuitatis ad externos deferatur, vetitũ fuerit nè quis triticum molendum extra urbem deferat, nisi duodecima pars tritici quæ molendi ratione dari solet, in ipsius ciuitatis exitu portarũ custodibus soluat, nomine cõmunitati recipien-

Secundæ partis Relectionis.

recipientibus id pro molendinis, quæ extra urbem respublica habet, ad quæ deferendum est triticum, vt inibi molatur. Nam etsi ex hoc statuto sequatur damnû ecclesijs quo ad earum redditus, qui ex molendinis ecclesiarum extra urbem existentibus percipiebantur: tamen nè respublica tota grauissimum detrimentum patiatur, cui quidem damno aliter obuiam iri non potest, admittendum est statutum, quod non fit ob augēdos redditus ipsius vniuersitatis. Hæc verò diximus obiter ad perfectiorem eius quæstionis, quam examinauimus, cognitionem. Quibus addere libet in ea dubitatione, an laici possint edicto, aut statuto, ad tempus vel perpetuò prohibere clericos vti paucis communibus ipsi reipublicæ omnibusq; ciuibus: legendos esse Oldrad. consi. 32. Antoni. in capi. no. uerint. de sent. ex com. Abb. consi. 6. lib. 1. Feli. in cap. ecclesia. de constit. num. 104. & Lucam de Penna in l. i. iubemus. C. de nauicularijs non excusand. lib. 11.

Haftenus de tempore ad præscribendum requisito tractauimus: deq; immemoriali præscriptione: de centenaria: ac de earum differentijs: atq; itidem de possessione. Nunc breuiter de titulo agemus, cum & is sit necessarius ad vsucapionem, & præscriptionem.

Ex. §. sequenti.

- 1 Titulus in hac materia præscriptionis quid sit?
- 2 Titulus quando in præscriptione sit necessarius quinq; cõclusionibus expeditur.
- 3 Filius suus hæres præscribere non potest titulo pro herede, etiam iure Nouellarum & inibi traditur decisio. l. nihil. C. de vsu cap. pro hered.
- 4 Filius suus hæres ueniens ex capite vnde agnati, præscribit titulo pro herede.
- 5 Filius suus hæres repudians hereditatem simpliciter: an possit postea eam accipere ex capite vnde agnati?

§. Quintus.

Titulum ad præscriptionem iure requiri satis probatur in capitul. Si diligenti. de præscrip. in. l. Celsus. ff. de vsucapionibus. & alibi passim apud ius canonicum, & ciuile: sicuti in dicta. l. Celsus. Bartol. Franciscus Balbus, & alij tradiderunt post Dinum in regul. possessor. de regul. iuris. ex quorum commentarijs nos hoc in loco aliquot assertiones exponemus pro huius materie compendio.

Illud verò est præmittendum, quòd titulus est causa ex se habilis ad translationem dominij: etenim in huc sensum accipitur à iure, præsertim in hoc tractatu de vsucapionibus, & præscriptionibus, secundum Cinum in l. cogi. C. de petit. hered. Paul. Castrè. in l. Celsus. proximè citata: Balbum in tractat. de præscriptioni. 1. par. 3. par. principal.

quæst. 2. tametsi frequentissimè ex titulo isto sufficienti ad trãslationè dñij non trãseratur dñium ipsum, sed tantùm vsucapiendi conditio: idq̃ varijs ex causis contingit, maximè ex eo quòd is, à quo titulus habetur, dominium non habebat, nec poterat illud transferre in alterum, cui titulum concessit.

Prima igitur conclusio sit. In prescriptione decem, vel viginti annorum, quæ ordinaria est, tituli allegatio, & probatio iure exigitur: & idem in vsucapione triennali. dict. l. Celsus. l. nullo. C. de rei vèdica. vbi Barto. & doct. hoc ipsum adnotarunt. Et procedit hæc conclusio iure Canonico, & Civili. nam in materia tituli nullum est interius Cæsareum, & pòtificium discrimè. optimus text. in capi. placuit. §. potest. 16. quæst. 3. siquidem Balbus late. 2. parte. 3. part. quæstio. 6. & 2. parte. 4. part. princip. quæst. 2. columna. 3. ex alijs resoluit quòs ad materiã tituli nullam esse differèntiam interius Canonicum, & civile: quod & nos. obiter probauimus. lib. 1. Variã. resolut. cap. 17. nume. 7.

Hinc colligitur secūdam Gratianum in dict. §. potest. Dinum in dicta regula possessor. nume. 25. & sequè. grauiter errasse, dum existimat iure Pontificio in prescribendis his rebus, quæ possunt possideri, & prescriptione adquiri, & in quibus nõ est præsumptio contra prescribentem, nõ requiri titulum: sed suffice re bonã fidẽ, etiã in prescriptionib?

decem, vel viginti annorũ. Etenim hoc falsum est. Nam in longi tẽporis prescriptionibus adhuc iure Pòtificio præter bonam fidem titulus est necessarius.

Secunda conclusio. In prescriptione triginta vel quadraginta annorum, nec iure Pontificio, nec Cæsareo titulus requiritur: sed suffice bona fides. l. oes. C. de præscrip. trigin. annorũ. c. placuit. §. potest. 16. q. 3. & est cõmunis opinio in. d. c. si diligenti. & in. d. c. sanctorũ. de præscrip. vnde si priuatus prescribat contra ecclesiam aliquam rem, etiã si requiratur tempus quadraginta annorum, titulus tamẽ nõ est necessarius, nec fuit vnquã iure veteri: secundum Panor. in. c. de quarta. nu. 14. & 26. & Balb. in dict. quæst. 6. & q. 2. 4. part. col. 3.

Tertia conclusio. Prescriptio immemorialis, etiã vbi aduersus prescribentem adest iuris cõmunis præsumptio, titulũ, nec eius allegationem, nec probationem exigit. Sicuti probatur in dicto. ca. de præscriptio. in. 6. & nos tradidimus. §. 3. huius secundæ partis, nume. 7.

Quarta cõclusio. Centenaria prescriptio quæ regulariter aduersus Romanam ecclesiam necessaria est, iure ordinario titulum non requirit, nec eius probationem, nec allegationem. Hanc conclusionem huc reperimus: eã etenim probauimus in dict. §. 1. nume. 6.

Quinta cõclusio. Quoties præsumptio iuris cõmunis est contra præ-

Reg. poss. F scri-

Secundæ partis Relectionis.

scribentem siue in præscriptiōe ad
uersus ecclesiam Romanā, quæ cen
tenaria est, siue in quadragenaria cō
tra inferiorem ecclesiam, semper ti
tuli allegatio & eius probatio ne
cessaria est: vel oportet loco harum
præscriptionum immemorialis tē
poris quasi possessionem probare.
tex. insignis in dict. ca. 1. de præscri.
in. 6. glos. Dinus nu. 27. in hac regu.
gloss. cōmuniter recepta in dict. ca.
si diligenti. Quam quidem conclu
sionem & nos examinauim⁹ lib. 1.
Variar. resolu. c. 17. num. 7. quo in lo
co attingimus, & explicuimus, quæ
præsumptio iuris sit ista.

Verūm in hac materia tituli extat
Cæsarum pulchra cōstitutio. C. de
vsucapio. pro hærede. in hæc qui
dem verba. Nihil pro hærede posse
vsucapi, suis hæredibus existentib⁹,
3 obtinuit. Ex qua Bald. Salyc. & alij
cōmuni omnium consensu adno
tarunt, titulum pro hærede alioqui
in extraneis satis sufficiētem ad præ
scribendum, minimè sufficere ad
hoc vt sui hæredes, & necessarij præ
scribant. text. optimus in. l. 2. §. vlti.
ff. pro hærede. Huius decisionis ea
est ratio, q̄ in suis nulla datur pro
pria hereditas: sed tantūm dominij
continuatio: neq̄ enim videntur fi
lij sui hæredes, & necessarij post pa
rentis mortem patris hereditatem
percipere nouo saltē titulo. l. 1. in suis.
ff. de liberis & posthum. vbi Barto.
Alexand. & alij opinantur, hanc esse
veram rationem dictæ constitu
tionis Imperatoriæ in dicta. l. nihil.

Quæ procedit etiā iure nouo, quo
in successiōibus censetur sublata
differentia emancipationis, & pa
trix potestatis quantum ad sui
tatem. l. meminimus. C. de suis & le
giti. hæredib. & in Authen. de hæ
reditatibus quæ ab intestato. defer.
§. nullam. Nam hæc differentia nō
est in vniuersum sublata: sed tan
tūm quo ad succedendum: siqui
dem succedit emancipatus pariter
cum suo, & æqualiter vt successis
set si suus foret: nec tamen sublata
est differentia emancipationis & sui
tatis quantum ad modum succedē
di. Etenim suus succedit vt suus:
emancipatus vt emancipatus: quæ
admodum notat Aretin. in. l. cum
quidam. §. suum. ff. de acqui. hære
dita. idem Aret. in. l. ventre. num. 9.
ff. de adquir. hæred. qui ex hoc scri
bit, emancipatum etiā iure nouo
ex potētia sui tatis nō trāsmittere he
reditatē non agnitam: & addit hęc
esse cōm opinionem: idem asseue
rat eam sequut⁹ Alex. in. l. si fratris.
C. de iure deliber. & in. l. si emanci
pati. C. de colla. col. 5. notat optimè
Fortun. in. l. Gallus. §. & quid si tan
tūm. colum. 107. ff. de liberis & post
humis. Sic & hodie adhuc extat dif
ferentia emancipationis, & patriæ
potestatis, quoties agitur de in
fringendis parentum testamentis:
nam suus habet ius dicendi nullū
patris testamentum, in quo præ
teritus fuerit: emancipatus verò
habet tantūm bonorum possessio
nem cōtra tabulas: præsertim cum
præteri-

præteritio contigerit causa inserta, & expressa in ipso testamento. gl. in Authen. de hæred. & Falcid. §. exhæredatos. gloss. in. l. si emancipati. C. de collat. & in Authen. ex causa. C. de liber. præterit. & exhæredat. quarum resolutionem explicuimus in c. Raynuntius. de testamen. in princip. nume. 3. & 4. Quibus addenda sunt quæ de hac continuatione dominij parentis in filiũ tradit Andr. Tiraque. in. l. si vnquam. C. de reuocand. donat. in princ. num. 19. vnde comprobata est responsio Cæsariũ in dict. l. nihil. Cuius interpretationem aduersus cõmunem aliter explicat Stephanus in Necyomantia Iuris, dialogo. 36. eum legito. Et Viglium in. §. sui. instit. de hæredum qualit. & differ. qui Cæsareã constitutionem in hunc sensum accipiũt vt extranei non possint vsucapere titulo pro hærede, quãdiu superstites sunt sui hæredes, qua ratione cõmunis sensus admodum abhorret à sententia legis. Bald. tamẽ rub. de præscript. existimat hanc decisionẽ
 4 veram esse vbi fili? allegat se vsucapisse, aut præscripsisse titulo filij hæredis ex capite filiationis, & sunitatis habentis hæreditatem: quasi secundum Bald. aliud dicendum sit quoties fili? allegauerit se possedisse, & habuisse hæreditatem titulo agnationis: ex capite inquam agnatorũ, omissio capite sunitatis, & filiationis: tunc etenim procedit præscriptio titulo hæredis ex hoc agnationis iure. eam conclusionem censet mirabilẽ

esse Alexand. in. l. in suis. col. 3. ff. de liber. & posth. quẽ sequitur Balb. in repe. l. Celsus. ff. de vsuca. in. 1. parte principa. col. penul.

Huius verò sententię examinatio ni præmittendum est, an filius in potestate tempore, vel repudiatione priuatus, & exclusus à capite vnde liberi, admittatur ex capite vnde agnati? Qua de re adest text. optimus in. l. 1. §. Sed vidẽdum. ff. de success. edict. quo responsum est, filiũ in potestate tẽpore, aut repudiatione exclusum à capite vnde liberi, admitti ex capite vnde agnati: cui decisioni non obstat quod Accurs. ibi notauit scribens, simplicem repudiationem ab omni capite repudiantem excludere: quam quidem conclusionem dicit singula. Alexã. in. l. si creditori. ff. de legat. 1. Paulus Castrenf. in. l. vnica. C. quando nõ petent. part. idem Paul. & Iason in l. 3. C. de iur. & fact. ignorã. id enim intelligendum est, vbi plura capita, & iura simul eodem tempore cõpetunt repudiãti. Nam eo casu simpliciter repudians renuntiare videtur cuiuscunq; iuri, & capiti ex quo bona, & hæreditas, quibus simpliciter renuntiat, eidem competunt. At in hac specie, quam modò examinam?, capite vnde agnati nõ cõpetit priusquam caput vnde liberi exclusum fuerit. Ergo si fili?, cui hæreditas primo loco defertur ex capite tantum vnde liberi, hæreditatẽ repudiauerit, solùm censetur repudiasse eam ex capite vnde liberi: nõ
 Reg. poss. F 2 ex ca-

Secundæ partis Relectionis.

ex capite vnde agnati: & ideò adhuc post simplicem repudiationē habet caput vnde agnati, cui non renuntiavit: cū nondum tempore renuntiationis cōpeteret, nec esset ei delatū. l. is potest. ff. de adquir. hæredita. l. quandiu. ff. eodem titulo. l. si ita scriptum. §. si sub conditione. ff. de legatis. 2. atq; ita esse intelligendam opinionem gloss. in dicto. §. sed videndum. notat Deci. in. l. quoties duplici iure. ff. de regulis iuris. quo in loco priorem cōclusionem glossa in dicto. §. sed videndum. intelligit, vbi renuntiat simpliciter hereditati: tunc enim omnibus iuribus, ex quibus hæreditas delata fuerit, renuntiatum esse censetur. Bartolus. in. l. nec is. §. 1. ff. de adquirend. hæredita. per. l. si duo. §. idē Iulianus. & §. si quis iurauerit. ff. de iureiuran. & est cōmunis opinio secundum Iason. in dicta. l. nec is. §. primo. colum. 3. tametsi inibi disputet aduersus Barto. & alios qui hęc communem sequuti sunt.

His deniq; prænotatis satis explicita est sententia Baldi in dicta Rubrica, de præscript. quam & Alexā. sequitur in. l. qui se patris. C. vndeliberi. 4. column. idem in. l. filius qui patri. ff. de vulga. & pupil. colum. vltima. vbi Socinus nu. 16. & Curtius Junior in. l. si emancipati. C. de collatio. numero. 30. sensere, maximā esse Bal. auctoritatem, & ex ea plurimum tribui huic opinioni: eam tamen dubiam esse vterque existimat. Tandem Iason in. l. in suis. co-

lum. 2. ff. de liber. & posthumis. reprobatur sententiam Baldi: atque allegat cōtra ipsum. l. de bonis. ff. de carbo. edict. quem text. inquit singularem esse. Ex eo etenim probatur, filium emancipatum, qui omisso capite, Vnde liberi ex capite Vnde agnati patris hæreditatem accipit, adhuc suum dici. Huic autem edicto, inquit Paulus, locus est, etiā si ab intestato ad bonorum possessionem veniant liberi: tametsi ex inferioribus partibus petant, qua legitimi vocantur, quoniam sui sunt: vel ex illa, quæ cognatis datur. Hactenus Iurisconsultus: sed poterit huic loco responderi, filium in potestate venientem ex capite vnde agnati: suum quidem dici, non quòd verè suus sit, sed quia loco sui hæredis à prætore vocatur: vt probatur in principio. & in. §. sunt autem. Institu. de bonorum possessione. Nam & sinitas non capit nisi primum gradum. l. prima. §. sciendum. ff. de suis & legitimi. hæredib: Igitur suus filius repudiando primum gradū desinit esse suus quoad effectum saltem: licet nudum nomen retineat: argumento sumpto à lege si tibi homo. §. cum seruus. ff. de legatis. 1. Nec vlla iusta ratione defendi potest, quòd filius omisso capite vnde liberi accipiens paternam hereditatem ex capite vnde agnati, habeat iura sinitatis, & omninò ea priuilegia, quæ iure filijs suis conceduntur. vnde Baldi interpretatio ad. l. nihil. C. de vsucap. pro

pro hærede admittenda videtur.

Ex. §. sequenti.

- 1 *Bona fides figmentum quodlibet, & dolum excludit.*
- 2 *Bona fides plerunq; significat quod æquū & bonum sit.*
- 3 *Æquitas, & rigor, qualiter distinguantur: & de summo, atq; stricto iure.*
- 4 *Bonæ fidei contractus, vnde hanc appellationem habuerint, latè traditur.*
- 5 *Bonæ fidei contractus, an iure canonico ab stricti iuris cōventionibus distinguantur?*
- 6 *Bonæ fidei contractus, quamobrem ipso iure nulli dicantur dolo dante causam cōtractui, non sic stricti iuris?*

§. sextus.

SVPER est nunc de bona fide, quæ ad præscriptionem necessaria est, quædam examinare nõ equidem à nostris intacta, sed quæ non ita vt par est fuere per eos discussa. Illud enim verò sciendum est iuris vtriusq; conditores bonam fidem plerunq; exigere in eum quidem sensum, vt actus fiat, & tractetur citra vllum figmentum, & dolum: simpliciter quidem. l. si seruus communis. §. quod si sciens. ff. de furt. l. ab emptione. ff. de pactis. l. 3. C. de peri. rei vendit. explicat Budaus in. l. emptorem. ff. de actio. empti. Sic apud Plautum in Aulularia, Euclio senex Liconidem adolescentem alloquutus actu. 4. sce-

na. 6. inquit: Dic bona fide, tu id aurum non surripuisti? Apud Terentium in Heautontimo. actu. 4. scena. 5. Chremes Syrum interrogans inquit, bona ne fide? In summa deniq; bonam fidem ipse interpretor iudicium illud priuatum, quo quisq; de rebus proprijs disjudicat secum: particulariter quidem de omnibus proprijs actibus moralibus. Nam & fides iudicium quoddam est, quo credimus aliquid: itè & illud, quo proprios nostros actus morales iudicamus: quam obrem in hac parte fides pro cōscientia adsumitur: & conscientia credulitas quædam est: & præterea iudicium examinans actiones nostras. ideoq; à Paulo ad Roma. capi. 14. fides appellatur: dum inquit, Omne quod nõ est ex fide, peccatum est: ex fide inquam, id est ex conscientia: auctore Ambrosio in commentarijs Episto. ad Roma. cap. vlti. de præscriptio. cap. quærat aliquis. de pœnit. distin. 3. qua ratione quoties quis actum cogit contra conscientiam, & aduersus id, quod priuatum eius iudiciū dicitur, dolo quidem non bona fide vitur. vnde ad discernendū alicuius bonam, vel malam fidem, respicienda est vniuscuiusq; propria, non alterius conscientia, vel opinio. l. 1. §. Iulianus scribit. ff. de itin. actuq; priuat. Quo fit, vt is dicatur bona fide possidere: bona fide contrahere: qui credit se id iustè facere, & vt dicitur, nullū habēs in corde figmentum nec dolum.

Reg. poss.

F 3

I. qui

Secundæ partis Relectionis.

l. qui à quolibet. ff. de contra. empt. l. bonæ fidei emptor. ff. de verbo. signifi. Is verò, qui corde aliud credit, quàm quod dicatur, is inquam mala fide possidet, & contrahit. l. res bona. ff. de contra. empt. l. bonā fidem. C. de action. Etenim secundū Ciceronē libr. 1. de officijs, fides inde dicta est, quod fiat id, quod dicitur: & iustitiæ est fundamentum. ideo in omnibus negotijs ratio bonæ fidei habenda est: cum ei aduersetur mala fides, & dolus, qui in republica minimè est tolerandus imò à quocunq; negotio summis viribus exterminandus. Hinc sanè queritur, quam ob rem iure civili actiones quædam, & contractus eo distinguantur, quòd quidam sint bonæ fidei, reliqui verò stricti iuris. §. actionum autè. Instit. de actio. l. in actionibus. de in litè iur. text. in ca. cum venerabilis. de exceptio. & in ibi glos. Panormit. & alij. Nam cum in omni actione bona fides, & eadem in omnibus contractibus cōsiderari debeat. l. si mandator. §. 1. ff. mandat. l. bonam fidē. C. de actio. & obliga. mirum quibusdā, qui iuris civilis disciplinā summis, quod aiunt, digitis tetigere, vidèbitur, cur contractus quidā specialitè titul. bonæ fidei censeantur.

Verum apud iuris civilis responsa interdū verbum hoc: bona fides, non tam sincerā illam voluntatē, & animum dolo contrariū, quàm æquitatem quandā, & iustitiā ipsam à rigore quodā summo legre-

gatam, & pluram significat. l. bona fides. ff. de positi. l. atsi quis. §. hæc actio. ff. de relig. & sumpti. funer. l. si mādauero. §. Iulianū. ff. mand. l. 2. §. vlti. ff. de preca. Rursus strictum ius apud Iuriconsultos appellatur ius prædurum, exactum, & rigoris plenum: quod quidem æquitati, bono, & æquo opponitur. l. 2. §. itē Varrus. ff. de aqua plu. arcen. l. placuit. C. de iudi. l. in his. ff. de condit. & demonstr. tradit eleganter Budæ. in. l. 1. col. 2. ff. de iusti. & iu. ac de æquitate quidem multa Oldendorpius in tract. de formula inuestigandæ actionis. c. quid sit æquitas. Et idem in forensi disputatione de æquitate. Cælius libr. 4. lectio. antiquar. c. 22. ex quibus illud satis constat, strictum ius esse, quod strictè & propriè ad corticē literæ absque vlla benignitate, & humanitate est intelligendū, atq; interpretandum, & ideo opponitur æquitati, ac bono & æquo, à quo benigna & humana deducitur interpretatio. l. Pantonius. in princ. ff. de adquiren. hæredit. l. si ita scriptum. in princ. ff. de liber. & posthum. l. 1. §. qui operas. ff. ad Tertull. l. Thais. §. libertatem. in fine. ff. de fideicom. liber. l. si debitor. §. 1. l. inter eos. §. 1. ff. de fideiussor. omnium latissimè Andreas Tiraquel. libr. 1. de retract. §. 8. gloss. 1. in princip.

Hinc deniq; æquitas rigori, & stricto iuri opposita, est mitigatio & interpretatio legis scriptæ ex aliqua circumstantia personarum, rerum, aut

aut temporum: quemadmodum ab Aristotele deducitur lib. 5. Ethicor. cap. 10. ex nostris præter alios id adnotarunt Fortunius & Budæ. in l. 1. 4. notab. ff. de iusti. & iure. cuius rei & author est Iuriconsultus in dicta. l. bona fides. ff. deposit. qui exempla huic conclusioni suppeditat. Sic & Quintilianus libr. 7. Institutio. cap. 7. eo exemplo vitur quo & Michael Ephesius super Aristo. in dicto capitu. 10. de lege statuente, quod peregrinus muros ascendens occidatur: cuius legis verbis, & rigori stricto subest peregrinus, qui muros ascendens hostes urbem inuadentes eiecit, & fugauit: adest tamen æquitas, quæ legem superscriptam interpretatur, & dicit, hunc peregrinum occidendum non esse. Sic constat, æquitatem esse admirabile quoddam temperamentum, quod ex perfecta ratione omnia moderatur. l. Diuus. ff. de in integrum restit. l. si seruo fideicommissaria. ff. de hæredib. institut. explicat & Io. Corasi. lib. 2. Miscel. ca. 18. Hæc verò moderatio ab æquitate deducta ius ipsum non violat, si legislatoris mentem inspiciamus: sicuti manifestum est: imò iusticiam æquitas ista præ se fert authore Iuriconsulto in l. 1. ff. de iusti. & iur. quo in loco scriptum est, ius esse artem boni, & æqui. Hinc apud Aristo. illud *ἐπιεικής*, & *ἐπιεικεία* quibus strictum ius plerumque moderatur. quemadmodum & de hac *ἐπιεικεία*, sunt Iuriscōsultorū testimonia plura, potissimum in l.

aut facta. ff. de pœnis. & in dicta. l. bona fides. optimus text. in l. nulla. ff. de legib. quæ duriorē interpretationē scriptę legis reprobat. Quasi æquitas, quæ moderatrix est, à iure non dissentiat. Nam & Cicero ad Herenium libr. 3. iustitia, inquit, est æquitas ius vnicuique tribuens pro dignitate cuiusque. idem Cicero li. 3. officiorum inquit: In primis operanda dunt, vt iuris & iudiciorum æquitate suum quisque teneat. probat idem text. in l. cum nec patronos. C. de in iur. quod si quando æquitas apud authores à iure, vel à iusto distinguatur: tunc ea distinctio vel referenda est ad ius strictum, & ad iustum, quod ab scripta lege descendit: vel ad æquitatem: quæ remissio potius benigna sit, & ad indulgentiam quandam atque humanitatem quam ad ius ipsum spectet.

Ex quibus deducitur ius strictum id dici quod prædurum sit, & asperum, à quo non liceat nec latum vnguem discedere: cuique nihil addi, nec detrahi possit, nisi quod scriptura loquitur. l. si alij. ff. de usufructu. l. contractus. C. de fide instrum. hocque ius æquitati opponitur: idemque appellatur ius subtile. l. si ita scriptum. in principi. ff. de liber. & posthu. l. in bello. §. Codicilli. ff. de capti. l. si quis ita scripserit. §. 1. ff. de manumiss. testam. l. si tibi. ff. de donatio. l. filio præterito. ff. de iniur. rupt. l. per fundum. ff. de serui. rust. prædi. quibus Iuriscōsultorū responsis ius strictum, quod nullam ad Reg. poss. F 4 mittit

Secundæ partis Relectionis.

mittit interpretationem, subtile appellatur, & benignæ ac humanæ interpretationi, æquitatiq; opponitur. ad idē. l. gñraliter. §. si quis seruo. ff. de fideicō. libert. Hac rōne ius istud strictum, quod nullā interpretationem admittit, sed prædurè leges & cōstitutiones iuxta literam intelligit, à veteribus auctōribus dictum est summum ius: idēq; summa iniuria censetur: cū nimis seuerè, & durè absq; nullo tēperamēto ex eo leges accipiantur: alioqui in maximā Reipublicæ vtilitatem ex varijs causis interpretandæ, ac moderandæ. Etenim summum ius appellatur, quoties de verbis tantum legis cōtenditur, nec spectatur quid senserit qui scripsit, aut qui loquutus est: quo in genere plerunq; sub auctoritate iuris perniciosè erratur. l. si seruū. §. sequitur. ff. de verb. obli. Hinc Terent. in Heautōtim. dixit: summum ius sæpè summa malitia. Cicero item libr. 1. officiorum: existunt, inquit, etiā sæpè iniuriæ calumnia quadā, & nimis callida iuris interpretatiō: ex quo illud, summum ius summa iniuria, factū est iam tritum sermone prouerbium. Hactenus Cicero: qui & in oratione pro Cecinna eegāter scribit. Cæteri tum ad istam hortationem decurrunt, cū se in causa putant habere æquum, & bonum, quod defendant: si cōtra verbis, & literis. & vt dici solet, summo iure cōtenditur, solent eiusmodi iniquitati, & boni, & æqui nomen dignitatēq;

opponere. Meminere et huius prouerbij Columella lib. 1. rei rustic. c. 7. & Valerius Maximus lib. 8. capit. 2.

Igitur ex his apparet ratio, quare cōtractus quidā bonæ fidei dicantur: reliqui verò stricti iuris. Nam bonæ fidei cōtractus ideò quidam censentur: q̄ in his alter alteri arbitrio, & officio æquissimo iudicis teneatur de eo, quod ex bono, & æquo præstari oportet, etiā si in conuētiōe id dictū nō sit. habet etenim iudex potestātē in his actiōibus iudicādi quod sibi bonū, æquumq; visum fuerit: quanquā nihil à contrahentibus dictum sit. q̄ sensere iuris vtriusq; interpretes, præsertim in. §. actionum. de actio. gl. & Pan. nu. 20. in. c. cum venerabilis. de exceptio. qui cōtractus stricti iuris ideò dici arbitrantur, q̄ in his nihil veniat, nec quidquā possit iudex, nisi quatenus noīatim à partibus conuentū sit: cū omissum censetur quod palā verbis expressum nō sit. l. quidquid astringendæ. l. si ita stipulatus. §. Chrysofonus. ff. de verbo. oblig. atq; ita hanc esse huius discriminis rōnem nostrates existimant: & his suffragatur quod modò latè deduximus, nēpè bonam fidē quandam æquitatē esse, benignāq; ex bono, & æquo interpretationē. His accedit Thriphō iuriscōsu. in. l. bona fides. ff. de positi. bona fides, inquit, quæ in contractibus exigitur, summā æquitatē desiderat. Sic Caius in. l. ex maleficcis. ff. de actio. & oblig. His actiōibus, ait inuicem experiri

experiri possunt de eo, quod alterū alteri ex bona fide præstare oportet. ad idem text. insignis in. l. quæro. in princip. ff. locat. Nam & tantum in his actionibus bonæ fidei valet officiū iudicis, quātum in stipulatione nominatim eius rei facta interrogatio. l. itē si. in fine. cum. l. sequenti. ff. de nego. gest. l. mora. §. in bonæ fidei. ff. de vsur. l. Lucius. ad finem. ff. depositi. Cicero lib. 3. de off. Quintum Scæuolā refert existimantē, in his iudicijs, & actionibus bonæ fidei, summā vim esse quo ad iudicis arbitriū, & fidei bonæ nomen manare latissimè: idēq; versari in tutelis, societatibus, pignoribus, deposito, mādato, emptione, venditione, conductione, & locatione: siquidē eo auctore in his magni est iudicis statuere, præsertim cū in plerisq; sint iudicia contraria, quid quenq; cuiq; præstare oporteat.

Sed adhuc controuertitur, vnde hic cōtractus & actiones denominationē istā acceperint: cū sint in iure Cæsareo alia multa, in quibus benigna, & æqua est adsumēda interpretatio: & in quibus iudicis arbitrium plurimū possit, nec adherendū mordicū sit verbis, & scripto: sicuti passim apparet. Huic profectō quæstioni, tametsi sufficiens responsio detur ex paulō anteprenotatis ob exuberantē æquitatē, quæ in his iudicijs examinandis versatur, adhuc pro huius rei perfectā cognitione adnotādum est, q̄ olim prætores Romę multis impediti nego-

tis priuatas causas non iudicabant: sed litigatoribus tantū petētibus iudices dare solebant. optimus text. in. l. placet. C. de pedane. iudicib. Prætor verò statuta die vocatis ad se litigaturis eisq; summatim auditis formulam quandam ex proposita causa concipiebat, quam ad pedaneum iudicē deferrent litigatores: quāq; formulam in quibusdam iudicijs striētē in ea ferē verba, quibus contrahentes vsi fuissent aut in alia ex natura rei ita includebat, vt iudici fas non esset ab eius præscripto discedere, etiam si fortē id equū esse censeret. Ita enim eam cōcipiebat formulā: Si patet Titium Scio centum mutua dare oportere, Caius condemnato: extra quam si patētum conuentum, ne ea pecunia mutua petēretur, factum sit. Cuius quidem vsus, & prætoris instituti meminere passim veteres, præsertim Cicero libr. 2. de inuentione. Theophilus in principi. Inst. de interd. l. 1. in princip. ff. de fluminib. l. 1. ff. de doli exceptio. & hæc formula striēti iuris ideo dicta est, quod iudici priuato recedere non liceret à prætoris præscripto: sed omnis eius potestas intra formulæ terminos, & fines concludebatur: quod & Seneca libr. 6. de beneficijs. c. 5. & 6. significat. In quibusdā verò contractibus, his videlicet qui à Iuriconsultis bonæ fidei dicuntur, prætor cū iudices dabat addere solebat illa verba: ex bona fide. Ex qua prætoriam formulam liberam iudicādi

Secundæ partis Relectionis.

facultatem iudex habebat iuxta id quod sibi æquū visum fuisset: nec tenebatur ad strictā prætoris delegationem: nec ad cōtractus prædum verborum cōceptionē: quod probatur auctoritate Pauli iuriscōsulti in dicta. l. Quæro. ff. locat. vsuræ, inquit, in bonæ fidei iudicijs nō tam ex obligatione proficiscuntur, quā ex officio iudicis applicantur: & rursus inibi fideiussionis formula ad hos cōtractus ita concipitur: In quātum illum condemnari ex bona fide oportebit, tātum fide tua esse iubes: Cicero itē hoc ipsum palām testatur: ita enim li. 3. de officijs, inquit: Atque iste dolus malus etiā legibus erat vindicatus, vt tutela duodecim tabulis: & circumscrip̄tio adolescentū, lege Latoria: & sine lege, iudicijs, in quib⁹ Ex bona fide addit. idē Cicero statim. Q. quidē Scæuola Pōti. Maxi. ait, Sūmam vim esse dicebat in oībus ijs. arbitrijs in quib⁹ adderet: Ex fide bona, quo in loco meminit omnium ferē actionum bonæ fidei. idem paulō antē scripserat: Itaque Calphurnius cum demolitus esset cognossetq; Claudium ædes postea proferip̄sisse, quām esset ab auguribus demoliri iussus, arbitrium illū adegit, quidquid sibi dare, facere oporteret Ex fide bona. M. Cato sententiam dixit, & pronuntiauit, emptori damnum præstari oportere. Hæc Cicero, qui elegantius rem istam explicuit libro sexto Topicorum ad Trebatium, dum in-

quit: In his omnibus igitur iudicijs in quibus: Ex fide bona: est additū plurimus earum vsus est. Quo in loco Boetius eius interpres ait. In his igitur iudicijs, in quibus additur, vt ex bona fide iudicetur: id est vbi iudices dantur, vt non strictas inter litigantes stipulationes, sed bonam fidem quærant, plurimus causarum vsus est. Hactenus doctissimus ille Ciceronis interpres.

Sed et ipse Cicero lib. 3. de natura Deorū inquit. Inde tot iudicia de fide mala, tutelæ mādati, pro socio, fiduciæ, reliqua, q̄ ex empto, aut vedito, aut cōducto, aut locato cōtra fidē fiunt. Inde iudiciū publicū rei priuatę lege Latoria. Inde euerriū lū malitiarū omniū, iudiciū de dolo malo, quod. C. Aquilius familiaris noster protulit, quē dolū idē Aquilius tū teneri putat, quū aliud sit simulatū, aliud actum. Hæc Tullius, Ex quibus cōstat, quæ sit vera, & propria ratio ob quā cōtractus quidā, actiones quædā dictæ sint stricti iuris, quædā bonæ fidei. Etenim lege duodecim tabularū sancitum fuerat his quidē verbis: In cōtractibus ea præstator, quæ lingua nūcupata sunt, sicuti meminit Cicero lib. 3. de officijs. Hanc verò legem prætor obseruandam esse censuit in contractibus stricti iuris, ideoq; secundum eam formulam concipiebat: non ita in contractibus bonæ fidei in quorum iudicio exhibebat liberam formulam, addens, vt iudex condemnaret iuxta id, quod

cx

ex bona fide præstari oporteret.

Quæ sanè adhuc libèter, cur prætor potius his iudicijs, & actionib⁹ addere solebat verba illa: ex bona fide: quàm alijs: Et profectò id in causa fuit, q̄ hi cōtractus, q̄ nominatim à Juriscōsultis bonæ fidei cēsēnt, magis quàm alijs essent ad humanū cōiētū, & societate necessarij: sine quibus humana societas cōsistere neq̄t. cui⁹ quidē rōnis testis integerrim⁹ est ipsemet Cicero libr. 3. de officijs. Fidei q̄ bonæ nomē inquit Scæuola existimabat manare latissimè: idēq̄ versari ī tutelis, societatib⁹, fiducijs, mādatis, rebus emptis, vēditis, cōductis, locatis, quibus vitæ societas continetur. facit adhæc text. in. l. ex hoc iure. ff. de iust. & iure. & l. iuris gentium. in princip. ff. de pact.

Ex præmissis primò infertur, manifestam esse rōnē discriminis inter cōtractus bonæ fidei, & cōtractus stricti iuris: & quāobrē eā appellationē habuerint: & in summa in cōtractibus, & actionibus bonæ fidei officiū iudicis plurimū posse, nō sic in cōtractib⁹ stricti iuris: sicuti probatur in. §. in bonæ fidei. de actio. l. quæro. in prin. ff. locat. l. bona fides. ff. deposit. cū multis alijs, q̄ modò præcitata fuerunt, & statim expressim adnotabūtur. Etenim hanc rationē veteres iuris vtriusq̄ professores in. d. c. cū venerabilis. & in. d. §. actionū. de actio. nō oīnò ignorarūt, tamen si originis cognitionē minimè nacti fuerint.

Secūdo ex his ipse potissimū am

higo, sitne verū quod hac in re Zasius vir doctissimus scripsit in. l. qui autē. col. 3. ff. quæ in fraud. credit. vbi existimat, cōtractus istos quos bonæ fidei nomē habere dixim⁹, ideo sic nūcupatos, q̄ olim apud Romanos hi cōtractus iuris gētū celebra rent in tēplo Fidei nemine præsentē nisi ipsa dea Fide: citat hui⁹ antiquitatis auctore Dionysiu Halicarnasseum: cui tñ hac ī re ipse opinor minimè credēdū esse. etenim præterq̄ quod reliq̄ latini auctores hoc subticuerūt, minimè subticēdū: nō est vero simile in republica ita bene instituta, cōtract⁹ istos, q̄bus humanū cōmerciū innitit, adeò secretè celebrari, vt null⁹ testis esset cōuētibus, si ea, cōtēpta diuina religiōe, quod frequētissimè cōtingit, negaretur: ideoq̄ hāc Zasij rōnē reiiciēdā esse cēseo: potissimè q̄a ex varijs auctōrū locis apparet, apud Romanos cōtractus istos testib⁹, & arbitris celebrari solere. Et eo præsertim, quod nō meminerim apud Dionysium Halicarnasseū me legisse quod Zasius ex eodē auctore retulit. Nā locus ex Dionysio lib. 2. de antiquita: qui forsan Zasium fefellit, nihil adhæc rē pertinet. Etiā si de dea Fide, atq̄ de cōtrahētū cōuētionib⁹ tractauerit illic auctōr ille celebratissimus: Etiā si Zasius propriā opinionem in rub. de legat. 1. repetat.

Tertiò hinc apparet, adhuc iure Romanorū, & nouellarū constitutionū atati Iustiniani, & hisce quidem tēporibus manere discrimen

maxi

Secundæ partis Relectionis.

maximū inter actiones bonæ fidei & stricti iuris: tametsi solennitas illa prætoris, qua formulas & concipiebat, & dabat, sublata sit. l. i. C. de formulis. & ibi Doct. tradit Iason in princi. de actioni. nu. 27. ac notatur in. l. edita. C. de edēdo. & explicat Alciat. lib. 4. dispūct. c. vlt. Quare tō subsequitur ex præcedētibus, falsam esse opinionē Bal. qui in. c. i. de plus petit. in fine scribit iure canonico contractus omnes bonæ fidei censerī etiā eos, qui iure civili stricti iuris nominantur: atq; idcirco iure pōtificio sublatā esse distinctionē cōtractuū stricti iuris à contractibus bonæ fidei. huic sententiæ Baldū sequutus subscripsit Iason in. §. actionū. nu. 4. & in. §. quadrupli. ad finem. de actioni. itē Lācel. Galiaula in. l. 4. §. Cato. col. 18. ff. de verb. obligat. etenim hæc conclusio falsa est, nec iure pōtificio alicubi hæc actionum distinctio reprobata fuit. vnde cū ea iure civili admīssa sit, existimādū est in dubio tacitē à iure ipso pōtificio admitti. ca. i. de noui oper. nūtia. imō expressim isthæc iuris Cæsarei distinctio probata videtur in cap. cum venerabilis. de exceptioni. qua ratione à Baldo dissentiunt Iason in. l. cum postea. num. 3. C. de pact. idem in. l. quod te mihi. nu. 34. ff. si certū petat. Antoni. Burgensis in. c. cū dilecti. de emptio. & vendit. num. 54. & Ludoui. Gomec. in dict. §. actionum. num. 4. posset fortassis Baldi adnotatiō procedere vbi versatur causa pia, vel quid

simile ex mente ipsorum canonū. Quintò hinc explicari poterit discrimen illud, quod communi omniū consensu constitutum est inter contractus bonæ fidei, & contractus stricti iuris. Nam licet dolus dans causam contractui bonæ fidei efficiat cōtractum illum nullum ipso iure. l. & eleganter. vbi glo. & Bart. ff. de dolo. l. 3. §. vlti. ff. pro socio. l. in causæ. ff. de minorib. gloss. in. l. 2. C. de rescind. vendit. l. 57. titul. 5. part. 5. tamen dolus etiam dans causam contractui stricti iuris non reddit contractum nullum ipso iure, sed rescindendus is contractus est. l. dolo, vel metu. C. de inutilib. stipulat. dict. l. & eleganter. §. non solum. Quæ quidem differentia traditur per gloss. in capit. cum dilecti. de empt. & vendi. Bartol. in dict. l. & eleganter. Communiq; doctorum suffragio recipitur secundū Imol. colū. 3. & Antoni. Burgens. nu. 45. in dict. cap. cum dilecti. Iason in dict. §. actionū. nu. 28. vbi gloss. eandem distinctionē probat. Fatetur itē eā esse cōmunē Nicellus de cōcordia glossarum capit. 13. aduersus quam cōmunē post Petrum à Bellapertica, & Fabrum in dict. §. actionū. disputat latissimè Ioan. Igneus in. l. contractus. ff. de regul. iuris. nu. 105. contendens, cōtractus bonæ fidei etiā ipso iure nullos non esse, imō validos censerī, licet dolus eisdem causam dederit: sicuti & validi iure ipso sunt contractus stricti iuris quibus dolus causam dederit.

Quid

Quid autē referat, contractū esse nullum ipso iure, aut rescindendum tradidere multi, sed præsertim Andre. Tiraquel. in. l. si vnquā. C. de re uocā. donatio. verb. reuertatur. nu. 119. & sequētibus: hoc tamē in loco non omittā referre, quæ Franciscus Duarenus in. l. in actiōibus. ff. de in lit. iur. nu. 15. scribit, de his contractibus bonæ fidei, & stricti iuris quibus dolus causam dederit. Nā præmittit apud veteres, prætorē, qui iuris ciuilis custos dicebatur, ius non habuisse tollēdi aut abrogādi ius ciuile, & populi Romani leges: sed citātū permissam fuisse emēdationē, ac interpretationē iuris, quæ ex bono, & æquo fit. l. 1. ff. de feriis. l. ius autē. ff. de iusti. & iur. Quod igitur prætor ad emēdationē, & interpretationē iuris ciuilis statuebat, licet ius diceretur, attamē quia ius ciuile primarium erat, & superius, nō ita simpliciter nomen iuris obtinuit: ideoq; ius illud ciuile exprimere uolētes Iuriscōsulti per excellentiā, & quia prætorū ius ad illius interpretationē, & moderamē statuebatur, ipsum ius, appellarunt. testis est Vlpianus in. l. 1. §. vlti. ff. de superficie. Seruitutes, inquit, prætorio quoq; iure cōstituuntur, & ipsæ ad exēplū earū, quæ ipso iure cōstitutæ sunt, vtilibus actionibus petūtur. idē in l. 1. ff. quod falso tutore. ait: si prætor decreuerit ratum se habiturum id, quod his auctōribus gestū est, tūc valebit per prætoris tuitiōē: nō ipso iure. Ad hæc est & singul. tex. in. l. 1.

ff. Quib. mo. vsusfr. amitt. parui, inquit Iuriscōsultus, refert, vtrū iure sit cōstitutus vsusfructus, an tuitiōne prætoris. Hoc ipsum probatur in. l. si vsusfructus. ff. vsusfructua. quemadmo. caue. Illud, ait, sciendū siue ipso iure quis vsusfructū habeat, siue per tuitiōē prætoris: nihilominus cogendum esse fructuarium cauere, aut actiones suscipere. Hinc sanē pactū iure ciuili, per pactū nō tollitur: sed per tuitiōē prætoris. l. si vnus. §. pactus. ff. de pact. Nā etsi legibus Romanis cautū sit stipulationē per stipulationē tolli, & elidi, nō sic eodē iure ciuili de pactis statutum est: & ideo qui iure ipso, id est iure ciuili, obligatur, per prætoris tuitiōē defenditur ab obligatione. Prætor enim æquitate motus pacta quæ dā tuetur tēperās rigorem iuris ciuilis, ex quo vim nullam obtinuerant. His Cicero ad stipulatur libr. 2. de inuent. 10. & libr. 2. ad Herennium ita scribens. Sunt enim pacta, quæ legibus seruanda sunt. Sunt item pacta, quæ sine legibus obseruantur ex cōuentu, quæ iuri præstare dicuntur. Iuri verò dicuntur præstare: quia cū prætor exceptione data eū, qui iure ciuili obligatus est, tueatur, constat actionem iure ciuili cōpetentem in efficacem remanere. §. 1. Insti. de exceptioni. l. nihil interest. ff. de regu. iur. l. quod si maritus. ff. de constit. pecu. Prætoris siquidem formula hæc erat: Si patet Titium Sempronio stipulanti centum promississe, Meuius

Secundæ partis Relectionis.

Meuius iudex esto extra quãli dolo inductus, aut metu coactus promiserit. Vel ita concipiebatur exceptio pacti de nõ petedo, Extra quã si pactũ couetũ, ne ea pecunia peteretur factũ sit. arg. l. exceptio. ff. de exceptio. Atq; hæc ideo prænotata fuere, vt híc cõstet apud veteres iuriscõsultos verba isthæc: ipso iure: idẽ significare quod illa: iure ciuili: ad differentiã iuris prætorij, eiusq; equitatis, ac moderationis. Qua ratione postea iure põtificio, & cõstitutionibus nouellis hæc verba in eũ sensum accipiũtur, vt significet ab initio statim vel actũ nullũ esse, vel valere iure põtificio, cæsareo, quocũq; ve alio, de quo tractetur, ad exẽplũ quidẽ veteris significationis iuxta quã omnino iure ciuili actus vel erat nullus, vel validus: licet prætoria equitate rescinderet qñque, et plerũq; tuitione quadã defenderet.

His deniq; præcognitis illud est obseruandũ, quod olim apud Romanos cõtractus dolo initus efficax erat: doliq; nulla ratio apud iudicẽ habebatur, nisi in bonæ fidei iudicijs, aut nisi minor, dolo esset circũscriptus: donec prætores ius ciuile moderãtes vel doli actionẽ, vel exceptionẽ litigaturis concedebant sequuti, & in iudicijs cõstituedis admittẽtes formulas quasdam quas Aquilius Iuriscõsultus aduersus dolosos ediderat. cuius rei testimonia sunt apud ipsum Ciceronẽ lib. 3. de officijs, is inquam ait. Atque iste dolus malus, etiam legibus erat

vindicatus, vt tutela duodecim tabulis, & circũscriptio adolescentiũ lege Latoria, & sine lege iudicijs, in quibus Ex bona fide: additur. Idẽ Cicero eodem lib. Stomachari, inquit Cannius. Sed quid faceret: nondum enim Aquilius collega, & familiaris meus pertulerat de dolo malo formulas. Item & ipse Tullius lib. 3. de natura Deor. Inde tot iudicia de fide mala, tutelæ, mandati, pro socio, fiducia: reliqua quæ ex empto, aut vendito, aut conducto, aut locato contra fidem fiunt. Inde iudicium publicum rei priuatæ lege Latoria, inde euerriculum malitiarũ omnium, iudiciũ de dolo malo, quod Caius Aquilius familiaris noster protulit. Idem lib. 1. de officijs. Jam illis promissis non standum esse, quis non videt, quæ coactus metu, aut dolo deceptus quis promiserit: quæ quidem plerãq; iure prætorio liberantur, nonnulla legibus. Hactenus Cicero. Ex quibus apparet, dolum iure ipso, id est ciuili in bonæ fidei iudicijs vindicari: in cæteris iure tãtũ prætorio per actionem aut exceptionẽ doli: quo item fit, vt iudicijs bonæ fidei nusquam oportuerit à prætorẽ dante iudicem addi exceptionẽ doli: ea etenim ipsis iudicijs huiusmodi inest. l. huiusmodi. §. qui seruuum. ff. de legat. 1. sed et si. ff. solut. mati. l. 3. C. de rescind. vendit.

Sextò ab huius quæstionis definitione infertur, plurima cessare, quæ per Petrum, Cinum, & alios addu-

adducuntur aduersus communem sententiam, qua definitum est, contractus bonæ fidei quibus dolus causam dederit, nullos esse ipso iure: non sic contractus stricti iuris. Nam ius civile irritum esse censet contractum bonæ fidei ab ipso quidem initio: & nullum omnino ratione doli, qui causam contractui dederat: atque ideo ipsum ius civile actionem dat, & exceptionem ad illum dolum vindicandum, ex quibus contractus rescissio ad expeditiorem effectum peti vel obisci poterit. eaque actio de dolo ipsi contractui videtur inesse, sicut & exceptio doli, quemadmodum superius probatum: quidquid aliter hac de re doctores nostri scripserint.

Septimò hinc & illud constat, non satis Petrum à Bellapertica rem istam intellexisse, dum aduersus rationem communioris opinionis argumentatur contractum stricti iuris, cui dolus causam dederit nullum esse ipso iure, si & contractus bonæ fidei ex hoc nullus sit. Nam ipse scribit ita in contractibus stricti iuris, ut in bonæ fidei ex dolo dante causam contractui deficere consensum, quem dolus omnino impedit, & sic substantiam obligationis & contractus: ideoque si contractus bonæ fidei nullus censetur ipso iure ex eo, quod substantia, quæ à consensu pendet, deficiat, eadem ratione & contractus stricti iuris censeretur ipso iure nullus ratione doli dantis causam contractui. Etenim utcumque sit, etiam si

consensus desit in contractibus stricti iuris, quia dolus dat contractui causam. l. qui cum tutoribus. §. qui per fallaciam. ff. de transact. l. si per errorem. ff. de iuris. omni. iud. l. si quis cum aliter. ff. de verb. obligat. tamen lex civilis Romanorum, quæ à prætorio iure distinguitur, noluit dari actionem ad vindicandum istum dolum, nec eum vindicare in contractibus stricti iuris, tametsi in contractibus bonæ fidei dolum istum non tantum improbet, sed & legibus vindicandum esse censeat. unde Conrad. in summario totius operis de contractibus ad. q. 57. distinctione. 3. post decimum quartum dictum Petrum in hac argumentatione reprehendit, ex eo quod ius civile voluerit contractum bonæ fidei, cui dolus causam dederit, nullum esse: nec tamen idem voluerit de contractu stricti iuris: etiam quo ad consensum defectum omnino pari: nempe quia dolus contractui causam dederit. unde secundum eum etiam si ex natura rei ob deficientem consensum hi contractus bonæ fidei & stricti iuris pares sint: tamen quo ad iuris civilis remedia, & dispositionem liberam impares censentur, & censendi sunt. Cum liberum legi fuerit hoc vni concedere, & alteri negare variis ex causis. Non tamen omnino est admittenda ratio superscripta, qua diximus dolum dantem causam contractui consensum impedire, quatenus consensus substantia contractus est. l. consensu. ff. de actioni. & obliga. nam si hæc fuisset principalis ratio, ex qua ius civile

ciuile voluit, & statuit nullum esse contractum bonæ fidei: profectò eadem ratione idem foret in contractibus stricti iuris dicendū: cum & in eis substantia, id est consensus deficeret. quod fatetur Bar. in dict. l. & eleganter. col. 3. Sed quāuis dolus det causam contractui bonæ fidei, vel stricti iuris: non ex hoc sequitur consensum substantialem contractus defecisse, etenim verè contrahens cōsensit. Quod si dixeris, hic non cōsensisset nisi dolo inductus foret ad consentiendum: fateor quidem: & tamē illud constat, quod nihilominus verè cōsensit contractui, licet in causa inducente ad consensum errauerit, & deceptus fuerit: sicuti Bart. in dict. l. & eleganter, adnotauit. idēq; probatur efficaci exemplo. Ad contractum enim matrimonij consensus & is liber omnino pro eius substantia necessarius est: capi. cum locum. de sponsali. & tamen si quis dolo inductus fuerit falsis persuasionibus, & causis, vt Mariam vxorem accipiat, in eamq; vxorem accipiendam consentiat: alioqui dubio procul non consensurus, si certus esset causas sibi expressim significatas falsas esse: profectò hic matrimonij contractus validus est: non alia ratione quàm quod substantialem consensum habeat, qui ad coniugium necessarius est: quemadmodum in hac specie ipse probauit in Epitome ad. 4. lib. decret. 2. part. cap. 3. §. 7. num. 3. quò in loco, & de

aliis

matrimonio per errorem cōtracto tractauit.

2. Octauò infertur, non esse propriam, nec veram rationem, quam tradit Curtius Iunior in. l. in actionibus. ff. de in lit. iur. num. 4. huius quidem distinctionis cōtractuum bonæ fidei à contractibus stricti iuris. Is inquam existimat, bonæ fidei actiones ideo dictas esse, quòd licet dolus ab omni contractu abesse, ac bona fides v. diq; adesse debeat tamen in his contractibus, qui bonæ fidei sunt magis necessaria sit, & ad eorum substantiam pertineat: cum contractus bonæ fidei nullus sit ipso iure, si dolus ei dederit causam: quod modò explicuimus. Etenim iuxta præmissam à nobis traditionem non ideo contractus bonæ fidei ex dolo dante causam contractui nullus est ipso iure, quòd bona fides ad eius substantiam requiratur. Et præterea libenter quæram à Curtio cur magis in his contractibus bona fides ad eorum substantiam pertineat quàm in alijs, qui stricti iuris nominantur: vnde sufficiens non est ratio Curtij, præsertim quòd priuilegia, & iura, quæ his contractibus bonæ fidei legè dantur, ac competūt, etiam ad eos pertinent, in quibus contrahentiū dolus minimè contigerit. l. bona fides. ff. de posit. l. l. §. actionem. ff. eo. tit. & constat ex differētis, quas inter contractus bonæ fidei, & stricti iuris explicat glos. in dict. capit. cum venerabilis. vbi Panor. de exceptionio.

ceptio. doct. in dicto. §. actionem. ubi Ludo. Gomec. tradit num. 24. sex differentias inter cōtractus bonæ fidei, & stricti iuris: aliā ponit gloss. in cap. cū dilecti. de empt. & vend. Deinde ratio Curtij ex eo deficit, quod bonæ fidei vocabulū in hoc tractatu non tantū pertinet ad id, quod à dolo, fraude, & calliditate alienum est: sed & ad illud quod bonum, & equum censetur, iuxta dict. l. bona fides. & ea, quæ ex Cicerone paulò antè cōmemorauimus.

Nonò deducitur ab his, in animæ iudicio minimè considerandā esse hanc differentiam cōtractus bonæ fidei & stricti iuris, quoties dolo dederit causam cōtractui. Nam siue cōtractus, cui dolo causam dederit, sit bonæ fidei, siue stricti iuris, omninò null⁹ erit, nec dolosus eo vti poterit etiā nulla rescissione præmissa, nec dolo passus ex eo tenetur ante rescissionem: si quidē in eo foro non tractatur de subtilitatibus his, & distinctionibus iuris ciuilibus à prætorio: sed tantū agitur de natura rei secundum quam nō differt cōtractus stricti iuris quantum ad hoc à cōtractu bonæ fidei: cū etsi lex ciuilibus omiserit actionem dare aduersus dolosum, non ex hoc eum liberat ab eo iure naturali: quo tenetur is dolo abstinere: proximūq; nō decipere: atq; ita visum est Gōrado in tractatu de cōtractibus, in Summario totius operis ad quæst. 57. distinc. 3. post deci-

mum quartū dictum. idemq; potest colligi ex his, quæ nos explicuimus in regul. Peccatum. de regulis iuris. 2. parte. §. 3. nume. 7. Hæc sanè de bona fide quantum attinet ad cōtractus, qui à Iurisconsultis bonæ fidei dicuntur.

Ex. §. sequenti.

- 1 Quis dicatur bonæ fidei possessor?
- 2 An possit dari mediū inter bonam, & malam fidem? & inibi qualiter contrariorum eadem sit disciplina.
- 3 Dubitans an res sit sua, vel aliena, an habeat bonā fidē, an possit eā rem vsucapere?
- 4 Intellectus cap. Si Virgo. 34. quæst. 2.
- 5 Errans in iure nec assistenti, nec resistenti, an habeat malam fidem: & ibi de iuris errore. nume. sequentibus.
- 6 Examinatur sententia Bar. in. l. sed si lege, §. scire. ff. de petit. hered.
- 7 Ignorantia iuris humani, an habeat culpā?
- 8 Error iuris an in animæ iudicio præscriptionem impediatur?
- 9 Error iuris maximè dubij & perplexi, non impedit præscriptionem.
- 10 Error iuris simul cum errore facti contingens, an impediatur præscriptionem?

§. Septimus.

SUPEREST nunc examinare bonæ fidei significationem quo ad vsucapionis, et præscriptionis tractatū: cū in eo sepius requiratur exacta huius dictionis elucidatio, maximè agendū erit, quis dicatur habere bonam fidē: item quis dicatur bonæ fidei possessor. Et sanè bonæ fidei posses-

G for

for is est, qui iustè credit rem, quã possidet, ad se pertinere. l. bonæ fidei. ff. de verb. signifi. vbi bonæ fidei emptor dicitur, q credit vëditore tradetè esse dominum: ac sub inde credit rem vëditam titulo emptionis in eius dominiũ transisse. Sic & is, qui scit rem vëditam non esse vëditoris, potest habere bonã fidem, si eam emerit, existimans vëditorem habuisse à vero domino vendèdi licetiam: quod probat Dinus in hac regula, in princ. ad hæc facit tex. optimus in cap. si virgo. 34. q. 2. Etenim si mala fides est credulitas rei alienæ, à contrario bona fides erit iusta credulitas rei propriæ. tex. ad idè in. l. si existimans. ff. pro solut. l. si fundum. ff. de adquiren. posses. l. vlti. C. vnde vi. tradidere Bart. in. l. furtum. §. fundi. ff. de vsu capio. Balb. de præscript. 2. part. 3. part. princip. in princip. Docto. in cap. vlti. de præscript. Et in hac regul. possessor.

Primò hinc deducitur quæstio non inelegans, qua cõtrouertitur, possitne dari medium inter bonã & malam fidem, ita quidè, vt quis in eo sit statu constitutus, quòd in re per eum possessã nec habet bonam, nec malam fidem? Et Dinus in huius reg. cõmentarijs in princ. existimat, bonam & malam fidem cõtraria esse: atq; idèd si quis sit mala malæ fidei possessor, statim appare re, cum non esse bonæ fidei possesforem: & præterea inquit, quòd habita cognitione bonæ fidei, cogno

scitur & mala fides: quia si cõtrariũ eius, quod posuimus ad bonã fidè, cõstituaamus: id pertinebit ad malã fidè. Sic deniq; contrariorũ eadem est diciplina: id est eadè est ratio cognoscèdi contraria: cum per intelligentiam vnus cõtrariorũ, & alterius vis cognita sit. Etenim, vt Aristoteles ait lib. 2. Rhetoricorũ, contrariorum eadem est diciplina, sed cõtraria vis. idem repetit Arist. in Topicis. idcirco quidè cõtrariorũ eadem est diciplina: quia eadè est ratio cognoscèdi contraria: cũ altero eorũ cognito, vtriusq; proprietatis cognita sit: sed tamen cõtraria vis est contrariorũ: non contrariũ eius, quod in vno constitutum, in altero est statuèdũ. qua de re latius Alexan. Zasius, & alij in Rub. ff. de adqui po. Euerard. in locis legalibus. c. 75. Titelmãnus in dialectica, cap. 22. lib. 5. & alij pleriq; quorum exèpla modò missa facim? hoc tantum ad intellectũ Dini, qui eadè vtitur argumentatione, adnotãtes. Ex quib? & illa procedit argumentatio: ad remotionè vnus cõtrariorũ sequitur positio alterius. et illa, ad positionè vnus cõtrariorũ sequit alteri? remotio, secũdũ Arist. lib. 2. Topicor. l. hæc verba, ille. ff. de ver. signifi. l. sed si pupillus. §. si institoria. ff. de institoria. l. 1. C. de furtis. cap. cùm renũtiatur. 3. q. 1. cap. quicũq; ab origine. de pœnit. dist. 2. igitur qui bonã fidè non habet, is necessariò in mala fide est: & qui malam fidem non habet, eadem ratione

ratione bonam fidem habere dicitur: vnde consequitur, non esse dare mediū inter bonam, & malam fidem:

Verū argumentationem istam oportet planius intelligere. Nā vbi inter duo contraria nullum constitui potest medium, valet prædicta argumētatio affirmatiuè, & negatiuè in hunc modum: Est cōtractus bonæ fidei: ergo non est cōtractus stricti iuris. item, non est cōtractus bonæ fidei: ergo est cōtractus stricti iuris. Quod si duo sint cōtraria mediātè, quia inter ea medium constituitur, valida est argumentatio affirmatiuè: non negatiuè: est hæc res alba, ergo non est nigra. non tamen rectè sequitur: hæc res nō est alba: igitur est nigra. Sūt enī & alij colores medij inter albū, & nigrum: atq; idē ad negationē vnus coloris non sequitur positio alterius contrarij: tex. optimus in l. si inter me, & te. vbi Paul. de Castro. ff. de except. rei iudi. gloss. in l. 1. §. scientiam. ff. de tributo. cui & alia est in hoc similis in l. sed si lege. §. scire. ff. de petit. hæredi. & ibi Paulus de Castr. notant in specie Euerar. in dict. ca. 75. ad finem: Andreas Gammarus lib. 2. Topicor. cap. de loco à cōtrarietate. Claudi⁹ Cantiuncula in loco à cōtrarijs, & Hegedorphinus lib. 4. vbi de loco à cōtrarijs agit. Ad propositā ergo questionem manifestè deducitur, nō posse argumētationem negatiuè procedere, hic nō est bonæ fidei

possessor: igitur mala fide possidet. Sic nec illud sequitur: hic non est malæ fidei possessor: ergo bona fide possidet: tametsi optimè sequatur: hic est bonæ fidei possessor: ergo nō possidet mala fide. Item hic possidet mala fide: igitur nō est bonæ fidei possessor. Est equidē mediū inter bonam, & malā fidem. l. i. §. scientiam. proximè allegata. Hoc autem medium constituitur in eo, qui dubiū habet, & dubitat, an res per eum possessa sit sua, vel aliena. hic sanè non habet bonam fidem, nec item malam: non enim habet bonam, quia non credit rem ab eo possessam esse suam: non habet malam, quia non scit rem ipsam alienam esse: quam ob rem, dubitantē non habere nec bonam, nec malā fidem, adnotarūt gloss. in l. 1. C. de acqui. poss. glo. in l. 2. ff. pro solut. gloss. item in l. 3. §. generaliter. ff. de acqui. possel. cōmuniter inibi recepta secundum Alex. & Iason. & hinc distinctio singularis exponitur quo ad præscriptionem, vt dubitans non possit incipere vsucapionem, nec præscriptionem, & dubitatio impediatur initium præscriptionis: non tamen eius eursus, si ab initio præscribes bonam fidem habuit: licet postea priusquam præscriptio fuerit perfecta superueniat dubitatio, quemadmodū explicat Bar. in l. naturaliter. 2. col. ff. de vsucapioni. Panormit. in capit. vltimo de prescript. nume. 39. Imol. verbo, bona fides. Felinus ibi numero. 9.

Secundæ partis Relectionis.

Syluester. verb. præscriptio. l. §. 3.
Francisc. Balb. de præscriptioni. 2.
part. 3. part. princip. quæst. 2. & hæc
est communis resolutio, vt faten-
tur Panormita. Felin. & Balb. in di-
ctis locis. idem asseuerat Ioan. Han-
nibal in repetit. dict. l. naturaliter.
nume. 117. quo in loco latissimè de
hac distinctione disputat, pluraque
adducit in cõprobationem, & im-
probationem huius cõsistentiæ.

Cæterum Panormi. in dict. cap.
vlti. nume. 39. in hac quæstione ra-
tionem quandam comminiscitur,
quam & ipse cõmendat scribens,
quod is dicitur habere bonam fi-
dem, qui ignorat rem, quã possi-
det esse alienam: vel qui non habet
scientiam rei alienæ: ca. si virgo. 34.
quæst. 2. is autem qui dubitat non
habet scientiam rei alienæ: igitur se-
cundum eum dubitans bonam fi-
dem habet: quod etiam adnotauit
glos. in dicto cap. vlti. & in cap. si
diligenti. de præscriptio. Hæc verò
Panor. ratio satis falsa est, nec potest
vlla ratione defendi. primū etenim
si ea vera esset, posset præscriptio à
dubitante incipere: & deinde dubi-
tans bonam fidem haberet: vtrūq;
quidem communis omnium sen-
tentia, quam & ipse Abb. sequitur,
omnino negat. non obstat text. in
in dicto cap. si virgo. dum dicit:
is est bonæ fidei possessor, quandiu
se possidere ignorat alienum. Nam
verbum illud: ignorat: accipitur de
illa ignorantia positua, qua quis er-
rat credens rem, quã possidet pro-

priam esse, cum sit aliena: nec intelli-
gitur de ignorantia negativa, qua
quis dubitat, rem quã possidet esse
suã. hic enim intellectus patet ex si-
militudine, qua vtitur ille text. prio-
ris casus ad sequentem de illo, qui
rem carnalem habuit cū ea, quam
ignorat ante eū alio matrimonium
contraxisse. Nā si posterior hic ca-
sus de dubitate esset intelligendus,
proculdubio mortale adulterij cri-
men esset hæc fornicatio: quod ille
text. negat: vnde vterq; casus nõ de
dubitante accipiend⁹ est: sed de igno-
rante vera quidem & posita igno-
rantia: quam ob rem parū ille text.
vrgit pro Panor. sicuti aduertunt
Hadrian. quodlib. 2. vers. ad secun-
dam. idem in. 4. sent. ca. de præscrip.
& Ioan. Medina de resti. q. 10. & 17.
locus autem alter à glos. ex Iuriscõ-
sultis adducitur in. l. qui scit. §. bo-
næ fidei. ff. de vsur. Cuius authori-
tate glo. existimat dubitantem ha-
bere bonam fidem. Enimverò Iu-
risconsultus mihi loquitur de eo,
qui postquã semel rem habuit bo-
na fide, ante completam vsucapio-
nem habuit scientiam rei alienæ:
& sic non agit ille text. de dubitan-
te: atq; ita si locus ille probaret, du-
bitantem bonã fidem habere: idem
profectò expressim probasset, scien-
tem rem alienam esse bonam fidẽ
habere: quod falsum est. Potissi-
mū locus ille Iuriscõsulti huic pro-
posito minimè conuenit: quia tra-
ctat de fructib⁹ perceptis ab eo, qui
rem bona fide adquisiuit, postea ta-
men

men quàm habuit scientiam rei alienæ, & bona fides cessauit, malaq; accessit: idque peculiaribus quibusdam rationibus obtinuit: de quibus ipse disputauit lib. 1. variarū resolutio. capit. 3. nume. 7. vbi diligentius Iurisperiti locum examinaui.

Antonius autem à Butrio in dicto cap. vlti. aduersus opinionem communem insurgit existimans, præscriptionem inceptam à bonæ fidei possessore minimè continuari, imò interrumpi ex eo quòd præscribens dubium habeat, sitne res quam possidet sua, vel aliena. huic sententiæ & alij ex nostris accessere: sed & ex Theologis Hadrian. in. 4. sentent. in tract. de restitutione. cap. de præscriptione. idem probat duabus præsertim rationibus, quarum prior inde procedit, quòd mortaliter peccet qui dubius an res, quam possidet aliena sit, eam detineat, nec restituat. Nam is, qui dubius an liceat sibi absq; mortali crimine quidquã agere, id nihilominus agit, exponit se periculo peccandi mortaliter: ideoq; mortaliter peccat: iuxta illud, Qui amat periculum peribit in illo. Ecclesiast. cap. 3. capi. literas. de restit. spoliat. cap. in presentia. de sponsali. igitur. qui dubius est, an possit absq; mortali peccato rem, quam possidet, detinere, quia dubitat an aliena sit, eamq; detineat, nec statim eam restituat, mortaliter peccat: ob idque malam fidem omninò habet,

nec præscribere poterit: etiamsi isthæ dubitatio contigerit postea quàm iam bona fide fuerat olim incepta præscriptio: siquidem mala fides ex hac dubitatione deducta quodocunq; præscriptionem interrumpit. Posterior autem ratio, quæ aduersus communem proponitur, præmittit ad præscriptionem necessariã fore bonam fidem continuam toto præscriptionis tempore. cap. vlti. de præscript. cum similibus: quæ quidem bona fides palàm deficit eo ipso quòd possessor dubitare incipit, & dubitat, re quam possidet esse suam. ergo præscriptio bona fide incepta, propter dubitationem contingentem durante præscriptione cessat, & interrumpitur. His verò rationibus procommuni sententia respondetur: & quidem priori satisfieri poterit, si præmittamus, dubium esse duplex, speculatiuum scilicet, & practicum. Speculatiuum contingit quoties quis mente, & animo dubitat de aliqua re, quo ad eius qualitatem, & conditionem: item dubitat de facto, & eius veritate sola quidem speculatione. Dubiũ autem practicum est, & accidit, vbi quis non tantum dubitat in genere & sic de conditione rei vel de facti veritate: Sed etiam dubitat, an ei modo licitum sit agere eum actum, de quo ratione dubitationis circa eius qualitatem & conditionem, ac facti veritatem contingentis, speculatione quadam etiam du

Reg. poss. G 3 bitauit

Secundæ partis Relectionis.

bitauit. Agere enim contra dubiū
speculatiuum tantum, peccatum
non est, modò non agatur contra
dubium practicū: quod ipse pro-
bauit in Epitome de sponsalibus,
& matrimonijs. 2. parte. capit. 7. §. 2.
nu. 16. Sic qui possidet aliquam rem
titulo domini, licet dubitet, eam
rem suam esse, & ad eum pertine-
re: tamen non est dubius practice:
quippe qui existimet in hoc du-
bio posse iustissimè eam rem per
eum possideri titulo domini: nec
interim donec appareat quòd alie-
na sit, teneri ad restitutionem, quem-
admodum & idem Hadria. in dict.
quodlib. 2. vers. ad primam confir-
mationem scribit, posse quēpiam
absq; peccato mortali rem, quam
dubitāt esse suam, iustis ex cau-
sis detinere: nec teneri ad eius resti-
tutionem. Vnde consequitur, du-
bitantem rem esse suam non con-
trahere malam fidem, nec eam ha-
bere, etiam si rem iure domini reti-
neat: quòd & Ioan. Medina probat
in lib. de restitu. quæstio. 17. Potest
enim contingere, me ipsum du-
bitare, an res, quam possideo, sit
mea, dubio quidem speculatiuo,
& tamen practicè non dubitare,
quin mihi stante hoc speculatiuo
dubio liceat rem ipsam habere iu-
re domini: imò certus verè sum
me non teneri ad eiusdem rei re-
stitutionem: ex quibus apparet
cōmunem doctorum distincōnem
veram esse, nec posse impro-
bari ex hac ratione, quā Hadria.

& alij tradiderunt.

Altera ratio tollitur ex eo, quòd
iure Canonico, & Ciuili ad initiū
præscriptionis bona fides necessa-
ria est. l. 1. C. de vsucapio. transfor-
mand. glossa. in. l. 1. C. de acquiren-
possess. Et hæc secundum cōmu-
nem distincōnem ab initio requi-
ritur. Præscriptio verò bona fide
incepta non interrumpitur nisi ex
mala fide: vt in hac regu. & in dicto
cap. vlti. probatur. & in cap. vigilan-
ti. eodem titulo. idcirco falsum est
quod quidam aduersus commu-
nem vt verum præmittunt, existi-
mantes iure requiri, & exigi ad
præscriptionem continuationem bo-
næ fidei toto præscriptionis tem-
pore. Etenim contrarium verius
est, satisque probatur in dict. cap.
vlti. vbi Romanus Pontifex post-
quàm scripserat, præscriptionem
nullam absq; bona fide procede-
re, intulit Corollarium quoddam
in hæc verba: vnde oportet, vt qui
præscribit in nulla temporis parte
rei habeat conscientiam alienæ. Ex
quib; verbis deducitur primū, præ-
scriptionem cū mala fide non posse
procedere. itē constat, quòd est ne-
cessaria bona fides ad initiū præscri-
ptionis: deinde nihil aliud, quantū
attinet bonæ fidei materiã, præscri-
ptionem semel inceptã vitiare, quam
sciētia rei alienæ, quæ peccatū mor-
tale præ se ferat: igitur non idē erit
in dubitatione rei alienæ.

Est & alter casus, in quo pōt cōstitui
mediū iter bonæ & malæ fide: nēpè
cū

cum quis errat in iure, quod nec as-
 sistit, nec resistit, vt censet Bart. in l.
 sed si lege. §. scire. ff. de petit. hered.
 qui asseuerat, errantem huius iuris
 errore, nec habere malam, nec bo-
 nam fidem. Sed tamen ad huius
 sententiæ veram cognitionem ex-
 pediat aliis expendere, an ex iuris
 errore quo ad vsucapionem, vel
 prescriptionem procedere possit bo-
 na fides. Quæ in controuersia sit pri-
 ma conclusio. Error iuris non pro-
 ducit bonam fidem sufficientem
 ad prescribendum, quoties titu-
 lus est huic prescriptioni necessa-
 rius. l. nunquam. ff. de vsucapio. l.
 si fur. §. 1. ff. eo. titu. l. iuris ignoran-
 tia. ff. de iuris & fact. ignorat. opti-
 ma glos. in cap. Apostolica. de do-
 natio. & in cap. dudum. de deci. text.
 in cap. 2. §. contractus. de reb. ecclesi.
 in 6. cap. qui contra iura mercatur.
 de regulis iuris in 6. l. quemadmo-
 dum. C. de agricolis, & censit. libr.
 II. Etenim cum titulus iustus ad
 prescriptionem iure requiritur: nõ
 potest titulus iniustus iuris erro-
 re, qui minimè suffragatur cuiquã
 in acquirendis, & simul cau-
 sam dare vsucapioni, & bonam fi-
 dem producere: huius conclusio-
 nis author est Dinus in hac regu-
 l. 4. & omnes idem probant,
 quorum statim ad secundam con-
 clusionem mentionem faciemus.
 Etenim ius non censet, titulum
 istum iuris errore constitutum suf-
 ficientem fore ad prescribendum,
 nec item bonam fidem ab hoc er-

rore iuris deductam. *in finibus*
 Secunda est conclusio. Error iuris
 bonam fidem inducit sufficientem
 ad eam prescriptionem, quæ titu-
 lum minimè requirit: sed sola bo-
 na fide procedit. Hæc conclusio pro-
 batur ea ratione: quia si prescriptio
 tantum bonam fidem exigit, & bo-
 na fides verè detur etiam præmisso
 iuris errore, palam consequitur, hæc
 bonam fidem sufficere. deinde idè
 probatur in ca. peruenit. de emptio.
 & vendit. vbi Antoni. & Imola.
 Idè Imola in cap. de quarta. de præ-
 scriptio. & in cap. vlti. eod. tit. col.
 4. Paul. de Castro in consi. 44. colu.
 penulti. lib. 2. idem Paulus in dict.
 l. Celsus. col. 2. vbi Bart. penul. col.
 hoc ipsum tenet: & Antoni. Rub.
 consi. 73. qui hanc opinionem fate-
 tur communem esse. idemq; con-
 stat ex traditis per Feli. in dict. cap.
 de quarta. nume. 34. & Balbum in
 repet. l. Celsus. ff. de vsucapioni. 4.
 notab. atq; in hunc sanè modum
 iuxta duas has conclusiones intel-
 ligendæ sunt variæ glossarum autho-
 ritates, quæ in hac controuersia nunc
 vnũ, nunc contrariũ responderunt.
 Præsertim ex his constat, non re-
 ctè ad hanc secundam conclusio-
 nem adduci gloss. in dicto cap. de
 quarta. vbi tenuit, iuris errorem
 producere bonam fidem sufficien-
 tem ad prescribendum: nam si ea
 glos. in hoc sensu accipienda sit, fal-
 sa erit eius opinio: quia ea prescri-
 ptio, quæ ibi tractatur, titulum exigit,
 & requirit. Quidam enim illius glo.
 Regu. poss. G 4 sen-

Secundæ partis Relectionis.

sententiam intelligere quo ad errorem iuris, cum quis habuit episcopi concessionem absq. cōsensu capituli, & alia canonica solennitate, credens eum titulum iure sufficientem esse. Alij verò rectius gl. opinionem interpretantur, ita quidem, vt præscribens in iure non errauerit, sed in factō: quippè qui cū haberet solius episcopi concessionem, opinatus est, & capituli consensum, & alius Iuris Pontificij solennitates concessioni accessisse: & in hoc sensu verum est, quòd præscriptio iustè procedat secundum Abba. colum. 3. & Felin. numero 25. in dict. cap. de quarta. Dominic. in dicto cap. 2. §. contractus. & Balbum in dicta. l. Celsus. 4. notabi. vers. quartò limitatur. vnde subinfertur intellect. ad tex. in dict. §. contractus. quo probatur, quòd is qui rem ecclesiæ emerit ab ipso prælato tantum, absq. consensu capituli, non potest eam rem præscribere, etiam si credat iure Canonico consensum, & auctoritatem prælati, quam ipse habuit, sufficere absque alia iuris solennitate. Hic deniq. errat in iure, & ideo non poterit præscribere, quoties ad præscriptionem bona fides, & titul⁹ necessaria sint, iuxta præmissas cōclusiones. sic & gl. in dict. §. contractus: non satis diligenter rem hanc examinavit, dū opinatur, esse casum specialem in eo capite, quòd titulus inualidus non tribuat causam præscribendi. Nam vbi titulus est inualidus ex iu-

ris constitutionibus, & titulus requiritur ad præscribendum, tunc generale quidem est, quòd titulus inualidus nō det causam præscribendi.

Hæc autem secunda conclusio tunc obtinet, cum error contigerit in iure nec adsistente, nec resistente: cuius rei exempla traduntur in. l. non dubium. C. de legib. vbi Bal. col. penul. Bart. in. l. cum lex. ff. de fideiuss. col. penulti. & in. l. si quis pro eo. numc. 12. eo. titu. Nam si error sit iuris resistens, profectò is non sufficit ad inducendam bonam fidem, etiam quo ad præscriptionem longissimi temporis, quæ titulum non requirit: quemadmodum resoluit Fracil. Balb. in dict. l. Celsus. 4. nota. vers. quartò limitatur: qui ad hoc citat Panor. & doct. i. dict. cap. de quarta. col. 2. cui declarationi suffragatur opinio Bar. in. l. sed si lege. §. scire. ff. de petit. hære. vbi existimat, bonam fidem inductam errore iuris resistens nō sufficere, etiam ad fructuū acquisitionem: tametsi alioqui bona fides à iuris errore procedens, nec sufficiens ad præscriptionem, sufficiat ad fructuū acquisitionem. tex. in dict. §. scire. quā opinio nē ipse latius examinaui lib. 1. vari. resolut. ca. 3. nu. 8. Tandem hæc interpretatio huius secundæ conclusionis probatur à Felino in dicto cap. de quarta. numero. 26. Paulo Castrensi in dicta. l. Celsus. Card. in Clemen. 1. §. si quis. quæst. 11. de reb. ecclesi. sensit & hoc Barto. in leg. quemadmodum. C. de agricol. & cens.

& cens. lib. II. atq; ita ipse admitterem secundam conclusionem hac limitatione temperatam: etsi non desint auctores, non contemnēde auctoritatis qui expressim probare contendāt, errorem iuris, & ab eo inductam bonam fidem nō sufficere ad longissimi temporis præscriptionem, quæ titulum non requirat: horum enim opinio procedit iuxta ea, quæ adnotauimus in errore iuris resistentis. Quod est animaduertendum ad disputationem Felini, qui in dicto capit. de quarta. numero. 35. plures retulit tenentes aduersus secundam conclusionem, quibus & ipse accedere videtur: tandem poterit optimè secundum hanc declarationem procedere tex. in dict. §. contractus.

Adhuc tamen obijcitur secundæ conclusioni Barto. sententia. is etenim in dict. §. scire. scribit, errantem in iure nec assistenti, nec resistenti, non habere bonam, nec malam fidem: sed esse in hoc medio constitutum, vt nec sit bonæ, nec malæ fidei possessor. Quod si hæc Bart. opinio vera est, profectò stare nequit secunda conclusio, quæ dicat, bonam fidem errore iuris inductam sufficere ad longissimi temporis præscriptionem. Nā cum ad initiū præscriptionis sit necessaria bona fides, nec sit satis malam fidē abesse: & ex errore iuris cōstituitur medium inter bonam, & malam fidem, manifestè consequitur errantem in iure etiam nec assisten

ti, nec resistenti bonam fidem nō habere, & ideo non posse incipere præscriptionem. Quam ob rem ad huius difficultatis enucleationem ipse opinor aliquot esse cōsideranda.

Primum etenim illud constitutissimum sit, malam, vel bonam fidem ad factum pertinere: ipsius autem vsucapionis, & præscriptionis vim ad ius ipsum. I. bonæ fidei. ff. de acquir. rer. domini. vnde licet ad ius pertineat, hanc vel illam præscriptionem admittere, aut rescire: quod tamen is, vel ille habeat bonam fidem, facti, non iuris est. Nam si ego verè scio rem à me possessam alienam esse: ius non poterit me bonæ fidei possessorem efficere, tametsi possit, à me tollere iuris effectus, quos malæ fidei possessor pati debet. rursus si ego verè opinor, rem à me possessam meam esse, vtunque sit, etiam si ego iuris errore deceptus id existimem: non potest ius efficere quod ego sciam, rem hæc à me possessam alienam esse, & ideo ex hac causa sim malæ fidei possessor: quanuis ius ipsum possit me ob hūc iuris errorem excludere ab his, quæ bonæ fidei possessores iure consequi solēt: & similiter afficere his quæ aduersus malæ fidei possessores statuta sunt.

Secundò adnotandum est, ignorantiam, & errorem iuris quandoq; contingere absq; ignorantis culpa: quandoq; & frequenter culpam quidē præmittere ipsius ignorantis,

quæ sanè culpa vel erit veniale, aut mortale crimen: & aliquando nullius peccati labem habebit. Nec enim sequitur, hic propter ignorantiam iuris punitur amissione propria rei, vel auersione lucri propter culpam, quam ex ignorantia cõtra xit ergo peccat. Nam culpa apud iuris vtriusq; professores non accipitur semper eo modo, quo apud theologos. Apud nos culpa dicitur quæcunq; negligentia circa bonum particulare, quæ in rebus priuatis nullum peccatum habet; à theologis autem dicitur culpa, vbi peccatum interuenit, & committitur. Quæ ratione quauis propter iuris ignorantiam ego vel priuer propria re, vel impediatur alienam adsequi, aut luerum habere: non ex hoc sequitur, me peccatum mortale, aut veniale commisisse. Si quidem culpa leuissimæ, quæ à iure sæpissimè punitur: negligentia quædam est satis à crimine libera: sicuti deducitur ex his quæ traduntur in l. contractus. ff. de reg. iur. in l. magna negligentia. ff. de verb. significat. l. quod Nerua. ff. de posit. Sic denique fit, vt ignorantia iuris, etiam ea, quæ non tantum negationis, & nescientie sit, sed & erroris, ac deceptionem intellectus inducat, possit absq; peccato mortali, & veniali contingere: quod Adrian. explicat quodlibet. 4. arti. 1. præmittunt Abb. & Doct. in cap. 2. de cõstit. per tex. ibi. & in cap. 2. co. tit. in 6. l. vlt. ff. de decret. ab ordi. faci. ca.

Apostolica. de cleri. ex cõ. l. vlti. ff. de legat. 1. tradit Roma. cõsi. 473. & eruditissimè, ac eleganter Alfonso à Castro. lib. 2. de potest. legis pœnal. cap. 14. Quandoq; ignorantia, & iuris error culpam habet, ac peccatum veniale vel mortale iuxta materiae qualitatem, nec tamè quæstionem istam modò ad amussim examinabimus: tantum enim adnotabimus obiter quo ad nostrum institutum, vt videamus, an possit mala fides ex errore iuris deprehendi. Et profectò ignorantia iuris tunc peccatum, & malitiam habet, cum quis ignorat ea, quæ scire tenetur secundum statum particularem, & officium, quod exercet: tenetur enim quis scire omnino ea, quæ pertinent ad officium, & statum quem habet: aut actum, quem gerere vult. arg. l. culpa est. ff. de reg. iur. l. latæ culpæ. ff. de verb. significat. notant in hac specie Thomas 1. 2. q. 76. art. 2. Adrian. in dict. artic. 1. Almain in moralib. cap. 4. Syluest. verbo, ignorantia. §. 7. Alfonso à Castro in dicto cap. 14. ex quorum rationibus & illud constat, quod in dict. l. latæ culpæ. expressum est, latam scilicet culpam esse, & ex ea peccatum quidè argui, si quis ignoret ea, quæ homines eius conditionis, & status communiter scire solent, & communi adhibita diligentia percipiuntur. His accedit quo ad huius doctrinæ principalis probationem tex. in l. ff. si mens. fals. mod. dixer. l. illicitas. §. sicuti. ff. de

ff. de off. præf. cap. non punienda. §. ult. l. q. i. l. i. ff. quod quisq; iur. cap. non est sine culpa. de reg. iur. libro 6. quibus in locis latè explicatur quàm grauitè is delinquat, qui ea ignorat, quæ ratione status, vel officij scire tenetur: & qui eorum, quæ ad officium necessaria sunt, ignarus, & inscius immiscet se rei ad se non pertinenti. De his etiam Bart. in. l. i. ff. si quis testam. lib. esse iuss. fuerit.

Tertium huic negotio potissimè cõuenit, & id ex prenotatis deducitur: nempe quòd agens aliquè actum, contractũ, vel conuentionè aliquam paciscens, tenetur omnino priusquàm id faciat, & peragat scire, & inquirere leges eas, quæ de re illa, aut pactione disponunt, quarumq; obseruatio necessaria est ad iusticiam illius actus. Etenim vel tenetur ab eo actu abstinere, vel diligèter se ipsum, aliosue peritos consulere quid leges ad iusticiam illius actus requirant: alioqui temerè actum ageret, & exponeret se ratione ignorantie & erroris periculo rem alienam obtinendi aduersus iustissimas reipublicæ sanctiones, vel actum illum iniuste agendi: quod peccatum est & quidem grauissimum: siquidè obligatur quis ratione naturali scire illam humanam legem, cuius obseruatio est necessaria ad iuste agendum id, quod facere aggreditur. idcirco in hac specie iuris error, iurisue ignorantia peccatum est, &

sæpissime mortale, habetq; culpam malitiæ: arg. tex. in. l. leges sacratissimæ. C. de legib. Hoc verò peccatum non simpliciter procedit ab errore iuris, eiusq; ignorantia: sed à negligentia illi coniuncta: & sic à voluntate, quæ non voluit adhibere diligentiam, vt sciret, quod scire tenebatur: alioqui sola ignorantia cùm sit in intellectu, vt scientia, cui illa opponitur, non potest esse peccatum: quia peccatum non est in intellectu: sed in voluntate, in qua etiam est meritũ. Atq; ita ignorantia quatenus peccatum est, non solum dicitur scientiæ priuationem aut errorè intellectus, sed etiã negligentia ad scientiã, quæ actui necessaria est, adquirendã. ille etenim solus ignorãdo peccat, qui obligatur scire quod ignorat: quæ admodũ hæc deducuntur ex traditis à sancto Bonaventura in. 2. sent. dist. 22. arti. 2. q. 2. ad. 4. docetq; eleganter Alfonso à Castro in dicto lib. 2. de potest. leg. pœna. capi. 14. vers. ignorantia solum facti.

Ex his patet, quando iuris ignorantia culpam præmittat quo ad mortalis, aut venialis peccati labè. Item constat, potuisse iura humana quo ad lucrũ, & quo ad bonorum acquisitionem iuris ignorantia, licet ea contigerit absq; peccato, punire, minimè permittèdo quòd ignoras, errasue in iure possit ea ex causa lucri quidquã cõsequi, tamen si lex ipsa noluerit damno afficere istam iuris ignorantiam habentes:

sicuti

Secundæ partis Relect.

ficuti decisum extat in. l. iuris igno-
rantia. l. &. 2. l. error. l. regula. ff. de
iuris & fact. ignorant. quibus in lo-
cis explicatur quando iuris igno-
rantia damno, & pœna afficiatur.

Secundò ab his deducitur, erro-
rem iuris resistentis actui, vel con-
tractui, quo ad factum verè non
inducere malam fidem, quatenus
ea est scientia rei alienæ. Attamen
quo ad iuris effectus error hic iu-
ris resistentis, ob grauissimam cul-
pam, qua errans afficitur, minimè
bonam fidè producit, ac fortassis
quandoq; potius mala quàm bo-
na fides ex hoc errore præsumetur,
& cõstituenda erit ea ex parte qua
censetur mala fides peccatum illud
quod ab errante committitur, dũ
non adhibet eam diligentiam, quã
adhibere tenetur in inquirendis le-
gibus, quæ ad illius actus, què ge-
rit, iustitiam pertinent.

Tertiò hinc patet, errorem iuris
resistentis non inducere bonam fi-
dem sufficientem ad præscriptio-
nem, etiam longissimi temporis,
quæ titulum non requirit. Est ete-
nim semper necessaria bona fides
ad initium saltem cuiuscunq; præ-
scriptionis. Hæc verò non adest,
vbi est error iuris resistentis: quan-
uis possit dici, quòd absit mala fi-
des: quod non sufficit ad præscri-
ptionem. Imò non tantum abest
bona fides: sed & ratione suaderi
potest, hunc errorè iuris resistentis
malam fidem aliqua ex parte habe
re propter satis culpam negligen-

tiam: vnde fit, satis veram esse inter-
pretationem illam, quam secundæ
conclusioni ex Bart. & alijs adscri-
psimus.

Quartò infertur, errorem iuris
nec assistentis, nec resistentis bonã
fidem inducere. hoc probatur nõ
tantum ex ea parte, qua bona fides
est credulitas, quòd res est propria:
hæc etenim habetur non obstante
hoc iuris errore: Sed & probatur
hoc corrolariũ ex eo quòd nullã
culpam nec mortalem, nec venia-
lem, errans in hoc iure contraxerit:
quippe qui id non tenebatur scire,
tanquam ius minimè pertinens ad
iustitiam actus, cum actus nec re-
probetur iure nec fomentum actio-
nis à iure recipiat: sed maneat in ea
iustitia, quam ex iure naturali, cu-
ius ignorantia non datur, nec iustè
dari potest, actus ipse cõsequitur:
ideoq; agens actum iure humano
minimè reprobatur, nullam ne-
gligentiam commisit, quanuis nõ
indagauerit, an is actus fomentum
à iure positiuo recipiat: siquidem
nemini ex hac ignorantia damnũ
intulerit ignorans præterquam
sibi ipsi, qui nullo iuuabitur auxi-
lio legis humanæ ad illius actus ex-
quisitionem: tandem in summa sa-
tis est, quòd ius actui non resistat,
vt is iustus censeri debeat, etiam iu-
ris ignorantia gestus, saltem ea iu-
stitia, quæ naturali iure actui conue-
nit: tametsi iuris humani approba-
tionem, aut fomentũ non habeat.
Quã ob rem Bart. opinio in dicta.

l. Sed

I. Sed si lege. §. scire. dum is existimat, errat in iure, nec adstante, nec resistente, non habere bonam fidem, nec item malam: vel est falsa, vel nam ita simpliciter intelligenda: nā hic bonam fidem habet re ipsa, & quantum ad factum: atq; item quo ad iuris effectum id est prescriptionem, quæ tantum exigat bonam fidem. At ubi prescriptio non tantum requirit bonam fidem, sed & titulum iustum legeq; humana probatum, & cui lex ipsa adsistat: tunc sufficiens non est bona fides procedens à iuris nec adsistentis, nec resistentis errore: cum lex humana ad usucapionem requirit titulum iustum de eo titulo sit intelligenda, qui per eandem legem humanam iustus censetur, & ex ea fomentum, ac probationem habet. Ex quibus postremo manifestum est, etiam si permittamus, errantem in iure quantum ad factum bonam fidem habere, potius se legem civilem hunc bonæ fidei effectum usucapionis, & prescriptionis negare: sicuti & ipsa lex posset usucapionem, & prescriptionem iure humano inductas tollere.

Hinc expendendum erit quod Ioan. Medina vir doctissimus in tracta. de contract. q. 17. adnotavit scribens, eā conclusionem qua iuris utriusq; professores communiter asserunt, bonam fidem inductam iuris errore, non sufficere ad prescriptionem quæ titulum requirit, procedere in

foro iudiciali propter presumptionem malæ fidei: in conscientie iudicio existimat errorem iuris bonam fidem verè producentem, si error ipse inuincibilis sit, sufficere ad prescriptionem quamcunque, etiam si ea titulum requirat: cum in eo foro de veritate non de presumptione agendum sit.

Ego sanè iuxta ea, quæ modo prenotauimus, illud certissimum esse opinor, legem humanam, quæ prescriptionem induxit, posse bonæ fidei utriusq; probatissimæ, etiā quæ ab errore iuris inuincibili producit, negare usucapionis, & prescriptionis effectum: nec in hoc quidquam dubito. Deinde video quod error iuris nec adsistentis, nec resistentis, qui absq; vlla culpa contigerit, non sufficit ad prescriptionem, quæ titulum requirit: sicuti modo tradidimus: unde fit, ut maximè dubia sit Ioan. Medina opinio. Etenim cum tractemus de re aliena adquirenda per legis humanæ constitutiones: non aliter eius adquisitio datur quàm seruat his, quæ per ipsam humanam legem requiruntur: & præterea non arbitror ius civile iuris errorem ab usucapione repellere propter malæ fidei presumptionem. Nam & si de bona fide constet in foro exteriori, vel interiori, si tamen possessor in iure errauerit, adhuc prescribere non poterit rem possessam secundum conclusiones suprascriptas: licet non negauerim iura humana quandoque

ex iuris errore præsumere bonâ fidem: nempè quo ad fructuum acquisitionem: aut saltem non præsumere ad istum effectum malam fidem: vel iuris errori hunc effectum adquirendi fructus tribuisse, eò quòd non sit omnino manifesta mala fides: quæ iuris quadam ignorantia occulta videtur. Sed quantum ad præscriptionem, iuris error excluditur, nec ex eo præscriptio procedit: quia illa culpa, & negligentia in iuris errore, & in non inquirendo diligenter, quid leges humanæ de illo actu ad eius iustitiam statuerint, efficit, ut ad effectum præscribendi iuris error vel mala fides iudicetur vel eius vicè habeat, ex reg. qui contra iura. de reg. iur. quo fit, ut si eòtingat, errorem iuris etiam resistens inuincibilem esse, tunc præscriptio in animæ iudicio obtinebit: atque ita defendi poterit Ioan. Medinæ opinio. Imò & ea sic intellecta apud iudicem exteriorem admittenda est: sicuti apertissimè probatur in tertia conclusione, quam statim exponemus. Sed si error iuris vincibilis sit, culpamq; præ se ferat, etiã si quo ad factum in animæ iudicio possessor bonam fidem habuerit: quippe qui existimauerit rem à se possessam propriam esse: tunc humanæ leges seruandæ sunt, nec locus erit præscriptioni. Quid igitur dicemus ad obiectionem, quæ fieri potest: Nam iuris nec assistentis, nec resistendis error nullâ culpam habet: & tamen non prodest ad

præscriptionem, quæ titulum requirit: ideoq; videbitur quibusdã non excludi iuris errorem quo ad præscriptionem ea ratione, quòd is culpam grauem præmittat: cum in hac specie exclusus sit error iuris absq; vlla culpa contingens à causa iusta præscribendi: Et quidè ob seruandum est, errorem iuris nõ resistens, nec assistentis simpliciter inculpatum esse quoties illius iuris scientia necessaria non est: & sic quoties agitur de præscriptione, quæ solum bonam fidem requirit: nec exigit quòd præscribens iusto titulo possideat. At vbi præscriptio titulum iustum requirit, oportet ad hunc vsucapionis actum quòd possessor titulo iusto possideat: & idcirco teneatur ad hunc effectum scire, an leges humanæ titulũ illum probauerint, & fomentum, ac vim illi contractui præstiterint: hoc etenim necessarium est ad iustitiam illius actus quo ad vsucapionem & præscriptionem, quæ iure humano institutæ non aliter admittuntur quàm iusto ex titulo: qui quidem abest dum possessor iuris errore in hoc decipitur. Cum oporteat præscriptionem saltem in initio bonam fidem habere procedentem à iusto titulo. qua ratione ad præscriptionem requirentem titulum nõ sufficit iuris error nec assistentis, nec resistens: quia præscribens quo ad hunc effectum culpam contraxit, non inquirendo, an ille titulus iustus esset: id est à iure probatus: quod

quod ratioe actus scire tenebatur.

Verum quod diximus à iure distingui iuris errorem quo ad fructus adquirēdos, & quo ad præscribendum, si opiniones cōmuni doctorum cōsensu receptas admittamus, planè cōstabit discriminē istud nō omnino procedere: siquidē error iuris resistentis, qui ad præscribēdū longo, aut lōgissimo tēpore nō prodest, is nec ad fructus adquirēdos sufficit: sicuti ex quadā cōmuni sententia retulimus libro. 1. variarum resolutionum. ca. 3. nu. 8.

Tertia cōclusio. Error iuris maxime dubij, eaq; ratioe probabilis iustā præbet præscriptioni causam etiā vbi titulus requirit. Huic cōclusioni suffragatur q̄ hic error sit inuincibilis: quem homo faciendo quod potest, vincere non valet ob perplexas iuris decisiones, variasq; interpretum sententias. Ideoq; de re ita dubia qui consuluit viros iuris peritissimos, eorūq; responsum habuit, fecit id quod agere tenebatur ad expellēdum errorem iuris, eiusq; scientiam acquirendam. Is igitur iuxta responsum iuris peritorum errans, inuincibilem habet ignorantiam: quæ iusta est, atq; idcirco iustam præbet præscriptioni causam: cum ius ciuile ideo repellat ab vsucapione iuris errorem: quia eum iniustum esse censet ob negligentiam, & culpam ignorantis, seu errantis, qui non fecit quod agere tenebatur ad eum errorem effugiendum: sicuti paulò

antè dicebam. eadem cōclusio probatur auctoritate tex. in cap. cum dilectus. de consuet. quem ita interpretantur Abbas & Imola ibi. idem Abba. in cap. de quarta. de præscrip. colum. 3. & Feli. ibi: idem Felin. in principio Decretorum, colu. 2. Francus in cap. saepe. colu. 3. de appell. Balb. in dicta. l. Celsus. notab. 4. Curti. Junior. cōsil. 6. numero. 22. & colu. penult. ac finali. Idem Curti. conf. 28. col. 3. post Antoni. in dicto capit. cum dilectus. quibus ad stipulatur quod Bar. & alij scripsere. in. l. in ambiguo. ff. de rebus dubijs.

Quarta conclusio. Error facti simul contingens cum errore iuris, bonam fidem inducit sufficientē ad præscriptionem, etiam si ea titulum exigat, tex. apud iurisconsultum in. l. Si vir. ff. de vsucap. pro donat. Si vir, inquit Pomponius, vxori, vel vxor viro donauerit, si aliena res donata fuerit, verum est quod Trebatius putabat: si pauperior is, qui donasset, non fieret, vsucapionem possidenti procedere. Ex quo responso hanc conclusionem adnotarunt gloss. Bar. & Docto. in dicta. l. si vir. Dinus in hac regula, Possessor. numero 40. Bal. in. l. 4. C. pro emptore. nu. 4. Feli. in dict. cap. de quarta. num. 36. limitatione. 5. Balb. in dicto. 4. notab. versicul. sextò limitatur. Nam quidquid sit de iuris errore, facti error planè bonam fidem inducit, contingentem absq; vlla culpa errantis

Secundæ partis Relect.

errantis in iure: qui etsi ius omnino cognitum habuisset, nihilominus ob ignorantiam facti bonam fidem haberet: & hæc ad præscriptionem sufficiens esse videtur. Huic tamen conclusioni obstat tex. in l. nunquam. in princ. ff. de vsucap. qui iuxta intellectum Pauli Castrensii & aliorum probat, e mentem rem alienam à pupillo non adhibita ea solennitate, quæ iure necessaria est, minimè præscribere eam rem aduersus eius verum dominum propter iuris errorem, tamen si habeat errorem facti, existimans, rem emptam à pupillo venditoris esse: igitur hic error facti, iuris errori admistus nequaquam bonam fidem producit ad præscriptionem sufficientem. Præterea quid obsecro prodest: ob ignorantiam facti bonam fidem habere: id est existimare rem emptam ipsius venditoris fuisse & esse tempore contractus, si contractus is fiat iure resistente? Nonne idem esset quo ad bonam fidem quòd verè res emptam ipsius foret venditoris? profectò tutior esset e mentis consciètia, quippe rem propriam venditoris, non alienam emeret: & tamen ob errorem iuris resistentis contractui non posset emptor hic vsucapere, nec præscribere secundum apertissimam, & planam omnium iuris vtriusque traditionem: fortiori ratione igitur non vsucapiet emptorrem, quæ venditoris non est, si venditio iure resistente facta fuerit. Cùm maiori iu

re præscribatur aduersus eum, à quo possessor titulum qualemcūque habuit, quàm contra eum à quo nullum titulum habet. Hinc denique Paulus Castrensii in dict. l. nunquam. & in dict. l. Si vir. reprobatur opinionem glo. & Doct. in dict. l. Si vir vxori. respondens Iuriscōsulto ibidem, quòd in ea specie contingit error iuris in causa, non tamen in valore contractus, quia donatarius credebatur valere donationem generaliter: & tamen errabat in iure, ex quo donatio inter virum, & vxorem regulariter valida non est: tamen si in casu dict. l. si vir. donatio valida erat ex eo quòd donator non efficiebatur pauperior: & sic non aderat error iuris circa illum contractum, qui verè in specie valebat. Quòd si contractus in specie nullus est, aut inualidus iure resistente, etiam si possessor existimet bona fide rem adquisitam ex eo contractu, tradentis fuisse, error tamè iuris præscriptionem impedit secundum iuriscōsultum in dict. l. nunquam. in hoc etenim casu datur ea mala fides, quam ius ciuile ob culpam errantis, & ignorantis constituendam esse censuit. Hinc denique intellectum ad dict. l. Si vir. ipse colligo ex Azone in Summa. C. de iuris & fact. igno. col. 2. quem nemo ex præcitatibus retulit: sensit tamen idem Felius in dict. cap. de quarta. num. 35. hoc ipsum senserat glo. in dict. l. Si vir. optimè Bellamera in cap. vigilanti. de

de præscrip. numero. 47.

Ex his apparet Accursium in l. Pōponius. §. si iussu. ff. de acquiren. poss. perperam intellexisse tex. in di. cta. l. si vir. dum scripsit, regulam illam iuris, quæ dicitur, dominum trāsferre per traditionem dominiū quoties non dñs tranfert vsucapiendi cōditionem, fallere in donatione inter vir. & vxor. per dic. l. si vir. quam prauè intellexit: nā in eius specie tradens rem alienā, transfert vsucapionis conditionem: tradens verò propriam, dominium transmittit: quia donatio iure valida est.

Ex. §. Sequenti.

- 1 Bona fides, etiam absq; titulo dari potest.
- 2 Bona fides in dubio præsumitur, etiam, si nullus titulus probetur.
- 3 Præsumptio mala fidei an tollatur spatio triginta annorum?
- 4 Immemorialis præscriptio mala fide nō procedit, imo requirit bonam fidem.
- 5 Mala fides, respectu unius, an impediatur præscriptionem respectu alterius.

§. Octauus.

Actenus probatum est non semper ad præscriptionem titulum requiri: & tamē semper necessaria esse bonam fidem. Nunc vero illud queritur, quo pacto possit dari bona fides absq; titulo: siquidem vana credulitas esse

videtur, cum quis existimat rem ab eo possessam esse propriā, nec scit qua ex causa, aut quo titulo eā habuerit. Nam Innocē. & Bald. in ca. per tuas. de testib. in ea sunt opinio ne, vt existiment, non posse præsumi bonam fidē vbi desit titul. Sed de præsumēda bona fide statim agatur: modò illud erit adnotandū, posse dari bonā fidem absq; titulo: & posse præscribentē bonā fidem habere sine titulo. quod probatur in l. si quis emptiōis. §. i. iuncta gl. C. de præscrip. trig. vel quadr. anno. Idem ratiōe cōstat, qd si præscriptio quandoq; absq; titulo procedit sola quidem bona fide: vt est iure satis manifestum, & apparet ab speciali agumento in c. i. de præscr. in 6. glo. & omnibus in cap. si diligenti. co. tit. conlequitur necessariò posse absq; titulo bonā fidem præscribentē habere: cum alioqui nulla daretur præscriptio, quæ sola tantum bona fide absq; titulo procederet, quod iure canonico, & civili falsum est.

Primum autem huius conclusionis exemplum sit in eo, qui aliquā rem possedit triginta, & quadraginta annis: & verè existimat suā esse: immemor tamē est tituli, et cause, ex quibus ad eū peruenerit propter longum tempus: facili mē quidem etiam in facto proprio cōtingit obliuio ex tēporis antiquitate l. peregrè. ff. de acqui. pos. Bar. in l. si quis delegauerit. ff. de nouatio. Vnde in hoc casu titulus probari non Regu. poss. H potest:

Secundæ partis Relectionis.

potest: sed tantum bona fides, que sufficiens est ad præscriptionem.

Secundò, bona fides absq; titulo habetur ab eo, qui rem aliquam habuit titulo inualido. i. cui ius nõ ad sistit, nec fomentum præbet: nec tandem resistit: hic inquã non præscribit ex prædicto titulo, vbi ad præscribendũ titulus est necessari? quia is titulus nõ est sufficiens: sed præscribit hic possessor ratione bonæ fidei, quam habet ex errore iuris nec assistentis, nec resistens, secundum ea, que in proximo. §. explicata fuere: & que deducuntur à Bar. in. l. Sed si. l. §. scire. ff. de peti. heredi. qua in re ad exempla oportet potissimum aduertere, que diligenter oïno sunt examinanda.

Tertio, exemplum huius conclusionis proponitur in eo, qui rem aliquam habuit ab eo, qui bona fide inceperat illam præscribere. Et quãuis nouus hic possessor titulum habeat, eaq; ex causa bonam fidẽ, non tamẽ præscribit ex proprio titulo, sed præscriptionem ab alio cœptã prosequitur. De titulo etenim præscriptionis hic nõ apparet, licet bona fides modo possidentis, & eius qui prius præscribere inceperat cõstet saltem per præsumptionem. Vnde hoc in casu datur bona fides in præscribente absq; titulo.

Quartum huic rei facilimẽ applicatur exemplum, vbi quis rem aliquam possideat credens eam sibi à vero domino legatam, vel donatam, que tamẽ nusquam donata,

nec legata fuerit possidenti: etenim in hæc specie nullus titulus probari poterit, quippe qui nusquam cõtigerit: præscribitur tamen ipsa res sola bona fide ea præscriptiõe, que titulum non requirit: cum bona fides manifestè ex hac credulitate deducatur. l. si existimans. ff. pro soluto. His ergo casibus optimè procedit præscriptio absque titulo cum sola bona fide.

Quinto, bona fides absq; titulo haberi potest, si quis rem aliquã possideat, existimãs fuisse propriam parentum, quibus iure hæreditario succedit: creditq; alicui viro fide digno id asseueranti. Nam est hæc iusta credulitas secundum gloss. in. l. Titio fundus. ff. de cõdit. & demõstra. cuius meminere maximè eam cõmendantes Ange. in. l. 2. ff. de cõper. quẽ factum erit. Bald. in. l. indicia. col. penult. C. de rei vèdica. Ioã. Lupi in Rubr. de donat. inter virũ & vxor. §. 9. nu. 13. Franc. Balb. in dicta. l. Celsus. ff. de vsuca. nume. 45.

Cæterum bona fides, que omnino ad præscriptionem iure requiritur, præsumitur in dubio, nisi contrarium probetur: glo. & cõmunis in ca. si diligenti. & in. c. Sãctorum. Item & in. c. vlti. de præscriptio. & in. l. penult. C. de euicõtio. Bar. & alij in dict. l. Celsus. præsertim Balbus inibi. 3. part. Curti. Senior. in cõsi. 71. col. 4. Idem in cõsil. 82. colũ. 2. Alexan. cõsil. 200. colũ. 1. lib. 2. & cõsi. 75. lib. 4. colũ. penult. Iason in. §. sed istę. nume. 99. de actioni. Curti. Junior in

nior in consil. 28. 2. col. Andreas Alciat. de præsumptio. reg. 3. præsumptione. 5. quorum opinio cõmunis est, quẽadmodum ipsi iuniores farentur, & constat ex his, qui ab eis nuncupatim citantur. Et procedit, etiam si possessor lucratiuam causam habeat, & de sola longi tẽporis possessione agatur. text. gloss. & omnes in l. super longi. C. de præscrip. longi tempor.

Huic verò præsumptioni locus est, etiam si nullus titulus probetur nam bona fides in dubio præsumitur in eo qui absq̃ titulo possidet: auctore Bart. in dicta. l. Celsus. nu. 17. cui conueniunt Doctor. ibi. Et in ca. si diligenti. paulò antè citato: idque cõmuni omnium sententia probatum est secundum Alciat. in dicta præsumpt. 5. quibus ea ratio suffragatur, quòd bona fides possit cõtingere absq̃ aliquo titulo quẽadmodum superius ostendimus: atque ita tenendum est, quanuis Innocentius & Bal. in ca. per tuas. de testibus. Imol. in repe. ca. vltim. de præscriptio. colum. 5. & Bart. in l. vltima. C. vnde vi. nume. 15. existiment, nunquam fore præsumendam bonã fidẽ nisi detur titulus. Nec obstat. l. vltima. C. vnde vi. ex qua hanc conclusionem hi auctores deducere videntur: quia illa constitutio procedit in eo, qui scit rem ab eo occupatam suam non esse: tunc enim tenetur scire quòd ea sit alterius. At in eo, qui credit, rem ab eo possessam propriam esse, pro

fectò mala fides non debet præsumi: imò bona: cùm deficiat ratio prædictæ constitutionis, quæ in hunc sensum omnino accipienda est.

Illud tamen non est prætermittendum, malam fidem præsumi, si quis à principio rem aliquam etiã vacantem propria auctoritate apprehenderit. text. optimus in dicta. l. vltima. C. vnde vi. quo in loco Barto. scribit, hanc præsumptionem malæ fidei tolli, & purgari possessione triginta annorum. idem tenuerunt Deti. consil. 267. Alexan. consil. 6. colum. 1. libro primo. Idẽ Alexan. consil. 151. libro secundo. nume. 7. Curti. Senior consil. 82. colũ. 3. Matthæus Afflict. decisione. Neapo. 40. nume. 12. Iason in §. Sed ista. nume. 100. de actionib. Idem Iason in cõsil. 57. colum. vlti. & consil. 72. colum. 2. libr. 1. Deti. iterum in cõsil. 558. in fine. & consil. 266. col. vlti. Curti. Junior in consil. 52. numer. 11. Antoni. Rube. consil. 75. nu. 3. etiam si apparet olim eiusdem rei alium fuisse antiquiorem possessorem, & possedisse tempore quo præscribẽs eandẽ rem fuerit iugressus propria auctoritate: etenim in hac specie Bar. & Docto. modò citati loquuntur, & sentit Salyc. in dict. l. vltim. atq̃ expressim tradit Balb. in dict. l. Celsus. 3. part. colũ. 6. ex cuius examine constat, hanc opinionem cõmunem esse. Nam ipse Balbus ibi fatetur eam cõmunem, idem asserit Claudius in eadẽ. l. Celsus. nu. 3. Regu. poss. H. 2. quã

quam & Panormit. cōmendat in dicto capi. Si diligenti. colum. 3. & Deti. idem repetit cōsil. 358. colum. vltima: tametsi possit aduersus hanc præsumptionem probari mala fides possidētis: quod visum est Philippo Corneo consil. 207. libro 3. de quo in sequenti quæstione tractabitur.

Verum Imola in dict. l. Celsus. colum. vltima, & in repet. ca. vlti. de præscrip. colum. 5. aduersus Bart. & cōmunem probare nititur, & censet, præsumptionē malæ fidei, quæ procedit ab occupatiōe rei propria auctoritate apprehensæ, minimè tolli spatio triginta annorum, quoties constat de antiquiori alterius possessione. idem latè asseuerat Hieronymus Tortus inter consil. Alexandri, cōsil. 192. libro secundo. sensit idem Corneus in dict. consil. 207. Cui accedit Aymon in consil. 146. colum. vltim. His primùm ad stipulatur dicta. l. vltima, quæ probat, malam fidem præsumi si quis propria auctoritate rem aliquam occupauerit. Nec obstat eiusdem cōstitutionis pars vltima, quæ de triginta annis loquitur: quia ea cōstitutio procedit, quo ad effectum illius legis tollendum: nempe ut antiquior possessor elapsis triginta annis non possit agere remedio illius legis: quemadmodum Imola Corneus, & alij opinantur. Secundo aduersus communem facit, quod hæres non potest præscribere rem mala fide possessam

à defuncto etiam triginta annis, licet ipse velit incipere præscriptionem: sicuti communi sententia definitum est: & quidem ea ratione, quod hæres sit in mala fide præsumpta. Igitur mala fides præsumpta non tollitur spatio triginta annorum. Quæ argumentatione vtitur Aymon in dicto consil. 146. colum. vltima. eadem sententiam cōtra Bartol. tenet Roman. in dicta. l. Celsus. Sed pro Bartol. opinione adest singularis decisio Innocē. in capitu. 2. de in integr. restit. nume. octauo, versic. Item nota. cui Ioan. ab Imola, & alij inibi accesserunt. Asserit enim Innocē. bonam fidem præsumi vel ex iusto titulo, vel longi temporis possessione: & subdit hæc in re longum tempus definiendū esse arbitrio iudicis. Et quia Bartol. opinio cōmunis est eaq̄ in praxi tutior esse videtur, oportet respondere his, quæ in contrarium adducta sunt. Nam dicta. l. vltim. C. vnde vi. parum refragatur: quia de præsumpta mala fide tractat ea cōstitutio, nec dicitur, hanc præsumptionem etiam post longum tēpur. validam esse: imo potius, eā debilem videri post triginta annos expressim insinuat. Ratio verò, quæ Aymon ex aliorum mēte deducit, mihi non placet: siquidem hæres nō impeditur præscribere rem mala fide possessam à defuncto ea tantum ratione, quod ipse hæres sit cōstitutus in præsumpta mala fide: sed quia ipsius defuncti personam in

ea re omnino representet: de quo paulò post tractabitur.

Quæritur præterea in hoc tractatu, quo examinatur bona fides ad vsucapionem requisita, quid dicendum sit de præscriptiõe immemorialis tēporis, an ea possit procedere cum mala fide: Et sanè nō defunt
4 qui existimēt, posse malæ fidei possessorem rem aliquā tēpore immemoriali præscribere mala fide: quasi tanti temporis vis malæ fidei vitium remittat: quod ita iure verū esse censent Saly. in l. 2. numero. 8. C. de seruit. & aqua. Deti. cōsil. 496. numer. quinto. idem cōsil. 638. colum. 1. Nicolaus Boeri. Decis. 39. numero. 7. Deti. in l. traditionibus. colum. 3. C. de pact. quibus fauere videtur sententia Barto. in dicta. l. vltima. C. vnde vi. cuius modò mentionem fecimus. Etenim si post triginta annos vitium malæ fidei excluditur, omninoq; tollitur, fortiori iure post tempus immemoriale mala fides remissa censenda est. Sed opinio hæc Saly. prorsus est improbanda, quippe quæ falsa sit. Nam præscriptio mala fide nullo vnquā tempore procedit. text. in capitulo vltimo de præscript. & in hac regu. & in capit. vigilantia. eo. titu. nec vlla ratio, quæ verè rationis nomine digna sit, adduci poterit vnquam, vt ex ea permissum cuiquam sit, re alienam sibi tempore acquirere, si is malitiam, & culpam in eius possessione habuerit. Alioqui humana lex tyrannidi, & crimini fomen-

tum daret, quod ab ea alienum ita oportet esse, vt potius malæ fidei possessores puniat, quàm defendat. Nec quicquam decisio Bartol. patrocinaur: quia etsi vera sit, planè obtinet in præsumpta mala fide: siquidem præsumptio malæ fidei tollitur possessione triginta annorum: attamen si probatum sit, possessorem verè malam fidem habuisse, nusquam vitium istud remittitur à possessione: nec locus erit in hoc casu Bart. opinioni, quæ verè de præsumpta mala fide agit, nō de vera: quod notant Areti. cōsil. 153. colū. vltim. Aymon cōsil. 146. col. fin. idem optimè in tract. de antiqui. tempo. 4. part. vers. Materia ista. numer. 26. & ferè omnes, qui Bart. sequuntur: potissimùm Barto. ipse. Sit igitur certa, & constitutissima conclusio, præscriptionem etiam temporis immemorialis nullam habere vim, nec iure procedere, si malam fidem possessor habuerit: cuius assertionis auctores sunt gloss. in capitul. 1. verbo, Nisi. de præscript. in. 6. & inibi Francus colum. vltima. Angel. Aretinus. in. 9. Furtiæ. Instit. de vsucapio. in princip. Antoni. Rubens in cōsil. 13. numero. 14. Aymon cōsil. 146. & in dicta. Materia ista. numero. 19. Francisc. Balb. de præscript. secunda. part. 3. part. princ. quæst. 6. colū. 5. Matthæ. Afflict. decisio. 368. numero. 10. Capius Neapolit. decis. 4. colū. 7. Quorum opinio eõis est secundū Alex. in l. cum aliquis. C. de iure deliber.

Reg. poss. H 3 hoc

Secundæ partis Relectonis.

hoc ipsum tenet Dinus in hac regula: dum numer. 5. ita inquit. Primus dicit: quod ille, qui habuit malam fidem tempore possessionis inchoatæ, & continuatæ, nullo temporis tractu, seu temporis continuatione non præscribit, etiam si centum annis, vel ultra possessionem continuaret. Eandem sententiam probarunt Panormit. in cap. vlti. notab. 1. de constitu. Domi. in cap. sacrosancta. 22. dist. Felin. in cap. cum nobis. colū. 1. de præscri. qui bonam fidem exigunt ad præscribendam exemptionem à suprema iurisdictione Imperatoris, vel principis superioris, casu quo præscribi ea possit, & tamen in ea specie immemorabile tempus necessarium est: ipsiq; doctores absq; bona fide nullius temporis quasi possessionem admittendam esse censent. Nec oberunt verba Dini, in huius regulæ commentarijs, dum numer. 35. de præscriptione vsus fructus tractans scribit: vsus fructus præscribi poterit, etiam sine titulo, dum tamen bona fides accedat, vt in præalleg. cap. 1. de præscrip. in. 6. vel transcursus temporis, à quo memoria non extet. Hactenus Dinus, qui iuxta hanc literam videtur loco bonæ fidei exigere tempus immemorabile: quasi id sit absq; bona fide sufficiens. Etenim hæc Dini sententia in codicibus diligentius excusis aliter legitur: sic sanè: vsus fructus præscribi poterit, etiam sine titulo, dum tamē bona fides ac

cedat, vt in præalleg. cap. 1. de præscrip. lib. 6. vel verius, transcursus temporis à quo memoria non extet. Vult equidē Dinus non sufficere bonā fidē absq; titulo ad præscriptionem vsus fructus, sed requirit tempus immemorabile: quod & glo. asseruit sicuti Bart. ibi eam intellesit in. l. iusto. §. non mutat. ff. de vsucapio. quæ deniq; opinio et si falsa sit, quod alibi explicuimus, à Dino tamen probata insinuat, eum intellesisse præscriptionem immemorabilis temporis etiam cum bona fide necessariam esse ad vsum fructum tempore adquirendū, nec sufficere minoris tēporis cursū absq; titulo, quāuis & ei bona fides accesserit: vnde non poterit ex Dino colligi, quod præscriptio immemoralis procedat, & obtineat etiā cū mala fide. Ex quibus Aymon Sauillia. in dict. tract. de antiq. tempo. 4. part. c. absolutis. nu. 52. probare vult, immemorabile tempus non inducere iusti tituli probationem, si constet de titulo vitioso, & iniusto. citat ad hoc Paul. Castrenf. col. 424. lib. secund. colū. 2. vers. in contrariū facit. Quia secundum eundem Aymonem in cap. Materia ista. nu. 3. ex hoc vitioso titulo & iniusto mala fides apparet, atque ideo immemoralis præscriptio vim propriā amittit propter malæ fidei vitium. Ego equidē vbi de tēpore immemoralis iure præscriptiōis agitur, si de mala fide præscribētis appareat, existimo inutile, & inuolidam esse præscri-

præscriptionem: sicuti superius probatum est. Idem dicendum censeo, quoties de initio, & primo titulo constat: nam eo casu non de præscriptione immemoriali, sed de titulo, eiusque viribus, quas habuit, vel ex cursu tanti temporis habere iure potest, agendum est. Quod si tempus immemoriale non in vim præscriptionis, sed in vim privilegii, & iusti tituli, ad eiusque probationem allegetur, tunc si de titulo iniusto appareat, de eius viribus tractandum est, & potissimum an ex tanti temporis usu, & quasi possessione vitium tituli probati remissum censeatur: & an titulus ille præsumatur iustus, et solennis. Quod latius erit pro causæ, & controuersie qualitatibus examinandum.

Alia deinde quæstio hac in parte opportunè ad materiam bonæ fidei examinanda erit: qua solet controuerti, an mala fides respectu vnius impediatur præscriptionem respectu alterius? Et Barto. in l. naturaliter. numero. 11. ff. de vsucapio. sensum hoc tractare videtur. Nam ab eius decisione quidam ad
 5 notarunt, malam fidem vnius causa non impedire præscriptionem quo ad alterum, in hunc quidem sensum, vt si possideam fundum, quem opinor esse Titij, possim illum vsucapere aduersus Sempronium, cuius verè fundus erat: cum ratione Sempronij, & quo ad ipsum ego bona fide possideam. hoc

ipsum probatur secundum eos in l. si quis fundum. vbi glo. ff. de adquir. poss. gloss. in l. sicut. C. de præscript. trigint. vel quad. anno. text. in l. qui balneum. in fine. ff. qui potio. in pigno. hab. Sic enim ex Barto. deduxerunt hanc sententiam Aegidius à Bellamera in capit. vigilant. nume. 35. Imola in capi. vltim. nu. 25. de præscrip. Antoni. colum. vltim. Felin. colū. 1. in cap. illud. eo. titu. atque eandem opinionem fatentur esse comunem Bartho. Soci. cōsi. 47. colum. vlti. lib. 3. Balb. de præscript. 3. part. 6. partis princ. q. 3. & Ioan. Hannibal in repet. dictæ. l. naturaliter. numero. 156. Ipse verò non inficior Barto. conclusionem veram, & comunem esse in eo sensu, qui verè Barto. tribuendus est, absque aliqua tanti viri omniumque præceptoris iniuria: & tamen omnino nego su præscriptam conclusionem ex Barto. deduci, item veram & comunem esse. Nam etiam si pro opinione præmissa in eo sensu, quem significauimus, citentur Imola in dicta l. si quis fundum. Ancha. in capit. 1. de præscriptio. in. 6. Salyc. in l. cum notissimi. §. imò. C. de præscrip. trigint. vel quadra. annorum. hi quidem simpliciter Barto. verba referunt, ea minimè mutant, nec ex eis præfatam falsam conclusionem colligentes. Et quanuis ipse Barto. in dicta. l. naturaliter. numero. 14. videatur sentire conclusionem, quã modò improbamus, dum scribit, quòd defectus bonæ fidei quo
 Regu. poss. H 4 ad

Secundæ partis Relect.

ad vnum nō impediatur præscriptio
nem quo ad alium: sed defectus
possessionis impediatur præscriptio
nem quo ad omnes: quia possessio
vna est, & vniiformiter omnes re-
spicit: bona autem fides, vel titulus
possunt variari, respectu plurium:
in his tamē præcitatis verbis Bart.
nō probat, quod ei quidam adscri-
bere conantur. Is enim qui nō pos-
sidet, nec præscribit contra vsum
fructuarium, nec præscribit contra
propriariū. Is verò qui possidet,
habet tamen bonam fidem respec-
tu propriarij, malā tamen respec-
tu vsufructuarij, præscribit planè
aduersus propriarium: nō tamen
contra vsumfructuariū: sic & qui
habet malā fidē ratione hypothe-
cæ, bonam verò fidem quo ad rei
propriatatem, præscribit omnino
propriatatem, non hypothecam. at
que hic est verus, proprius, & ger-
manus sensus Barto. Ex quo & lo-
cis ab eo citatis id tantum deduci-
tur, quod mala fides respectu vnus
iuris, non impedit præscriptionem
respectu alterius: vtpote mala fides
quo ad vsumfructū rei non im-
pedit præscriptionem quo ad pro-
priatē: quē sensum ē Bart. verbis
deduxerunt Areti. in. l. 1. §. item ad-
quirimus. nu. 36. & inibi Vincenti.
de Herculanis numc. 24. idem Aret.
in. l. 3. §. Neratius. colum. vlt. idē
in. l. Pōponius. §. ex facto. ff. de ad-
quir. poss. idem Areti. in cōsil. 17. co-
lum. 9. quāobrem ipse Aret. vbiq̄
asserit malam fidē circa idem ius,

nempe circa dominium, etiam si
ea contigerit respectu vnus, impe-
dire præscriptionē respectu oīum:
quod & Cuma. tenere videtur in
diēt. l. naturaliter. probatur autem
hæc sententia ratione profectō cui
denti. Nam hic possessor habet sciē-
tiam rei alienæ, vt constat in. l. aut
qui aliter. §. si quis dū putat. ff. quod
vi aut clam. & ideo malę fidei pos-
sessor est, qui nullo pacto præscri-
bere rem possessam potest. text. in
capitu. vlti. de præscript. & in hac
reg. possessor. Quin & Panorm. in
dic. ca. illud. nu. 8. posteriorem hęc
sententiam probat, ab Antonio dis-
cedens. Idem sequuntur, & iure
admittendum esse censent in effe-
ctu Francif. Balb. in diēt. q. 3. Ioan.
Hannibal nu. 16. Claud. in diēt. l.
naturaliter. colum. 3. & Socin. in di-
cto. §. item adquirimus. imò et Ae-
gidi. à Bellamera in dicto capitu.
vigilanti. numero. 35. licet ex Barto-
piorē opinionem deduxerit, hęc
posteriorem post alios probat, ho-
rum sententiam non tantum verio-
rem, sed & magis communem ef-
se ipse opinor. cui ad stipulatur tex.
in signis in. l. prima. §. Sed per eum.
ff. de acquirend. posses. quo in lo-
co respondetur, hominis verē li-
beri possessorem non acquirere
per ministerium huius, quem exi-
stimabat bona fide seruum esse:
sed tamen mala fide credebat al-
terius eum seruum esse. Hic e-
nim vides, possessorem homi-
nis liberi bonam fidem habere.
qui a

quia existimat eum seruum esse, & ratione seruitutis cōtingit bona fides: habet tamen hic possessor malam fidem respectu alterius, quem censet dominum esse huius hominis: atq; ita mala fides huius respectu possessionem totam vitio afficit, vt tandē in totum dicatur malę fidei possessor: quem tex. ad hęc præter alios Soci. perpēdit in dict. §. item adquirimus. in princip. Verum quinq; aut sex in hac controuersia cōstituā casus, quibus prior opinio satis vel defendi, vel explicari poterit.

Primus, quoties mala fides contingit ratione diuersorum iurium eiusdem rei, & bona fides eidem admista sit: ea ex parte, qua bona fides obtinet, procedit præscriptio: alia verò ex parte, qua mala fides viget, minimè locus erit præscriptioni. Cuius rei exemplum sit in usufructu, & proprietate eiusdem rei. Nam potest possessor habere bonam fidem quo ad proprietatē, malam autē quo ad vsum fructū: idcirco præscriptioni locus erit quantum ad proprietatem: non quantum ad vsum fructum: quod ex Barto. rectè intellecto colligitur, atq; item ex Aegidio in dicto numero. 35. & ab his, qui rectè verba Bart. interpretantur.

Secundò, vbi mala fides adest possessori ratione vnus iuris, quod potest distinctū esse numero, adhuc præscriptio admittenda erit cōtra eū, cuius respectu bona fides pos-

sessori adest, etiam si eiusdem iuris causa possessor malam fidem quo ad aliū habuerit. Nēpe si quis possideat rem aliquā absq; dubio bona fide quo ad proprietatē, sed tamen mala fide quo ad vsum fructū respectu vnus, quia existimat illum ad Sempronium pertinere: bona verò fide respectu alterius, Titij videlicet, ad quem verè vsus fructus pertinebat: etenim in hac specie præscribit possessor vsus fructum aduersus Titium ex bona fide, quā eius respectu habet. Hoc tamen exēplum pēdet ab ea quæstione, an possint plures esse vsus fructus eiusdē rei, qui quidē vsus fructus numero distinguantur. & quia qui busdam videbitur, vnus, & eiusdē rei vnicum tantum vsum fructum constitui posse: sit exēplum aptius. & verius in pluribus Hypothecis: quæ dubio procul possunt circa eādem rem constitui. Nam si possessor habeat bonam fidē quo ad vnā hypothecam, aduersus eā præscribit: si verò habeat malam fidem respectu alteri⁹ hypothecæ, minimè aduersus illā procedet præscriptio: quod in specie adnotauerunt Claudius in dict. l. naturaliter. colū. 3. & Balb. 2. part. 3. part. principi. q. 4. optimus text. in. l. si balneū. ff. qui pot. in pigno. habeant.

Tertiò verissimè constat, malam fidem respectu vnus partis fundi non impedire præscriptionem respectu alterius partis, in qua possessor habet bonam fidem. Sicuti

H 5 pro-

Secundæ partis Relectionis.

probatur in dict. l. si quis fundum. ff. de acquir. possessio. Et notat in specie post alios Balb. in dict. q. 4.

Quartò, si quis malam fidem habeat respectu eius, à quo causam habuit, quia credit, illum dominium non habuisse, nec potuisse transferre dominium in possessorem: simul tamè opinatur, & existimat ex alia causa rem ad se pertinere, profectò hic possessor præscribere iuste poterit: quippe qui verè bonam fidem habeat.

Quintus casus hæc in quæstione constitui potest in eo, qui rem alienam possidens, in iudiciu ab eo, qui nec dominium, nec ius habet, adducitur. Is etenim cum alioqui bona fide possideret, si lite contestata per eum aduersus iniquum actorem non contraxerit vitium malæ fidei: quia nõ obstante ea contestatione adhuc opinatur rem ab eo possessam propriam esse, vsucapionem continuabit, nec ea censetur interrupta per dictam litem contestationem: quem admodum Soci. respondet in dict. consi. 47. lib. 3. ad hoc inducens Bar. opinionem in dict. l. naturaliter. ff. de vsucapioni.

Sextò eiusdem Bart. sententia vera est, & obtinet in alium sensum, hunc videlicet, ut possessor malæ fidei respectu Sempronis, qui verus dominus nõ est, bonæ fidei tamen quo ad Titium, qui veru rei dominium habet, si iustam habeat causam litigandi super eadem re cum Titio eius vero domino ipsam ven-

dicante, nequaquam tenebitur ad eiusdem rei interitum, qui pendente lite contigerit absque possessoris culpa, eo quidem modo, quod ipsa apud verum dominum esset peritura: quod Barto. visum est in l. item si verberatum. §. vlti. ff. de rei vendicat.

Ex. §. Sequenti.

1. Successor vniuersalis non potest præscribere rem à defuncto mala fide possessam.
2. Intellect. l. nec vsufructuariu. C. de vsufr.
3. Heres eius, qui precario possidebat, an intelligatur domino possidere?
4. Mala fides defuncti non obstat heredi bona fide præscribenti annis triginta.
5. Quid de herede conscientie inuentarium?
6. Mala fides præsumpta vel ficta ipsius defuncti, non nocet heredi.
7. Successori singulari, an nocet mala fides authoris?
8. Missus in possessionem ex causa noxali, vel dani infecti, an præscribat mala fide. Et inibi intellectus. l. & generaliter. ff. de noxalibus.

§. Nonus.

IS deniq; quo ad ipsius possessoris & præscribentis bonam fidem prænotatis: subinde quaeritur, vtrū mala fides authoris noceat successoris: Quam quæstionem breuiter absoluere conabor: siquidè ea passim ab aliis non indiligenter tractatur: idcirco duas tantum exponam pro eius resolutione conclusiones.

Prima

1 Prima Conclusio. Successor vniuersalis iure hæreditario, nõ potest rē à defuncto mala fide possessam etiam triginta annorum tempore præscribere, quanuis is bonam fidem habeat, velitq; à se ipso initiũ præscriptionis adsumere, nulla tēporis accessione vsus. Hæc cõstat: quia hæres personam defuncti representat, & ideo mala fides defuncti in hæredem, & vniuersalem successorem transmittitur. text. optimus apud iuriscõsultum in. l. cum hæres. ff. de diuers. & tempora. præscript. l. vlti. C. cõmu. de vsucapio. ni. Quæ quidem conclusio etiam iure Pontificio procedit secundum Abb. Anto. & Felin. colũ. 8. in cap. si diligenti. de præscriptio. eundem Abb. in cap. 2. col. 2. eodem titul. & plures alios, quos Iuniores citant, hanc opinionem communem esse asseuerates, præsertim Balb. de præscript. 2. part. 3. part. princip. q. 12. in 2. metabro. Alexand. Vincent. Herculanum col. penulti. Iason. numero. 22. & Ioan. Crottũ Folio penul. in l. Pomponius. §. cum quis. ff. de adquiren. possess. tametsi Diaus in hac regul. numero. 42. ad finem, & Barto. in dict. l. cum hæres. Aegidius à Bellamera in capit. vigilant. numero. 32. de præscript. & quidam alij opinentur, iure canonico posse hæredem præscribere rem mala fide à defuncto possessã, modò ipse hæres nolit vt accessione possessionis ipsius defuncti. Quorũ opinio neo, quòd cõstituere vult differe-

tiam interius Canonicũ, & Ciuille prorsus est falsa, nec vlla cõgrua ratione defenditur. Etenim sicut iure ciuili hæres representat defuncti personam. l. cum à matre. C. de rei vendi. l. 2. §. ex his. ff. de verbo. obligat. & in auth. de iur. à mori. præstit. ita & iure Pontificio: nec hoc quisquam inficiabitur; vnde si iure ciuili hæres præscribere nõ potest rē à defuncto mala fide possessam: quia eius personã representat: idem iure canonico dicendum est, eadem inspectaratiõ. illud profectò posset à Dino, Bart. & alijs iustius considerari, quòd fortassis hæc prima conclusio, nec iure ciuili obtineat. Nam etsi verum sit, quòd hæres nõ possit præscribere rē à defuncto mala fide possessam cū velit vt accessione possessionis obtente ab ipso defuncto. dic. l. Pomponius. §. cum quis. tamen si hæres velit incipere præscriptionem nulla vsus accessione tēporis, quo defunctus possessionem habuit, præscribet habens bonam fidem: nam dict. l. cū hæres. non omninò hanc præscriptionē excludit: quod apertius apparebit, si Iuriscõsulticon textum referamus, Cùm hæres, inquit Vlpianus, in ius omne defuncti succedit, ignoratione sua defuncti vitia non excludit. veluti cū sciens alienũ ille, vel precariò possedit. Quanuis enim precariũ hæredē ignorantē nõ tenet, nec interdicto rectè cõueniatur: tamen vsucapere nõ poterit, quòd defunctus nõ potuit.

Idem

Secundæ partis Relectionis.

Idem iuris est, cum de longa possessione queritur: nec enim rectè defendetur: cum exordium rei bonæ fidei ratio non tueatur. Hęc Iuriconsultus: qui non tractat expressim de hærede à se ipso incipiente præscriptionem: imò in his vltimis verbis insinuat, exordium præscriptionis adsumi à tēpore defuneti, cum hoc exordiū ad malam fidem referat: quę tamē mala fides tunc, id est, à defuneto initium habuit: non ab hærede, qui bona fide possidet. Ratio autem, qua tenentes communem sententiam vtuntur de representatione personę defuneti, fortiter vrget in fauorem communis assertionis: nam & ea Iuriconsultus ipse in dicta. l. cū hæres. vtitur in eiusdem responsi principio: procedit tamen quo ad actiones, & obligationes personales, ex quibus hæres tenetur ex persona defuneti, non tamen quo ad vitia personalia ipsius defuneti, quę in hæredē non transeunt, nec ei nocent in his, quę hæres ipse agere velit ex sua persona: etenim in his, quę hæres expedire, & peragere vult vsus defuneti possessione, vel contractu, necesse est, vt & particeps sit vitiorum personalium ipsius defuneti, cuius personam representat. Quamobrem etiā si hæres teneatur quandoq; ex delicto vel mala fide, vitio, & crimine defuneti: nō ex hoc sequitur, quòd ipsum vitium in hæredem transeat, vt personam heredis inficiat. Quod palam probabitur, si-

mobi

ostēderimus: malam fidem defuneti non transire in personam hæredis, in eū sensum, vt eam vitio personali afficiat. Hoc verò constat argumento sumpto ab absurdis citandis. Nam si ratione representationis mala fides defuneti transit & in hæredem, & eius personam afficit saltem per fictionē quo ad effectum præscribēdi: profectò sequeretur nullo vnquam tempore, nullo vnquā casu posse hæredem præscribere rem mala fide possessam à defuneto, nec spatio longi, nec longissimi temporis, etiam vbi titulus ad præscriptionem necessarius nō sit: quod perquam durum, & asperū videtur his, quorum opiniones statim explicabimus: cū mala fides, etsi ficta sit apud hæredem præscriptionē impediatur ob representationē attēta generali communis assertionis rōne: nec enim fictio semel à iure inducta absq; cōtraria iuris decisione deficere potest, quippe q̄ veluti certares sit iure statuta. Deinde si verum est, quod doctores pro cōmuni adnotarūt, malam fidem defuneti in hæredem transire ob representationem, sequitur planè, quòd si defunetus debitor sit alicuius quantitatis, & ratione huius obligationis sit in mala fide constitutus: eius hæres bonā fidem habens, non poterit vel statuto, vel lege municipali, quę dicat actionē personale decem annis præscribi, hanc actionem præscriptione tēporis excludere ob malam fidem, sicuti

sicuti nec defunctus posset, quod ipse falsum esse censeo. Denique ut hæc breuiter absoluam, ni fallor, minimè procedit argumentatio ista: defunctus non poterat rem istam præscribere ob malam fidem, quã habebat, ergo nec poterit eius hæres, quia personã defuncti representat. Hæres equidem bonam fidem habens plerumque præscribere valet res, quæ à defuncto vsucapi non poterant, mala fide impediente: sicuti doct. in aliquot casibus fatentur: cum tamen representatio semper ad sit, omnibusque casibus cõueniat. Igitur qui aduersus cõmunem tenere velit, is necessariò intelliget representationẽ, cuius meminit. d. l. cū heres. in eo casu, quo heres uti vult accessione, & sic iure hæredis.

Sed & cõmuni opinioni adhuc ad stipulatur tex. in. l. nec vsu fructuarium. C. de vsu fruct. cuius hic est cõtextus: Nec vsu fructuariũ ad obtinendam proprietatem rerum, quarum vsu fructũ habet, neque successores eius vlla temporis ex ea causa tenentes præscriptio munit. quo in loco Paul. de Castro scribit, quod si is qui, possidebat precario nomine mortuus est, & hæres eius per triginta annos, & ultra etiam precarium ignorantes possiderunt proprio nomine, nõ propter ea rem ipsam præscripserunt ea ratione, quod cum defunctus nomine precario tenuerit rem, eius hæres cõsententur eodem modo tenuisse, licet tenuerint ut domini: quia nõ super

ueniente noua causa nõ interuenerunt possessionẽ: sicuti nec defunctus potuisset mutare causam possessionis. l. nemo. C. de acquir. poss. Hæc Pauli Castrẽsis opinio etiam probatur in dict. l. cū hæres. & sequuntur Paulũ Balbus de præscrip. 4. part. 4. part. princip. q. ii. col. 2. & Andre. Tiraque. in lib. de constitut. 2. parte. ampliat. 13. nu. 5. & sequentibus. facit optimus tex. in. l. cū in plures. in fine princip. ff. locat. vbi apparet, hæredem coloni: quanuis colonus non sit, nihilominus domino possidere: vnde etsi hæres bonã fidem habeat, non potest præscribere, licet velit ipse præscriptionẽ incipere: quia nõ potest mutare causam possessionis, qua defunctus possidebat. Hic tamen adnotandũ est cõmunem sententiã duabus rationibus defendi ab his, qui eã sequuntur. Prima quidẽ ratio deducitur à mala fide defuncti: quasi hæres nõ possit mutare illã malã fidẽ defuncti, nec vitiũ illud resarcire: & hæc ratio cõstat in dict. l. cū hæres. si diligenter eius verba pensitentur. Altera ratio in eo versatur, quod si defunctus ex aliqua causa possidebat, quæ non poterat esse sufficiens ad præscriptionem: cum nomine alterius possideret, eius hæres ex eadem causa intelligitur possidere: & ideo vsucapere non potest, deficiente ea possessione, quæ ad præscriptionem requiritur. Prior ratio tollitur ex his, quæ modò explicuimus in responsione, & intellectu dicta. l. cū

Secundæ partis Relect.

cū hētes. quasi hāeres ipse incipiens à se præscriptionem minimè vsus accessione defunēti, ac bonam fidem habēs nequaquam impediatur præscribere: quippe qui nō vtaur in hac præscriptione iure hāreditario. Posterior ratio tūc deficiet, cū probatum fuerit possessionē interuersam esse ab hārede, amissamq; à vero rei domino: quod poterit iure resolui ex his, quæ in hac Relectione parte ista. §. 1. tradita fuerent. num. 3. Et præterea si considerare mus text. in. l. si de eo. §. si fortè. vbi Bart. & Areti. ff. de acquir. possess. cuius auctoritate dabitur fortasse insignis intellectus ad dict. l. cū in plures. ff. locat. in fine princ. atq; in vniuersum, quoties quis nomine alterius possideat ex eo contractu, qui ad eius hāredem non transit, eo quidem mortuo, possessionēq; apprehensa, per hāredē titulo domini, si verus dominus eam neglexerit repetere, ac habere, perdit sanè possessionem, ab eoq; tempore hāeres proprio nomine possidere intelligit. Hinc deniq; si post mortem constituentis se precariò alterius nomine possidere hāeres rē occupauerit, diuq; steterit prior possessor absq; eo quod apprehēderit possessionem, eamq; neglexerit recipere, profectò possessionē amittit, & hāeres proprio nomine incipit possidere: sicuti in specie voluerūt Ancharra. in cap. cū venissent. de resti. spolia. 5. notab. Corne. conf. 180. lib. 3. colu. vlt. Carolus Ruinus

confi. 127. colu. 5. lib. 5. quibus accedit Tiraquell. in dicta. amplia. 13. nume. 7. cū precarium in hāredē constituentis non trāseat. l. cū precariò. §. precarij. ff. de precar. cap. vltimo. de precar. Etenim is, cuius nomine res possidetur precariò, si mortuo cōstituente sciat ab alio rē occupatā, eamq; neglexerit repetere per modicum tēpus, amittit possessionem, quam habebat. l. quauis. l. quod meo. in fine. ff. de adq. possess. Si verò ignorat rem ab alio occupatam, vel scit vacantem esse, tunc nō perdit possessionem civilem nisi ex eo tēpore, quo obliuio inducitur. l. si id quod. in princ. ff. de adqui. possess. l. furtum. §. 1. ff. de vsucap. Qua distinctione vtuntur Barto. in dicta. l. si de eo. §. si fortè. Panormita. in dict. cap. cū venissent. col. penult. & vlti. Paul. Cast. confi. 110. col. 2. lib. 1. Matthæ. Afflict. decisio. 40. col. penulti. versi. præterea ex negligentia. Andre. Tiraquell. in. 3. parte, de constituto. limitat. 21. nume. 8. Quo fit, vt minimè impediatur præscrip. ex ratione Pauli Castrensis in dicta. l. Nec vsufructuarium. saltem eo ex tēpore, quo hāeres proprio nomine inceperit possidere. idcirco communis sententia dubia videtur adhuc. Nam & opinionem Dini in hac regul. præter supra citatos sequuntur Alex. in confi. 110. nume. 7. & ibi Carolus. libr. 1. idem Alexan. in confi. 39. num. 2. lib. 2. & alij per Balbum relati. licet idem Alexād. in alijs responsis cōmu-

communem fuerit sequutus. Imò nullam esse inter ius Canonicum, & civile hac in re differentiam asserit Carolus Molinæ. in dicto consi. 4. col. 1. sentiens etiam iure civili admittendam fore opinionem Dini. Tandem ex hac disputatione sunt aliquot explicanda, quæ ab omnibus ad examen huius quæstionis adducuntur.

Primum, an hæres incipiens ab eius possessione præscriptionem possit rem à defuncto mala fide possessam præscribere triginta annorum præscriptionem? Siquidem hanc præscriptionem iure procedere non obstante mala fide ipsius defuncti, asserit gloss. in regul. cum quis. de regulis iuris in. 6. quam sequuntur Balb. in. l. nihil. C. de vsucap. Areti. & Crotus. in dicta. l. Pomponius. §. cum quis. Paulus Castrensis in. l. 2. C. de fructib. & liti. expens. idem Paulus in consil. 81. numero. 12. & consilio. 238. lib. 2. ea ratione quòd hæc præscriptio triginta annorum titulum non requirat: sed tantum bonam fidem, quæ verò adest hæredi toto præscriptionis tempore: titulus autem heredis, qui vitium habet ratione malæ fidei defuncti, minimè nocet: cum sine eo præscriptio procedat. Hæc tamen opinio falsa quibusdam videtur, & præsertim Panormita. in capi. Si diligenti. colum. 8. de præscript. Alex. Vincent. & Iasoni in dicto. §. cum quis. & Balbo in dicta quæstio. 12. nam hi opinionem communem

sequuntur omiſſa Balbi distinctione. Francus item in dicta regul. cum quis. gloss. ibi reprobat. Et profectò si vera est opinio communis ratione representationis: quia hæres representat personam defuncti, & ideò ex hac representatione fictam habet malam fidem: non video quæ ratione hæc representatio & fictio à iure inducta cesset in vsucapione, & præscriptione triginta annorum. Etenim quòd præsumpta mala fides cesset ex tempore triginta annorum mirum non est: tamen quòd mala fides ficta ex representatione hæredis, extincta sit ob annorum triginta possessionem, mirum videtur: cum etiam post quinquaginta annos representatio, à qua fictio procedit, obtineat: At si dixeris Iuriconsultum in dicta. l. cum hæres. tantum agere de præscriptione decem, vel viginti annorum: siquidem triginta annorum præscriptio iure Digestorum nondum erat cognita. glossa in lege, Iulianus. ff. ex quib. causis maior. & in. l. qui occiderit. ff. ad l. Aquiliam. Barto. in. l. tutor qui repertiorum. in fine. ff. de administra. tutor. atque ideò communem sententiam, quæ in dict. l. cum hæres. fundamentum habet, solùm obtinere in præscriptione decem, vel viginti annorum: non autem in præscriptione triginta annorum: respò debetur fortassis, rationem dictæ. l. cum hæres. ita procedere in præscriptione triginta annorum, sicuti

in

40 Secundaë partis Relectonis.

in ordinaria præscriptione decem vel viginti annorum. cum mala fides ita impediatur vnam sicuti alteram, præsertim iure Canonico. Adhuc tamen illud non incongruè in defensionem glo. in dicta regu. cum quis. & Baldi, adduci potest quòd iure ciuili mala fides non impediatur præscriptionem triginta annorum: quemadmodum iure satis compertum est. Nec item iure Canonico in hac specie, in qua non de vera, sed de ficta mala fide tractatur. Ficta verò mala fides, quæ in hærede ob veram defuncti malam fidem constituitur, nullum peccatum hæredis præscribentis habet, idcirco iure pontificio hæres ipse bonam fidem habes vsucapere poterit: quod & alibi hæc in Relectio ne disputabitur. Igitur in ea præscriptione, quæ iure Ciuili bonam fidem non requirit, nec ob malam fidem impeditur: ea mala fides, quæ iure Pontificio minimè improbat, quæ quæ ficta sit, nihil oberit vsucapioni, nec obtinebit iurisconsulti responsum in dicta. l. hæres. *101111*

Secundò ex supra scripta disputatione apparet, an verum sit quod Alexand. in dict. §. cum quis. opinatur, scribens, hæredem defuncti posse præscribere rem à defuncto mala fide possessam, si nolit vti accessione possessionis defuncti, & inuentarium fecerit, ac præscriptio sit tricennalis, quæ titulum non requirit. ita sane Alexand. in dict. §. cum quis. numero. 22. cui iason inibi, Ec-

lin. in dict. cap. si diligenti. nume. 6. & Balb. in dict. q. 12. accedere videntur. Etenim præmissa cõmuni sententia, quam ipse Alexand. veram esse censet, ego non video quid referat hæredem inuentarium fecisse vt liber ex hoc sit à vitio personali ipsius defuncti: cū hæres rem ipsam habuerit ab eo, qui malam fidem habuit, titulo hæredis eum representantis. Imò inuentarium ad hoc hæredi nocet: siquidem hæres id conficiens proficitur, rem illam titulo hæredis velle obtinere. Et præterea constat, rem illam hæreditariam fuisse. Quo fit, vt minimè probari possit hæc Alexandri sententia: Præsertim quòd restrictio ad tricennalem præscriptionem non omnino congrua est. Nam titulus hæredis sufficiens, & iustus est ad præscribendum. l. 3. cum similibus. ff. pro hærede. vnde responsio tex. in dict. l. cum hæres. non habet rationem à defectu tituli: sed à vitio personali, & sic à mala fide defuncti, quem hæres representat. Quod probatur: nã titulus alioqui iustus ad præscribendum non ideò repellitur, quòd malam fidem habeat is, qui titulum eum dedit, & à quo titulus processit: sicuti passim in hoc tractatu adnotatū à nostris est. Et ideo nec in hac conelusione, nec in præcedenti agendum est de titulo, nec de eius effectu: sed tantum de mala fide defuncti quem hæres representat. Quãobrem si vitium istud malæ fidei per inuentariū solènter

lenniter confectū remissum foret; titulus hæredis sufficiens esset ad præscribendum etiam spatio longi temporis decem, vel viginti annorum. Sic sanè deficiat prorsus isthæc Alexandri adnotatio.

Tertium hac in cōtrouersia illud constat, hæredē vniuersalem, etiam si velit incipere à seipso præscriptionem, nō posse præscribere rem à defuncto mala fide possessam, etiā si defunctus titulum habuerit, qui seclusa mala fide sufficeret ad præscriptionē: hæres etenim nec ex eo titulo præscribere poterit: tamen si nolit ad hanc præscriptionē uti titulo pro hærede. Eadem enim ratio, quæ iuxta communem sententiā excludit hæredem ob malam fidem defuncti à præscriptione titulo pro hærede incepta, excludit itē & ab ea præscriptione, quæ procedit amisso titulo pro hærede à titulo, quem defunctus habuit: sicuti adnotauit Io. Crottus in d.l. Pōponius. §. cū quis. idē voluit Paul. Castrenf. in cōsi. 81. nu. 12. lib. 2. & cōsi. 28. eodē lib. licet idē Paul. contrarium respōderit in cōsi. 138. eo. lib. Cuius opinio ex eo falsa in hoc ultimo respōso videtur, quòd hæres vsus eo titulo, quē defunctus habuit, debet eo uti simul cū vitiss, q̄ titulus ille ratione malæ fidei habebat. d. §. cū quis. atq; ideò verior est prior sententiā, quā idē Paulus, & Crottus veram esse censent.

Quartū ex his apertè deducitur, hæredē posse rem à defuncto

mala fide possessam omninò præscribere, si aliunde quàm à defuncto titulum iustū habuerit, ex quo præscribere cœperit. text. optimus in l. an vitium. §. vlti. ff. de diuersi. & tempo. præscri. quem ad hoc cēset sing. esse Areti. in d. §. cū quis. quo in loco idem tenent qui post Aret. ibidē scripsere cōmētaria, præcipuè Iason col. 4. Alex. cōsi. 181. lib. 1. & Balbus in dict. quæst. 12. ad finem.

Quintū ab his deriuatur ratio eius quod Accursius asseuerat in l. tutor rerū. ff. de administrat. tutor. scribens, hæredē non posse præscribere rem à defuncto mala fide possessam, vbi mala defuncti fides fuerit vera: secūs si fuerit præsumpta, aut ficta mala fides: quia in eo casu poterit eius hæres à seipso incipiens præscriptionem bona fide vsucapere. Hanc opinionē Accursius sequuntur Paulus Castrenf. in l. nunquam: ff. de vsucap. in princip. Alexan. in dicta. l. Pomponius. §. cū quis. col. 7. & ibi alij doct. Etenim cū sola mala fides defuncti præstet impedimentū præscriptioni hæredis ob repræsentationem, quæ fictione quadam à lege inducitur: profectò æquum est, quòd hæc fictio repræsentationis locū habeat in vera mala fide defuncti: non in ficta, nec præsumpta: nè demus in hærede quo ad vnā & eandem rem, ex vno, & eodem capite, nempe quia hæres, duas fictiones aduersus omnē æquitatem, quā lex ciuitatis in his fictionibus præoccurrit.

Regu. poss. I lis

lis habuit. l. postliminū. in prin. ff. de captiuis. l. sciendum. ff. ex qui. caus. maior. Barto. in l. si is qui pro emptore. ff. de vsucapio. colū. 3. & ibi lason nume. 73. atque. idē. duæ fictiones in vno, & eodem negotio ex vna causa nequaquam constituuntur. l. 1. C. de dot. promi. tradit Barto. in dict. l. si is qui pro emptore. questione vltim. **Sexto** subinfertur, hæredem hæredis præscribere posse. re. à defuncto mala fide possessam, licet hæres primus eam præscribere non possit propter malam fidem verā ipsius defuncti. Quia primus hæres, si quam malam fidem habuit, non equidem veram, sed fictā malam fidem habuisse videtur: ea queratione eius hæres non obstante hac ficta mala fide præscribere poterit; quod satis dubius explicat Ioan. Crottus in dict. §. cum quis ad finem: dicens se nullibi legisse huius questionis decisionē. Nam quod Alex. notat in d. cons. 181. lib. 1. col. 1. & Feli. in c. si diligenti. num. 6. de prescriptioni: non pertinet ad hæredem hæredis, sed ad successorem singularem successoris singularis: de quibus in hac prima conclusio-
ne agendum non est, sed in sequenti ad intellectum tex. in auth. mala fidei. C. de præscript. longi tempo. decem, vel viginti annorum. **Septimò** apparet, si præmissa diligenter obseruetur, successorem indignitate, vel officio, qui personam defuncti, aut antecessoris, minimè

repræsentat, possidere optimo præscribere re. à defuncto, vel antecessore mala fide possessam, modò non vti accessione possessionis ipsius, cui successit: quod cōmuni omnium sententia receptum est. auctoritate glos. in capit. cura. de iure. patro. & in capit. de quarta. de præscript. & in cap. in primis. 2. q. 2. verb. quia leuioris. Quæ etsi præscriptionē istam simpliciter permittant, in hunc tamen sensum accipiendæ sunt secundum Abb. & Felin. in dicto. capit. de quarta. nu. 23. Alex. Vincē. Iaso. & Crottum in dict. l. Pomponius. §. 1. Francisc. Balb. in dict. 2. part. 3. part. principi. quæstio. 12. nume. 60. **Secunda** hac in questione principalis cōclusio. Mala fides authoris singulari successoris nocet, etiā si is aliqua accessione vti nolit, quo ad præscriptionem decem, vel viginti annorum: vero rei domino ignorante. tex. optimus in dict. Authē. Mala fidei. C. de longi tempo. præscript. Cuius intellectum hic minimè expēdam: cum eum latissimè, & diligēter tradiderint glo. Panor. & Felin. in capi. si diligenti. de præscript. Bar. Alex. col. 4. & alij in dict. l. Pomponius. §. 1. ff. de adquir. poss. Oldra. cons. 12. las. in §. sed ista. nu. 80. de actionibus. Francisc. Balb. in d. q. 12. nu. 6. Angel. Aret. in §. Furtiua. Instit. de vsucapionibus. optimus text. in l. 19. titu. 27. part. 3. **Verum** his, quæ longè, lateq; hætenus examinauimus, vt cōstitueremus, nullā præscriptionē posse mala

mala fide procedere, obstat responsum Iurisconsulti in l. & generaliter. ff. de noxalib. quo in loco Africanus respondit, seruū datū pro noxa ex Decreto iudicis præscribi iuste posse, etiam ab eo, qui scit seruū illū alienū esse, & nō illius, qui eū pro noxa cōuentus noxali actione dederat. à quo quidem tex. adnotarunt quidā, missum in possessionē decreto iudicis ob rei cōuēti cōtumaciā alicuius rei, quā ipse missus scit nō esse illius cōtumacis, sed alterius, posse eā præscribere: nō obstante hac mala fide: quā opinionē Paul. Castrensis reprobatur in l. prætoris. in princi. ff. de damno infecti. Et sanè meritisimè: cū mala fides huius præscribētis minimè remittatur decreto iudicis, qui rem contumacis tradere voluit: non autem alienam. idem adnotauerunt Roma. in l. si per errorem. ff. de vsucapio. Imola. in c. vlti. de præscript. col. 19. in repetitione. idē in l. sequitur. §. si viam. ff. de vsucapio. nu. 26. Alexā. in l. si finita. §. si de vectigalibus. ff. de dam. infecti. nu. 11. & ibi Paul. Castrensis. tex. optimus in l. qui fundū. §. qui bona. ff. pro emptore. ad finem. cuius meminere Paul. in l. iuste possidet. & Bart. in l. Pomponius. §. si iussu. ff. de adqui. poss. Deniq; hi doct. cōueniunt in hoc, quod missus in possessionem ex causa noxali, vel dāni infecti, non possit rē præscribere mala fide iure Canonico. Nam in alijs causis omnium cōsensu absq; vlla contro-

uersia receptū est, iudicis decretū, & autoritatē minimè defendere præscribentem mala fide, nec iure Canonico, nec Ciuili: ex dicto. §. qui bona. vnde præscriptioni locus non erit, si quis missus in possessionem, etiā ex secundo decreto malam fidem habeat: quippe qui possideat rem, sciens eam alienam esse. Sed missus in possessionē ex causa damni infecti, vel noxali posse rem mala fide præscribere, etiam si sciat alienam esse, non illius, aduersus quem missio facta fuerit, asserunt glos. in hac regula possessor. glo. item in dicto capi. si diligenti. & ibi Antoni. nu. 12. Panor. num. 12. Imol. num. 12. Bald. in dic. l. & generaliter. 1. & 2. lect. glos. & Barto. colum. 1. in d. §. si de vectigalibus. Bal. in l. 2. ff. si ex noxa. caus. agat. num. 10. idem Bald. in auth. ei qui iurat. col. penult. & ibi Saly. q. 9. C. de bonis auct. iud. possi. Specul. titu. de secundo decret. §. iuxta. nu. 8. quorum opinio etiā quo ad ius pōtificium cōmunis est, vt testatur Alex. in d. §. si de vectigalibus. nu. 11. & Imola in dic. cap. vlti. col. 19. quasi speciale sit in causa dāni infecti, per ea, quæ notantur in d. l. prætoris. & in noxali causa: quia res ipsa cuiuscunq; sit ad illud onus damni infecti, & noxæ tenetur: qua ratione missus in possessionē videtur causam habere à vero domino, qui si vellet propriam rem petere & consequi, teneretur æstimationem dāni soluere, vel de damno infecto cauere.

Reg. poss. I 2 Adhuc

Adhuc tamen prior sententia mihi
 vetior apparet. Nam et si vetus dñs
 his actionibus omnino teneatur,
 nõ ex hoc sequitur, missum in pos-
 sessione, qui scit rem nõ esse possi-
 detis, præscribere posse rem alienã
 mala fide: cum hic maximã culpã
 cõtraxerit: qui verum dñm in iudi-
 cium non vocauerit, vt rem defon-
 deret: nec ab eo petierit noxæ esti-
 mationem: nec dampni infecti cau-
 tionem. Etenim res inter alios acta, a
 alijs nõ nocet, secundum vtriusq; iu-
 ris constitutiones. Fit igitur, vt mis-
 sus in possessione ex causa noxali,
 vel dñi infecti, quoties ante perfe-
 ctam vsucapionem sciuerit rem, in
 cuius possessionem missus fuerit,
 alienam esse, non illius, quem in
 iudiciũ vocauerat, teneatur ipsum
 dominum interpellare pro æstima-
 tione noxæ, vel pro ipsa dampni in-
 fecti causa: dominusque tenebitur
 ex his causis missio satisfacere.

Ex. §. sequenti.

- 1 Intellectus cap. cura, de iure patrona.
- 2 Ius patronatus in ecclesia libera præscriptio-
 ne a laicis acquiri non potest.
- 3 Parochiani possunt præscribere ius præsen-
 tandi rectorem in ecclesia libera.
- 4 Patronus etiam præscriptione potest adqui-
 rere ius presentandi rectorem in ecclesia
 collegiell.
- 5 Catholici Hispaniarum Reges quo iure pos-
 sint Episcopos nominare, & eligere?
- 6 Expenditur Canon in. c. cum lege. 63. dist.
- 7 Præscriptio iuris patronatus quantum tem-
 poris requiratur?
- 8 Ius patronatus præscribi a laicis potest in
 ecclesia, quæ patronum habet, & olim ha-

buit: atque inibi tractatur de tempore huic
 præscriptioni necessario.

9 Titulus beneficii canonicus an possit præ-
 scriptione acquiri: & an teneatur quis epi-
 scopo exigenti illum ostendere?

10 Examinatur breuiter Regula Cancellariæ
 de triennali possessore.

§. Decimus.

VIC præterea re-
 gulæ iuris Pontifi-
 cij, qua definitum
 extat nullam præ-
 scriptionem mala
 fide polle. obtinere, obstat respon-
 sio Summi Pontificis in capitul. cu-
 ra. de iure patronat. Etenim cum
 ex iuris errore mala fides præsuma-
 tur, sicuti hac in Relectione iam
 satis probauimus, nec possit ius pa-
 tronatus ecclesiasticum a laicis in
 alteram ecclesiam, vel in personam
 ecclesiasticam, vel in laicos trans-
 ferri absque licentia, & consensu
 Episcopi: responsum est à Roma-
 no Pontifice, posse laicos vel cleri-
 cos ius patronatus ecclesiastici præ-
 scriptione temporis obtinere titu-
 lo translationis, licet cõsensus Epi-
 scopi minimè accesserit ad eiusdem
 translationis authoritatem: igitur
 præscriptio cum mala fide adhuc
 iure Canonico admittitur. Cui ob-
 iectioni glos. & doct. in dicto. cap.
 cura. respondere conantur varijs
 modis, quibus constat, ad illius ca-
 pitis decisionem omnino aduertē-
 dum esse, eam præscriptionem ad-
 mitti non aliã, quam si eidem bo-
 na fides accesserit, vel quia quasi
 possi

possidētis ius patronatus existima-
runt, consensum episcopi transla-
tioni auctoritatem dedisse: vel in
ea specie, & casu, de quo actū fuit
iure nō fuisse necessarium consen-
sum episcopi: eaq; opinio iure satis
probari poterat ob varias interpre-
tum sententias: ex quibus dubium
erat, & ambiguū, an esset in eo ca-
su episcopi cōsensus necessari?, iux-
ta ea, quæ de errore iuris superiūs à
nobis adnotata fuere: vnde constat
bonā fidē in specie dicti cap. cura.
necessariā esse ad præscriptionē, &
ideò præmittendū est, eā in ea præ-
scriptione contigisse vel ex errore
facti, vel ex ignorantia iuris, quæ
quandoq; bonam fidem inducit.

Superest tamen ad illius responsi
interpretationē explicare, an in ad-
quirendis ecclesijs quo ad ius patro-
natus, vel quo ad beneficij, & sa-
cerdotij titulū præscriptioni locus
sit: Nam & huic tractatui maximè
hæc disputatio conuenit: qua de re
aliquot constituam Conclusiones,
ex quibus huius quæstionis resolu-
tio constabit cōpendio quodam,
cū apud alios longa, lataq; sit ad
vtrancq; partem disputatio.

2 Prima conclusio. In ecclesia, quæ
olim libera fuit, ius patronatus ec-
clesiastici præscriptione acquiri nō
potest à laicis. Huius conclusionis
authores sunt Archidi. in cap. hor-
tamur. 71. dist. Card. in Clementi. 2.
quæst. 5. de iure patro. Panormit. in
cap. querelam. de elect. col. 3. super
glos. in verbis, cōsuetudine. Cardi.

item ibi huic opinioni subscribit.
idem Alexā. cōsi. 75. libr. 4. Panor. in
disputatione incipienti, Augerio.
col. 6. vers. & ex his sequor Archid.
Idem Abb. & Felin. in c. causam. 3.
col. de præscript. Io. Andr. in regu:
quod alicui. de regulis iuris. in sex-
to. iuxta intellectum, quem ex illo
refert, & sequitur Rochus Curti.
de iure patrona. verb. ipse vel is. q.
36. atq; eundē sensum applicuerunt
Ioan. Andreæ in vltimis verbis huius
disputatiōis. Abb. in dict. cap. que-
relā. nu. 9. & ferè omnes, qui post
eum scripsere, quorū statim mētio-
nem faciemus. vnde cū eiusdem
Ioan. Andr. opinio cōmunis sit secū-
dum Abba. in dict. nu. 9. & in alijs
locis paulò antè citatis, Rochum in
dict. q. 36. Deti. in cap. cū venera-
bilis. de exceptio. nume. 36. Felin. in
tract. quando literæ apost. noceant
patro. colum. vlt. Francisc. Balb. de
præscript. 1. parte. 5. part. principal.
quæst. 9. Deti. consilio. 124. & consi.
117. & consi. 134. constat & hanc
primam conclusionem comunē
esse: & absq; vlla controuersia te-
nendam fore: sicuti latissimè pro-
bat Lamberti. de iure patro. 1. libr.
prima part. q. 10. arti. 5.

Ego sanè tametsi videā frequen-
tiori doctor. consensu receptū esse,
quòd præscriptio iuris præsentia-
di non admittatur in ecclesia libe-
ra, vt ius istud à laicis præscriptio-
ne obtineri valeat: scio tamen Ioan.
Andre. in dict. reg. quod alicui. ad
finem hanc opinionem non ita in-
Regu. poss. I 3 distin-

Secundæ partis Relect.

distinctè asseuerare: sed eam intelligere quo ad ecclesiam, quæ verè apparet libera, & quam constat nec à laicis constructà, nec dotatam fuisse: quòd si res ista in dubio sit, inquit Ioan. Andre. ecclesiam præsumi à parochianis constructam: atq; idèò posse præscribi ius præsentandi per ipsos parochianos. Ex contrario Archid. quiq; eum sequuntur, distinctè probare nituntur, & asseuerant, in ecclesia libera ius præsentandi non posse à laicis præscriptione acquiri. præsertim Card. in dic. Cle. 2. q. 5. arbitratur, in eo dubio, an ecclesia sit libera, vel fuerit à patronis cõstructa, vel dotata, idè esse, vt præscriptioni locus non sit, nisi ea fuerit immemorialis. Qua de re latissimè disputat Lamber. in dicto. arti. 5. cuius quidem omiſsa disputatione, quæ lectori facilimè obuiacrit, illud expeditum est apud me, conclusionem hanc, quam primo loco constituimus, magis communem esse: siquidem & qui contentionem istam Archid. & Ioan. And. post eos examinare conati fuerunt, in hanc primam assertionem cõuenisse videntur: idècirco in praxi non mediocrem auctoritatem, sed sanè maximã obtinebit, nõ obstantibus his, quæ variè vtrinq; adduci solèt.

Possent tamen is, qui habet quasi possessionem præsentandi ex tempore immemoriali titulum huius iuris, & ecclesiastici patronatus allegare, ad eiusq; probationem inducere tãtè temporis quasi possessionem:

quæ admodum Feli. tradit in d. c. causam. col. 3. de præscript. Sic enim tẽporis immemorialis quasi possessio non habet auctoritatẽ iure præscriptiõis: sed tituli probati, vel præsumpti: ex cap. super quibusdã. de verb. signifi. l. hoc iure. §. ductus aqua. ff. de aqua quot. & æstiuã.

Cæterum authore Panor. in dict. disputatione, Augerio. potissimã ratio, cui Archidiaconi sententia innituta est, quòd ius patronatus est spiritualibus annexum, & quasi spirituale: atque idèò laici sint capaces eiusdem iuris, nec id possidere possunt, nisi ex priuilegio speciali, vel iuris cõis: nẽpè cõstructionis, aut dotatiõis alicuius ecclesiæ ratioe capiquanto. de iudic. capit. 3. de iure patronat. vnde præscribere laici non possunt ius istud, quod nec possidere valèt, eiusdẽ possessionis incapaces iure communi: cum præscriptio absq; possessione minimè procedat. cap. ante possessione. de reg. iur. in. 6. Etenim ex multis, quæ pro Archi. traduntur, hoc est, ni fallor, præcipuum fundamentum.

Hæc autem ratio profectò parum vrget. Nam vtcunq; sit, siue ex gratia iuris cõis causa dotationis, aut cõstructionis ecclesiarum, laici capaces sunt huius quasi possessionis iuris patronatus ecclesiastici. ca. cõsultationis. de iure patro. capit. paxmētis. 16. q. 7. quod satis est ad quasi possessionem istam obtinendam. Nec refert dicere, quòd illi tantum laici sint capaces, qui cõstruxerint, aut

aut dotauerint ecclesias. cap. 3. de iure patro. id etenim non negat, imò concedit absolute, laicos esse capaces huius iuris: nec inde rectè deducitur laicos, eò quòd laici sint huius quasi possessionis fore incapaces. Hoc ipsum constat perpenſa frequētissima doct. ſentētia, dū ipſi opinantur, laicos poſſe adquirere præſcriptione ius patronatus in eccleſia patronū habente, ita vt præſcriptio procedat aduerſus aliū patronum: nō enim hæc præſcriptio. procederet, ſi laic⁹, qui eccleſiā nec conſtruxit, nec dotauit, incapax foret huius iuris, eiusq; quaſi poſſeſſionis. Quāobrem fortaliſ iure verius eſt, quòd ius præſentādi poſſit præſcribi per laicos, etiā in eccleſia libera. quod probatur in cap. Generali. de elect. in. 6. & in ca. querelam. eod. titu. vbi Ioan. Andr. & autho. indiſtinctè id tenuerunt. Imò doctō. ipſi, qui Ioan. Andr. ſequūtur ſimpliciter, & adhuc illi, qui eius ſententiā ita tēperant, vt ad hāc primā conſiſionē eā deduxerint, plane fatentur, & fateri coguntur, laicos capaces eſſe quaſi poſſeſſionis huius iuris patronat⁹, de quo diſputamus, præſertim Frederi. conſil. 234. Deti. conſil. 117. & 134. Nam & Panor. hoc inſiciari non poterit, dum admittit iuris patronatus præſcriptionem in eccleſia non libera, & quæ olim patronos habuerit.

Vt unq; ſit, licet opinionem Archi. admittamus iuxta hanc primā conſiſionem intellectam, quia

communis ſit: tamen opinio contraria etiam in praxi recipienda eſt omninò in duobus caſibus.

Primus quidem in parochianis præſcribentibus ius præſentādi in eccleſia parochiali, ſaltem vbi non appareat eccleſiam ab alijs quām parochianis conſtructam eſſe: ſed ſimus in dubio: tunc ſanè propter obſequia, quæ parochiani eccleſiæ impendunt, & alia onera, quæ ad eius vtilitatē præſtare quotidie ſolent, admittenda eſt præſcriptio iuris præſentādi. Hoc expreſſim cōſtat auctoritate Ioan. Andr. in dicta regu. quod alicui. quem in hac ſpecie ſequuntur Panormi. in conſil. 76. lib. 2. Bald. in dict. capi. querelam. 4. colum. Deti. in dict. conſil. 117. & conſil. 134. vbi reſpondens in hoc caſu fatetur opinionem Ioan. Andr. communem eſſe. eandem opinionem ſequitur Brunellus in tracta. de legato. q. 23. verſi. ſecunda eſt opinio. nec ipſe dubito hanc ſententiā magis communem eſſe.

Alter caſus, in quo admittenda eſt præſcriptio iuris præſentādi à laicis obtenta quo ad eccleſiam liberam, cuius præſentationem nullus antea habuerat, præmittit, & requirit illius quaſtionis deciſionem: an laicus conſtruens, vel dotans eccleſiam collegialem acquirat ius præſentādi clericos ad eius miniſterium: ſicuti adquiſiſſet, ſi eccleſia collegialis non foret. & iure Pontificio expeditum eſt, patronum eccleſiæ collegialis non habere ex cō-

Reg. poſſ. I 4 ſtru-

structione, vel donatiōe ius præsen-
tandi rectorem, vel prælatum. tex.
est in capi. nobis. de iure patronat.
cap. cum terra. cap. sacrosancta. de
electio. Etenim eo ipso, quod ec-
clesia collegialis cōstituitur, datur,
& competit ipsi collegio ius eligē-
di sibi prælatum. capi. 1. de electio.
patronus igitur ecclesiam collegia-
lem instituens sibi imputet: nam le-
gem illam recipere tenetur, quæ ip-
si actui iure inest. Et ideo licet in ec-
clesia collegiali locus sit iuri patro-
natus quo ad honores, & similia,
non tamen quo ad presentationem
Rectoris: sicuti explicant Abbas, &
alii in dict. capit. nobis. Card. in ca.
suggestum. eodem titu. Alex. cōsil.
74. l. 4. Rochus Curti. in tractat. de
iure patro. verb. in ecclesia. q. 2. Cæ-
sar Lamberti. de iure patron. 1. part.
2. libr. 5. quæst. principali. tex. singu.
in. l. 1. titu. 15. part. 1. ex quibus & il-
lud constat, ad alia beneficia eius-
dem ecclesie collegialis patronum
habere ius presentationis: quod in
specie notant Abb. in cap. cum ec-
clesia Vulterana. 3. columna. de ele-
ctio. idem in ca. quod sicut. colū. 3.
& in capit. sacrosancta. eodem titu.
& est cōmunis opinio secundū
Imol. in cap. vlti. de concess. præb.
vltim. notabi. Rochum in dict. q. 2.
& Lamberti. dict. quæst. 5. articul. 3.
Quæ quidē adeo vera sunt, vt ne-
cōsultudine, aut præscriptione pos-
sit patronus laicus ius eligendi Re-
ctorem ad collegialem ecclesiam
adquirere. gloss. in dict. capit. nobis.

& in dict. ca. quod sicut. quas do-
cto. communi omnium consensu
probarunt: quemadmodum Lam-
bert. & Hochus tradiderunt: ac latissi-
mè Ioan. Selua de beneficio. 2. part.
quæstio. 23. est etenim necessarium
privilegium Romani pontificis, vt
hoc ius laicis possit cōpetere: quod
& Regia. l. 1. titulo. 15. part. 1. insi-
nuat. Ius autem præsentandi præ-
latum ad ipsam ecclesiam collegia-
tam patronus laicus habere potest,
si tempore cōstructionis ecclesie,
aut dotationis id ius ex consensu
episcopi exceperit sibi, secundū
Card. in Clemen. plures. §. vltim. ad
finē. de iure patro. Rochū Curtian
dict. verb. in ecclesia. q. 2. Lambert.
in dict. quæst. 5. in princ. colum. vlt.
tex. optimus in dict. ca. nobis. ibi, ex
sua iurisdictione.

Item, vt propositam controver-
siam expediamus, poterit patronus
laicus habere ius præsentandi præ-
latum in ecclesia collegiali ex præ-
scriptione. Nam in hac specie ad-
mittendā esse opinor Ioan. Andre.
opinionem, quæ communis est.
Cum hæc ecclesia collegialis patro-
num habeat laicum, qui eam ere-
xit, dotavit, & construxit, in cuius
obsequis, & muneris remuneratio-
nem mirū nō est, quod ius præsen-
tandi prælatum legitimo tempore
patronus laicus adquirere possit: si-
cuti in parochianis, quorum im-
pensis, & opera ecclesia constructa
fuerit. Ioan. Andre. censuit in dict.
regu. quod alicui. & nos paulo an-
tè ad

tè adnotauim⁹. Eritq; ex hoc optimus applicandus intellectus ad text. in dic. capitu. nobis. ibi, nisi ex sua iurisdictione.

Ex quo infertur, catholicos Hispaniarum reges, etiam si nullum priuilegium à Romanis pontificibus habuerint ad præsentationem episcoporum, qui ecclesijs cathedralibus præsent, posse iure optimo vt ecclesiarum patronos ius istud ex præscriptione obtinere, licet ecclesijs, quarum patroni sunt, collegiales, vel cathedrales existant. Hoc enim corrolarium deducitur ab his, quæ proximè probata fuere: siquidem Hispaniarum reges patronatus ius obtinent in ecclesijs cathedralibus, cum eas crexerint, construxerint, & amplis patrimonijs dotauerint. Quod satis constat ex veterum Historicorum monumentis: atque ex l. 18. titu. 5. part. 1. l. 3. titu. 3. lib. 1. ordi. Imò & iure communi Reges sunt patroni maiorum ecclesiarum sui principatus, quod notat Archid. in c. lectis. 63. dist. Bald. in c. quanto. de iud. col. vlt. Et in proæmio: Rex pacificus col. 2. Antoni. Corset⁹ in tracta. de excellen. Regis. q. 34. doct. mon.

Hoc idem ius possunt & reges defendere, iureq; tutari, allegato priuilegio Romanorum pontificum, quod probare poterunt immemorialis temporis quasi possessione, etiam si expeditum esset hac in re præscriptioni locum non esse: iuxta ea, quæ paulò antè tradidimus.

Tertio idem ius, etiam si Reges

Hispaniarum patroni ecclesiarum episcopaliū minimè forent, probaretur autoritate eius opinionis, quā ex Ioā. Andrea superius defendimus, asserentes ius patronatus ad huc in ecclesia libera posse à laicis præscriptione acquiri ex eo, quod laici sint hui⁹ iuris, eiusq; quasi possessionis capaces. Vnde Hispaniarum reges potuerunt præscriptione hoc ius præsentandi acquirere, secundum Ioan. Lupi in tract. de benefi. vacant. in curia. §. 10.

Olim apud Hispanos moribus obtinuit, vt canonicorum collegiū, cui munus eligendi episcopum iure incumbit, statim mortuo pastore regi eius obitu nuntiaret, ab eoq; peteret licetiam & facultatem eligendi episcopum: qua per regē concessa ipsi canonici eligebant prælatum, quem ante missionem in possessionem regi exhibebant, vt ab ipso bonorum administrationem obtineret. regia. l. 18. titulo. 5. par. 1. & dict. l. 3. titulo tertio. libro primo ordinat. cuius rei testimoniū peti solet à cap. cū lōgè. 63. dist. Nam & iure æquum est, et honestati cōueniens, quod in ecclesia cathedrali, vel collegiali prælatus electus ante institutionē patrono ipsi cuiusq; etiā priuato exhibendus sit, vt ipse patron⁹ videat sit ne is cōueniens, et idoneus ecclesijs administrationi. c. nobis. & ibi doct. de iure patronat. tex. optimus in c. lectis. 63. dist. quo definitum est episcopos electos non esse à Romano Pontifice instituen-

Secundæ partis Relectionis.

dos, nisi epistolâ approbationis ab Imperatore obtinuerint. Etenim & regis interest, nosse, qui sint qui ecclesias intra eius prouinciam sunt administraturi: sicut colligitur ex his, quæ adnotarunt Innocen. & Abb. in cap. super his. de accusatio. Idem Abb. in cap. ex parte. A. de testi. & in cap. q. sicut. de electio. glo. in ca. 1. 62. dist. Corset. in tract. de excellē. regis. q. 11. tex. singul. in Prag. sanct. titu. de electioni. capi. licet. §. verum tamē. & ibi Chosmas Guimier. Ioā. à Selua in tract. de benef. 2. part. q. vlt. Guilielmus Benedict. in ca. Rainūtius. verb. Et vxorē nomine Adelasiā. nu. 367. de testa. Ioā. Ign. in rep. l. necessarios. §. non alias. nu. 331. & sequētibus. ff. ad Syllani. Ioan. Ferral. in tract. de insignib. peculiar. reg. Frā. 9. iure. Carol⁹ Degrassalius lib. 2. Regaliū Franciæ, iure. 3. Chassanæ. in. catalogo gloriæ mundi, parte. 5. considerat. 24. num. 194. qui diligenter examinarunt ius hoc regibus ad præsentationem episcoporum pertinens: præsertim Gallici authores multis authoritatibus probarunt, regem Gallorum eam habere authoritatem, vt absq̃ eius nominatione, & cōsensu nullus ecclesiæ cathedrali præficiendus sit. idem pleriq̃ ex his fatetur de Hispaniarū rege: ac ferē omnes hi authores id adnotarūt ex cap. cū longē. 63. dist.

Cæterum absq̃ vlla controuersia Hispaniarum reges ius, & quasi possessionem habent ab eo tempore, cuius initium memoriam homi-

num excedit, eligēdi, aut nominandi eos, qui à Romano pōtifice episcopatibus sunt præficiēdi, ita quidem, vt nisi à rege nominatus nemo possit his dignitatibus insigniri. Hoc verò ius seclusa præscriptione, semoto item Romanorum pōtificum priuilegio deducitur à cōcilio Toletano duodecimo, cap. 6. Etenim sub Agathone, aut Leone secundo Romano Pontifice, anno primo Heruigij Gothorum regis, qui Hispanias obtinebat, Natiuitatis domini Iesu Christi anno sexcentesimo octuagesimo quinto, auctore Roderico Archiepiscopo Toletano lib. 3. cap. 12. qui ex Aera Cæsaris annum computauit septingentesimum vigesimum tertium, Toleti celebratum est concilium Toletanum duodecimum, quo decretū est, quòd rex ad episcopale dignitatem promouendos eligeret: ipse verò Toletanus Antistes præuia morum examinatione institueret. Huius canonis Gratianus meminit in dict. capit. cū longē. 63. dist. vnde constat ius istud vetustissimis canonum decretis, moribusq̃ Hispanorū obtinuisse: temporis item rationem huius concilij Toletani obseruauit Alfonso à Carthagine episcopus Burgensis in Anacephaleosi regum Hispaniarum capit. 40. quo in loco annum primum Heruigij Regis, salutis humanæ commemorat sexcentessimum octuagesimum quintum. in quo cōuenit computationi Roderici, si obseruemus AERAM

AErā Cæsaris, Christi Natale triginta octo annis præcessisse: quod alibi à nobis adnotatū ex. Nec cōtrouersum est hanc synodū celebratā fuisse anno primo Heruigij mēse Ianuario: quia id ex ipsius cōcilij actis manifestū extat. Quod verò quidā conciliū hoc conditū, & celebratū fuisse sub Agathone, aut Leone secūdo Romanis pontificibus scripserunt, nō admodū ratiōi tēporū cōgruit, siquidē ipse Alfonso Burgēsis Benedictū Secūdū Apostolicā sedē eo tēpore tenuisse meminit: atq; idem mihi magis arridet: cū ex Mattheo Palmerio in Eusebij Chronico Benedict⁹ Secūdus annis octuagesimo quarto, & octuagesimo quinto supra sexcentēsimū à natiuitate Christi, nondū duodecim mēsisibus summū pontificatum obtinuerit. Igitur cōciliū Toletanū anno octuagesimo quinto institutum tēpori, & regimini Benedicti secūdicōuenit, quod uero similis est: aut saltē Ioanni Quinto, qui eodē anno octuagesimo quinto, electus est in sūmū ecclesiæ catholicæ præfulē. Nisi quis existimet primū annū Heruigij fuisse sexcentēsimū octuagesimū primū: et eodē celebratū Toletanū hoc cōciliū: sicuti doctissimus ac diligentissimus Ioānes Vaseus priori parte chronicorū Hispaniæ deducit. Id uero palām constat exactis concilij Toletani decimertij & decimiquarti. Etenim iuxta hanc rationem Synodus ista Agathonis summi pontificis tēpo-

ri aptius conueniet. Nā & Platina etsi diligenter Romanorū pontificum uitas scripserit, nō satis exactē rationem temporū habuerit.

Nos uerò nō temerē hæc expēdimus: sed ut quibusdā obuiā iremus, æquo quidē aīo ob eorū insignē eruditionē, & in perscrutādis utriusq; iuris sanctionibus nō inutile diligētīā, quā tū aliqñ parū propitio in hispanos aīo iniuriōsis protecto uerbis, à quibus abstinere oīno debent uiri doctrinā præsertim insignes, & deinde cōmentis quibusdā nō oīno gratā lectoribus studiosis efficere. Ioannes etenim Igneus in d. §. nō alias. nū. 36. ita inquit. Non etiam gloriari debent Hispani propter dict. capitul. cū longē. ea. 63. dist. Quoniā Hispani Reges ex concessione Carolo facta obtinēt, qui postquā Adrianum huius nominis primum pontificē à tyrānide Desiderij Longobardorū regis liberauerat, Hispanias Mahumetica prauitate imbutas Christianas fecit: potitis eis Hispaniæ Rex insinuatus est: comedio ius istud Regaliæ cōsequuti sunt. Hactenus Ioan. Igneus: cuius sententiā ante eū probare conatus est Io. Ferral. in tract. de insigni. reg. Franc. 9. iure. à quo Carolus Degrassalius. & ipse Gallici nominis, dissentit, minimē citato Igneo, lib. 2. regalium Franciæ, iure. 3. uerū quā scædē lapsi fuerint Ioan. Ferrald. & Ioan. Igneus hac in re factis apparet ex ipso concilio Toletano, à quo ius istud reges Hispaniarum

Secundæ partis Relect.

rum obtinuerūt. Quod deniq; concilium Caroli Magni natiuitatem ferè sexaginta annis, eius autè principatum plusquã octuaginta præceffit: quemadmodum ex ratione temporum, quam Gaguinus tradidit, palàm cõstat. Fit igitur, vt falsissimum sit reges Hispaniarum ius eligendi, & nominandi episcopos habuisse ratione concessionis, quæ Carolo Magno facta fuerit: cum ante ipsum, & ante Arabum in Hispanias expeditionem Gothorũ reges id ius obtinuerint. Deinde vt par est, Carolum Magnũ Regem, & Cæsare Christianæ religionis fide, ac pietate, armis, & potentia militum instructissimum, in Saracenos, qui tũc Hispanias occupabant, Galliæ finitimos, incursiones aliquot fecisse: ita vero simile non est, ipsum tot bellis in Italia, & Germania imminentibus deditum, cum exercitu in interiora Hispaniarum penetrasse, prouincias, & vrbes insignes ab Arabum tyrannide liberalesse. Nã & Gaguinus huius est sententiæ, vt hæc minimè vero similia esse censeat. Nec rem istam auctores fidei syncera tacuissent: potissimum historici Hispani, qui cõtinaua serie rerum gestarum, speciatim meminere regum Hispanorũ, qui post cladẽ illam Hispaniæ paulatim singulas vrbes, & oppida Saracenis fugatis & expulsis in pristinum christianorum dominiũ vindicauerint: tametsi non desint auctores, & hi non contemnendæ

inter historicos fidei, qui scripserint, Carolum Magnum cum exercitu Nauarram, Aragoniã, Cathaloniam, & adhuc, quod omnino à vero abhorret, ad Galliciã vsq; per Mediterranea Hispaniarum penetrasse, easq; prouincias à Saracenis bello abstulisse. Nam & à Gratiano. i. q. i. in cap. volumus. adducitur Caroli magni decretum, vbi ipse Carolus asserit Hispanos sibi subditos esse. Quod testimonium de Hispanis Galliæ finitimis, & Pyrenẽũ vicinãq; loca habitantib; debet itelligi. nõdũ tñ Caroli Magni capitularia legimus, ex quibus Gratianus decretum prædictum adducit: tametsi Carolus Molinæus edictum Henrici Regis Franciæ eadem capitularia diligentissimè perlegisse videatur: & eorundem meminert Balduinus in prolegomenis. Rhenanus ad Tertullianũ. lib. de coronã militis. & Ioan. Trithemius de scriptoribus ecclesiasticis in Angeliso. Sed & Iuo Canutenis 4. parte. ca. 174. eorũdem capitulariũ meminit, cõstatq; ex eo, illa auctoritate apostolica, simul & Regia ipsius Caroli magni edita fuisse: atque ideo existimam; ea olim apud Gallos recepta ad ecclesiasticæ disciplinæ institutionẽ cõtulisse. Id verò ferè apud oẽs receptũ est, & Hispani historiographi testant, eũdẽ Cæsare à Saracenis in ipsis Pyrenæis saltibus magna cum iactura, & clade fugatum, fusumq; fuisse. id enim & qui ex Gallis, exterisque eius vitam

vitā monumētis tradidere planè fa-
tentur: ac nostrā, cā victoriā militi-
bus Alfonsi Castellę regis, qui cum
Saracenis pacem inierat, tribuendā
esse censent. Sed & Paulus AEmi-
lius scribit, huic prælio interfuisse
Bernardum Carpiensem, qui Dux
erat Bardulorum, hi enim Castel-
lani sunt. Etiam si Gaguinus, alijq;
exteri Chronographi, Arabum tan-
tū, & Saracenorum in eo confli-
ctu meminerint. Hęc alijs exami-
nanda dimittimus: illud quidem
hinc deducētes, Carolū Magnū
Hispaniarum prouincias minimè
obtinuisse bello, nec eas catholicis
Hispaniarū tradidisse regibus, qui
auxilio diuini numinis post illam
Roderici Gothorū Regis cladē ma-
ximis laboribus deuictis Sarace-
nis strenuè Christianę religioni Hi-
spanias restituerint. Quo fit Reges
Hispaniarū ius nominādi & eligē-
di episcopos nequaquam habuisse
ex concessione, & priuilegio Caro-
lo Magno concessio. Id enim & Ca-
rolus Molina. ad edictum Henri-
ci Regis parte vlti. nu. 31. & sequen-
tibus planè fatetur scribens, & an-
te Carolū Magnū idem ius Gal-
lorum Reges habuisse.

Hęc tenus de præscriptione iuris
Patronatus, presentandiq; rectorē
in ecclesia libera. Nam hęc præscri-
ptio procedit quādoq; sicuti supe-
rius adnotauimus. Est verò necessa-
ria præscriptio quadraginta anno-
rum cū titulo, vel immemorialis:
quod probatur ea ratione: siquidē

in hac specie vehemēs iuris cōis præ-
sumptio est aduersus præscriben-
tem, cū oēs ecclesię præsumatur
liberę, & in oibus ecclesijs iuris cō-
munis præsumptione collatio libe-
ra bñficiarū, & ministrorū institu-
tio ad episcopum pertineat. ca. oēs
basilicę. 16. q. 7. cap. ex frequentibus.
de institut. c. cū venerabilis. de
exceptio. Ideirco inspecta decisio-
ne tex. in capit. 1. de præscriptioni.
in. 6. omnino respondēdum erit, fo-
re necessariam quasi possessionem
quadraginta annorum cum titulo
vel temporis immemorialis ad ad-
quirendum ius patronatus aduer-
sus ipsam ecclesiam, quę libera o-
lim fuerit. missas enim facio alio-
rum hac in controuersia rationes:
huic tantū ego subscriperim, q;
in hac præscriptiōe præsumptio iu-
ris, & quidem grauis, ac specialis
fit contra scribentem. Sic sanè hanc
opinionem tenuerunt Panormit.
in consil. 106. 2. colu. libro secundo.
Alexan. consil. 75. col. 3. lib. 4. Balbus
de præscript. 1. par. 5. part. princip. q.
9. vers. Tertia cōclusio. & Domini.
consil. 23. col. 2. quorum sniam ipse
verā esse cēscō in hoc casu, cū tra-
ctatur de præscribēdo iure patrona-
tus in ecclesia, quę olim fuerit libe-
ra. Nec quidquam refert, quòd Fre-
deric. cōsi. 234. Corne. consil. 47. libr. 3.
colu. 2. & Deti. consil. 134. col. 3. as-
seuerent in hac præscriptione titulū
minimè fore necessarium: quia ius
cōmune nō resistit quāsi possesio-
ni præscribentis: cū ius patrona-
tus

Secundæ partis Relectionis.

tus obtineri à laicis possit. Iam enim semel admonui ad intellectum constitutionis. d. c. 1. de præscri. in. 6. aliud esse ius cõe resistere quasi possessioni, aut possessioni alicuius rei: aliud iuris cõis præsumptionem specialem, & vehementem esse aduersam & contrariam præscribenti. In primo casu nulla potest constitui præscriptio: quippe quæ absque possessione procedere nequit: vñ iure præscriptionis nullius temporis usus, etiã cum titulo, sufficit ad adquisitionem illius rei, quæ possideri non potest per eum, qui præscriptionem allegat: tametsi possit is titulum legitimum allegare, & ad eius probationem inducere tempus immemorabile. At in secundo casu licet præscriptioni locus sit, & præscribens quasi possessionis illius iuris capax censeatur, attamen propter iuris contrariam præsumptionem, quæ grauis, & vrgens constituitur, necessaria est quadraginta annorum possessio cum titulo, aut eo deficiente immemorialis temporis usus: iuxta elegantem responsionem Romani pontificis in. d. c. 1. cuius rationem, & interpretationem ipse examinaui lib. 1. Vari. resol. c. 17. quo in loco tractaui, quo nam iure decimæ à christianis debeantur.

8 Secunda conclusio. In ecclesia, quæ libera non est, nec olim fuerit, sed patronos habuit, ius patronatus etiam à laicis potest præscriptione adquiri aduersus priorem, & verum patronum. Hanc opinionem constat asseruisse, & probasse omnes authores, vno dempto Archidiacono

no, quorum mentionem feci ad cõprobationem, & auctoritatem primæ conclusionis: atque ideo eam esse communem, omniumque consensu receptam opinor. & probatur in dict. cap. cura. de iure patro. aliisque rationibus, quas commemorat Cæsar Lambertin. de iure patronat. 2. part. 1. lib. 11. q. arti. 1. quauis Archi. sententiã velit defendere. Panor. in. d. c. querelã. de elect. col. 3.

Verum in specie huius conclusionis quoties agitur de præscribendo iure patronatus à laico aduersus alium patronum, non contra ipsam ecclesiam liberam, adhuc requiruntur annos quadraginta & titulum, vel immemorabile tempus, respondet Domini. in. d. cõf. 123. col. 2. cuius opinio profecto dum titulum requirit, non omnino iure probatur: cum in hoc casu nulla sit præsumptio iuris aduersus præscribentem pro libertate ecclesiæ: siquidem ecclesia patronos habuit ab eius initio, & habere iure debet. Vñ Rochus Curt. in tract. iuris patro. verb. ipse vel is. q. 36. nu. 86. ex aduerso censet, hoc ius patronatus aduersus patronum laicum præscribi decem annis inter presentes, et viginti inter absentes. Idem sentiunt Florian. in. l. seruitutes prædiorum rusticorum. ff. de seruitu. Ioan. Andre. & Domin. in. cap. vñ eo ad finem. de iure patronat. in. 6. Goffredus in. q. 18. quorum opinio minimè placet: quia etsi aduersus laicum patronum præscriptio procedat, interest tamen ipsius ecclesiæ non mutare patronos: quamobrem

ob

ob præiudiciū ecclesiæ veritas est ac-
tutius, quòd ad hanc præscriptionē
exigatur quodraginta annorum quā
si possessio absq̄ titulo: secundū
Fredē. consil. 24. Corn. in consil. 47.
lib. 3. Deti. cōsil. 34. Liber. de iure pat-
ro. lib. 1. par. q. ii. ar. 5. Paul. in Cita-
dinis in trac. iuris pat. in. 6. par. 3. ar.
q. 17. Alex. cōsil. 75. lib. 4. in vltimis e-
iusdē rñsi versis. Idem sensit Bald.
in. h. 1. colum. 2. C. de seruit. & aqua.
Tertia conclusio. Quāuis ad sacer-
dotia, et ecclesiastica bñficij titulus
præscriptione ad quiti nō possit: le-
gitima tñ præscriptio ipsūm possi-
dētē aduersus eū, qui etiā legitimū
titulo bñficiūm petierit, iure defen-
dit. Prior cōclusionis pars probatur
in. c. ex frequētibūs. de instit. & in
reg. 1. de reg. iur. in 8. vbi glōf. cōiten-
recepta hoc ipsum asserit. Idem fatē-
tur oēs authōres statim citandi, ea
ratione, q̄ ecclesiastica beneficia ali-
ter quā canonica institutiōe obti-
neri nequeāt. Posterior pars constat
authoritate glōf. in. c. cōtingit. de do-
lo et cōt. in glōf. mag. quā sequuntur
inibi doct. præsertim Panor. & idē
in. d. c. cura. de iure patron. & in. c.
capitulū. col. vlt. de rescrip. colligēs
ex ea, q̄ possessor beneficij ecclesia-
stici bonā fidē, & titulum, vt aiunt,
coloratum habēs, decē annis inter
præsentes, & viginti, inter absentes
poterit seipsum defendere aduersus
alium, qui ad idem sacerdotium, et
beneficiū in iudicio agere iure ca-
nonici tituli velit. Idē tradunt Fel.
in. l. Sicut. de iudi. nu. 3. & Frañ

cis Balb. de præser. par. 3. par. prin-
cip. lo. de Seltia i. trac. de bñficijs.
par. q. 2. ad finē. Præscriptionem
igitur legitimā hic appello. cō, quæ
ex tempore lege definit, bona fi-
dē, & titulo colorato processerit.
Hinc & illā solēnis questio defi-
niri poterit: an quis teneatur episco-
po exigēti titulū bñficii, quod pos-
sudet, ostendere, & exhibere. Nā et si
verum sit, in rebus tēporalib⁹ nemi-
nē cogi posse, vt ostēdat titulū suæ
possessiohis. l. cogi. C. de peti. herē.
quā præter Bar. Bal. & alios ibi exa-
minat Matthæ. Afflictus in tub. de cō-
trouer. inuestit. nu. 7. tamen in ec-
clesiasticis beneficijs episcopus, vel
iudex ordinarius inquirere opti-
mē pōt, quo iure, & titulo quisq̄
ea possideat: atq̄ idē poterit exi-
gere à possessorib⁹ titulos, quos ad
obtinēda bñficia habuerint. c. gra-
ue. de præbē. c. 1. vt eccles. benef. ca.
ordinarij: de off. ord. in. 6. tex. ex cō-
cilio Basiliensi in Prag. sanct. titū.
de pacificis possessorib⁹. §. ordinarij.
glōf. & Doct. in reg. 1. de reg. iur.
in. 6. & in. d. c. contingit. Igitur du-
biū est, an possessor beneficij pos-
sit ab hac exhibitione tituli excusa-
ri longi temporis possessione. Et
in hac dubitatione vtar ea distin-
ctione, quæ receptior est. Nam si
possessio est brevis temporis, tene-
tur possessor titulū Prælato inqui-
renti ostendere, nisi prælatus eius
possessionē sām expressē, vel tacitē
approbauerit. Quippe qui titulum
examinauent ad tradēdam posses-
sionem

Secundæ partis Relect.

sionem, aut possessorem sacri ordi-
 nis munere ad eius beneficij titu-
 lum donauerit. arg. sumpto ex cap.
 dilecto. de præben. & c. ex ore. de
 his quæ fiunt à maio. par. capi. notât
 Inn. in c. veniēs. de filijs presby. lo.
 Andr. Ancha. & Frac. in d. reg. et
 alijs statim notatim citandi. Quod si
 possessio cōtinuā fuerit lōgi tēporis,
 satis erit proprio iuramēto titu-
 lū probare: nec opus erit illū exhibe-
 re. arg. l. Siarbitr. ff. de probat. hanc
 deniq; distinctionem deduximus à
 gl. in Pragm. sanct. tit. de pacificis
 pos. §. ordinarijs, verb. inquirāt. ad fi-
 nē. Feli. post alios in c. illud. col. pe.
 de præsum. & in c. licet Heli. nu. 7.
 de simonia. Selua de bñficio. 2. par.
 q. 25. Domi. in d. c. ordinarijs: de of.
 ord. in. 6. verū in secūda distinc-
 tionis parte doct. cōtrouertūt quo ad
 definitionē longi tēporis. Etenim
 Anania in d. c. licet Heli. triēniū exi-
 git ad hūc effectū: Feli. verò ibidem
 decenniū requirit. Idē in d. c. illud.
 nūc trienniū, nūc decenniū neces-
 sariū esse cēset. Ego hāc quæstionē
 opinor arbitrio iudicis definiendā
 fore, nō ignarus quid reg. Cācella-
 riæ. 3. de trienniali possessore statue-
 rit. Nam ea institutū est, quod qui
 per trienniū pacificè absq; vlla lite
 quodeūq; bñficiū ecclesiasticū, &
 sine simoniacō ingressu possederit,
 nequeat super eodē beneficio mo-
 lestia vllā impeti: modò titulū colo-
 ratū habuerit: nēpē à Romano pon-
 tificē, vel ab eo, ad quē huiusmodi
 beneficij collatio pertineat: nec sit

monit

in idē beneficiū aduersus reseruatō
 nē aliquā iuris cōmunis intrusus.
 Eadē triēnalis possessio eodē priui-
 legio munitur in cōcilio Basiliensi,
 de quo in Pragm. sanct. tit. de paci-
 ficis possessoribus. ad cuius inter-
 pretationē, quia frequentissimē in
 praxi ius istud triēnalis possessiōis
 adducitur, eadē materiā prosequu-
 tus aliquot adiciā conclusiones.

+ Quarta cōclusio. Possessio trien-
 nalis iuxta regulā Cancellariæ obtē-
 ta, tam quo ad proprietatem, quā
 possessionē defendit possessorem,
 eiq; tribuit aduersus agētem excep-
 tionē tantū. huius assertionis au-
 ctōres sunt Feli. in d. c. sicut. de re.
 iud. nu. 31. Cassador in reg. de trien-
 nali. decis. 7. & 8. & Ludo. Gomeci.
 in eadē reg. q. 58. & 60. ac probatur
 hæc sententiā in d. Pragm. sanct. ti-
 tu. de pacificis possessor. & est hæc
 interpretatio ad reg. Cācellariæ o-
 mniū consensu recepta, vt testan-
 tur Cassador, & Gomeci. Nec quo
 ad hanc defensionem est necessaria
 bona fides possidētis: sicuti ex Ro-
 tæ decreto asserit Ludo. Gomeci.
 in q. 42. dic. regulæ.

> Quinta conclusio. Possessio trien-
 nalis non defendit possessorem, cō-
 tra quem agitur de spolio: siue spo-
 liū per violentiam, sine absque ea
 contigerit. Probatur hæc conclusio
 in spoliatore violento, in dic. con-
 cilio Basiliensi: quo in loco hac de
 re est tex. satis apertus. in vtroq; ve-
 rò hanc assertionem latè defendit
 Lodouj. Gomeci. in dict. regul. q.
 11. cum

in eum legito.

Sexta cōclusio. Possessio triennalis, etiam bona fide obtenta, minime dat canonicum titulum possidenti. gloss. insignis in. c. contingit. de dolo, & contu. in gloss. magna. in specie Chofmas in prag. Sāctio. titu. de pacificis poss. verb. molestari. & ver. triennio. Felin. Cassador. & Ludoui. Gomeci. paulo antè citati ad quartam conclusionem.

Idem notat Ioan. de Selua. parte de beneficio. questio. 21. ad finem. Atq; ita Gonfalus à Villadiego ex consensu Auditorum iudicauit, quemadmodum refert gloss. in dicta regu. cancell. 3. tametsi eadem gloss. & Rebuffus in tract. de pacificis possel. nu. 7. & sequentibus cōtrarium defendere conentur.

Septima cōclusio. Triennalis possessio etiam bona fide obtenta, & titulo colorato non reddit possessorem tutum in animæ iudicio: imò tenebitur is beneficium dimittere, quoties sciuerit sibi canonicū titulum ad id obtinēdum deficere. Hanc conclusionem ex proxima deducimus: nam & illius auctores hanc veram esse opinātur: licet huic quia cōtrariā elegerint Rebuffus in dict. tracta. de pacif. poss. & Probus in scholijs ad. g. pragmat. Sāctionis, verb. coloratum. nu. 1.

Octaua Cōclusio. Triennalis possessio etiam titulo colorato, & bona fide procedens: ac cōtinuata, minime impedit Episcopum, nec ordinarium, quin possint titulum

non

beneficij exigere, & de eo inquire. text. optimus in dicta pragm. Sāct. titu. de pacificis poss. §. ordinarij. vbi glo. verb. Trienio. in priori illius tituli parte. & ibi Probus numero. 4. Felinus in dicto capit. Sicut. Gomeci. in dic. quæst. 38. Cassadorus decis. 7. num. 9. super regulas Cancell. Idemq; ex prænotatis assertionibus colligitur, quanuis Rebuffus in tractat. de pacif. poss. nume. 20. contrarium adnotauerit. Hæc sanè de præscriptione iuris patronatus, & beneficiorum ecclesiarum breuiter explicuimus: vt aliqua ex parte tractatui, eiusq; materie subseruiremus: obiterq; reg. Cancellariae de triennali possessore perpendimus, eius diligentiorē examinationem omittentes, quam lector poterit petere à Cassadoro, Gomecio, Rebuffo, Felin. & Chofma in dict. pragmat. Sāctione. Paulo Parisio consil. 81. lib. 4. Boerio decisione. 24. Ripa lib. 1. respons. ea. 17. Rursus Cassador. decis. 2. 3. & 4. titulo. de caus. poss. & propriet. qui aliquot quæstiones in praxi sepius obuias tractauere: præsertim maxima cura, et sollicitudine negotiū istud expediuit Ludouicus Gomeci. in commentarijs ad eandem regulam.

Igitur præscriptio potissimum iure pontificio, non obstante decisione prædicti capitul. Cura. de iure patro. mala fide procedere non potest: imò ad eius vim, necessariò bonam fidem requirit. de legibus

Regu. poss. K autem

autem secularibus statim tractabitur.

Ex. §. sequenti.

- 1 Regia. l. 3. & 4. titul. 13. libr. 3. ordina. explicatur.
- 2 Regia. l. 63. Tauri examinatur.
- 3 Leges ciuiles præscriptionem inducentes cum mala fide, an possint procedere iure pontificio: & quid de actionibus personalibus.
- 4 Leges ciuiles præscriptionem cum mala fide inducentes, ac permittentes, an & in foro pontificio exclusæ, saltem in foro seculari obtineant?
- 5 Actiones redhibitoria, et quanto minoris, an tempore legibus definito excludantur: etiam in foro pontificio.
- 6 Publiciana etiam iure pontificio admissa cõsetur.
- 7 Intellect. l. 1. titul. 13. libr. 3. ordinat.
- 8 Intellectus ad tex. in capit. 1. de præscript. & in capit. placuit quicũque Episcopi. 16. questione. 3.

§. Vndecimus.

Ræter alia, quæ huic regulæ bonam fidem ad præscriptionem omnino exigenti, obiscentur, maxime adduci solent ex iure Cæsareo constitutiones, quæ statuerunt præscriptionem triginta, vel quadraginta annorum, etiam cum mala fide procedere, & vim præscriptionis obtinere. lege. Si quis emptionis. §. primo. & lege. cum notissimi. C. de præscriptioni. trigint.

vel quadra. anno. l. 21. titu. 29. parti. quæ in personalibus, & realibus actionibus loquuntur. Huc pertinere videntur Regiæ quædam constitutiones, quæ de actionibus personalibus præscriptione temporis excludendis tractauerunt: præsertim. l. 3. & 4. titu. 13. libr. 3. ordi. Regali. l. Item. 63. Tauri. tametsi hæc posteriores constitutiones palam malæ fidei præscriptionem nec admittant, nec refellant. Sed tamen priusquam aggrediamur harum legum quo ad bonæ fidei causam examinationem, oportet expendere sensum earum, quas ex iure Regio adduximus. Nam in dicta. l. 3. statutum est, quòd actio personalis præscriptione decem annorum tollatur: cui statim adheret. l. 4. quæ definiuit, post illos decem annos nõ posse fieri executionem actionis personalis: sed tamen posse iudicio ordinario debitam pecuniã peti actione quidem personali. Etenim si actio personalis primo decennio sublata fuit, non videtur, quòd possit pecunia debita personali actione rursus in iudicio exigi. idcirco Regia. l. 4. apparet vel contraria, vel inutilis, aut sanè perplexa nimis. Rodericus Xvarez in repet. l. post rem. ff. de re iudica. sexta limitatione ad legem Regiam, ita conciliat has leges, vt existimet, legem quartam esse intelligendam eo casu, quo ob aliquod impedimentum iuris, vel facti actio personalis decem annis tolli, & extingui non

non potuit: eo enim casu iuris exequendi contractum summario iudicio ipso decennio sublatum est. Erit igitur sensus. l. 4. quod ius executionis paratæ tollatur primo decennio à tempore contractus, etiam si actio personalis eo decennio extincta ob aliquod impedimentum non sit. & addit, ac testatur ipse Rodericus ita in praxi seruari, & intelligi prædictas leges Regias.

Ego verò non video, quare ratione hic sensus possit conuenire dictis constitutionibus. Nam. l. 4. inquit, saluum esse ius actionis personalis quo ad iudicium ordinarium post decennium præscriptio iam iure agendi ex contractu iuxta formam. l. proxima, & tamen in. l. 3. quæ proxima est, expressim constat, decennio actionem quæcunq; personalem, & ius exequendi ita sublatum esse, vt creditor ipse audiendus nullo pacto sit, nec iure executionis summarie, nec iure actionis personalis, & iudicij ordinarij. Quãobrem conueniens non est hæc Roderici interpretatio.

Vnde ad planiorem intellectum harum constitutionum oportet præmittere, quandoq; ex aliqua obligatione oriri actionem personalem simplicem, quandoq; actionem personalem simul & ius summarie executionis, vel hypothecæ. Item & illud obseruandum est, iure regio ius executionis tolli prius præscriptione temporis, manente adhuc obligatione, & actione perso-

nali: quod probatur in. l. 2. titul. 9. in Ordinationibus institutis à Rege Alfonso Còpluti, anno ab Aera Cæsaris Millesimo trecentesimo octuagesimosexto: qua decisum extat, ius exequendi contractum à Christiano in fauorẽ Iudæi còuentum, extinguì, & tolli sex annorũ præscriptione. Quo quidem anno in eisdẽ comitijs Compluti habitis statuta fuit. dict. l. 3. titu. 3. lib. 3. ordi. ex quibus vero simile est, ius executionis summarie ex aliquo contractu còpetes Christiano aduersus Iudæum, vel alterum Christianum decem annis tollificuti quod Iudæo aduersus christianum còpetebat, sex annorum spatio tollebat. Demum his præmissis còstitutionibus, Henricus secundus Burgis Aera Cæsaris Millesima quadringentesima vndecima. l. 9. mictionẽ faciẽs superscripta. l. 2. Alfonsi Regis, eiusdem Henrici patris, in specie statuit præscripto iure summarie executionis adhuc manere saluam actionem personalem quo ad iudicium ordinarium. Hinc sanè fit, vt licet primo decennio sublatum sit ius summarie executionis, tamẽ iudicio ordinario actio personalis possit aduersus debitore per creditore in iudicium deduci. sic. l. 3. intelligenda erit quo ad ius executionis summarie. l. verò. 4. quo ad actionem personalem, quæ adhuc salua manet, etiã si ius executionis tempore decem annorum perierit. Sed & hæc interpretatio non oïno dissoluit nodum

Reg. poss. K. 2. difficul-

Secundæ partis Relectionis.

difficultatis: quia dict. l. 3. satis in specie definitur etiam primo decennio actionem personalem sublatam fuisse. Nam tractat eadem constitutio de actione personali, quæ absq; contractu publico instrumenti competit: & idem de ea, quæ simul deducitur & oritur cum iure executionis ex vi instrumenti publici.

Erit deniq; alia quærenda interpretatio, quæ controversiam istam distinguat. Etenim potest responderi, actionem personalem simplicem absq; iure executionis summarie cõpetentem, decennio extinguï, & tolli. at si ius executionis simul adiunctum sit actioni personali, ipsum ius executionis primis decem annis tollitur: cõverò extincto, manet actio personalis salva in aliud decennium. Ergo, l. 3. ad huc respõdet primo decennio actionem personalem, & ius executionis tolli, ita est accipienda, ut actio personalis simplex absq; iure executionis cõpetens decem primis annis tollatur: non sic actio personalis simul cõ iure summarie executionis contingens. nam in hac ultima specie primo decennio tollitur ius executionis per d. 3. decisionem: manet tamen adhuc salva in alium decennium actio personalis: quæ admodum in l. 4. probatur. Alioquin si quis dixerit indistinctè tolli actionem personalem primis decem annis, profectò eodem tempore tolleretur actio personalis, cui adheret ius summarie executionis, quo ipsa

actio personalis simplex. quod apparet contrarium menti legislatoris in dicta. l. 4. & in dic. l. 2. titu. 2. ex legibus Alfonsi Regis. His accedit ex veteribus monumentis, quod auctore Dione Casio, & interprete Georgio Merula, Adrianus Imperator decennium præscripserit, à quo tempore debere quis desineret, nec postea debiturus esset.

Superest modò inquirere verum sensum constitutionis Taurinæ. 63. qua sancitum est, quòd ius executionis summarie ex actione personali procedens, præscriptione decem annorũ tollatur. & in hac parte prius cõuenit cõ veteribus huius regni constitutionibus. Deinde eadem. l. est in secunda eius parte statutum, quòd actio personalis, & executionis decretum super ea datũ tollatur viginti annis: non quidè minori spatio temporis. Quod videtur refragari aliquantulum Regis ordinationibus, quarum modò mentionem fecimus. Quæ ratione quibusdam visum est, hac Taurina constitutione correctam & antiquatam esse dic. l. 3. quæ ex parte mihi cautum fuit, actionem personalem simplicem tolli, & extinguï decem proximis annis. Existimant enim quidam lege Taurina statutum esse, quòd actio personalis etiam simplex nõ tollatur minori, quam viginti annorũ tempore. Quibus & illud omnino placebit, quo actio personalis tollatur viginti annis, quoties mota lite super ea, sequutaq; cõdenatione, sit datum mandatum,

mandatum, & decretum executionis. Quod planè absurdum esse ex eo constat, quòd æquali tempore tollatur actio simplex personalis, & ea item, quæ semel deducta in iudicium, decretum executionis iudicialis habuerit: cum tamen actio etiam simplex, & quæ alioqui decennio tolleretur, semel deducta in iudicium, perpetua efficiatur per litis contestationem, sicuti in materia interruptionis examinabitur. & in specie adnotauit Iason in §. pœnales. de actioni. numero. 113. deinde ex hoc intellectu sequeretur eodem tempore tolli actionem personale habentem ius executionis, quo tollitur actio personalis simplex: cum actio personalis habes ius executionis maiorem vim habeat quo ad præscriptionem. Fortassis eadem Taurina cõstitutio condita fuit ad interpretationem legum antiquarũ in hũc sensum, quòd ius summarie executionis competens actioni personali tollatur decem annis, manente adhuc salua personali actione in aliud decenium: idq; constitutum est in dict. l. 3. & 4. titulo. 13. lib. 3. ordi. & in dict. l. Taurina in princ. At si actio personalis habeat ius summarie executionis ex his, quæ modo diximus, vtrunque tollitur viginti annorum præscriptione. Subdit nunc secunda Taurinæ legis pars, actionem personale in iudicium deductam: & executionis iudiciales literas habentem, non tol-

li minori viginti annorum tempore quo ad vtrunque: id est, quo ad ius exequendi ex decreto iudiciali personalem actionem, & quo ad ipsammet actionem personale: sicuti constat ex dicta. l. 63. Tauri in secunda parte. Nisi dixeris per hanc legem minimè tolli actiõis personalis perpetuationem ad triginta annos: atque ideo secundam legis partem ita accipiendam esse, vt actio personalis simul habens ius exequitiõis summarie, tollatur viginti annis, decem quidem primis quo ad ius executionis, & alijs decem vsq; ad viginti quo ad actionem personale: tandem quo ad vtrunque tollendum sufficiunt, & sunt necessarij viginti anni. Satis sit quo ad institutum nostrum his regijs constitutionibus probatam, & receptam esse præscriptionem actionum personalium, quæ raro absq; mala fide potest contingere.

Ad idem spectat Caroli Quinti Cæsaris, primi Hispaniarum Regis catholici & inuictissimi constitutio, quã Madriti anno Millesimo Quingentesimo Vicessimo octauo dum publicum huius regni conuentum & comitia Hispanorum haberet, ca. 157. statuit. Etenim ea lege sancitum extat, quòd merces à famulis, & seruiantibus exigì non valeat post triennium ab eo die, quo à famulitio cessarunt, vel à dominis ipsi famuli recesserint, nisi intra id triennium à dominis stipendium petisse probauerint.

Reg. poss. K 3 Ecce

Secundæ partis Relect.

Ecce legem, quæ permittit, & approbat præscriptionem illam, quæ profectò absq̃ mala fide rarissimè constitui potest. Sic & apud Gallos Ludouicus duodecimus eorū rex anno Millesimo Quingentesimo duodecimo, lege lata definiuit, quòd famuli mercedē pactam, aut debitam à dominis petant intra annum à die, quo seruire cessauerint: & tantum trium annorum præcedentium. Post annum autē, secundum eam legem famuli salarium petere non possunt, nisi scripturam producant in iudicium, qua probetur petitio. cuius legis meminere, Curtius Symphorianus in *Aresto amorum*. 44. & *Rebuffus*. 2. Tomo in. l. *Regias*. tracta. de famulorum salarijs. Quo in loco col. 1. scribit Carolū Cæsarem Catholicum Hispaniarum regem idem statuisse apud Bruxellas Brabantia anno Millesimo quingentesimo quadragesimo: duorum annorum tempus ad hoc definientem.

Sunt & plerisque in locis statuta, quæ permittunt præscriptionem actionum personaliū decem quidem annis, etiam si malam fidem debitor habuerit. Quamobrè cum omnes istæ leges in lesionem animarum tendant saltem in effectu, quippe quæ malā fidē foueant, & iure præscriptionis prosequantur: opportunè tractabitur hic articulus huius tractatus, an sint in republica christiana tolerandæ.

Primū etenim quibusdā placuit

leges ciuiles, quibus præscriptio eū mala fide permittitur, non esse iure pōtificio sublatas, nec correctas, sed vim legū in foro ciuili, & laicorum oīno habituras, quoties in iudiciū fuerint pro litigatiū iure adductæ: ita tñ vt nihilominus in animæ iudicio, & in foro pōtificio teneatur qui mala fide præscripsit ad restitutionem. Sic sanè refertur opinio ista à glo. in ca. vlt. de præscript. Quæ tamē frequentissimo omnium consensu improbatur. Etenim si peccatum ob malam fidem in hac præscriptione committitur, procul dubio nec in foro pontificio, nec in foro Cæsaris, & seculari admitenda est. tex. optimus in dic. ca. vltimo. de præscript. c. *vigilanti*. cod. titu. ca. nouit. de iudic.

Ideircò aliter tolli solet isthæc obiectio proposita, scilicet distinctione actionum realium à personalibus: ita quidem, vt actiones reales nec iure pōtificio, nec ciuili, nec in foro seculari tolli possint per præscriptionē triginta, aut quadraginta annorū: actiones verò personales omnino tollantur præscriptione inducta iure ciuili, nepe triginta annis, etiā mala fide. Huius opinionis, & distinctionis authores sunt *Hostien.* in *summa de præscriptiōi. rerum immobil.* §. quæ res. col. 1. vers. actiones personales. *Bar.* in. l. sequitur. §. si viam. ff. de *usufructu*. & ibi *Roma*. *Aegidius Bellamira* in dicto cap. vltimo. nume. 6. *Bald.* in cōsi. 437. libr. primo. *Bonifa.* in

fa. in Clem. colum. 3. de re iudi. de-
 cilio Tolofana. 73. Corn. confi. 206.
 lib. 2. & confi. 296. lib. 3. idem Bart.
 in l. hæc autem iura. ff. de feruit. vr-
 ba. prædior. quorum opinionem
 fequuntur Petrus Ferrariëfis in pra-
 ctica, in forma refponfionis rei con-
 uenti. fuper verb. præfcriptionis.
 & Carol. Molin. ad Alex. confi. 99.
 lib. 4. colum. 2. affeuerantes eam ve-
 riorẽ, & communẽ effe, atque
 in praxi feruari. Huic fententiæ fuf-
 fragatur ratio, quæ dicitur, debitore
 non foluentem pecuniam, quam
 fcit creditori debitam effe, non ha-
 bere malam fidem interim dum
 nec creditori eam negat, nec in fo-
 lutione tergiuerfatur: vnde cū ma-
 la fides deficiat, præfcriptio nõ po-
 terit ex eo refelli, nec improbari,
 quòd debitor fciat, fe pecuniæ il-
 lius debitore effe. Sic fanè iuxta ra-
 tionem iftam verè dici non potef-
 præfcriptionẽ hanc cum mala fide
 procedere. His accedit, quòd Ro-
 manus pontifex in dic. ca. vlt. ad re-
 probandam præfcriptionẽ ex mala
 fide inductam, cõfiderat iniuftam
 præferibentis poffeffionẽ: hæc autẽ
 iniufta poffeffio nõ cõtingit in de-
 bitore actionem personalem præ-
 feribente: fiquidẽ in realibus actio-
 nibus præfcriptio procedit à poff-
 felfione ipfius rei, quæ debet effe
 omnino iufta faltem opiniõe poff-
 fidentis: in personalibus verò præ-
 fcriptio deducitur à negligẽtia nõ
 petẽtis: deniq; in præfcribendis re-
 bus factum iuftum præferibentis

effe neceffarium: in præfcribendis a-
 ctionibus personalibus folùm re-
 quiritur negligẽtia creditoris nõ
 petentis: & ideo parùm nocet præ-
 fcriptioni, quòd debitor fciat fe
 verum debitorem effe, & actione
 personali teneri ad illius pecuniæ
 folutionem.

Verùm aduerfus hanc opinionem
 adefl ratio plurimùm vrgens, quæ
 deducitur ex dic. capitu. vltimo. de
 præfcript. quo damnantur præfcri-
 ptiones, quæ cum peccato, & ma-
 la fide propter peccati labem pro-
 cedunt, & inducuntur: ille verò qui
 fcit fe alteri debere cõtum actione
 personali, femper habet confcien-
 tiam lafam, quòd ea quantitas pe-
 cuniæ alteri debita fit: & licet non
 teneatur fub peccati crimine, & cul-
 pa, ftatim & femper foluere, nec
 offerre pecuniam debitam credito-
 ri: femper tamen tenetur eam petẽ-
 tidare, quia fcit alteri debitam.

Quocunq; ergo tempore ab eo pe-
 cunia debita exigatur, tenetur eam
 dare creditori: alioqui à peccato
 mortali libet non eff: quippe qui
 fciat eam pecuniam alteri debitam
 effe. Deinde hic debitor quali poff-
 fidet debitum interim dum ab eo
 nõ exigitur. l. etiam. §. primo. ff. de
 petitio. hæreditatis. Quibus tan-
 dem conftat Bartol. opinionem, e-
 iufque diftinctionem falfam effe:
 atque ita, etiam actiones persona-
 les præferibi non poffe à debito-
 re, qui fcit fe debitorem effe, nec
 eas præfcriptiones remittendas effe

Reg. poff. K 4 cuius.

Secundæ partis Relect.

cuiuscunq; temporis sint, asserunt, aduersus Hostien. & Barto. Panor. docto. in dict. ca. vlti. de præscript. Anchar. & Francus in reg. ista, Possessor. colum. 2. post gloss. hic. Alexan. in dicto consi. 99. libr. 4. colum. 2. & consi. 162. libro. 1. ad finem. Anchar. consi. 5. Paul. Castren. consi. 98 libro secundo, quorum sententiam sequuntur, & fatentur cõmunem esse Ioan. Imola nume. 19. & Felin. 2. colum. in dict. ca. vlt. idem Imola in dict. 5. Si viam. Balb. in secunda part. tertie part. principa. questio. 13. Ioan. Crottus in. l. omnes populi. conclusion. 11. ff. de iustit. & iure. Idem Crottus in. l. nemo potest. fol. antepen. colum. quarta. & inibi Ripa numero. 116. ff. de legat. 1. Ludou. Gomeci. in princ. de actioni. numero. 68. Hierony. Gratus consi. 41. colum. vlti. lib. 1. Hanc item opinionem doctissimè defendit Fortun. in tracta. de vltimo fine. illat. 2. eandem tenet Mathesilla. notab. 23. probat & Barto. sibi contrarius in dicta. l. omnes populi. nume. 24. dum asseuerat, statuta Italię, leges itẽ imperiales de præscribendis actionibus personalibus ab his, qui sciunt se veros debitores esse, minimè valere, nec vim vllã obtinere ob peccatum, & malam fidem ipsius præscribentis: quod & Balb. iterum repetit in dict. 2. part. q. 14.

Hinc sanè deducitur alia quidem hac in cõtrouersia opinio, quę profitetur, nec in actionibus realibus, nec in personalibus, nec in foro põ-

tificio, nec ciuili præscriptione cum mala fide admittendã esse. Etenim ipse debitor scit se debitorem esse: atque ideo læsam habet cõscientiã: eaq; ratioe minimè præscribere poterit libertatẽ, aut immunitatẽ a solutione eius, quod ipse scit alteri deberi. Sic leges ciuiles, si quæ sũt, quæ præscriptionem cum mala fide approbent, iure pontificio sublatae sunt ob peccatum euitandum. Nam vbi de peccato vitando agitur, lex secularis cedit, & subijcitur pontificiæ quo ad vtrũque ferum. gloss. ordinaria in hac regu. Possessor. quam hinc sequuntur Franc. & Docto. Felin in capitul. 1. colum. 8. & in cap. ecclesia. colum. 16. de cõstitu. Idem Felin. in capit. in causis. colũ. 2. de testibus. vnde subdeducitur, hanc opinionem magis communem esse.

Cæterum nè leges Cæsareæ, & Regiæ omnino antiquatae, & sublatae censeantur: aut iniquitatis vitio notentur: quibusdam placuit eas constitutiones defendere, aliquot explicitis interpretationibus, quibus possint ab accusatorum calumnia vindicari. Quod pium est: modò causæ iustitia id permittat. Adrianus igitur in quarta sentent. tracta. de restitutione. capit. hoc supposito. scribit, has leges Cæsareas non esse iure pontificio in totum correctas: imò eas procedere opinatur, quando possessor, aut is, qui præscribere tentat, habet scientiam rei alienæ: immunis tamen

tamen est à peccato, etiam si rem illam nō restituat. Quasi Summus Pontifex in dict. cap. vlti. à præscriptione malam fidem, id est rei alienæ scientiam tunc excludat: cum ea simul cum peccato possidentis contigerit. At si possessor sciat alienam esse, & tamen differt iustissimè aliquot ex causis rei restitutionem: eo casu præscribere poterit: quippè qui rem non detineat cum peccato. Hunc Adriani intellectū ipse etiam colligo ex Panormit. in dicto capit. vltim. numero. 13. & 21. qui idem adnotauit in præscribendis actionibus personalibus: imò in eis tantum loquitur, scribens, actionem personalem posse à debitore sciēte præscribi, quoties nulla ipse fuerit in mora: quia non tenebatur pecuniam debitam offerre: & ea nusquam tēpore præscriptionis fuit petita. Etenim ex sola negligentia creditoris tunc præscriptio vim assumit: quam rationem pro sentētia Hostiens. & Bart. superius expressim adduximus. Et eandem tenent ipse Panormit. in cap. ecclesia sanctæ Mariæ. nu. 36. de constitu. idem in cap. quod clericis. de foro compe. nume. 44. Corne. consil. 176. col. 3. lib. 1. & confi. 277. libr. 4. Socin. confi. 203. col. 2. lib. 2. Andr. Tiraque. in l. si vnquam. C. de reuo. donat. in glo. reuertatur. nume. 316.

Sed ipse hanc rationem indistinctè intellectam falsam esse censeo: & subiade Adriani & Panor. sententiam opinor non esse admitten-

dam. Nam apud me certissimi iuris est, non posse constitui præscriptionem, nec procedere cum scientia rei alienæ, etiam si possessor nullum crimē, nec culpam mortalem contraxerit ex eo, quod non restituit rem, & differre possit eius restitutionem. Sic & debitor, sciens pecuniam debitā esse creditori, quanuis non teneatur statim restituere, nec eam offerre, præscribere nō potest, cū scientia rei alienæ impediatur præscriptionē: item & scientia pecunie debitæ. tex. optimus in dict. ca. vlt. de quo ipse aliqua adnotauit libr. 1. variarum resolut. capi. 9. nu. 5. Vnde rationem Panormit. qua & Adriani vtitur, reprobant Imola colū. 21. & Felin. nume. 3. in dicto cap. vltimo. de præscript.

Rursus idem Adrian. quod lib. 6. artic. 3. aliter Casareas, & seculares leges intellexit, scribens, eas constitutiones in foro tantum seculari seruandas in hunc sensum, vt ille, contra quem præscriptum fuerit, minimè audiatur in iudicio à seculari iudice: imò ei denegetur actio, & ius nequaquam reddatur. Etenim ad reipublicæ utilitatem pos sunt humanæ leges negare actionem: & ius ad petendum id, quod iuste, & lege iustitiæ debetur: & id quidem ob vitandas lites, ob vitandam hominum vecordiam, & negligentiam. Sic deceptus intra iustis pretis dimidiā, apud iudicē exteriorē nullā actionē habet ad petendū id, quod ratione deceptionis illius

Tertiæ partis Relect.

re ipsa contingentis verè, & recto iustitiæ tramite sibi debetur. Siqui dem eidè à legibus humanis actio negatur ob effugiendâ litium multitudinem: quemadmodum ipse probaui lib. 1. variar. resolut. capi. 4. numer. 11. Eadem ratione leges humanæ pacto nudo actionè ad obtinendum, & exigendum in iudicio pecuniam promissam negarunt, & tamen promittens lege iustitiæ, & sub reatu mortalis criminis tenetur promissum seruare. capitu. 1. de pactis. quod & nos adnotauimus in capit. cum in officijs. nu. 10. de testamen. sunt & plura ex legibus humanis his similia. Igitur præscribens mala fide secundû Hadria. post ipsam præscriptionem nõ potest in iudicium adduci, nec ab eo res præscripta peti: manet tamen adhuc in conscientiæ iudicio, atq; in foro Canonico verè debitor, & tenetur re omninò restituere: quæ quidem sententia conuenit primæ opinioni, quâ retulit glos. in dicto cap. vlt. de præscript. Hæc verò concordia latissimè improbatû à Fortunio in dict. tract. de vltimo fine. illat. 3. sunt enim dissimilia, quæ paulò antè de legibus humanis tradidimus. Aliud siquidem est, actionem negari à lege humana ob aliquam causam, quæ absq; villo dolo contigerit: vel ob defectum solennis stipulationis à legibus requisitæ ad promissionis cautionè: aliud foimentum à lege exhiberi ad occupandas res alienas cum mala fide,

& maxima conscientiæ læsione: itè ad detinendum id, quod quis scit verè alteri debere: & iuxta legum humanarum sanctiones reddere tenetur. Quorum prius et si ad vtilitatem Reipublicæ permitti possit: posterius tamen nulla ratio patitur, quòd id in Christiana Republica toleretur. Quamobrem illud opinor certissimum esse, & ita quidè in praxi seruandum fore in vtroq; foro, quòd nulla præscriptio, nec in realibus, nec in personalibus cum mala fide admittatur: ex quo plura deducuntur simul & ex vera legum secularium interpretatione.

Primùm: leges ciuiles, & seculares permittentes præscriptionem cum mala fide, vel actionum realiû, vel personaliû iure Pontificio antiquatas, & correctas esse: ita quidem, vt nec in foro seculari seruandæ sint.

Secundò, ex præmissis deducitur, per leges has seculares, etiam si forent admittendæ, debitores, aut rerum alienarum possessores, minimè titulum, aut ius aliquod consequi, quibus ex ratione rectæ iustitiæ liberentur à restitutione eius, quod vel alienum est, vel alteri debetur. Etenim quauis lex humana hac in specie iudiciale exactionem prohibeat, & repellat: nequaquam tamen ius tribuit possessori, nec debitori ad rei alienæ acquisitionem.

Tertiò infertur, harum legum secularium decisiones præscribentibus, ac possidentibus prodesse, vt in dubio non probata ab aëtorum

eorum mala fide, præsumatur in iudiciali foro bona fides: ea quidem præsumptione, quæ sit iuris, & de iure, nec ullam admittat contrariam probationem præter eam, quæ ex confessione aduersarij deducatur: iuxta cõmunes omnium traditiones in materia præsumptionum. Sic sanè nõ probata mala fide ipsi rei ad iudicium vocati per ipsum a ctorẽ, in dubio præsumetur bona fides: probari autem mala non poterit aliter, quàm ex cõfessione præscribentis: sicuti sensere Roman. in consi. 102. col. 3. Felin. in dicto capit. vlti. numero. 7. Hierony. Gratus in consi. 41. colum. 3. Qui quidem effectus maximus erit: cum etiam si velit creditor aliter probare malam fidem, quàm per cõfessionem debitoris, admittenda non sit probatio huiusmodi. Sat scio non ita expressim colligi hanc opinionem à Romano, & alijs, & præterea satis dubiam esse: licet ex eorum mente deducatur. Quia licet præsumptio sit pro præscribente actionẽ personalem, quòd bonam fidem habuerit, non tamen ita expeditum est, quod cõtrarium aliter quàm per confessionem præscribentis probari nõ possit: maximè in præscriptionibus breuioris tẽporis, quàm triginta annorum. Etenim Rom. Feli. & Gratia. loquuntur de statuto secundum quod nõ censetur præscripta actio personalis omnino: sed tantum sancitum fuerit, quod elapso decennio, stetur super solutione debitæ pecuniæ iura

mento debitoris: nam in eo casu existimant Roma. & alijs, posse cõtrarium probari per cõfessionem debitoris, aliove legitimo modo. Adhuc tamen quantum ad hanc illationem atinet, arbitror post cõpletam legalem præscriptionem actionis etiam personalis, præsumi bonam fidem præscribentis, ex eaq; præscripsisse. Deinde constat, posse probari malam fidem præscribentis cõfessione. Quòd autem possit aliter probari dubium est, & fortassis ob auctoritatem legum secularium quibusdam pars negatiua verior videbitur: mihi tamen tutius apparet, posse malam fidem probari alijs legitimis probationibus præter præscribentis cõfessionem.

Quartò, si post finitam præscriptionem legale ipse præscribens fateatur, pecuniam solutam non fuisse: vel rem possessam alienam esse semota præscriptionis vi: licet nõ fateatur, se tẽpore præscriptionis lesam habuisse cõscientiam, nihilominus præsumendum erit, ipsum malam fidem habuisse: nisi ab eo bona fides probata fuerit, vel saltẽ aliqua iusta, & virginti præsumptione bonæ fidei, cõtrariam malæ fidei coniecturam euerterit.

Quintò illud est adnotandum, etiam in præscribendis actionibus personibus facilius bonam fidem præsumi in hærede debitoris: cum is iustam habeat ignorantiam causam, an debitum sit solutum: atque idem hæres debitoris in dubio, allegans præscriptionem actionis personalis, absoluendus erit à petitione aitoris

iuxta

85 Secunda partis Relectionis.

iuxta leges seculares:secūdum Philipp. Corneum in consil. 277. lib. 4. colū. 3. Quo quidē casu bona fides præsumpta præscribentē defendit.

Sextò leges seculares procedere poterunt, etiam data mala fide præscribētis actionem personalem: nō quidem quo ad ipsam actionem: sed quantum ad ius executionis paratæ, & summaria ipsi actioni ad hærens: hoc enim ius tollitur tempore à legibus definito, manetq; actio personalis: licet debitor malam fidem habuerit. Nam ex hoc creditor non amittit pecuniam creditā: sed tantū ius illud summaria executionis datum à legibus, quibus & id tolli potest: sicuti adnotauit Francisc. Balb⁹ in. 2. part. 3. part. princ. quæst. 14.

Septimò ferè eadem ratione præscriptio actionum personalium iure optimo procedit quo ad vtrunq; forum, Pontificiū scilicet, & seculare, etiam cum mala fide præscribentis: quoties agitur de actionibus à lege ciuili inductis, & ab initio per eandem legem certo tēpore definitione quadam restrictis. Si quidem eadem lex ciuilis ad illud tempus eas actiones concessit, ac restrinxit, etiam si reus malam fidē habuerit. quod ita visum est Paulo Castrensi. in. l. sequitur. §. si viam. ff. de vsucap. Panor. col. 3. & Feli. col. 2. Francisc. Balbo in. 2. part. 3. part. prin. q. 1. Ioanni Crotto in. Lomnes populi. conclus. 1. ff. de iusti. & iure. & in. l. nemo potest. Fol. antep.

ff. de legat. 1. Nec tamen ex hoc excluditur actio de dolo, si is, q. actio nem temporariam præscripsit, eo vsus fuerit, sicuti sensere Panor. & alij. Et præterea extincta actione tēporaria, qualis est redhibitoria, quāto minoris, et similis, adhuc manet obligatio in animæ iudicio ad damni compensationem: iuxta distinctionem. S. Thomæ. 2. 2. q. 77. art. 3. Ioan. Maior. in. 4. senten. dist. 15. q. 40. artic. 3. Syluest. verb. Emptio. q. 19. & 20. Cōrad. de contract. quæst. 54. Caiet. in dist. art. 3. Ioan. Medina de restitu. quæst. 34. quibus adde Ciceronem lib. 3. de officijs. & Valeri. Maxi. lib. 8. cap. 2. in princ. Nam & hi tractauerunt, an teneatur venditor detegere vitia rei, quam vendit. Apud Iuriconsultos idem tradiderunt. l. Iulianus. in princip. ff. de actioni. empt. l. qui sciens. ff. commodat. Regia. l. 64. tit. 5. part. 5. Abb. in cap. iniustum. de rer. permut. l. 1. §. si intelligitur. ff. de ædilit. edict. l. penult. tit. 5. part. 5. Cinus in. l. 1. C. de ædilit. actioni. Abb. in cap. cum cōtingat. nu. 24. de iure iur. Angel. & Roma. in. l. si quis cum aliter. nu. me. 28. ff. de verb. obligat. optimus text. in. l. quæro. ff. de actio empt. Speculat. in tit. de emptione. §. nūc vidēdum. vers. quid si veditor. Ex quibus hæc in re deducitur cōgrua & iuridica resolutio: illud enim satis sit modò adnotasse, actiones istas quanto minoris, & redhibitorias, competere etiam contra eum, qui bona fide cōtractū fecerit. l. re-
netur.

netur. ff. de actioni. empt. atque ite
tollit, & extingui tempore legibus
definito etiam aduersus eum, qui
malam fidem habuerit, secundum
cōmunem.

Datur autem actio redhibitoria,
quando emptor si sciisset rei ven
ditæ vitium, eam nullo pacto emis
set: ideo agit is intra sex menses ad
redhibitionem, vt venditio rescin
datur omninò. l. redhibere. ff. de
ædi. edict. l. 2. C. de ædilit. actio. l.
sciendum. §. tempus. ff. eod. titul. l.
6. titu. 5. part. 5. Quod si emptor em
pturus nihilominus foret: sed non
tanti: agit quanto minoris intra an
num: quod in præcitatæ locis pro
batur. Quinimò si quis egerit red
hibitoria, & succubuerit: aget de
inde intra annum, quāto minoris.
Bald. in l. penul. 2. colū. C. de ædilit.
actio. Cremésis singul. 164. & Ca
telli. Cotta in memorialib. dictio
ne, actio redhibitoria.

Octauò, si rationem æquitatis ob
seruemus, illud verum esse consta
bit, præscriptionem actionis realis,
vel personalis optimè procedere,
etiam cum mala fide præscribentis,
quoties aduersus pœnalem legem
præscriptio tendit: quam cōclusio
nem ipse tradidi in Epitome ad. 4.
lib. Decret. 2. part. ca. 6. §. 8. num. 17.

Nonò, legum ciuiliū, & secula
riū decisio, quæ approbat præscri
ptionem cum mala fide proceden
tem secundum quorūdam opinio
nem, obtinet aduersus legatarium
in fauorem hæredis. Nam & si hæ

res scientiam habeat legati: poterit
nihilomin⁹ aduersus legatariū non
petentem rem legatam præscribere
tempore legibus definito: non ob
stante mala fide: quemadmodum
voluit Ancha. in reg. sine possessio
ne. fo. 3. col. 2. verſ. ite intelligas. cui⁹
sententiā & nos post alios examina
uimus. lib. 1. vari. resolu. cap. 9. nu. 5.
Tandē iuxta resolutionē istā expen
di poterunt leges seculares, quibus
admissa fuit mala fides in præscribē
dis actionib⁹ realib⁹, & personalib⁹.

Decimò ex prænotatis deduci
poterit, falsam esse Baldi opinio
nem. Is enim in dicto capit. vlti. de
præscript. existimat, posse præscri
ptionem admitti, etiam si præscri
bēs malam fidem habuerit: modò
fiat lex, quæ statuatur, leges omnes
præscriptionem aliquam inducen
tes habere vicem, & vim cōsensus
ipsorum priuatorum, qui legum
latoribus subiiciuntur: quia in hac
specie nō datur mala fides propter
consensum illius cōtra quæ præscri
bitur. Hæc nanq; opinio procedere
iure nō potest: siquidē lex nō potest
consensum alicuius priuati induce
re, vbi is absit, ac deficiat: nec po
test humana constitutio ex hac fi
ctione purgare conscientiam male
fidei possessoris: cum syncera fides
nō simulata requiratur. Vnde hæc
opinio Baldi merum cominētum
est, ac denique impostura quædam
minimè admittenda, contra ius na
turale, & diuinum. Sic Ioannes
Oldendorp. in lib. 2. variarū lectio
titu.

Secundæ partis Relectionis.

tit. de præscrip. ad finem. Baldum eiusq; nouum inuentum iniquitatis insimulat.

Vndecimò quo ad leges seculares prætermittendū non est, an Publiciana actio iure Põtificio sit admittenda: Et quidem, vt Publiciana competat, exigitur etiam iure ciuili bona fides emptoris, & agentis eadem actione, tempore saltem traditionis: ita quòd crediderit tradentem dominum esse, vel habuisse ius transferendi dominiū: quantum ipse venditor, qui tradidit, malam fidem eo tempore habuerit. l. eum qui. §. Prætor. ff. de Publicia. glos. in cap. Abbate sanè. in principi. de re iudica. in. 6. alia in. §. sed istæ. Insti. de actioni. Sed si emptor tempore traditionis non haberet bonā fidem, nec malam, imò dubius esset, minimè competit ei Publiciana secūdum Bart. in dict. §. prætor. eundem in. l. Põponius. §. si iussu. ff. de acquir. posses. Nam cum bona fides à lege exigatur, constat dubitationem nō sufficere: quod probauimus superius in hac. 2. part. §. 7. numero tertio.

Hæc autem Publiciana, quæ iure ciuili datur, non obstante mala fide tradentis, minimè tollitur ex cõstitutione & Authē. malæ fidei. C. de præscrip. longi tempor. decem vel vigint. annor. quia illa decisio ex mala fide authoris nō tollit præscriptionē, sed eam in longius tempus producit: ita quidem: vt maiori spatio temporis sit peragenda.

Igitur cum Publiciana tunc obtineat: & admittenda sit, cū præscriptio continuo tramite procedit, constat non obesse Publicianæ mala fides authoris tradentis, gloss. in dict. cap. Abbate sanè. Cuius opinionem doctores inibi sequuntur & fatentur eam communem esse & veram, Alexan. in dict. §. si iussu. colu. penulti. Balb. de præscript. 2. part. 3. part. princ. quæst. 12. Antoni. Burgens. in Rubr. de empt. & vèd. col. 3. Iason in dict. §. sed istæ. nu. 79. & ibi Gomeci. nume. 43. Quorum item ea est resolutio concors, atq; vnanimis, quòd Publiciana iure Pontificio admissa, & recepta sit: idq; probatur in dicto cap. Abbate sanè. vbi. gl. verb. domini/ vel quasi: ea etenim ratione defendit: quia agens publiciana, non debet, nec tenetur in libello asserere, quòd credit se tunc non esse dominum illius rei. secūdum Fabrum & communem. Imò id omittere omninò debet, quidquid dixerit Iason in dicto. §. sed istæ. num. 82. Quam ob rem sicuti agenti Publiciana non obstat dubitatio, an res tradētis fuerit, an aliena: siquidem præscriptio semel bona fide incepta, non interrumpitur dubitatione: sed adhuc procedit, & continuatur: quod ad Publiciana infatis est: ita scientia rei alienæ ipsam actionem Publicianā impedit, iure Canonico, & ciuili; ex eo, quia tunc nō datur quasi dominium: cum nec præscriptio procedat: habeatq; Publiciana fundamentum

mentū ab ipso quasi dominio: quē admodum deducitur ex traditis per Comeci. in die. §. sed ista. ad finem. licet Bald. in. l. ancillæ. C. de furt. l. colum. & Balb. de præscript. 2. par. 3. part. principalis. q. 8. falsò existiment. malam fidem superuenientem etiam iure Pontificio non impedire Publicianam.

Ceterum in hac materia est inter Regias constitutiones. l. 1. titulo. 13. libro. 3. ordin. quæ statuit, rem immobilem possessam ab aliquo, titulo quidem & bona fide inter præsentem omninò præscribi: nec posse in iudicio ad eiusdem rei restitutionem possessorem conueniri. Vidi profectò sepe controuerti de illius legis viribus, & quæri, cur ea in praxi accepta non sit. Et sanè ea lex deducta fuit à. l. 1. tit. 9. ordinationum, & legum, quas tulit Rex Alfonso Aera Millesima trecentesima octuagesima sexta: sicuti apparet ex superscriptione dictæ. l. tit. 13. Rex verò Alfonso non tulit legem in eum sensum, quòd res possessa per annum & diem, titulo & bona fide inter præsentem præscribatur: nec hanc decisionem induxit: sed præmisit, aliquot in ciuitatibus moribus, & forensi vsu inductum esse, vt possessor rei etiam immobilis inter præsentem per annum, & diem pacificus, non posset postea in iudicio conueniri: nec conuentus teneretur respondere: imò se defendere præscriptione. Et tandem hac lege fori præmissa: quæ qui-

dem habetur. l. 2. titulo. 1. libr. 2. fori. ad eius interpretationem Rex Alfonso statuit, non aliter legem illam forensis procedere, quàm si possessor titulum, & bonam fidem habuerit. Ecce qualiter Rex Alfonso noluit inducere legem nouam, nec eam statuere: sed fori leges interpretari. Idem, ni fallor, fecerunt Catholici Reges, qui ordinationum Regiarum libros compilari iusserunt, & eisdem ordinationibus legum authoritatē dedere: alioqui mirum est, quòd vnica lege nõ quidem nouiter statuta, sed ab ordinationibus Alfonso regis deducta, præter mentem veteris legislatoris, qui nihil tale cogitauit, voluerint tot leges Partitarum, & aliarum ordinationum de præscriptione tractantes tollere, et antiquare. Lex autē styli. 2. 2. refert forensis praxis vsum circa dict. l. interpretationē, ac primū quidem exigit, quòd ille, contra quē præscribitur in eodem oppido, vbi res est, habitationē habeat, vel assiduum commercium. Deinde hanc præscriptionem admittit, etiā quo ad proprietatem, si possessor titulum habuerit. Quòd si titulum nõ habuerit, refert, vsu obtentum esse, & præscriptio anni, & vnus diei pro sit quo ad possessionē: salua tamen maneat proprietate apud antiquū dominū, qui eam in iudicio petere poterit. Hec sanè ad intellectū dictæ. l. tradidimus. Etenim satis constat minime in iudicio admitti præscriptionem anni, & diei, etiam

etiam cum bona fide, & titulo: nec in rebus mobilibus, nec in immobilibus.

Postremò aduersus hanc regulam iuris, quæ præscriptionē cum mala fide rei sciendam esse statuit, adducitur tex. in ca. 1. de præscript. ex quo Episcopus partem alienæ diœcesis triennio præscribit, sciens eam alienam esse. Nam ea præscriptio iniqua videtur præsertim inter prelatos, quibus maior recti, & iusti cura incumbit. Sed ad huius obiectionis solutionem erit omninò prænotandum, olim in cōcilio Mileuitano cap. 24. statutum fuisse, quòd si quis episcopus loca ad eius diœcesim, & curam pertinētia, quæ à Catholica fide defecerant, admonitus à vicinis episcopis per sex mēses ab admonitione, in catholice fidei vnitatem reducere neglexerit, vicinus episcopus, qui potuerit ea ad catholicam fidem inducere, & induxerit, sibi ea loca adquirat: nec possit ab episcopo, cuius ea loca prius fuerant, impeti. Idem repetitum fuit in concilio Carthaginēsi septimo, quod Gratianus appellat Aphricanum nonum. Cùm tamē in eo concilio Carthaginēsi septimo fuerint ferè omnes recitati, & renouati Canones diuersorum conciliorum Prouinciæ Aphricæ: vnde Antoni? Demochares in diligētissima illa ad omnia Gratiani decreta inscriptionē tribuit capit. placuit. vt quicumq; episcopi. 16. q. 3. Mileuitano cōcilio. Et potuisset, quod

Gratianus insinuat, Aphricano tribuere ca. 88. quo in loco eadem refertur constitutio, quæ in dict. cap. placuit. & cap. 24. Mileuitani concilij continentur. Rursus & illud constat, in eodem concilio Aphricano ca. 86. sancitum fuisse decretum aliud in hæc verba: Item placuit, vt etiam si quisquam post leges aliquem locum ad catholicam vnitatem conuerterit, si eum per triennium nemine repetēte retinuit, vlteriùs ab eo nō repetatur. Quam quidem cōstitutionem Gregorius Nonus ex Aphricano concilio retulit in dicto cap. 1. de præscriptioni. ex quibus manifestum est, iuxta literalē sensum repugnatia in prædictis Canonibus statuta fuisse. Nā in dicto ca. 1. triennium requiritur: Et tamen in dict. cap. placuit. 16. q. 3. sex mēses sufficere, decisum extat. Ego etsi videam Hosti. & doct. in dict. ca. 1. non satis exactè rem istam perpendisse, opinor tamē hunc esse verum prædictorum canonū sensum, vt episcopus, qui voluerit locum ad alterius diœcesim pertinētem, & à fide catholica segregatum, ad ecclesiæ vnitatem reducere, prius admoneat verum illius loci episcopum, vt cum locum religioni restituat: si verò is id facere, aut curare intra sex menses ab admonitione neglexerit, alter, q. cum monuit, poterit operam dare, vt locus ille ad vnitatem ecclesiæ redigatur: atq; ita restitutum, si eundem per triennium à die conuersionis pacificè

pacificè nō repetēte proprio episcopo possederit, postea locus repetitioni non datur: imò locus hic catholicæ fidei restitutus manet penes restituentem. Sic sanè Canones hi conciliantur: nam sex menses à concilio Mileuitano præfiniti, à die admonitionis currere incipiunt, & dantur ad hoc, vt constituatur verus, & proprius episcopus in mora, ac negligentia: ex quibus alteri liberum sit, illius loci ad catholicam fidem reductionē procurare. Triennium verò, cuius meminit text. in dicto capit. i. à die reductionis incipit, & datur episcopo vero illius loci patrono ad ipsius repetitionem. Hunc sensum colligo ex glos. Hostiensi, & alijs in dicto cap. i. tametsi quædam ipsi addiderint, quæ mihi non probantur. idē intellectus deducitur ex eodem concilio Aphricano cap. 86. dum inibi dicitur: Placuit, vt quicumq; post leges, locum ad catholicam fidem, & cætera. Hac enim verba: post leges: etiam si ommissa fuerint à Gregorio Nono, ego sic interpretor: id est, post leges admonitionis seruatas. vel post leges admonitionis: & post cōventionem, & admonitionem factam episcopo, ad quem locus ille pertinebat: quæadmodum legibus eiusdem concilij, & Mileuitani decretum fuerat. Fortassis text. in dicto capit. i. de præscript. & in ca. 86. concilij Aphricani, planè procedūt, vbi episcopus vicinus locum aliene diocæsis à fide catholica alienatū,

nō requisito proprio episcopo ad vnitatē ecclesiæ reducere curauerit, & reduxerit: hoc enim casu triennium sufficit ad præscriptionem illius loci. At si monitio præcesserit, tūc sufficiunt sex menses ad cōstituendū in mora proprium episcopum: ita quidem, vt si cum locum alienus pastor ad vnitatē ecclesiæ deduxerit, nō teneatur episcopo, ad quem prius pertinebat, restituere. Hinc verum esse opinor, quod modo adnotabam: nempe sex menses incipere à die monitionis: Trienniū autem à die conuersionis: etiam si glos. in dicto ca. i. hæc aliquantulum obscure explicuerit, sentiens triennium incipere à die admonitionis.

Hanc verò præscriptionē horum canonum interpretes cum scientia rei alienæ, & sic cum quadam mala fide ex eo procedere censent, quod de fauore fidei hic tractetur: vnde vt qui semel Catholicam fidem dimiserit, eidem diligenter, & sedulo restituantur, obtinuit prædicta præscriptio, quæ verè malam fidem non habet, quanuis adsit rei alienæ scientia: quia legibus canonicis ex causa iustissima permittitur loca ad alium pertinentia occupare, & retinere.

Verum horum Canonū decisio iustificatur maximè ex eo, quod episcopus negligēs restituere Christianæ religioni loca ad eius diocæsim pertinentia, & quæ à fide Catholica discesserunt, videtur ea deserere, aut habere quasi derelicta: atque
Regu. poss. L ideo

ideò mirum non est, si acquirantur alteri episcopo, qui sedulo conuersioni operam dederit. iuxta notat. in. l. i. & sequē. ff. pro derelict. His accedit text. singul. in. l. locorum. C. de omni agro desert. lib. ii. & in l. qui agros. co. titu. Quibus responsum est, quòd si quis prædium tributarium Reipublicæ excolere neglexerit, nouusq; cultor, & agricola id colere curauerit, post biennium sibi acquirit nouus hic cultor veteri excluso, cui biennium istud datur à lege ad repetendum prædiū, quòd videt quasi dereliquisse. Nec quidquam oberit scientia nouicultoris, qui alienum prædium occupauerit: quia cum id prædium sit reipublicæ tributarium, desertumq; fuerit à cultore veteri, præsumitur quasi derelictum: & in fauorē Reipublicæ permittitur cuiuslibet id prædium colere: qua ratione bonam fidem habet nouus colonus auctoritate dict. l. qui agros. cuius ultra Bartol. ibi meminit Iason in. §. omnium. de actio. nume. 72. Eamq; Cæsaream responsionē ferè omnes intelligunt in prædijs tributarijs principi supremo, vel Reipublicæ habenti ius supremi principatus: si cuti notant Angelus & Arēt. in. l. si de eo. §. si forte, ad finem. ff. de acquiren. possel. quidquid Bar. ibi dixerit. atq; hæc quidem adnotantur ex dict. l. qui agros. quā & Corset. cōmendat in singul. verb. occupatio. ex. l. autem. locorum. deducitur intell. ad l. qui agros. vt ea proce-

dat nulla præmissa admonitione: etenim tunc requiritur biennium. Quòd si admonitio præmissa fuerit, sex tantum menses habet vetus colonus ad colendum, & repetendum prædium, quòd incultū dimiserat. text. singul. in dicta. l. locorum. cuius responso potest maximam rationem habere interpretatio secūda, quam superius exposuimus ad text. in dicto cap. i. de præscript. cum alijs canonibus similibus. In summa illud est obseruandum, quòd mala fides minimè datur, nec admittitur in præcitis canonibus, nec admitteretur etiam fauore fidei, quæ ita à summo, pijsimòq; Iesu instituta est, vt nulla ex parte opus sit, peccatum, & crimē admittere, nec permittendū sit ad eius defensionem. Quæ enim, obsecro, utilitas fidei, aut religionis Christianæ tractari potest, si Deo eius institutori offensa fiat: profectò nulla. vnde dicendum est, in dictis canonibus præscriptionem admitti cum mala fide fauore Catholicæ fidei, & religionis Christianæ. Nam etsi præscribens habeat scientiam rei alienæ, non omninò ex hoc malam fidem habere videtur: modò rem alienam legis auctoritate iustis excusis capiat, vtq; à domino derelictā, vel quasi derelictā sibi adquirat.

Ex. §. sequenti.

¹ Interruptio præscriptionis, qualiter distinguatur ab alijs ferè similibus terminis?

² Mala

2. Mala fides quocunq; tempore ante perfectam prescriptionem contingens, interrumpit prescriptionem.
3. Bona fides quo tempore sit necessaria ad prescribendum: & inibi locus Dini insigniret vitiosus, emendatur.
4. Civilis interruptio, quæ sit? Et ibi eius vires explicantur.
5. Prescriptio contra Romanam ecclesiam, non interruptitur per excommunicationem a Roma. Pontifice latam die Iouis sancti.
6. Actio temporalis, qualiter perpetua fiat?
7. Prescriptio semel interrupta, cessante interruptione, iterum noua potest institui, & continuari.
8. Regia Taurina. l. 65. examinatur.

§. Duodecimus.

M N I B V S his, quæ ad prescriptionem iam præmissimus fore necessaria, examina-

- tis, illud est expediendum, quod ad interruptionem prescriptionis spectat. Sunt etenim hæc in re, quæ distinctam habent cognitionem: & ea quidem ita prænotantur à iuris vtriusq; interpretibus, vt sciamus quandoq; prescriptionem non currere, nec procedere: quandoq; eam cessare, ac dormire: quandoq; interrumpi. Non procedit, nec currit prescriptio, quoties ob malam fidem, similemve causam non incipit, nec incipere potest. Dormit, & cessat, quoties semel incepta prescriptio aliquo tempore intermititur: vt in ea, quæ contra ecclesiam ante vacationem, & pastoris obitum proce-

debat: siquidem vacante ecclesia, & ea prælato destituta, cessat quidem prescriptio: ac demum electo prælato, quæ prius inciperat, continuatur: sic sanè tempus vacationis ecclesiæ subdeducitur. Interrumpitur autem prescriptio, cum omnino extinguatur aliqua ex causa: licet iam cœpisset procedere. Hæc colliguntur ex gloss. in. l. cum notissimi. §. sed & si quis. verb. innovatur. C. de prescriptio. trigint. vel quadragin. anno. & in capit. illud & cap. ex transmissa. de prescriptio. De interruptione quædam hæc breui compendio trademus, tantum ad quandam nostri instituti maiorem enucleationem.

Interruptio prescriptionis quædam est naturalis: quædam civilis. Naturalis interruptio contingit, cū deficit aliquid ex his, quæ necessario ad prescriptionem requiruntur. Mempe vel possessio, vel bona fides, vel titulus. Civilis verò interruptio fit, quando actus aliquis acciderit, qui ex lege civili interruptionem inducat. patet isthæc distinctio in dicto ca. illud. vbi glo. & in dict. §. sed et si quis. verb. innovatur.

Bona fides adeò ad prescriptionem est necessaria, quod minimè sufficiat prescriptionem bona fide ceptam esse: nisi & ea toto prescriptionis tempore à prescribente habeatur: sicuti ex regula ista colligunt Dinus & doct. Bartol. in. l. naturaliter. 2. columna. ff. de vsucap. Abb. & alij in cap. ultimo, de præ. Reg. poss. L. 2. scrip.

Secundæ partis Relectionis.

script. Balb. de præscriptio. 2. part. 3. part. princip. q. 7. idcirco. l. 1. C. de vsucap. transfor. quæ ab initio tantum præscriptionis bonam fidem exigir: nec eam accedente mala fide periclitari statuit: iure Pontificio antiquata censetur. idemq; dicendum est de. l. sequitur. §. de illo. ff. de vsucap. l. bonæ fidei. ff. de acquir. rerum do. Regia. l. 12. titu. 29. part. 3. tametsi iuris ciuilibi in hoc meminert glos. In hac regu. Dubitari tamē solet, an semel cœpta præscriptione à bonæ fidei possessore, mala fides postea contingens ita præscriptionem interrumpat, vt etiam recedente hac mala fide, possit possessor bonam fidem iterum habens præscriptionem cœptam continuare: vel omninò cœpta præscriptio interrupta sit. Et quibusdã videtur, malam fidem post cœptam præscriptionem contingentem, non interrumpere præscriptionem: sed eam durante eo vitio suspendere, vt tandem si vitium id cessauerit, præscriptio cœpta continuetur, vtaturque præscribens accessione prioris temporis. huius opinionis authores sunt gloss. vltima. in. 2. quæst. Innocent. & latè Felin. columna penultima. in dicto cap. vltimo de præscriptio. vbi Imol. eandem probat sententiam, quam sequitur asseuerans eã communem esse Balbus. 3. parte. 6. part. princip. quæst. 4. idem admittere videtur Adrian. quodlibet. 2. versicul. ad primam confirmationem. Quin & ipse Dinus in hac re

gula. nume. 13. non dicit, malam fidem interrumpere præscriptionem: sed eam impedire: vnde illud fortasse, sensit, quòd interim durante mala fide præscriptio dormiat, & cesset, vt tandem bona fide accedente continuetur. Ego sanè hanc opinionem falsam esse censeo: atq; iure veriùs esse opinor, malam fidem interrumpere omninò præscriptionem, eamq; extinguere: ideoq; cessante mala fide, bonaq; accedente, necessarium erit iterum ab initio præscriptionem incipere, nec erit locus accessioni prioris temporis: cum id mala fide accedente omnino extinctum sit: huius sententiæ veritas constat: quia mala fides verè & naturaliter interrumpit præscriptionem: interruptio autem inducit necessitatem incipiendi nouam vsucapionem iuxta communem omnium traditionem in dicto capit. illud. atq; ideo, malam fidem post inceptam præscriptionem contingentem, non tantum præscriptionem impedire: sed & extinguere omninò, ita, vt etiam accedente bona fide nò possit prior præscriptio cõtinuari: sed sit opus noua, et integra præscriptione. asserunt Hosti. Bald. Ioã. And. Card. Antoni. & Abb. in dicto capit. vlti. Syluester. verbo, præscriptio. l. §. 3. ad finem. idem tenet Claudius in dicta. l. naturaliter. numero. 11. Et inibi Ioan. Hannibal numero. 148. Nam & hi docto. expressim tenet Hostiè. opinionem, vbi præscribès post cœptam
bona

bona fide præscriptionem habet rei alienæ scientiam eo modo, quo in mala fide cõstituitur. Quasi opinio prior procedere possit, quoties scientia rei alienæ ita leuis est: quòd malam fidem nõ inducat: quod in cõtrouersiam minimè incidit: siquidem tantum hie tractamus de mala fide: idcirco si mala fides non accesserit, nulla est hac de re disputatio: fit igitur posteriorem sententiam veriorẽ esse: nec ipse certum habeo, quòd prior sit magis communis.

Cæterum bona fides secundum iuris ciuilibis responsa tempore traditionis regulariter necessaria est. l. si aliena res. in princip. ff. de vsucap. l. si is pro emptore. §. vlt. l. sequitur. §. de illo. eod. titu. l. 2. ff. pro empto. l. existimans. ff. pro solut. Quibus in locis communi omnium cõsensu excipitur à regula contractus emptionis, in quo vt ab eo procedat præscriptio, bona fides exigitur tempore contractus, & tempore traditionis. Eandem resolutionem tradere gloss. & doctõ. in l. Celsus. ff. de vsucapioni. Barto. & doctõr. in dict. l. 2. ff. pro empt. Regia. l. 12. titu. 29. part. 3. Balbus de præscri. 2. part. 3. part. princip. q. 7. Dinus in hac regula, numero 36. cuius idẽ mentionem fecimus, quòd existimemus non satis explicuisse, quid in hoc articulo iure Pontificio dicendum sit: ita enim scribit: Sed de iure canonico non requiritur bona fides tempore contractus in his, quæ de iu-

re cõmuni possunt possideri, cum sine titulo præscribantur, vt dictum est: sed tempore traditionis, & continuatæ possessionis vsque in finẽ completæ præscriptionis: vt patet per verba regulæ. Hactenus Dinus, sentiens præmissam iuris ciuilibis distinctionem, quam & ipse probauit, minimè procedere iure canonico in his, quæ iure cõmuni possideri possunt: quasi titulus necessarius non sit ad præscriptionem: & præterea ius ciuile requirat bonam fidem tempore contractus in his tantum casibus, quibus titulus ad præscriptionem exigitur. Hæc verò à Dino subintellecta ego non ita certa fore censeo, sicuti Dinus sensit. Nam vt alibi ostendimus, inter ius canonicum, & ciuile quo ad præscriptionis titulum nulla potest vera ratio differentie cõstitui: nec itẽ vllũ adest inter hæc iura discrimen. Quo fit ita iure Pontificio, vt ciuili, titulum ad præscriptionem requirat. Deinde ius ciuile nõ semper requirit bonam fidem tempore contractus, etiã si titulum exigat. Etenim in alijs titulis, præter emptionem ac venditionem satis esse statuit, quòd tempore traditionis bona fides adsit. tamen si ius idem ciuile voluerit, in titulo emptionis bonam fidem adesse tempore contractus: tunc quidem, cum ad præscriptionem titulus necessarius sit. Quamobrem quidquid scripserit Dinus, existimo distinctionem prænotatam in hoc versiculo: cæterum. adhuc iure Reg. poss. L 3. Ponti-

Pontificio admittendam esse: & ea ex causa distinguendum esse titulum emptionis à reliquis titulis, secundum ea, quæ à Jurisconsultis responsa sunt. Subdit & ipse Dinus: In his verò, quæ non possunt de iure communi possideri, in quibus præscribendis requiritur titulus, dicendum foret, quòd bona fides non requiratur tempore contractus, & tempore traditionis, & continuatæ possessionis in titulo emptionis: in cæteris verò requiritur tempore contractus, & tempore traditionis, & continuatæ possessionis: nisi post tempus contractus mala fide celebrati error facti probabilis interueniat, qui malæ fidei præcedentis suspicionem remoueat. Hactenus Dinus. Cuius commetaria hac in parte maximo impressorum vitio læsa fuisse censeo. iure siquidem ciuili, & canonico quoties titulus ad præscribendum est necessarius; in emptionis titulo est item necessaria bona fides tempore contractus, & traditionis: quæ admodum iure Cæsareo, quod in hoc casu iure Pontificio admittendum esse, expeditum extat, & à Canonibus additur tempus præscriptionis totius, donec ea perfecta sit. Quo igitur pacto fieri potest, quòd ubi titulus est ad præscriptionem necessarius iure ciuili & Canonico, nõ sit item necessaria bona fides tempore contractus vè traditionis? Et præterea si iure ciuili in cæteris contractibus non requiritur bona fides tempore contractus;

sed sufficit quòd ea detur tempore traditionis: ac iure canonico tantum adiscitur tempus cõtinuæ præscriptionis: cur obsecro Dinus in his titulis requirit bonam fidem tempore contractus, & traditionis, & continuatæ præscriptionis?

Quibus ex causis apud Dinum ita legendum esse opinor: In his verò, quæ iure communi non possunt possideri, in quibus præscribendis requiritur titulus, dicendum foret, quòd bona fides requiratur tempore contractus, & tempore traditionis, & continuatæ possessionis in titulo emptionis. In cæteris verò requiritur tempore traditionis, & continuatæ possessionis: atque etiam tempore contractus, nisi post tempus contractus mala fide celebrati error facti probabilis interueniat, qui malæ fidei præcedentis suspicionem remoueat. Hæc Dinus. Et hoc vltimū iure etiam ciuili est necessarium: nempe quòd mala fides cesset, noua quæ ad sit tempore traditionis: cum alioqui præscriptioni locus non sit.

Atque hæc dicta sint de mala fide, quæ præscriptionem interrumpit. Sic & possessio, quæ omnino exigitur ad præscriptionem quemadmodum in hac Relectione tradidimus, si ea deficiat quocunque tempore ante completam & perfectam præscriptionem, vltimo capio interrumpitur: qua de re hic parum immorabimur: cum eam quæstionem latissimè examinauerint

rint docto. in dicta. l. naturaliter. & Balb. in. 3. part. 6. partis principalis. in tracta. de præscript.

Fit item præscriptionis interruptio, si titulus deficiat: quod satis manifestum est, & traditur à Bart. in dict. l. naturaliter. col. 2. Panor. in dicto capit. illud. Franc. Balbus in eodem tracta. de præscript. 3. part. 6. part. principa. versicu. tertio principali quæro.

Nunc de civili interruptione agendum est, atque ad eiusdem articuli resolutionem præmittendum, præscriptionum, quædam esse in odium tantum negligentis inductam: ut est ea, quæ mala fide iure Cæsarum admittitur ex triginta annorum tempore: quædam verò esse merè favorabilem: nempe inductam à iure in favorem tantum possidentis: qualis est vsucapio triennalis, quæ omninò favorabilis est: aliam autem esse præscriptionem mistam: id est iure institutam in odium negligentis, simul & in favorem possidentis. Et hæc est præscriptio decem, vel viginti annorum: quæ cum titulo, & bona fide procedit, sicuti explicat text. in capit. placuit. §. potest. 16. quæstio. 3. cuius meminit in hac specie Iason in. §. pœnales. Insti. de actioni. num. 126. post alios, præsertim Abb. & docto. in dicto capit. illud. Est item mista præscriptio ea, quæ absque titulo, bona tamen fide procedit ex tempore triginta annorum secundum Dinum, qui hæc optimè tradit in hac regu. nume. 8.

Prima tamen de interruptione civili sit conclusio. Præscriptio triennalis, quæ à doctoribus vsucapio dicitur, non interruptitur, etiam litis contestatione: imò procedit, & perficitur durante lite: in qua possessore condemnato, fit rei restitutio. l. 2. §. ultim. de vsucapio. pro empt. l. Iulianus. §. quantum. ff. ad exhibend. l. si post acceptum. ff. de rei vendicat. ex quibus unanimi omnium suffragio hæc opinio constituta est, in dicta. l. naturaliter. & in dicto ca. illud.

Secunda conclusio. Præscriptio decem, vel viginti annorum, quæ partim est favorabilis, partim odiosa, interruptitur litis contestatione. l. motæ litis. C. de rei vendi. §. potest. in dicto capit. placuit. Barto. & alii communiter in dicta. l. naturaliter. colum. penulti. Abb. & alii in dicto cap. illud. vbi Feli. & Balbus in. 3. part. 6. part. principa. Ioan. Hannibal in dicta. l. naturaliter. numero. 344. plura hæc in re tradidere. Præsertim est adnotandum, hanc conclusionem tunc obtinere, cum litis contestatio fiat apud iudicem competentem, & habentem causam & litis eiusdem cognitionem: sicuti visum est glos. in dict. cap. illud. & in dicto capit. placuit. §. potest. versic. interrupta. & in cap. ut debitus. de appella. quibus est & similis in. l. penult. C. ne de stat. defunctor. quarum opinionem sequuntur doct. præsertim Feli. in dict. cap. illud. & Balb. in dicta. 3. part. Ioan. Lupi in ca. Reg. poss. L 4 per

Secundæ partis Relectionis.

per vestras. 4. notab. nu. 28. per text. in dict. l. penult. Hanc item secundam conclusionem quidam veram esse opinantur, modò ipse agens in causa non succubuerit: eo enim succumbente, non interruptitur præscriptio per litis contestationem: quasi ea vim, quam semel habuit, amiserit auctore victo: sic sanè adnotarunt Feli. & Balb. post alios. probat text. optimus in l. euidenter. ff. de excep. rei iudi. idem asserit Socinus consi. 47. lib. 3. ad finem. Tertio eandem conclusionem ita intelligendam esse opinantur Abb. & quidam alij in dicto cap. illud. vt procedat, quoties litis contestatio facta fuerit animo prosequendi litem. Nam litis contestatio alioqui hunc effectum interruptendi non habet: si auctor nullum habens impedimentum litem omiserit, & eam desertam dimittat. glos. in dict. §. pot. vers. interrupta. quam sequuntur Rom. in l. si verò. §. de viro. 34. Fallét. ff. solut. mat. Capitius decisione Neapo. 11. ex argumento sensus contrarij. l. vlt. C. de præscrip. trig. vel quadr. anno. quo in loco glos. prima tenet contrarium, quam sequuntur doct. communiter: sicuti eam approbans asseuerat Francisc. Balb. in dict. 3. part. 6. part. principalis. Quæ quidem sententia verior apparet: tametsi Felin. dict. capit. illud. numero. 10. mentionem fecerit glos. in dict. §. potest. dicens, eam esse auream. Qui tamen dubitat, an ea vera sit.

Tertia conclusio. Præscriptio tri-

ginta annorum, aut quadraginta, bona tamen fide procedens, non aliter interruptitur, quàm litis contestatione. Hæc enim præscriptio propter bonam fidem similis censetur præscriptioni decem, vel viginti annorum: & mixta iudicatur: quemadmodum constat ex dicto. §. potest. cuius autoritate hanc conclusionem tenuerunt Abb. & Felin. colum. 2. in dicto capit. illud. Balb. in dict. 3. part. 6. part. princip. quæst. prima secundæ speciei: licet contrarium placuerit Antonio in dict. cap. illud.

Quarta Conclusio. Præscriptio merè odiosa, quæ mala fide procedit ob segnitiam, ac negligentiam alterius, sola citatione interruptitur. Hanc conclusionem latè probant Barto. & docto. in dict. l. naturaliter. & in dict. cap. illud. Balb. in dic. quæst. 1. Jason in l. vltima. ff. de eo per quem factum erit. textus optimus in dicto. §. potest. & in l. cum notissimi. §. imò. & in principio. C. de præscript. triginta annorum. atque idem erit in quacunque alia præscriptione, quæ mala fide possit procedere, cuiuscunque temporis sit.

His adijciendum est, quod Felin. scribit in cap. cum nõ liceat. de præscript. colum. vlti. existimans, aduersus Romanam ecclesiam nullam procedere præscriptionem: quippe quæ quolibet anno interruptatur per excommunicationem à Romano Pontifice die Iouis sancti

ex

ex Bulla Cœnæ pronuntiatam ad-
 uersus occupantes, & detinentes
 res ecclesiæ Romanæ. Quod satis
 est singulare, si iure defendi pos-
 sit. Ego hanc sententiam falsam ef-
 se opinor. Nam etiam si illa excom-
 municatio interrumpere posset præ-
 scriptionem, id obtineret quo ad
 malæ fidei possessores, quos Ro-
 manus pontifex sententia excom-
 municationis notat. siquidem bo-
 næ fidei possessores, qui etsi rem
 ecclesiæ Romanæ possideant, ius-
 tè tamen opinantur, eam propriam
 esse, minimè prædictis censuris af-
 ficiuntur. Quòd si dixeris Felin. se-
 quutus, ad monitionem Romani
 pontificis: etiam extrajudicalem,
 ita interrumpere præscriptionem,
 sicuti eam litis contestatio interrū-
 pit: cum ipse Roma. pontifex sit iu-
 dex omnium maximus, nec habeat
 iudicem, coram quo agere, aut alte-
 rum conuenire debeat: quemad-
 modum in hac specie ex illo text:
 deduxerunt Innocent. Ioan. Andr.
 Abb. col. 3. Felin. col. penul. in capit.
 nihil cum scandalo. de præscript.
 Areti. in. l. si seruū. §. sequitur. colū.
 2. ff. de verb. obligat. Petrus Perusi.
 in repet. ca. Si diligenti. de præscri-
 ptio. nume. 35. id procedit in speciali
 monitione ipsius Romani pontifi-
 cis, qui speciali quadā requisitione,
 ac nominatim possessores admo-
 nuerit, ut res occupatas ecclesiæ Ro-
 manæ restituat: cū ex hac admoni-
 tione censentur possessores in mala
 fide constituti. non sic erit dicendū

in monitione illa generali, quæ fit
 per excommunicationem Romani
 pontificis. Vnde opinio Feli. in dict.
 capit. cum non liceat. dubia est, &
 mihi falsa videtur. Eamque repro-
 bat Carol. Ruinus in consi. 37. num.
 12. & 17. libr. 4.

Supereft modò effectum interrup-
 tionis tradere: & quidem in actio-
 nibus temporalibus, quæ vel sex
 mensibus, ut redhibitoria: vel an-
 no, ut quanto minoris: & alijs, de
 quibus in. l. sciendum. in fine. & l.
 cum sex. ff. de ædilitio edict. l. 65.
 titu. 5. part. 5. & in. l. in honorarijs. ff.
 de actioni. & obligat. atque in omni-
 bus actionibus, quæ tricennali præ-
 scriptione tolluntur, per litis con-
 testationem fit earum perpetuatio
 ad quadraginta annorum tempus.
 l. vltima. C. de præscriptio. trigint.
 vel quadragint. anno. Idem tradi-
 tur in. l. vltim. in princ. ff. de co, per
 quem fact. erit. maximè per Iasonē
 inibi: & eundem in. §. pœnales. de
 actioni. num. 113. & Alex. in. l. nam
 & postea. §. si is qui temporali. ff. de
 iure iur. atque hoc ita receptū est iure
 perpetuationis. Quid igitur respon-
 dedum erit, quoties præscriptio in-
 terrupta extitit, an possit iterum cel-
 sante interruptione procedere, no-
 uo quidem initio, siue sit interrup-
 tio ciuilis, siue naturalis? Bernardus
 enim in dict. capit. Illud, hanc
 16. quæstionē omisit, alia hac in ma-
 teria tradens. gloss. verò in capit. 1.
 quæst. 3. & in reg. sine possessione.
 de regulis. iuris. in. 6. & Antonius.

Secundæ partis Relect.

in dict. cap. illud. existimant, post
 ciuilem interruptionem non posse
 iterum ab initio præscriptionem
 procedere, nec incipi, vt tandem no-
 ua, & integra instituat. Quia ma-
 la fides inducta ex hac interruptio-
 ne minimè patitur, quòd præscri-
 ptio procedat. qua de re tractau-
 erunt glo. Bart. & Salyc. in. l. 2. C. de
 fruct. & lit. expens. etiam quo ad
 alios effectus. hanc opinionè glof.
 in dic. cap. 1. asserit communem esse
 Panor. in dict. cap. illud. num. 20.
 Sed hæc opinio tunc vera erit, quo-
 ties ex hac interruptione mala fi-
 des adhuc perseuerat apud præscri-
 bentem: hæc autem quæstio, quam
 modò tractamus, proponitur in eo
 casu, quo bonam fidem habet, qui
 vult præscribere post interruptam
 præscriptionem noua, & integra
 præscriptione. tandem in naturali
 interruptione cõstitutissimum est,
 quòd iterum possit noua, & inte-
 gra constitui, & continuari præscri-
 ptio: nempe possessione semel amif-
 sa, iterum accedente. idem de titu-
 lo: idem de bona fide dicendū erit
 secundum communem in dicto
 ca. illud. text. optimus in. l. penulti-
 titu. 29. part. 3. At in interruptione ci-
 uili frequentiori interpretum suf-
 fragio receptum est, quòd in reali-
 bus, & personalibus actionibus se-
 mel interrupta præscriptio nõ pos-
 sit iterum ab initio procedere, nisi
 tempore quadraginta annorū per-
 fecta fuerit. l. vlti. C. de præscript. tri-
 gint. vel quadr. anno. vbi gloss. &

Cinus. glos. in. l. 1. C. de longi tem-
 por. Abb. & Feli. in dict. cap. illud.
 colū. 5. text. optimus in. l. 1. §. 1. C. de
 annali excep. tradit Balb. in dict. 3.
 part. 6. partis principal. q. 4. atque esse
 hanc opinionem cõmunem fate-
 tur Ioan. Hannibal. in dict. l. natu-
 raliter. ff. de vsucap. num. 370. verum
 Salycet. in dicta. l. vlti. & in. l. cum
 notissimi. §. Imò. col. vlt. C. de præf.
 trig. vel quadra. anno. aduersus con-
 munem sententiam existimat, in-
 interrupta ciuilitè præscriptione in
 realibus actionibus: tantum requi-
 ri ad nouam præscriptionem de-
 cem annos vltra eos, q ab initio iure
 ordinario si nulla contigisset inter-
 ruptio, foret necessarij. cuius sentè-
 tia admitti poterit. Imò fortassis il-
 lud iure probari poterit, in actioni-
 bus realibus, & in rebus præscribè-
 dis semel interrupta præscriptione
 etiam ciuili interruptione posse ite-
 rum ea interruptione cessante, no-
 uam præscriptionem institui, & cõ-
 tinuari bona fide, & possessione,
 alijsq; accedentibus circumstantijs,
 quæ iure ad legitimam præscriptio-
 nem requiruntur per id tantum tẽ-
 pus, quod nulla data interruptio-
 ne, sufficeret ad præscribendum.
 Nam leges in cõtrarium pro com-
 muni allegatæ, intelligendæ sunt,
 quoties mala fides manet apud
 possidentem, vel præscribentem,
 tunc enim necessaria est noua qua-
 draginta annorū præscriptio, secū-
 dum iura ciuilia, quæ iure pontifi-
 cio in hoc sublata censentur. vnde
 fortassis

fortassis in actionibus personalibus si verè præscribens habeat bonam fidem, mala enim præsumitur ex civili interruptione, idem erit. Super quo maturius cogitandum esse censeo.

Est præterea in hoc tractatu Regia. l. 65. Tauri, quæ palàm statuit, in interruptionem præscriptionis factã quo ad possessionem, censeri itidem habere effectum, ac factam fuisse quo ad proprietatem: & è contrario. Cùm tamen interruptio præscriptionis ratione vnius actus, non habeat effectum quo ad alium: capit. auditis. ad finem. & inibi Panorm. & Doct. de præscriptio. Nihilominus Regia constitutio elegans est: nec loquitur de naturali interruptione, sed de civili: habetq; hunc sensum, quòd mota lite quo ad iudiciũ possessoriũ, non tantum fiat interruptio præscriptionis quo ad possessionem super qua cõtrouertitur, sed & quo ad proprietatem. quæ in iudiciũ deducta nõ est. Sic sanè ex hoc interruptitur præscriptio, qua tolli poterat, & excludi remediũ possessorium: itè & ea præscriptio, quæ actionem ad proprietatem tempore posset extinguere. Ex contrario si aduersus præscribentem actum sit ad proprietatem, non tantum interruptitur præscriptio, quæ tolleret actionem realem ad proprietatem aetori competentem, sed & ea præscriptio, qua interdita possessoria, quibus aetor agere posset, extinguerentur. Hoc

etenim cõueniens est ex eo, quòd in hac potissimũ materia de præscriptionibus maximè coniuncta sit possessionis causa proprietati: cùm absq; possessione proprietatis præscriptionis titulo adquiri nõ possit.

Illud verò non est prætermittendum, quòd si quis præscribentem in iudiciũ traxerit agens possessorio: & præscribens victus fuerit: certissimè iuris est, etiam quo ad proprietatem præscriptionem interrumpi: cùm possessio à præscribente aueratur: atque ideo is continuare nõ possit præscriptionem absq; possessione. reg. sine possessione. de reg. iur. in. 6. nisi victus agens postea de proprietate rei allegauerit præscriptionem, & velit ad eius perfectionem vti eo tempore, quo pèdente lite possedit: tunc equidem Regia constitutio planè illi iustissimè obiscietur. Sed si agens possessorio aduersus præscribentem in eo iudicio victus fuerit, ac succubuerit, & deniq; proprietatem in iudiciũ deduxerit: queritur an reus possit præscriptionis iure se defendere, ad eamq; præscriptionem vti eo tempore, quo possedit post motam litem super possessorio. Et videtur non esse locum in hac specie Regiæ constitutioni: siquidem ex litis contestatione non fit interruptio præscriptionis, cùm aetor succumbit: quemadmodum superius in hoc ipso Paragrapho probauimus: & tamen vidi frequenter, nisi immemoralis præscriptio probetur,

betur, nō admitti ad continuationē præscriptionis tempus, quo reus possederit post motam litem super possessorio iudicio, latamq; in co- sententiam: quasi id sit consonum Regiæ, & Taurinæ constitutioni. Quod apud me dubium est. Hæc quidem de civili interruptione: nā naturalem interruptionem diximus nō omnino pertinere ad Tauri legem. Id verò probatur planè de interruptione procedente à defectu possessionis: ea etenim dubio procul & ad possessionem, & proprietatem pertinet: nec illa constitutio huic aptari potest. At interruptio procedens à defectu tituli, vel bonæ fidei, et si naturalis sit, fortassis conueniet prædictæ legi. interruptitur enim præscriptio proprietatis ob malam fidem: item ob deficientem titulum: & tamen interdicta possessoria, quæ lege, vel statuto temporalia sunt, ac tempore tolluntur, hac in specie præscriptione huius temporis absque titulo & bona fide, & denique mala, iure civili hac in parte minime antiquato, extinguuntur: sicuti diximus de iure summarie executionis. Igitur iuxta legem Regiam interruptio præscriptiōis quo ad proprietatem ex defectu tituli, aut ex mala fide, cum alioqui minime præscriptionem aduersus interdicta possessoria interromperet, ad hæc interdicta extenditur: atque ideo horum interdictorum præscriptionem interruptit. Qua de

re adhuc oportet maturiùs perpendere, ac diligentius cogitare.

Ex capite sequenti.

- 1 *Vsucapio, et præscriptio, an sint ratione ista legibus humanis introductæ?*
- 2 *An ex præscriptione adquiratur dñium vtile, vt directum, latissimè disputatur.*
- 3 *Vsucapionē triennalē à longi temporis præscriptione perperam distingui quo ad dominij directi, vel vtilis acquisitionē.*
- 4 *Intellect. ad rex. in. l. Si duo patroni. §. Iulianus. ff. de iureiurand.*
- 5 *An per vsucapionē, vel præscriptionē, etiā si ex eis transferatur dñium directum, fiat iniuria, aut derogetur iuri naturali?*
- 6 *Dominium vtile acquisitum præscriptione maximos effectus habet.*

Tertia Relectionis

pars.

HVIVS operis initio enuntiata partitio nos iam admonet, vt vsucapionis vim, & effectū exponamus. Cuius rei cōtrouersia necessario deducitur ab ea quæstione, qua disputari solet, sitne iusta lex, quæ vsucapionem instituerit in republica? cum ex ea dominia ab vno in alium absq; cōsensu prioris domini, sola humanæ legis autoritate trāferantur. Hic tamen de præscriptione, quæ mala fide procedit, minime tractabitur, saltem in specie: sed in genere de vsucapione, eiusq; iustitia agendum erit. Idcirco hæc proponimus conclusionem.

Potuit

Potuit lex humana iustissimè
 dominiū priuatum ab vno in alte-
 rum transferre vsucapionis, aut præ-
 scriptionis ratione. Hæc probatur.
 Etenim humana lex potest ob uti-
 litatem publicam dominium pri-
 uatum ab vno tollere, & in alium
 trāsferre. Lex verò id agens ex cau-
 sa vsucapionis maximam reipublicæ
 vtilitatem affert, ac semper attu-
 lit: igitur constat quod in hac asser-
 tione cōstituiimus. Atq; huius argu-
 mentationis vltima pars, quæ ex
 prioribus rem deducit, manifesta
 est. Maior verò propositionis pars
 ex eo apparet, quòd lex humana
 eo tempore, quo res omnes erant
 communes ante particularem rerum
 occupationem, potuit eius sola
 autoritate priuatis dominia rerū
 concedere & tradere: quod aper-
 tissimè probatur à Conrado de con-
 tract. q. 9. & 11. Ergo eadem lex post
 illam diuisionē rerū priuatis factā
 itidem poterit ex iusta causa domi-
 nium vnius eiq; adquisitum ab eo
 tollere, & in alterum trāsferre: quia
 non minor est legis potestas ad
 tollendum dominia præmissa cau-
 sa vtilitatis publicæ, nunc post re-
 rum communium particularem
 dominij acquisitionem, quàm fue-
 rit tunc cum omnia erant commu-
 nia, & indiuisa: atq; autoritate le-
 gis facta fuere priuata. habuit enim
 tunc lex autoritatem concedendi
 aliquot ex rebus communibus
 ob iustam causam aliquibus, reli-
 quis ab earum vsu exclusis. eadem

ergo habet & nunc potestatem ead-
 dem res ab his, qui earum domi-
 nium habent, ratione publicæ vtili-
 tatis tollere, & alijs adiscere. Dein-
 de lex humana, quæ iusta sit, inter
 subditos vim habet ex eo, quòd
 subditi consenserint in imperium
 & administrationem legislatoris:
 eademq; ratione subditi consense-
 runt in legem iustè à principe la-
 tam: quod satis manifestum est: id
 circo lex iusta, quæ vsucapioni vim
 dederit, eamque induxerit, consen-
 sum habet tacitum omnium sub-
 ditorum: qui quidem consensus
 tacitus sufficiens est, vt virtute le-
 gis iustæ dominium ab vno in al-
 terum absq; cōsensu expresso trans-
 feratur. Minor huius argumenta-
 tionis pars tangit iustitiam legis
 inducentis præscriptionem: nem-
 pe vtrum iustam habuerit legisla-
 tor causam transferendi dominiū
 ab vno in alterum ratione tempo-
 ris? Et quidem hæc iustitia con-
 stat ab vtilitate reipublicæ, cui con-
 uenit dominia rerum non esse in-
 certa: item quòd lites, quæ alio-
 qui frequentissimè contingerent,
 aliqua ex parte à republica exter-
 minentur. Item euidentius osten-
 ditur, si paulò latius rem istam re-
 petamus. Nam vsucapio in pri-
 mis videtur refragari naturali æ-
 quitati: cui conuenit, quòd nemo
 cum alterius iactura fiat locuple-
 tior. l. nam hoc natura. ff. de con-
 dictionibus indeb. l. iure naturæ. ff.
 de regul. iuris. Tamen ex aduerso
 obicitur

Tertiæ partis Relectionis.

obijcitur, eam æquitate quandoque incommodam, & sanè perniciosam esse communi hominum societati, cui lege naturali omnes inservire tenemur: cuiusque ratione ut ea conseruetur, passim leges humanæ instituuntur: quarum finis non alius est, quàm humani convictus, & humanæ, communisq; societatis conseruatio. In hoc deniq; vsucapio instituta legibus humanis est, ut reipublicæ, communisq; hominum societati, consultum sit. Ea etenim cessante incertus semper esset possessor, an res, quam ab alio emit, aliove titulo habuit, sua sit nec ne. Quod minimè reipublicæ commodum est: imò damnum infert. l. i. ff. de vsucapion. quòd si nullo tempore certa sint rerum dominia, hominum commercia facile intermittentur, atque inculti iacebunt agri, quorum cultura reipublicæ utilis omnino censetur: timens namque possessor nè quando dominus verus fundi, eum sibi auferat, illius curam abijciet, & incultum manere sinet, quemadmodum scribit Theophilus in princ. Inst. de vsucapio. Et præterea vsucapionis lex alia ratione iustificatur à iuriconsulto in. l. vlt. ff. pro suo. ergo inquit Neratius, vsucapio rerum constituta est, ut aliquis litium finis esset. Sic & Cicero pro Cecinna, vsucapionem inquit esse finem sollicitudinis, ac periculi litium. His tãdem rationib; introducta vsucapio minimè infringit regulam illam iuris

naturalis, quæ cum alieno detrimento nos locupletari vetat, sed eam potius moderatrice ratione interpretatur, nè ab alia lege, quæ conseruationem, & quietem communis societatis iniunxit, discederetur. Sic legibus duodecim tabularum fundi, & agri biennio vsucapiebantur, cæteræ autem res anno tantum. cuius legis meminere Iustinianus in l. i. C. de vsucapion. transform. Cicero lib. 2. Topicorũ. Idem in oratione pro Cecinna. Plato item libr. 11. de legibus, ad eius reipublicæ, quam ipse instituebat, regimen statuit, rem mobilem palam & publice possessam, anno vsucapi: si clam possideatur eares, triennio quidem: & id in vrbe. At in agro palã, quinquennio: occultè verò, decennio vsucapi. Laudat Cicero de officijs libro secundo, Aratum Sycionium, quòd is cum patriam suam tyrannide multis annis oppressam liberasset, exulesq; reduxisset, possessiones iustas triginta iam & quadraginta annis obtentas mouere, atque exulibus restituere ideo iniquum esse censuit, quòd tam longo spatio multa hæreditatibus, multa emptionibus, multa dotibus tenebantur sine iniuria. Hinc sanè fit, ut nulla Christiana res publica sit, quæ proprijs statutis legibus vsucapionem mobilium, & immobilium rerum non probauerit: easq; leges iustas esse ostēdit Scotus in. 4. sent. dist. 15. et præter eum Contra. de contract. q. 15. conclusione. 2. & sequentibus

tibus. Thomas in quodlib. 12. q. 24. quorum opinio communis est apud theologos: sicut eam sequutus asserit Hadrian. in 4. sent. tract. de restitutione. eo capite, quo de prescriptionibus agit. Ex hac usucapionis iustitia plura possent deduci: quorum aliquot, quia maiorem hactenus habuerunt controversiam, breui quadam resolutione subiiciam.

Primum hinc facillimè, ni fallor, expendi poterit ea quaestio, qua dubitari solet, an ex prescriptione adquiratur dominium directum, vel ²utile. Nam frequentiori nostratiū sententia illud obtentum est, quod ex triennali usucapione transferatur dominium directum: at ex prescriptione decem, viginti, vel triginta annorum, tantum translatum sit in praescribentem dominium utile, directum verò maneat penes illum, aduersus quem praescriptum fuerit. Hanc opinionem veram esse censent glo. in auth. nisi tricennalis. C. de bonis mater. glo. in l. traditionibus. C. de pact. & in princ. Insti. de usucapi. quas sequuti sunt Bart. & docto. in dict. auth. nisi tricennalis. & in praecitatis locis. Panormitanus in rub. de praescriptio. Idem in capit. Caterum. de iudic. numero. 26. & Deriabi. numer. 17. Eandem sententiam fatentur communem esse passim utriusque iuris interpretes, praesertim Iason in dict. l. traditionibus. Felin. & Alecia. in dict. rub. de praescrip. Franci. Balb. in tract. de praescrip. 2. par. princ. 2.

q. Areti. in dict. princip. Insti. de usu capio. Ioan. Hannibal. in rubr. ff. de usu capio. numero. 11. & probatur in l. si duo patroni. §. Titianus. ff. de iure iuran. ubi utilis actio datur praescribenti. Idem in lege prima ad finem. ff. de aqua pluuiam arcend. deinde praescribenti competit exceptio: ergo priori domino competit actio. l. si super longi. C. de longi temp. praescript. l. si quis emptio. nis. C. de praescrip. trig. vel quadra. anno. Quibus & alia ratio secedit, quod dominium iure naturali quasi tam, quodque directum est, non potest humana, & ciuili lege tolli. l. eas obligationes. ff. de capi. diminut. ergo per praescriptionem lege humana inductam non potest dominium istud directum tolli. his sane auctoritatibus, & rationibus potissimum haec opinio comprobatur: & ite in auctoritate iurisconsulti in l. si quis diuturno. in princ. ff. quae admod. seruitu. vendic. ubi iurisconsultus ad quita seruitute inquit, vtilem actionem praescribentem habere ad ius seruitutis.

Ceterum contrariam sententiam, imò quod usucapione decem, vel viginti annorum dominium directum transferatur auctoritate legis humanae ex usu, probare conantur Martinus, Petrus à Bellapertica, & Iacobus Barricarius in dicta auth. nisi tricennalis. gloss. in summans. quaest. Faber, & Portius in princ. Insti. de usucap. Alecia. in rub. de praescrip. numero. 33. & in l. vt

sunt

sunt. ff. de verb. significat. Deti. in l. vltima. C. de edict. Diui Adri. tollend. columna prima. Ioan. Igneus in. l. 1. §. domini. el. 1. ff. ad Syllania. Idem latius in. l. contractus. ff. de regul. iuris. numer. 130. cuius rationes aduersus Deti. defendit Rogeri. de Moti in. l. traditionibus. C. de pact. nu. 94. Eandem opinionem fatentur veriore esse. & tenent Eguinarius Baro Insti. de vsucap. col. 2. Ioann. Corasi. in. l. seruitutes. in. 4. num. 13. ff. de seruituti. Idem Corasius. lib. 6. Miscellan. cap. 20. & Conrad. de contract. quest. 15. conclus. 3. Quæ quidem opinio probatur ex eo, quòd plurium iurisperitorum testimonio constat, vsucapione, & prescriptione dominium adquiri prescribenti. l. 3. ff. de vsucap. l. adquiritur. §. non solum. ff. de adquire. rer. domi. l. traditionibus. C. de pact. Auth. nisi tricennale. C. de bonis mater. dominij autem verbo directum est in dubio intelligendum. l. 1. §. qui in perpetuum. ff. si ager. vectiga. cum potentior sit ad fumeda significatio in dubio. l. queritur. ff. de statu hom. l. domum. ff. de contra. empt. c. penu. de senten. excõ.

Secundo loco huic sententiæ ad stipulatur ratio satis congrua. Lex etenim humana ex iusta causa habet potestatem transferendi dominium ab vno in alterum: sicuti modo probauimus. non tantum utile, sed & directum: quod negari non potest: alioqui dominium, quod in poenam criminis trãsfertur ab vno

in alterum directum non esset, sed tantum utile: quod omnino falsum est. Igitur certum sit, humanam legem posse causa vsucapionis transferre dominium directum in prescribentem. Huius autem dominij directi translationem fecisse legem inducentem vsucapionem, & prescriptionem, satis apparet ex locis proxima ratioe citatis. & præterea, quia manifesti iuris est, autoritate legis prescriptionis causa dominium in prescribentem transferri: nec distinctio alicubi in ea specie fit dominij directi ab utili: quod lex minime indistinctum dimitteret, si voluisset tantum dominium utile in prescribentem transferri.

Tertiò eadem sententia habet auctoritatẽ à lege duodecim tabularum: item à Iustiniano Cæsare in principio. & §. 1. de vsucapioni. Quibus in locis pariter statuitur adquisitio dominij ratione prescriptionis rerum mobilium, & immobilium: additque Iustinianus ex prescriptione rerum dominium adquiri, cum mentionem fecisset rerum mobilium: & immobilium: ergo vt par sit vtriusque prescriptionis conditio, ob eandem legis parẽ, vnamque vtriusque determinationem. l. nam hoc iure. ff. de vulga. par est, quòd dominium directum rerum etiam immobilium in prescribentẽ transferatur. Hęc eadem argumentatio fieri potest ex. l. traditionibus. C. de pact. vbi paria censetur, quòd dominium transferatur traditione, & vsucapio

vsucapione: & tamen palam est traditionibus dominium directum non tantum utile transferri.

Quarto aduersus comunem opinionem vrget text. in capitul. inter memoratos. 16. quaestio. 3. quo in loco dominium aduersus praescriptionem, appellatur aeternum. Sic & in ca. clerici. ca. quaest. dominiū hoc propriet. dicitur, vnde coniectare licet, & deducere, directum dominium praescriptione adquiri.

3 Quinto, vt partem istam iustiore esse ostendam, aut saltem minimè conuinci auctoritate tot doctissimorum virorum, qui contrariam magno conatu admittendam esse opinantur: libenter quaeram, quo iure hi doctores vsucapionem triennalem distinxerint à longi temporis praescriptione, censentes ex triennali directum dominium adquiri: non ita ex praescriptione longi temporis. Etenim si responderint in vsucapione iuriscōsultum hanc conclusionem palam probare in l. 3. ff. de vsucapio. vt Dinius in hac regu. censet. nume. 10. profectò mirabor maximè, viros eruditione insignes hac auctoritate sententiā istam probasse. Nam iuriscōsultus in dicta. l. 3. non tantum tractat de vsucapione rerum mobilium: sed & de immobilium praescriptione: nam & haec vsucapio dicitur. l. 4. §. si tu vi. l. si per errorem. ff. eo. titu. Nec vllibi in tracta. de vsucapionibus, iuriscōsulti, quorum responsa in Pandectas Iustianus retulit, hanc distin-

tionem fecere. Imò ab eis rerū immobilium & mobiliū praescriptio, dicitur vsucapio: & à Cicerone, & alijs veteribus latinæ linguae auctoribus, quorū dictiones in his, quæ ad vsucapionē pertinent, nō alię sunt, quā hæ, quibus & iuriscōsulti vtuntur, nusquā mentio fit rei immobilis praescriptionis sub alio nomine, & titulo, quàm vsucapionis. Præter ea licet non desint rationes, quibus moti legulatores potuissent inducere, quòd directum dñium ex vsucapione rerum mobilium adquiratur utile verò tantum ex praescriptione rerum immobilium, nepe ob utile, & abiectam rerum mobilium possessionē. l. peregrè. in princi. & l. si rem mobilem. ff. de acquir. possess. & quia facilius, ac firmitus res mobiles adquirantur. l. 3. §. Nerua filius. ff. de acquirend. possess. tamen legislator ex his, & alijs rationibus statuit, minus tempus sufficere ad vsucapiendum res mobiles, quàm immobiles: nec in qualitate dominij & distinctione directi, ab utili quidquam definiuit: imò pariter, cum vsucapio tam de mobilibus quàm immobilibus sit necessariò accipiēda, ex ea generaliter adquiri dominium censuit in dicta. l. 3. tametsi iā lege duodecim tabularum sancitū esset, minori tempore adquiri mobilia, quàm immobilia. Nec distinctionem istam ita utilem, & maximi effectus tacuissent iuriscōsulti, si ea lege ciuili Romanorum alicubi facta fuisset.

Reg. poss. M Non

Non obertunt huic opinioni ea, q̄
 contrariæ sententiæ auctores addu-
 cunt. Et primò. l. Si duo patroni. §.
 4. Iulianus. ff. de iure iuran. Cuius hic
 ex contextus lite æ: Iulianus ait,
 cum qui iuravit fundum suum esse,
 post longi temporis præscriptio-
 nem, etiam vtilem actionem habe-
 re debere. Hæc iurisconsultus. ¶
 Qui variè à doct̄oribus intelligitur.
 Nam quidam arbitrantur, lōgi tē-
 poris præscriptionem in ea specie
 allegari ab eo, contra quem iura-
 tum est. Vnde qui semel iuravit
 ex aduersarij delatione fundum suū
 esse, habet ex iuramento actionem
 vtilem, non obstante quòd aduer-
 sarius post hoc iuramentum lon-
 go tempore fundum possederit.
 Quasi tunc non sufficiat longi tē-
 poris præscriptio, sed sit necessa-
 ria maior præscriptio perpetua a-
 ctione per delationem iuramen-
 ti: atque non tantum habet qui
 iuravit actionem realem, quam
 priusquam iurasset habebat, quæ
 perpetua fuerit per litis contesta-
 tionem: sed etiam actionem vti-
 lem ex iuramento, quæ quidem
 actio perpetua est vsque ad quadra-
 ginta annos. l. nam & postea. §. si
 is qui temporalis. ff. de iure iuran. de
 quo tractat Regia. l. 14. titu. vndeci-
 mo. Partita tertia. Hippo. in singul.
 141. Rodericus Xuares in repetitio. l.
 post rem. ff. de re iudica. versi. confi-
 dera ultimò, & singulariter. & se-
 cundum glo. Paul. & Alexā. in di-
 cto. §. Iulianus. ac Rodericum in di-

cto versi. considera. locus hic iuris-
 consulti, tractat de præscriptione
 iam cepta tempore delationis iura-
 mēti: vel de vsucapione post iam de-
 latum iuramentum incipienda: quæ
 sensum Regia lex admittit: atque
 post alios Iason in dicto. §. Iulianus.
 Potest aliter locus iurisconsulti ad-
 sumi in eum sensum, vt interpre-
 temur, post ipsam vsucapionem fini-
 tam, possessorem in iudicium vo-
 catum opposita exceptione, ac præ-
 scriptione longi temporis, iuramen-
 tum actori detulisse, eumq̄ ex de-
 latione iurasse. Habet enim tantam
 vim iuramentum ex delatione præ-
 stitum, quòd & aduersus longi tē-
 poris præscriptionē actionem vti-
 lem iuranti acquirit: nec tantum ex-
 tincto actor habet pristinam actio-
 nem directam iure dominij, sed
 & vtilem ex iuramenti vi acqui-
 rit ipsi iuranti. Hæc quidem inter-
 pretatio, licet Iasoni nō admodum
 placeat, cum is existimet non con-
 uenire textui, deducitur à gloss. ibi
 in principio, & Bartol. in. §. si quis
 iurauerit. eiusdem. l. si duo patroni.
 tandem iuxta has interpretationes
 minimè obstat Iuliani responsum
 opinioni, quam ultimo loco ad-
 uersus communem probauimus:
 nec communi sententiæ suffragat-
 ur. Quòd si dixerit quis Iuliani sen-
 tentiam procedere in præscriptio-
 ne eius, qui iuravit, vt sit sensus,
 quòd is, qui iuravit ex delatione al-
 terius fundum suum esse, si postea
 præscri-

præscripserit rem ipsam longo tem-
pore, habere eum etiam vtilē actio-
nem: quæ admodum cum tex. intelle-
xere Jacob. Butri. Richard. Alberi.
Barto. & Iason. tunc ipse respōdeo
actionem illam vtilē dari ex iura-
mento, non ex præscriptione: nam
de viribus iuramenti agitur in eo
titulo, non de viribus præscriptio-
nis: idcirco inibi responsum est,
post iuramentum habere iuramentum,
qui etiam ratione tituli iuramenti
præscripserit fundum bona fide,
actionem vtilē ex iuramento si-
bi delato, non tantum actionem
directam ex præscriptione: huius-
modi responsi non est leuis effectus:
sicut Iason post alios ibidem tra-
didit. Quamobrem potius pro-
batur in dicto responsio posterior
opinio, quam prior. Mihi sanè po-
tius placet, quod in dicto. §. Iulianus.
præscriptio allegetur ab eo,
qui iuramentum detulerat. Id e-
nim magis consonum est iuriscon-
sulti menti, quam quod ab eo,
qui iuravit, eadem non ita vtiliter
proponatur: & iuxta hunc intelle-
ctum, si intellexerimus iuramen-
tum prælitum fuisse post præscri-
ptionem perfectam, oportet com-
ma, & duo puncta post dictio-
nem illam, Præscriptionem, appo-
nere.

Item non obest text. in. l. i. ad fi-
nem. ff. de aqua pluuiæ. arcend. &
in. l. si quis diuturno. in princip. ff.
quæ admo. seruit. amitt. nam in præ-
dictis locis tantum tractatur de vti-

li actiōe pro vtili seruitute, aut qua-
si seruitute: non de vtili dominio:
quæ quidem distinctam habent ra-
tionem ex eo, quod in seruituti-
bus agatur de re incorporali, quæ
verè, & propriè non possidetur,
sed quasi possidetur. l. seruus. §.
incorporales. ff. de acquiren. rerum
domi. l. sequitur. §. si viam. ff. de vsu-
capio. Idcirco mirum non est, quod
seruitus acquisita præscriptiōe, dif-
ferat ab ea, quæ consensu domini
constituta conuentione sit: & ap-
pellatur quasi seruitus, vtilēque
actionem habeat. illa etenim, quæ
pactō, & conuentione sit constitu-
ta, propriè seruitus dicitur: at ea,
quæ vsu tēporis sit acquisita, qua-
si seruitus appellatur: quippe quæ
non sit continuata propria, & vera
possessione.

Deinde leges omnes, quæ præ-
scribenti exceptionem competere
asseuerant, non probant actionem
eum non habere directam: nec ex
eis constat, illum contra quem præ-
scriptum est, habere adhuc post præ-
scriptionem, actionem directam. lo-
quuntur enim de exceptione inten-
tionis & facti, cuius meminit gloss.
in. l. qui se debere. ff. de condic. caus.
dat. de qua & nos disputauimus in
princ. huius relectionis.

Ultima verò ratio prorsus est fra-
gilis: licet ea vtantur Abb. in capit.
Cæterum. de iudic. num. 20. & De-
tius ibi numero. 17. ex. l. eas obliga-
tiones. ff. de capit. diminu. dicentes,
legem humanam non posse per vsuca-
Reg. poss. M 2 pioné

Tertiæ partis Relect.

pionem dominiũ directum à prio-
 ri domino tollere, & transferre in
 vsucipientem: quia dominiũ dire-
 ctum competit iure naturali, cui
 lex ciuili humana derogare nõ po-
 test. Profectò fatius esset viris do-
 ctina præstãtibz his rationibus ab-
 stinere, quàm ita leuiter argumenta-
 ri. Quid obsecro refert quo ad iu-
 ris naturalis rationẽ, quòd per vsu-
 captionem dominium directũ, vel
 vtile potiùs adquiratur: cum etiam
 vtile tantũ dominium sit suffi-
 ciens, vt iustè vsus ipsius rei, vtilitas
 & cõmodum liberè in vsucapientem
 sint translata. Deinde si lege
 humana non potest ab aliquo do-
 minium directum auferri, non po-
 terit nec in pœnam delicti rerum
 dominium directum à delinquen-
 te in principem lege humana trans-
 mitti: quòd falsum est, & manife-
 stè erroneum. Sic denique aduersus
 ipsum Panormit. & communem,
 nec per triennem vsucaptionem
 dominium directum lege huma-
 na posse adquiri: & tamen dubio
 procul id acquiritur. Nec video ra-
 tionem congruã, qua probari pos-
 sit, dominiũ vtile non ita esse penes
 alicuius rei verum dominum iure
 naturali, sicut directum: quo fit, vt
 si directum sit iuris naturalis, ita e-
 rit & vtile. Maximè quòd & si fa-
 teamur, dñm verum alicuius rei ha-
 bere ius in ea, ac dominium natu-
 rali ratione & iure: id planè proce-
 dit, modò intelligamus dominiũ,
 sicut & libertatem ipsius hominis,

quæ iure naturali competit cuique,
 subditum esse Reipublicæ, & eius
 administratoribus, qui ad vtile re-
 gimen subditorum possint legibus
 statutis de dominio rerum, & de
 ipsorum subditorum personis dis-
 sponere. In hoc enim palàm consen-
 sere hi, qui se reipublicæ, & princi-
 pibus subdidere. Hinc etenim de-
 ducitur, ius illud naturale, quo do-
 minium propriæ rei quis habet, quòd-
 sc̃p̃ dicitur, dominiũ hoc à nemine au-
 ferendum fore, habere, & assume-
 re interpretationem ab alia eiusdem
 iuris naturalis ratione, qua obten-
 tum est, homines ipsos, eorumque
 res subditos esse reipublicæ, eiusque
 principibus: vt vtilitati communita-
 tis subseruiant: atque ita in his, quæ
 ad eiusdem cõmunitatis vtilitatem
 necessaria sunt, parere debent sub-
 diti, nec recusare possunt legum,
 vel principum imperia. Leges verò
 vsucaptionem inducentes iusta ex
 causa, in totius communitatis vtilita-
 tem statuta sunt: idcirco in contro-
 uersiam iniquitatis trahi nõ debent.
 & præterea posset dici dominia re-
 rum non omnino esse distincta iu-
 re naturali, sed humano per parti-
 cularem earundem rerum commu-
 nium applicationem: de quo in re-
 gu. peccatum. tractantes de vena-
 tione, disputauimus: quanuis iuris
 naturalis principium sit, nemini
 faciendam esse iniuriam: nemini
 nocendum esse. & ea ratione res
 propria alicuius non est ab eius do-
 minio cum iniuria auferenda: sic
 etenim

Reg. holl. M. p. 109

etenim dominium per vsucapionem in aliquem translatum, iure potius quam iniuria aufertur à priori domino. Ex quibus patet responsio ad argumentationem. Nam etsi dominia rerum sint iuris naturalis: & ea que sunt iuris naturalis humana lege non possint auferri: non sequitur ex hoc, præscriptione, aut vsucapione dominia auferri contra ius naturale: nec ex hoc ius naturale violari: quia id potius interpretationem adsumit à ratione moderatrice, quæ & ipsius iuris naturalis pars est.

Igitur, quidquid Nostrates velint, ego constitutissimum esse propono, præscriptione quacunque, que iusta lege probata, & instituta sit, dominium directum vsucapienti adquiri: nec penes priorè dominum id manere: atque ideo non solum præscribenti utile dominium competere, sed & directum.

Verùm prior sententia, quæ frequentiori suffragio recepta fuit, plures habet interpretationes, ac restrictiones, quibus eiusdem auctores eam perstringunt, & limitant. eas tradidere Felin. in Rubr. de præscriptio. Iason, & alij in dicta. l. traditionibus. Idem. §. omnium. de actioni. numero. 72. Ioan. Hannib. in dicta. l. naturaliter. in repete. Rubric. de vsucapio. numero. 84. & sequentibus. Ioan. Igneus in dicto. §. domini. lege prima. ff. ad Syllani. Præter hæc illud est adnotandum, quòd dominium directum

non potest esse penes duos insolitum: & ideo iuxta communè sententiam dominium directum manet adhuc post præscriptionem penes ipsum priorè dominum: dominium autè utile adquiritur præscribenti. At secundum opinionem eòrum contrariam dominium directum adquiritur præscribenti: nullumque manet apud priorè dominum ex ratione. L. si ut certo. §. si duobus. ff. comodati. Unde si alicubi scriptum sit eum, contra quem præscriptum fuerit, dominium directum esse, id intelligendum est, olim, scilicet ante perfectam præscriptionem: ut eum que sit, etiam si obtineat ea sententia, quæ habet, dominium tantum utile adquiri præscribenti: hoc tamen dominium vsucapione adquisitum verum dominium est, ac directo præfertur. glo. in. l. si ades. in. 1. ff. de seruitu. vrb. prædior. & in. l. 3. §. ex pluribus. ff. de acquiren. poss. Bart. in. l. 1. & ibi Iason, numer. 57. ff. eod. titu. Sic & qui agit rei vindicatione obtinere debet in ea actione, si probauerit se rem illam, quam petit, legitime præscripsisse: secundum. Specul. titu. de loca. §. nunc aliqua. versi. Quinquagesimo sexto quæritur. Barto. in. l. minor. §. 1. colū. penul. ff. de cuietio. Innocen. in capit. Caterū. de iudic. col. pen. Feli. in rub. de præscrip. col. 3. Abb. in capi. cum contingat. notab. 1. de decimis. Alex. cõf. 9. libro secundo, colū. 3. Paulum Parisi. cõf. 104. lib. 3. nu. 23. Bald. & Paul. Castren. in Reg. poss. M 3 l. cum

Tertiæ partis Relectionis.

Item res. C. de probationi. Panor. mit. in dict. capit. Ceterum. col. penul. Balb. de præscripta. parte princip. col. 3. Quorum opinio cõmunis est. Quamobrem illud sit absq̃ controuersia, hoc dominium utile sufficiens esse ad agendum, & obtinendum rei vendicatione: item & ad excludendum veterem dominum agentem ex directo, sicuti & Alexand. explicat in dicto. §. ex pluribus. col. 3.

Ex. §. sequenti.

1. Præscriptio bona fide, & titulo procedens tribuit præscribenti actionem ad vendicandam rem ab ipso veteri domino, & an idẽ sit in præscriptione bona fide absque titulo tamen procedenti.
2. Præscriptio an det ius proprietatis præscribenti: & an ipse habeat rei proprietatem?
3. Vetus dominus rei præscriptæ ratione dominij directi poterit agere contra tertium possessorem, qui non habet causam à præscribente.
4. Præscriptione per in integrum restitutione extincta, an sit nativa, vel dativa actio, quæ veteri domino competit.
5. Dominium acquisitum per præscriptionẽ, an possit tolli per principem?
6. Dominus directus, an possit impedire confiscationem rei præscriptæ ob delictum præscribentis? His etiam adduntur alij effectus à domino directo procedentes.

§. Primus.

ATIS in initio huius tertiæ partis exposuimus contrarias doctorum sententias in ea quæ-

stione, qua solet discuti, an dominium directũ acquiratur præscribenti: ac tandem ostendimus frequentiori auctorũ cõsensu in eam itum esse opinionẽ, quòd dominium directum maneat penes veterem possessorem: utile tantum præscribenti acquiratur. Idcirco oportet expendere, quid operetur illud dominium directum manens apud veterem possessorem: & quid referat vsucapienti acquiri dominium tantum utile, non directum: subiiciã enim aliquot huius disputationis utilitates.

Primum quidem, licet verum sit, & saltem crebriori doctorum sententia receptum, cum qui rem aliquam bona fide, & titulo decẽ, aut viginti annis vsuceperit, habere actionem realem ad vendicandam eandem rem à veteri domino, contra quẽ præscripsit, quicq̃ eam rem demum finita præscriptione possidet. I. si quis emptionis. in princip. C. de præscript. triginta vel quadra. anno. iuncta gloss. ibi, quæ huius opinionis auctores citauit Ioan. & Bulgarum: quorũ sententiã fatentur communem esse Salycet. ibi & Balb. de præscriptio. 2. part. 3. partis princip. quæstione. 6. col. 1. Attamen qui vsuceperit rem alterius triginta annis absq̃ titulo, bona quidem fide, habet actionẽ aduersus quencunque possessorem ad rei vendicationem, modò non sit prior rei dominus. Nam ab hoc non potest rem istam vendicare: idq̃ procedit propter dominium directum, quod manet

manet apud ipsum priorem dominum, cōtra quem præscriptio processerat. text. optimus in dicta. l. si quis emptionis. §. 1. iuxta opinionē gloss. quam sequuntur Iacob. Butri. Bald. Angel. & Salycet. Quorum opinio communis est, sicuti Salyc. ibi & Balbus in dict. quæst. 6. expressim fatentur: eandemq; sententiam probat tex. in specie in. l. 21. titu. 29. part. 3. Ego sanè, nisi Regia lex hanc opinionem probaret, contrariam potius eligerem, veramque esse censerem, sequutus Placenti. Cinum, & Alber. in dic. §. 1. ea præfertim rōne, quod præscriptio hæc tricennalis bona fide perfectā, eandem vim habet, quam præscriptio decem, vel viginti annorum, quæ cum titulo, & bona fide processerit. tex. singul. in ca. placuit. §. potest 16. quæst. 3. Dinus in hac regu. nu. 9. Abb. in cap. illud. de præscri. col. 3. Balb. in. 2. part. princi. quæstio. 2. Idemq; apparet in dict. l. si quis emptionis. §. 1. ubi simile præsidium inquit Imperator dari huic præscriptioni ei, quod dederat in initio. dicta. l. si quis emptionis. præscriptio ni decem, vel viginti annorū cum titulo, & bona fide. Nec obstat tex. in dict. §. 1. ver. ita tamen. quia referendus est ad præscriptionem triginta annorum mala fide continuatā, quæ tantūm adquirenti præscribenti exceptionem iure civili. Hanc item opinionē Placētini sequuti sunt Petrus, & Rainerius in dict. §. 1. quorum meminit Alex. in cōsi. 238. lib. 6.

col. 1. vltimò loco referens hanc sententiam, dubius tamen: sed & eam sequitur Corneus in consil. 14. colum. 6. lib. 3. Ex quibus non ita est auctoritate doctorum hæc posterior opinio destituta, quod omnino videatur improbata.

Secundò, etsi verum sit, quod habens dominium vtile, & agens rei vendicatione possit in libello dicere, se dominum esse rei petite, ac defendi possit ea libelli asseueratio, intelligendo de vtili dominio secundum Bar. & communē in. l. sed si possessori. §. item si iurauero. ff. de iure iur. Abb. in. cap. Cæterum. de iudic. nu. 20. tamen si habens dominium vtile dixerit in libello se habere proprietatem: talis libellus non procedit, nec admittendus est, nec defendi potest: quia verbum, proprietas, nusquā accipitur oblique, vt de quasi proprietate intelligatur: auctore Baldo, in. l. cum res. ad finem. C. de probationib. cuius opinio cōmuniter recepta videtur extraditis ab Alexā. in. l. si quis vi. §. differentia. ff. de acquir. possess. columna penultima: defenditurq; à Dectio in dicto capitul. Cæterū. numero. 17. aduersus Iason. qui in dict. §. item si iurauero. numer. 27. à Baldo discedit, leui profectò ratione. Errat etenim Iason, dum probare vult emphyteutæ libellum, quo se asserit proprietarium esse, defendi posse, si intelligamus ratione vtilis dominij proprietarium esse. Quod falsum est: habet si quidem Reg. poss. M 4 emphy-

Tertiæ partis Relectionis.

emphyteuta vtile dominium debilius profectò, quàm aduifitum per præfcriptionem: nam illud non vincit directum: istud verò directo præfertur. nec emphyteuta dici potest quasi proprietarius: cùm quasi proprietates dicatur in rebus incorporalibus: capitu. vlti. de iudic. quã ob rem falsam esse cenfeo Iasonis opinionem. & tandem itidem falsa est Baldi, sequaciũq; decisio, dum ipsi existimant, non posse procedere libellũ, quo is, qui præscripsit, agens rei vendicatione, asserit se proprietarium esse: siquidem iure optimo is libellus defenditur. Est etenim text. in cap. clerici. 26. q. 3. vbi dominium aduifitũ per præfcriptionem, proprietates appellatur: vnde obiter si Baldi opinio admittenda sit, cũ cenfet dictiõnẽ istam. Proprietates, non accipi obliquẽ, nec posse intelligi de dominio vtile: sed omnino intelligendam esse de directo dominio: infero ex dict. cap. clerici. manifestẽ reprobari cõmunem sententiam, quæ existimatione auctõrũ definiuit, præfcriptione dominium vtile tantũ aduifiri. At nihilominus ipse opinor dictiõnẽ istam obliquẽ adsumi quãdoq; pro quasi proprietate, quẽ admodum constat in rubri. de causa possessionis, & proprietatis. sub qua in ipsius tituli tractatu de quasi proprietate agitur.

Tertiò ab ipsa cõmuni sententia deducitur, quòd vetus possessor dominus directus rei vsucaptæ, & præscriptæ, ratione dominij directi

penes ipsum remanentis agere contra eum, qui nõ præscripsit, nec ius habet à præscribẽte, obtinet tamẽ, & possidet rem præscriptã: nec hic ea conuentus actiõne poterit excipere de iure præscribentis: sicuti respondent Dinus in hac regu. numer. 12. Petrus in dict. Auth. nisi tricennale. quẽ ibi sequuntur alij. & Balb. de præscriptio. secunda parte princip. 2. quæstio. Quorũ opinio communis est secundũ Alciat. in rubri. de præscript. nume. 30. Qui cenfet hanc sententiã procedere, etiam si teneamus per præfcriptionem aduifiri dominium directum præscribenti, quia non inconuenit, quòd dominium directũ sit apud duos: apud vnum auctoritate legis, apud alium naturalis cuiusdam traditionis iure. Idem repetit ipse Alciat. in l. traditionibus. C. de pactis. quòd apud me dubium est: scio etenim idem dominium non posse penes duos insolidum esse: dicta. l. si vt certo. §. si duobus. ff. commodat. Nisi dixerit quispiam dominium directum aduifiri præscribenti ad effectum, vt is possit rem ipsam defendere etiam à veteri domino, & possessore, & eam vendicare ab eodem, & ab alio quocunq;. Hoc autem ius dominij directi non est penes alium, qui nullam habet causam à præscribente: idcirco conuentus is in iudicio actiõne reali ab eo, qui probat eiusdem rei dominium, non potest allegare dominium illud extinctum esse præfcriptione

scriptione: cū reus iste nec præscripserit, nec ius habuerit à præscribente. Non inficior adhuc difficilimè posse hanc opinionem defendi: si vera est conclusio, quam aduersus cōmunem probauimus, asseuerantes. dominium directum præscribenti adquiri: non enim habet vllum ius agendi antiquus possessor: cui non suffragatur. l. si quis emptionis. §. i. de præsc. trigint. vel quadra. anno. quia is tex. procedit in præscriptione mala fide continuata. Fortassis poterit obtinere hæc opinio Petri, & aliorū, inspecta quadam æquitate, quæ dicat, veterem dominū, & possessorem agentem rei vendicatione, minimè posse excludi ab alio, quàm à præscribente, vel habente ab eo ius, & causam.

Quartò hinc colligitur interpretatio receptæ cuiusdam sententiæ, qua obtentum est, actionem datiuam minimè transire ad hæredes, quanuis natiua bene transeat. glos. celebris in. l. cū precario. ff. de precario. quam dicit peregrinam esse Iason in. l. iuris gentium. colū. 2. ff. de pact. tametsi eā esse falsam probare conatur Fortuni. in dict. l. iuris gentium. ex eo, quòd cū à lege detur actio, nulla ratio dicat, quin & ea ad hæredes transeat. l. à Titio. ff. de verb. obligat. Et præterea actio, cuius meminit. l. quoties C. de donat. quæ sub modo. ad hæredes trāsit: quòd inibi apparet: & tamen datiuam est, secundum Barto. in. l. i. ff. de actioni. & obligat. pro-

batur igitur actionē datiuam ad hæredes transire, cōtra prædictæ glos. conclusionem: qua verò præmissa infertur, actionem cōpetentem illi, aduersus quem fuerit vsucaptum & præscriptū, concessa contra vsucapionē restitutione in integrū, ad hæredes eius transire quia natiua sit, propter dominium directum, quò nondum per præscriptionem fuerat priuatus antiquus possessor: quòd in specie declarat Bart. in. l. vlti. C. ex quib. caus. maior. quem inibi doct. sequuntur, & Iason in §. rursus. de actioni. num. 80.

Hinc subinfertur, propter actionem istam natiuam, quæ per rescissionem competit, fructus etiam restitui ei, cui conceditur in integrum restitutio: quòd minimè obtineret, si actio foret datiuam: tunc enim fructus non restituerentur: cū actio noua modò detur: sicuti Salycet. adnotauit in. l. vlti. col. penul. C. ex qui caus. maior. cuius opinio quò ad partem vltimam mihi dubia videtur: ex ea enim sequeretur, quòd si actio omninò sublata per restitutionem in integrum restituatur, nequaquam fructus erunt restituendi: quòd est contra Iurisconsultum in. l. quòd si minor. §. restitutio. ff. de minori. à quo satis aperte colligitur, cōcessa in integrū restitutioe, nō tantū rem ipsam, aut actionem restitui, sed & fructus. deducitur enim qui restituitur ad illū statum, quem habuit ante læsionem perfectam. Hæc refert actionē omninò

Tertiæ partis Relectionis.

iam extinctam à lege dari beneficio restitutionis, vel natiuam restitui. hoc manifestè patet. Nam per contractum, & spontaneam traditionem titulo venditionis transfertur dominium directum: nec apud venditorè manet: & tamen si venditor aduersus contractũ restituitur, is habebit actionẽ ad rem ipsam & ad fructus, cum ante restitutionem nec directã, nec vtilem actionem haberet. Quin & cõtra Salyce. vrget, quòd si quis nactus sit restitutionis beneficium aduersus vsucapionem triennalem, quæ directũ dominium transtulit in vsucapientem, nullo quidem iure actionis, nec dominij manente apud veterè dominum, & possessorem, restitutionis ratione res ipsa cum fructibus redditur: his ergo constat opinionem Salicet, dubiã esse. Illud tamen ex hac disputatione deducitur, maximũ esse discrimen, an rescissoria actio per prætoris restitutionẽ data, ac restituta, sublata prescriptione, detur, & competat domino directo, qui ante restitutionem directum habebat dominium, an nullum habenti rei dominium: quia prior casu datur actio directã, posteriori utilis: nec par ius est vtriusq;: imò dissimilimum, vt constat ex notatis per Barto. in. l. i. ff. de actioni. & obligat. colũ. 3. Iasonem in. l. cum fundus. §. seruum tuum. nume. 15. ff. si cert. peta. quo in loco tractat, vtilem actionem non habere priuilegia directè.

Quintò hinc etiam patet, illum, contra quem sit præscriptum absq; restitutione in integrum habere actionem rescissoriam, si verum est, quòd is habeat directum dominiũ: nam si non retinet dominium illud directum, restitutio necessaria est, vt actio rescissoria competat. iuxta resolutionem Bart. in. l. in honorarijs. ff. de actioni. & obliga. Salyce. in. l. vltim. C. quib. ex caus. maior. 2. colum. Angel. in dicto. §. rursus. de actio. Sed hæc illatio non procedit ex eo, quia cõmunis opinio Barto. distinctionem reprobat: sicuti fateatur Iason cum sequutus in dict. §. rursus. nume. 82.

Sextò, ex his quibusdam placet, dominiũ aduersus prescriptionem tolli posse per principem sine causa: quia vtile est, non directum. sic Bald. censuit in. l. vlti. col. 2. C. senten. rescind. non poss. quem sequitur Deti. in cap. quæ in ecclesiarum. de constitu. num. 26. verum Felinus ibi. numero. 49. tenet contrariam sententiam. Etenim quauis modus acquirendi dominium hoc sit de iure humano, & illum modũ princeps possit tollere: dominium tamen ex hoc iure aduersus prescriptionem tolli non potest, iustũ censetur, nec illud poterit princeps sine causa tollere: nam maximã irrogaret iniuriam ei, qui rem adquisiuit lege humana, & iusta permittente. quod Felin. probat alios allegans, cui etiã patrocinantur, quæ eleganter tradit Fortuni. in. l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de liber.

de liber. & posthu. colum. l. 1.
 Septimò non inutiliter infertur,
 quòd licet alioqui legatum rei pro
 priæ ipsius legatarij non teneat tan
 quam inutile. l. l. C. cõmu. de legat.
 & in. §. si rem. Insti. de legat. tamen
 si legatarius re præscriperat aduer
 sus legantem, tenet legatum, ac va
 let, vt illeq; censetur propter directũ
 dominiũ, quod mãsit penes ipsum
 testatorem, & propter alia, quæ su
 perius commemorauimus.

Octauò eadem ferè ratione hinc
 datur, & cõstituitur intellectus ad
 communem Iuriscõsultorum cõ
 clusionem, qua traditum est, quòd
 testator legando rem alienam, etiã
 si ea sit hæredis, non transfert in le
 gatarium dominium, secũdũ ea
 quæ adnotantur in. l. l. C. commu
 na de legat. nos item explicuimus
 in capit. Rainaldus. de testam. §. l. in
 princip. Nam si rem legatam hæres
 aduersus testatorem præscriptione
 adquisierat, transfertur in legatariũ
 dominium illud directum, quod
 testator habebat: cui non præfertur
 dominium vtile hæredis, quia ipse
 tenetur ad legatum.

Nonò ab eadem radice constat,
 non esse inutile legatum, etiam si
 extraneus ante aditã hæreditatem
 legatam rem vsueperit per præ
 scriptionem: potest enim esse vtile
 ratione directi domini, secũdũ
 Bald. in. l. l. C. com. de legat. nu. 23.

Decimò eodem iure defenditur
 quod adnotauit Ripa in. l. nemo
 potest. num. 103. ff. de legat. l. qui ex

presim, & in specie scribit, veterem
 dominum, & antiquum possesso
 rem, contra quem est res iusta præ
 scriptione ad quisiã vsucapiẽti, pos
 se eãdem rem absq; peccato, & iu
 stissimè retinere, si post perfectam
 vsucapionem ad eum deuenierit.
 Hanc tamè opinionẽ ipse dubiam
 esse opinor. Etenim videtur, quòd
 teneatur hic, qui modò rem possi
 det, eam restituere vsucapiẽti, si ve
 rum est, ipsum, ex humana, & iusta
 lege dominium eiusdem rei adhuc
 vtile tantũ adquisisse. Nam si hoc
 dominium eius proprium est, etiam
 in animæ iudicio, sicuti Paragra
 pho sequenti probabitur, nulla ex
 causa iusta poterit id eo inuito alter
 retinere.

Undecimò ex supra scripta docto
 rum resolutione probari potest, do
 minium directum, aduersus quem
 est vsucaptum ex longo tempore,
 posse impedire confiscationem rei
 præscriptæ, nè ea fiat ob delictum
 præscribẽtis: sicut posset illam rem
 iam vsucaptam ratione directi do
 mini à tertio possessore vindicare:
 quod in specie ita visum est Ioan
 ni de Platea in. l. vltima. 2. quæst.
 C. de bonis vacant. libro. 10. cuius
 opinio mihi dubia semper visa
 fuit. Nam licet dominus hic di
 rectus, cuius res præscriptione lon
 gi temporis adquisita fuit præscri
 benti, possit illam à tertio posses
 sore, qui nec præscripsit, nec ius
 habet à præscribente, vindicare:
 Fiscus tamen causam habet à præ
 scri

Tertiæ partis Relectionis.

scribendo, & succedit in ius præscribentis: ideo non poterit impediti ratione directi dominij, confiscatio. Deinde alia ratione iustissime refellitur Plateæ sententia. is enim qui præscripsit, poterat rem illam liberè alienare, sicuti iuris est apertissimi: confiscatio verò non impeditur nisi eo casu, quo non poterat criminis reus alienare liberè bona, quorum confiscatio tractatur. Bar. communiter receptus in l. si finita. §. si de vectigalibus. ff. de dam. infect. num. 12. quibus rationibus existimo non posse Plateæ opinionem veram esse.

Decimo ex distinctione communi omni consensu recepta deducitur, triennali vsucapione actionem tolli ipso iure, ita quidem, quod priori domino nulla competat actio ipso iure secundum Felin. in cap. ad aures. de præscript. num. 4. tamen si longi temporis præscriptione actio ipso iure non tollatur, sed ope exceptionis: tex. optimus in dicto cap. ad aures. Et est communis opinio, ut testatur Balb. de præscript. parte. 1. q. 8. qui, & Felin. in dicto cap. ad aures. in specie asserunt, posse nihilominus iudicem agentem ex officio repellere, argumento deducto ex glo. in l. ubi pactum. C. de transactioni.

Decimo terio hinc poterit perpendi pulchra decisio Baldi in cap. 1. §. si quis per triginta. si de feudo fuerit contro. col. vlti. qui autoritate Guillelmi de Cuneo in l. si quis emptionis. C. de præscript. trigint. vel quadr. anno. q. 2. scribit, domi-

num directum, aduersus quem res est præscripta, posse ratione directi dominij eandem rem præscribere titulo pro suo, absque alio speciali titulo, si possessionem rei bona fide obtinuerit, quam sententiam Balb. sequitur de præscript. 3. parte. q. 11. atque hic dubio procul est huius controversiæ insignis effectus.

Decimo quarto, ab hoc directo dominio, quod secundum opinionem communem manet apud veterem dominum, & possessorem, inferitur, quod si quis rem ab alio primò præscriptam demum tempore legibus definito præscripserit: & res illa ad tertium quendam possessorem non habentem causam ab ultimo præscribente pervenerit: ac simul aduersus eum actionem ad iudicium deduxerint antiquus eiusdem rei dominus, & possessor item is, qui rem primò præscripserat, præfertur dominus directus ratione dominij directi, quod nondum amisit: quem admodum voluit Petrus à Bellapertica in dicto l. si quis emptionis. 2. column. C. de præscript. trigint. vel quadr. annorum.

Hæc sanè tractauimus, ut planè ostenderemus plurimum referre, quòd præscribens dominium directum, an utile vsucapione adquisierit: si quidem dominium directum manens penes veterem possessorem, contra quem præscriptio processit, maximam habet, atque affert utilitatem. tamen si, quod ingenuè fateor, verior

veriore esse censendam opinionem illam, quæ dicitur: etiam dominium directum adquiri præscribenti.

Ex. §. Sequenti.

- 1 *Præscriptio iuxta leges humanas perfecta, etiam in animæ iudicio præscribentem defendit, quâvis ipse post completam præscriptionem habeat scientiam rei alienæ.*
- 2 *Ratio legis inducentis præscriptionem, an in animæ iudicio cesset?*
- 3 *Quid de præscriptione aduersus eum, qui nullam negligentia culpam habuit?*
- 4 *Præscriptionis exceptio etiam ab arbitrato re admittenda est.*

§. Secundus.

PRAETEREA, quæ de viribus præscriptionis tractata fuere in proximis paragraphis, illud non infrequenter quaeritur, an in animæ iudicio quæ aliquam præscriptam titulo, & bona fide, ac tempore legibus definito, teneatur eandem rem restituere, si post perfectam præscriptionem habeat scientiam, & sciuerit, rem illam alienam fuisse: vel an possit eam rem tutè quo ad Deum possidere, & retinere. Etenim Antoni. in cap. 1 vigilantia. de præscript. Bart. in extra uagan. ad reprimendum. verb. de nuntiationem. Ioannes Andreas in hac regu. possessor. Alciat. in l. quin que pedum. in princip. C. finium regundo. Summa Rosella in verb.

præscriptio. in ea sunt sententia, ut existiment, non posse iuste in animæ iudicio retineri rem legitimo tempore, & bona fide præscriptam, si is, qui præscripsit, post perfectam iure præscriptionem, sciuerit rem illam alienam fuisse ante præscriptionem. Quasi in conscientia iudicio illud obtineat, quod nemo cum aliena iactura locuples efficiatur: regul. locupletari. de regul. juris, in 6. Et præterea: quia humana lex usucapionem, & præscriptionem inducens, eam tantum induxit quo ad hoc, ut præscribens in iudicio exteriori eo titulo præscriptionis sit munitus: nec tamen per hoc quicquam iuris lex tribuit præscribenti.

Cæterum contrariam sententiam possumus non admodum difficili probatione veram esse ostendere: quamobrem in hac quaestione unquam constituimus conclusionem. Qui rem alienam iuxta legis humanæ constitutiones usucaperit, aut præscripserit, potest iustissime eam possidere in animæ iudicio, nec tenetur eam veteri domino restituere: etiam si sciat rem alienam fuisse. Hæc assertio præmittit ad eius veritatem præscriptionem iure humano perfectam titulo, bona fide, & tempore legibus definito: & deinde quod scientia rei alienæ habita, sit post iam perfectam præscriptionem. Probatur conclusio ex eo, quod lex iusta in animæ iudicio vim obtinet, ac seruanda

Tertiæ partis Relectionis.

seruanda est gloss. cõmuni omniũ consensu recepta in cap. quæ in ecclesiariũ. de constit. San. t. Thomas 1.2. q. 96. art. 4. lex verò inducens præscriptionem iusta est, sicuti iam probauimus: & ea transfert dominium in vsucipientem: igitur hæc dominij translatio & in animæ iudicio seruari, & rata haberi debet. Deinde si vera foret prior opinio, sequeretur, comperta veritate rei, posse iudicium interioris fori, & iudicem exteriorẽ contraria pronuntiare & vtrunq; iuste: quod ad eò absurdum est, vt quiuis mediocri præditus eruditione hoc minimè posse cõtingere palam testetur. Siquidem vterq; iudex tenetur ius suum vnicuiq; reddere, ac iustitiã in pronuntiatõdo amplecti, vt iudicium æquũ sit. Ideirco impossibile iure censetur, contrarias sententias ex iustitia ferri in eadem re, & iuxta eandem cognitionem: vnde vel altera necesse est quòd sit iniqua, vel parem vtraq; habere debet definitionem. At si is qui præscripsit rem aliquam bona fide, & titulo, eam in iudicio petierit ab eo: qui olim fuerat illius rei dominus, iustissimè per iudicem damnatur possessor olim dominus ad restitutionem rei petita: eaq; res adiudicatur præscribenti, qui iudicis, & legis authoritate potest eam obtinere. Mihi profectò, vt liberè quid in hac quæstione, & similibus scetic, expressim, & ingenuè fatear, satis certum est, eum, qui habet authoritatem legis humanæ, & iustæ,

minimè procedentis ob præsumptionem, sed ad rationem illius veritatis, quæ & in animæ iudicio cognita est, tutum esse quo ad Deum, nec teneri ad restitutionem: quod in capit. cum esses. de testament. itidem in simili controuersia probare conatus sum. Denique hanc principalem conclusionem, quam in hoc articulo exposuimus, veram esse censent, gloss. Panor. Collectari. Aegidius, & alij in dict. cap. vigilantia. In nocet. in ca. Cura. de iure patronat. Balb. in cõs. 15. lib. 3. Thomas quod libet. 12. art. 24. Conrad. de contract. q. 15. conclus. 3. & 4. Scotus, Paluda. & Maior in 4. sent. distin. 15. quæst. 1. Adrian. in tract. de restitutione. cap. de præscriptione. Ioan. Medina de restitutio. q. 18. Dominic. Soto. li. 4. de iustit. & iur. q. 5. art. 4. Deti. in cap. 1. de constit. nu. 18. Francis. Balbus de præscrip. 2. part. 3. part. princip. quæst. 9. quam opinionem comunè esse fatetur eam sequuti Florent. 2. part. tit. 1. capit. 15. §. vlt. & Syluest. verb. præscript. 1. §. 13. Non obicit huic opinioni, quod Alciat. commisit scribens, in animæ iudicio cessare potissimã rationẽ, ex qua præscriptio iure humano instituta est, scilicet: vt lites exterminentur, quæ alioquĩ foret in Republica frequentissimæ, nisi lex vsucapionis, & præscriptionis introducta foret. Nã licet hæc ratio in animæ iudicio nõ obtineat, sed tãtũ in foro exteriori quo ad Reipublicæ administrationẽ: id tamẽ sufficit ad iustitiam legis

legis humanæ: quæ quidem iustitia efficit, vt lex quæcunque non solum in foro iudicij exterioris, sed & in foro conscientiæ, seruanda sit: cum vtrobique iustitia legis obtineat. Quod secus esset, quando in animæ iudicio cessaret iustitia legis humanæ, quæ apud exteriorem iudicem vigorem habet: sicuti constitutissimū est de lege humana procedente à præsumptione: ea enim lex iusta est in foro exteriori, & in interiori propter præsumptionem: & tamen si de veritate cōstet, vbique deficit: sed frequentissimè in foro animæ, vbi veritas semper est tractanda, nec locus est præsumptionibus. Et adhuc in hac specie non est lex iniusta, nec eo nomine censetur: sed ab ea receditur: quia deficit ratio, ex qua iustitia legis deducitur. Quamobrem satis est ad iustitiam humanæ legis aliquid vt certum statuentis, eius rationem foro exteriori, & Reipublicæ conuenire, vt ipsa lex iusta vtrobiq; & in foro animæ censenda sit: tamen si in animæ iudicio plerunque seruari lex non debeat ob varias causas, præsertim ob materiam subiectam, ex qua legislatoris mens constat: quæ eò dirigitur, vt in interiori foro minimè ad praxin eius lex admittatur. Sic sanè lex humana agens de præsumptionibus, vel pœnam delinquentibus statuēs, & his similes, iustæ quidem leges sunt in vtroque foro, & apud Deū, et apud homines, non tamen sunt omninò

seruandæ in iudicio interiori propter subiectam materiā, secundum quam humani, & diuini legislatoris intentio in id tendit, vt in eo iudicio leges istæ minimè seruentur. Quò fit, vt lex humana etiam in foro animæ admittenda sit, quanuis ratio, ex qua originem habuit, propria sit fori exterioris, nec foro interiori conueniat. Etenim tunc deficiente ratione legis, deficit & ipsa lex, quando deficiente ratione legis, deficit & ipsius legis iustitia. Hoc verò lōgius repetā ad huiuscemodi examen, nè quis statim in quæcunq; argumētationē impingat. lex equidem præscriptionem, & vsucapionem inducēs, varias rationes ad eius iustitiā habuit, quæ in id tēdunt, vt Reipublicæ tranquillitas statuatur. Nam vsucapio introducta est, vt certa sint rerum dominia, vt lites, et contentiones in Republica effugiantur, vtq; negligentia dominorum, qui res proprias tanto tempore repetere non curant, aliqua ex parte puniatur: quò diligentior quisque sit, videns sibi nocere negligentiam. Hic est finis à lege humana prætenus in vniuersum. Nec tamen statim cessabit lex, si aliquo tempore, aut aliquot casibus hæ rationes deficient: nisi in vniuersum defecerint. Ratio siquidem legis, quæ vniuersalis est, & in finem vniuersalem tendit, legem ipsam integram & omninò inuiolatam tutatur, nisi in vniuersum cessauerit, etiam si aliquot casibus, aliqua ex parte

Tertiæ partis Relectionis.

parte defecerit. vnde leges humanæ vsucapionem statuentes minimè deficient, quanuis earum rationes aliquãdo defecerint, nisi in vniuersum deficiãt: quia ratio vera huius legis, eiusq; finis vniuersalis est. Sic etiam si in animæ iudicio nõ sit locus litibus, nec dominiorum incertitudini: attamè adhuc manet lex vsucapionis inconcussa, cum eius ratio nõ cessauerit in vniuersũ: quod semper est hac in re cõsiderãdum, maximè quia iustitia legis adhuc defenditur, & perpetua est quo ad forũ exterius, idcirco & perpetua esse debet quo ad animæ iudiciũ: quidquid Alciat. excogitauerit.

Ex his primò constat, opinionem glos. Imo. & Panormit. veram esse etiam in eo casu, quo antiquus rei possessor, & dominus nullã negligentie culpam contraxerit. etenim & in hac specie præscriptio lege humana perfectã tutum reddit in animæ iudicio eũ, qui præscripsit. quã sententiam probant Innocenti. in cap. quia pleriq;. de immunit. eccle. siæ. & Syluest. verb. præscriptio. l. quæst. 14. dum tenent, eum qui rem aliquam præscripsit, tutũ esse in animæ iudicio, etiam si possit dari aduersus præscriptionem restitutio in integrum, interim donec præscriptio per restitutionem in integrum rescindatur. & tamen aduersus præscriptionem tũc restitutioni locus est, cum ipse dominus, aduersus quem præscriptio procedit, nullam culpam habuit, nec vllam negligen-

tiam contraxit, quemadmodum statim explicabimus: præsertim si dominus maior sit viginti quinque annis: nam minoribus propria negligentia non nocet, quia eis restitutio concedatur ad læsionem vitandam. Sed & hoc Corollariũ probatur aduersus Maiorẽ, & Adrian. alia ratione, qua cõstat, rationem illam vsucapionis, vt negligentes puniantur, non esse principalẽ, nec vnicam introducendæ præscriptionis, vt constat. Imò etsi esset vnica, cum sit vniuersalis, vt cesset lex, deberet & ipsa ratio in vniuersum cessare. Sententiam contra Adrianum defendit. & probat Domini. Soto lib. 4. de Iustitia & iur. quæst. 5. arti. 4.

Secũdò infertur, legem humanã, quæ præscriptionem induxit, non esse pœnalem, nec conditionẽ legis pœnalis habere, quod patet. quia & si inter alias huius legis rationes ea vna sit, vt puniatur negligentia, quã habuit dominus in repetendo, & negligẽdo rem suam, eamq; procurando: adsunt tamen huius legis potiores rationes, nẽpè, vt dominia rerum certa sint, litesq; è Republica exterminentur, quãobrem non fuit principaliter statuta vsucapio in pœnam negligentie. Nam & vsucapio, præscriptioq; aduersus ignorãtem, & eũ q; nullã cõmiserit negligentia, imò fuerit diligentissim⁹ in procurando propriã rem, procedit, & vires obtinet. tex. optimus in dicto capit. vigilanti. l. vlti. C. de longi tempor. præscrip. Regia. l. 18. titul.

29. partit. 3. siue hæc ignorãtia sit circa ipsam præscriptionẽ, quia dñs ignorat possidentẽ præscribere: siue circa ius, & titulũ ipsius rei, quia ignorat se ius in re per alium possessã habere: siue ignoret factum, ex quo competit ius in re illa, quã alius, qui præscribit, possidet: sicuti probat in di. l. vltim. & glo. in dict. cap. vigilãti. verbo, latentibus. vbi Fel. colum. 4. Balb. de præscriptio. 4. part. 4. partis princip. quæst. 28. Socin. in. l. cùm filius. §. in hac. colũ. 5. ff. de verbo. obligatio. qui expressim improbant, & falsum esse ostendunt: quod in hac re tradit Petrus Perus. in tracta. de quarta episcopali. capit. 2. ad finem: scribens, præscriptionem procedere aduersus ignorantẽ, quando is ignorat alterum præscribere, scit tamen se ius in re habere, sed minimẽ procedere cõtra eum, qui ignorat ius in re habere: vel et si sciat se ius habere, ignorat tamen factum, & initium, ex quo ius illud sibi competit. Etenim hæc distinctio Petri falsa est, nec potest subsistere propter generalem decisionem tex. in di. l. vltim. C. de longitempo. præscript.

Tertiõ ab eadẽ radice colligitur, non esse admittendã denuntiationẽ euangelicã contra illum, qui rẽ alienam bona fide: & iuxta legis humanæ cõditiones præscriptione adquisiuit: cùm is nequaquã peccatũ committat rem illã detinendo: etiã si habuerit scientiam rei alienæ post perfectam præscriptionẽ: quod latè tradunt doctores in ca. nouit. de iudi.

vbi Dcti. optimẽ numer. 11. & Balb. de præscrip. 2. part. 3. par. principi. q. 10.

Quartõ hinc deducitur, falsam esse opinionẽ Ioannis Andreæ in hac Regu. possessor. quem Collectarius sequitur in ca. vlti. de præscript. dũ vterq; existimat, cũ qui præscripsit rem aliquam bona fide, & titulo, alijs legis humanæ seruatis conditionibus, non posse absq; animæ læsione eam contra priorem dominum defendere. Etenim si iuxta receptã sententiam potest illam rem in animæ iudicio possidere, nec tenetur ad eius restitutionem, profectõ dubio procul constat, eãdem posse iustissimẽ ab exactione prioris domini defendere.

Quintõ subdeducitur ex his, priorem dominum, contra quem res est iustẽ præscripta, minimẽ posse absq; læsione conscientie, & peccato, rem hanc furto, aut alio modo clam ab illo, qui præscripsit, rapere, nec vti aliqua compensatiõne. Nam lex iusta dominium ab eo transtulit in præscribentem: & ideõ rem alienã auferret à vero domino: quod in specie admonet Alfonso à Castro. lib. 2. de potesta. legis pœnalis. ca. 5. tametsi verus dominus possit propriam rem ab alio iniquẽ detentam, quam alio modo non potest consequi, furto, vel rapina, aut compensatione sibi habere: gloss. in cap. ius gentium. 1. distinctio. cuius nos mentionem fecimus in capi. 2. lib. 1. Variarum Resolut.

Sextõ hinc perpendi poterit decisio An

sio Angellin. l. 1. C. de prescript. tri-
 gint. vel quadragint. anno. quo in
 4 loco existimat, nō esse admittendā
 exceptionē prescriptio nis, etiam iu-
 ste coram arbitratore, qui procedere
 tenetur de equitate vt bonus vir.
 idem tenet Bald. in dicta. l. 1. versic.
 item si causa. Hæc equidem sentētia
 falsa est: cum arbitrium boni viri de
 beat instrui à iuris vtriusq; constitu-
 tionibus, iuxta notata per Alexand.
 in. l. si sic legatū. in princip. ff. de le-
 gatis. 1. Felin. in ca. 1. colum. 2. de con-
 stitu. Et præterea iustissima est præ-
 scriptionis exceptio, & maximè vti-
 lis Reipublicæ, sicuti superius expli-
 cuimus: igitur ab arbitratore admit-
 tenda omninò est: atq; ita Barto. no-
 tat in Extra. ad reprimendū. verbo,
 videbitur. in fin. Imol. & Docto. in
 dict. l. si sic legatum. Matthes. nota-
 bil. 14. Areti. in ca. dilecti filij. colū. 2.
 de iudic. Ioann. Crottus in. l. nemo
 potest. fol. penult. colū. 1. ff. de legat.
 1. Catellia. Cotta in memorialibus:
 dictione, prescriptio. Romanū. in
 Rubrica de arbitris. colum. prima.
 Felin. in dicto capit. dilecti. colum. 2.
 & in dicto cap. 1. de constitu. colū.
 penult. quorū opinio cōmunis est.
 Nec ei omnino refragantur Bal. &
 Angelin d. l. 1. qppe qui de prescri-
 ptione iniqua, quæ ex mala fide pro-
 cedit, tractasse videantur: vt diligen-
 ter ab alijs est obseruatum. Tametsi
 & hanc quilibet iudex, nedum arbi-
 ter, reiscere teneatur: atque ideo de
 quilibet prescriptioe præcitatos
 auctores loquutos fuisse, quibusdā

antenos, fortassis nō temerè visum
 fuit. Est ergo hoc in tractatu po-
 tissimū obseruandum, vlcupio-
 nem, & prescriptionem, iustitiæ,
 atq; æquitatis rationem habere: ex
 qua prescribēs etiā apud diuinum
 tribunal ius illud habere valeat.

Ex. §. Sequenti.

- 1 *Maiores ætate aduersus prescriptionem datur in integrum restitutio ex causa iusta, & probabilis ignorantie.*
- 2 *Quid de prescriptioe quadragenaria, centenaria, & tricennali?*
- 3 *Quadriennium ad petendam in integrum restitutionem non currit ignorantia.*
- 4 *Ecclesia, & minor, restituntur aduersus prescriptionem, etiam quadragenariam.*

§. Tertius.

Biter ad probatio-
 nem eius cōclusio
 nis, quam in proxi-
 mo Paragrapho
 probauimus, itidē
 explicuim⁹, prescriptioē aduersus
 ignorantē optimè procedere secun-
 dū frequentissimā doctōrū sentē-
 tiam: atq; idē agendū est de ea que
 stione, qua quæri solet, an detur con-
 tra prescriptioē restitutio in inte-
 grum maioribus ætate ob clausulā
 generalē, si qua iusta causa videtur,
 ex capite iustæ ignorantie: Qua de re
 conclusionem vnicā exponam, ali-
 quot declarationibus eidē adiūctis.

Maiores ætate aduersus præ-
 scriptionem datur in integrum re-
 stitutio

stitutio ex causa iustæ, & probabilis
 1 ignorantie. Hæc cōclusio probatur
 in l. prima. §. vlti. ff. ex quibus caus.
 maior. text. item in l. prima. §. si quis
 autem. ff. de itiaere actūq; priua. vbi
 Barto. hanc cōclusionē tenet. idem
 gloss. in l. si partem. §. primo. verb.
 non vtendo. ff. quemadmodum ser
 uitu. amit. Abbas & Felinus in capi.
 vigilant. de præscriptionibus. lason
 in §. rursus. Instit. de actionib. nu
 mero. 59. quorum opinio commu
 nis est secundum lasonē in l. 2. nu
 mero. 185. C. de iure Emphyteuti.
 Detium in consilio. 29. Balbum de
 præscript. 4. parte. 4. part. principa.
 quæst. 29. & Soci Junioem in con
 silio. 70. numero. 21. libro primo.
 Horum omnium ea est vnanimis
 sententia, vt conclusio supra scri
 pta obtineat quo ad præscriptio
 nem decem, vel viginti annorum.
 At in præscriptione quadraginta
 annorum plerique dubitarunt, an
 restitutio sit cōcedenda contra istā
 præscriptionem ex capite probabi
 lis ignorantie. Etenim quibusdam
 2 visum est, etiam aduersus quadra
 genariam præscriptionem conce
 dendam fore in integrū restitutio
 nem: ob easdem causas, nempe ob
 ignorantiam iustam, & probabi
 lem. Sic sanè censent iure respon
 dendum esse, Imol. in cap. vltimo.
 folio penulti. de præscript. Alexan.
 consilio. 71. numero. 3. & consi. 84.
 numero. 2. libro. 1. Socin. in l. cum
 filius familias. §. in hac columna vl
 tima. ff. de verb. obligat. quam opi

nionem fatentur eam sequuti com
 munem esse Felin. in dict. capitul.
 vigilant. 2. columna. Balb. in dicta
 quæstio. 29. Nicola. Bœri. in quæst.
 39. numero. 6. & Alexand. in consi.
 169. lib. 2. numer. 15. quibus obstat
 text. in l. omnes. C. de præscript. tri
 gint. vel quadragint. annorū. & in
 l. vltima. C. de fundis patri. libr. 11.
 vbi expressim probatur, præscriptio
 nem quadragenariam plenissimā
 inducere securitatem. Et tamen
 quoties plenissima inducitur secu
 ritas, locus non est restitutioni in
 integrum. gloss. in l. ait prætor. §.
 permittitur. verb. imputandum. ff.
 de minoribus. Huic rationi accedit
 gloss. in Clementi. 1. verb. lapsum.
 de in integrum restit. quæ asseue
 rat, non esse dandam in integrum
 restitutionem aduersus tēpora qua
 draginta annorū. vnde Barto. opi
 nio in quadragenaria præscriptio
 ne minimè erit admittenda: imò
 in integrum restitutio neganda est
 maioribus, qui iustam habuerunt
 ignorantiam: quemadmodum te
 nuerunt Alexander in consilio. 151.
 lib. 2. colum. vltima. idem Alexan.
 in l. 3. §. Labeo. ff. de acquirenda pos
 sessio. in fine. & Aretin. consilio. 103.
 1. & 2. columna. idem in l. qui vni
 uersas. §. vltimo. ff. de acquirenda
 possessio. Detius in dicto consilio.
 29. idēmet consilio. 154. & in l. 2. C.
 qui admitti. Curtius Senior consil.
 82. colū. 4. Barbat. consil. 41. nume. 18.
 in volum. 1. Carolus Molinæ. in dic.
 Alexandri consilio. 151. colum. vlti.
 Reg. poss. N 2 eandē

Tertiæ partis Relectionis.

eandem opinionem sequuntur, dicentes cõmunem esse Socinus con-
 sil. 2. col. penul. lib. 3. Antonius Rube.
 consil. 56. Socin. Iunior consil. 54. lib.
 primo. & consilio. 76. numero. 102. li.
 eodem. & consilio. 145. nume. 76. ei-
 dem volumi. Vnde manifestè con-
 stat rem hanc dubiam esse admo-
 dum, tam quo ad conclusionis ve-
 ritatem, quam quo ad auctorum
 Catalogum, ex quo possit dedu-
 ci, quæ sit in hac controuersia ma-
 gis communis opinio. Nihilomi-
 nusego cenſeo posteriorem senten-
 tiam iure veriore esse, in praxi po-
 tiorē, inspectis his, quæ de iusti-
 tia præscriptionum paulò antè tra-
 dita fuere.

Ceterùm quo ad præscriptionē
 centenariam, & eam, quæ im-
 memorialis sit, quidquid de quadra-
 genaria fuerit controuersum, expe-
 ditissimum est, non admitti in in-
 tegrum restitutionem aduersus has
 præscriptiones: sicuti adnotarunt
 Barb. in dict. consil. 41. lib. 1. nume. 18.
 Iason consilio. 209. lib. 2. Soci. Iunior.
 in dict. consil. 76. nume. 102. & sequē-
 tibus. Paulus Parisi. consilio. 23. nu-
 mero. 221. lib. 1. penes quos resista vi-
 detur nullam habere dubitationē.
 Adhuc tamen nō defunt, qui quā-
 tum ad centenariam præscriptio-
 nem, contrarium probauerint, as-
 seuerantes, aduersus eam restitutio-
 nem in integrum concedendam es-
 se. Etenim de immemoriali præ-
 scriptione non potest iustè contro-
 uerti, ob difficilissimam probabilis,

& iustæ ignorantie probationem
 Sed indistinctè aduersus quamli-
 bet præscriptionem, etiam centena-
 riam, restitutionem concedendam
 esse maioribus ex capite iustæ igno-
 rantie, probare conatur Aymon Sa-
 uilli. in tracta. de antiqui. tempor. 4.
 parte. capit. materia ista. numero. 44
 quo in loco numero. 56. defendit o-
 pinionem illam, quam paulò antè
 retulimus, quaque assertum à qui-
 busdam est, etiã aduersus quadra-
 genariam præscriptionem dari resti-
 tutionē in integrum maioribus æta-
 te ex causa iustæ ignorantie: atq; uti-
 tur ratione quadam, quã ipse cenſet
 fortissimam esse.

Scribit sanè Bald. in. l. falsam. C. si
 ex falsis instrumentis. quòd qua-
 driennium datum à lege ad peten-
 dam restitutionem in integrum, v-
 tile est ab initio, nec currit ignoran-
 ti: licet petita non fuerit restitutio
 centum annis. Idem adnotarunt
 Alexand. consilio. 89. lib. 2. num. 10. et
 consil. 150. lib. 7. col. 2. Iason in authen.
 quas actiones. C. de sacrosanctis ec-
 clesijs. colū. 2. Deti. in consil. 36. colū.
 vltima. Cardi. in Clemē. 1. de in inte-
 grum restit. 25. quæst. Paul. de Ca-
 stro. in. l. vlti. C. de dolo. optimus te-
 xtus in. l. vltima. C. de tempo. in in-
 tegr. resti. pet. Boeri. in dict. decif. 39.
 numero. 4. Iason & alij, quorum
 meminit hanc opinionem sequu-
 tus Aymon in dict. ca. materia ista.
 numero. 45. ex quibus & alijs, quo-
 rum latissimè mentionem fecit Ti-
 raquel. lib. 1. de retract. §. 35. gloss. 4.
 nume.

nume. 43. apparet Baldi sententiam cōmunem esse: eamq; probauerunt Panormita. in capit. 1. de præscript. colum. vlti. & inibi Felin. hac deniq; opinione præmissa vrget Aymon aduersus posteriorem sententiam dicens, non posse vllō pacto probari, quod præscriptio quadragenaria excludat restitutionis in integrum auxilium. Nam illud cōpertum est, aduersus triginta annorum præscriptionem hanc restitutionem concedi: vt fatentur hi, qui de quadragenaria præscriptione hoc ipsum negarunt. Ergo & ea concedi debet contra præscriptionem quadraginta annorum: cū ratione quadriēnis dati ad petendam restitutionē in integrū, ius petendi eā, illæsum, & saluū sit post triginta annos ad alios triginta, ac quadraginta, ex ignorantia læsionis, iuxta Baldi sententiam. Fit igitur, si verum est quod Bald. adnotauit, hanc argumentationem fortissimā esse, ad probandum priorem sententiam, quæ asseueranter probauit, aduersus præscriptionem quadraginta annorum, restitutionem in integrum concedendam esse. possetq; Aymō admissa Baldi opinio non solū à præscriptione triginta annorum argumētari, sed etiam à præscriptione decem, vel viginti annorum: quod satis manifestum est. Ad huius tamen quæstionis examen, quia ea difficilissimam habet resolutionē, aliquot distincte, ac separatim exponam.

Primū illud est considerandū, restitutionem istam, quæ maioribus ex capite ignorantie probabilis, & iustæ, secundū Bartoli opinionem concedenda est, tunc locum habere, cū ante perfectā præscriptionem dominus rei nullam habuit scientiam huius præscriptionis, & læsionis, quæ ex ea ei imminebat, ita quidem, quod non potuit præscriptionem ipsam impedire. Alioqui si habuit huius præscriptionis, & læsionis sibi imminētis scientiā eo tempore, quo iure ordinario agere potuit, & præscriptionem interrumpere, opinor non esse locum restitutioni in integrum. idq; probatur, quia ea causa, cui hanc restitutionem maioribus ætate iura concesserunt, cessat siquidem: cū isthæc restitutio petatur ex clausula generali, si qua mihi iusta causa videtur: & tamen satis constat, deficere iustam causam ex eo, quod dominus rei per alium possessæ scientiam habuit præscriptionis eo tempore, quo iure ordinario potuisset rem illam vindicare, aut præscriptionem interrumpere. text. ad hoc insignis in l. ab hostibus. §. Sed quod simpliciter. & in l. sequenti. ff. ex quibus caus. maio. Etenim quidquid gloss. & doctores inibi scripserint de cōtentione Martini & aliorum, atq; item Iason in. §. rursus. numero. 57. de actionib. illud obtinebit quo ad absentes Reipublice causa, aliavē simili, nam quo ad ignoran-

Tertiæ partis Relectionis.

tes mihi omninò placet, non esse locum restitutioni ex ea causa, si ignorantia cessauerit eo tempore, quo commodè dominus agere potuisset, ac præscriptionem interrompere. atque ita opinor sensisse omnes, qui aduersus præscriptionem ex capite iustæ ignorantie restitutionem admittant, unde tempus quadriennij à tempore scientie computandum erit.

Secundò aduertendum erit, in ecclesia, & in minoribus aliud fore obseruandū: nā his conceditur restitutio ex causa minoris ætatis, & ordinaria: idcirco licet his scientibus præscriptio perfecta sit, & scientiam habuerint præscriptionis ante eius perfectionem, nihilominus restitutio eis iure æquissimo concedenda erit: etiam si potuissent agere, & præscriptionem interrompere: quia hæc restitutio tantum læsionem ob facilitatem ætatis, & nō ita diligentem rerum administrationem respicit: nō aliam iustæ, & probabilis ignorantie causam: quod planè deducitur ex his, quæ statim adducentur.

Tertiò est obseruandū, ecclesiæ, & minoribus ætate dari auxilium istud restitutionis in integrū aduersus præscriptionem etiam quadragenariam. gloss. Barto. & docto. in Authen. quas actiones. C. de sacrosanc. eccles. verb. excluduntur. Cardi. Imol. & Abb. in Cle. 1. de in integr. restit. contra gloss. ibi. rursus idem Abb. in cap. 1. de præscrip. & est con-

munis opinio secundum Abba. in capit. auditis. de præscript. & Deti. consil. 29. col. 2. quæ probant in. l. penul. titu. vlt. part. 6. & l. 7. titu. 29. par. 3. tæctsi cōtrariū responderit gloss. in dict. c. auditis. Quadriennij autē ad petendum hanc restitutionem in integrum à tempore finitæ præscriptionis currit iuxta cōmunem horum auctorum sensum.

Quartò adnotandum erit, omnes authores, quorum mentionem fecimus ad probandum, quòd aduersus præscriptionem quadragenariam nulla concedi debeat in integrum restitutio maioribus ætate ob ignorantiam probabilem, & iustā: eam item sequi opinionem, quæ dicat, aduersus triginta annorū præscriptionem restitutionem in integrum dari maioribus ætate ex causa iustæ, ac probabilis ignorantie: sicuti constat ex Barto. in dict. l. 1. §. si quis autem. ff. de itinere actūq; priuato. Deti. in dicto. consil. 29. Andrea Tiraqueo in dict. §. 35. glo. 4. numero. 37. licet non desint, qui idem probare conati fuerint de præscriptione triginta annorū ob eandē rationem, quæ ex longissimo tempore deducitur, & quia officium iudicis triginta annorum tempore tollitur. gloss. singul. in. l. sicut. verb. persequutione. C. de præscript. triginta, vel quadrag. anno. quam docto. in. ibi probant, & sequuntur. Bart. in. l. prætor ait. §. vltim. vbi Imol. Roma. & Iason. ff. de noui oper. nuntiatio. Oldra. consil. 156. Afflict. in decisio. Neapoli.

Neapolita. 245. ad finem. Deti. con-
 si. 267. col. 3. Huic verò rationi ob-
 uiam itur, si consideremus, hanc
 temporis exceptionem, quæ officio
 iudicis opponenda est, tunc demum
 procedere, cum officium iudicis iam
 ortum fuerit: & sic à tempore fini-
 te præscriptionis: sicuti ratione ma-
 nifesta apparet: siquidem præscri-
 ptio aduersus officium iudicis, quod
 datur ad petendam in integrum
 restitutionem, non potest prius in-
 cipere, quam ipsum officium iudi-
 cis potuerit in iudicium deduci: &
 sic à tempore læsionis, & perfectæ,
 finitæq; principalis præscriptionis,
 cuius causa restitutio in integrum
 petenda est. Quamobrem etiam
 si verum sit, officium iudicis com-
 petens ad petendam in integrum
 restitutionem excludi triginta an-
 norum tempore tamen hi triginti
 anni computandi forent ab ip-
 so die, quo læsio contigerit, & sic
 à die perfectæ, & finitæ præscri-
 ptionis: igitur non omnino con-
 uincit hæc ratio pro ea opinione,
 quæ dicat aduersus præscriptio-
 nem triginta annorum non esse
 admittendam in integrum restitu-
 tionem. Etiam si Socinus in di-
 cta. l. cum filius. §. in hac. colu-
 na ultima. scripserit aliquibus eam
 placuisse.

Quintò, quicquid sit de senten-
 tia Baldi in dicta. l. falsam. quæ
 communis omnium consensu pro-
 batur, id verum est, quòd ea est
 intelligenda intra annos trigin-

ta. Nam annis triginta tollitur of-
 ficium hoc, quod competit ad pe-
 tendam in integrum restitutionem,
 licet is, qui id habet, fuerit igno-
 rans. Etenim sciens quadriennio
 excluditur: atque ita est intelligen-
 da Baldi opinio: alioqui in praxi
 profectò nusquam ei locus erit.
 Sic sanè Andreas Tiraquellus in
 dicto. §. 35. glossa quarta. nume-
 ro. 23. postquam Baldum & seque-
 ces retulit, scribit, vix eam decisio-
 nem recipi in praxi: nè tam diu ma-
 neat rerum incertitudo: nullaquæ
 sit securitas bonæ fidei possesso-
 ribus.

Sextò constat, si vera sunt, quæ
 præmisimus, satis urgere argumen-
 tationem Aymonis pro ea senten-
 tia, quæ habet, aduersus quadra-
 genariam præscriptionem etiam
 maioribus etate dari restitutionem in
 integrum ex causa iustæ ignorantie.
 Nam si aduersus tricennale præ-
 scriptionem locus est restitutioni,
 & Baldi opinio in dicta. l. falsam.
 admittenda est: dubio procul
 manifestè deducitur, etiam aduer-
 sus quadragenariam præscriptio-
 nem dandam esse restitutionem
 ex capite iustæ ignorantie: cum
 nondum post tricennale præscri-
 ptionem verè lapsus sit quadri-
 ennium propter probabilem, & iu-
 stam ignorantiam.

Septimò mihi potius placet ea
 sententia, qua obtentum est, aduer-
 sus quadragenariam præscriptionem
 nõ dari in integrum restitutionem
 Reg. poss. N 4 maioribus

Tertiæ partis Relectionis.

maioribus ætate causa iustæ ignorantie, atq; in hoc sequor Alexand. & alios, quos paulò antè nuncupatim authores huius opinionis citavi. Nec oberit ratio Aymonis, si cōsideremus ea, quæ statim exponam. Etenim & Tiraquel. in dict. gloss. 4. nu. 37. pluribus relatis hanc sententiam probare videtur, licet Regia. l. penult. titu. vlti. part. 6. contrarium probet: sed tamen ea constitutio de minoribus tractat.

Octauò idè respōdēdum esse arbitror de præscriptione trīginta annorum. Nam aduersus eam non erit in integrū restitutio concedenda maioribus ætate, etiam ex causa iustæ ignorantie: non enim video congruā rationem discriminis inter hanc, & quadragenariam præscriptionē, quidquid alij dixerint: probaturq; optimè hæc opinio in l. vlt. C. de longi temp. præscript. de cem vel vigint. annor. quanuis & illa constitutio non solum de tricennali præscriptione tractet, sed & de ordinaria decem, vel viginti annorum. Adhuc tamen ob doctorum authoritatem inconcussam dimittamus eorum opinionem quo ad præscriptionem decem, vel viginti annorum, & quo ad tricennalem adducatur tex. in l. sicut. C. de præscript. trigin. vel quadragin. annorum, qui satis vrget pro hac opinione: ex qua asseueranter defendimus negandam esse maioribus ætate restitutionem ex causa iustæ ignorantie aduersus tricennalem

præscriptionem.

Nonò fortiori ratione restitutio ista neganda erit aduersus centenariam præscriptionem, quæ nullo pacto etiam ex causa iustæ ignorantie rescindetur beneficio restitutionis in integrum, maioribus ætate ex clausula generali, competenti.

Decimò, & vltimò potissimùm est animaduertendum, quòd etiam si aduersus præscriptionem maioribus sit concedenda restitutio ex causa iustæ ignorantie: tamen quadriennium in hac specie à die finitæ præscriptionis computandum est hoc ex eo verum esse constat, quòd maxima sit authoritas præscriptionis, quæ & aduersus ignorantes procedit, vt superius adnotatum est: ideoq; satis erit, quadriennium hoc à die finitæ præscriptionis computari, vt tandem post finitam præscriptionem iustæ ignorantie causa detur intra quatuor annos restitutio: alioqui profectò plurimùm detrahitur authoritati præscriptionis: nec in hoc casu admitenda erit sententia Baldi in dicta. l. falsam. imò à die finitæ præscriptionis etiam ignoranti quadriennium currit, ex quo tollitur Aymonis argumentatio. Ignorantia verò in hoc tractatu plenissimè erit probanda: nec sufficiet iuramentum ignorantis: cum sit aduersus eum maxima iuris præsumptio ex longi temporis præscriptione: quemadmodum ipse Aymon adducit in dict. tract. de antiq. tem. 4. parte, capit. Materia ista

Cæterum hoc in tractatu solet quæstio quædam examinari, quæ dubio procul difficilis est: tæcti apud regia tribunalia frequētissima, propter frequentem primogeniorum institutionem. in ea etenim cōtrouertitur, an sit admittenda præscriptio temporis, aut vsucapio in rebus à testatore expresse, vel tacitè alienari prohibitis agnationis, familiæve fauore institutoque ex eisdè rebus solenni primogenio, aut maioratu. Et ne videar quæstionē adeò vtilem silentio prætermisisse, paucis eam assertionibus absoluā receptam ab alijs vbiq; sententiam sequutus, vbi videro eam iurè defendi posse.

Prima conclusio. Res subiecta restitutioni iure fideicommissi, aut primogenij: atque ideo alienari prohibita, etiam si hæc prohibitio à testatore, vel maioratus institutore expressim scripta non fuerit, ordinaria longi temporis decem, aut viginti annorum præscriptione adquiri non potest. Quod apertissimè probatur in l. vlti. §. sin autem auaritiæ. C. cōmu. de legat. cuius auctoritate hanc opinionem omnes fere iuris vtriusque interpretes quæstionem istam tractâtes veram esse opinantur: præsertim Paulus col. 1. & 3. Iason in dic. l. vlti. §. sed quia. Angel. Imol. Iason prima lect. num. 114. Crottus nume. 140. Ripa nu. 113. & Loazes. nu. 506. in l. filiusfamilias. §. Diui. ff. de legat. 1. Socin. consi. 47. nume. 16. lib. 3. Cornueus consi. 38. num. 10. lib. primo. &

consi. 117. cod. lib. & consi. 294. lib. 3. col. penu. & alibi sæpe. ac Rodericus Xuares allegat. 3. & Gregorius Lopez in l. 10. titu. 26. part. 4. quorum opinio communis est.

Huic opinioni primùm suffragatur, quòd præscriptio ordinaria præter bonam fidem, etiam titulum exigat, et tamen in re prohibita iure fideicommissi alienari titulus dari non potest: quia licèt facta fuerit alienatio, ille titulus nullus est, & à lege irritus censetur: vt nec tituli cōditionem habeat. dict. §. Diui. & in dic. l. vlt. §. Sed quia nostra. Deinde qui alienat rem alienari prohibitam malā fidem habet: scit etenim, rem illam alienari non posse. Mala vero fides venditoris impedit emptorē præscriptione vt longi temporis, & ordinaria. Auth. Mala fidei. C. de præscrip. long. tempo. igitur cōstat, ordinariam præscriptionem nō esse hac in parte admittendam.

Ex quo illud est obseruandum, hanc primam conclusionem in eo procedere, qui titulum, & causam habet à prohibito alienari: nam & is habuit malam fidem: non tamen in eo, qui aliunde rem cōsequutus est, & eam propriam esse existimat. is etenim poterit rē istā præscriptione ordinaria decem, vel viginti annorū adquirere. quod expressim voluerit Bald. in l. 2. in princip. C. de vsucapi. pro emptore. Paul. in dicto. §. Sed quia nostra. columna. 3. & Iason. ibi Balb. de præscrip. 5. part. princ. quæstio. 5. Crottus in dict. §. diui. nu. 145.

Reg. poss. N 5 atque

atque illic Ripa. nume. 115. Paulus Paris. consi. 81. nume. 44. lib. 2. quam opinionem cõmunem esse eam sequutus fatetur Loazes in dict. §. Diui. optimus tex. in. l. 3. C. quod met. caus. & in. l. plane. ff. de minorib. his itidem obseruatis, quæ ipse scripsi libro. 1. resolut. cap. 6. nume. 7. in hoc etenim casu cessant rationes, quib⁹ hæc prima conclusio innititur. præsertim ratio, quæ ex Authen. Malæ si dei. colligitur: vt illic notat Paulus Castrensis, & alij cõmuniter obseruant circa illius constitutionis interpretationem. Nam & ante Iustinianum fortassis non sic facilè hæc conclusio prima iure defendi posset: cū eidem plurimū refragetur Iurisconsultus in. l. Stich. ff. de vsufruct. legat. qua de re diligenter tractat Arius Pinellus Lusitanus in Auth. Nisi tricennales. C. de bonis mat. nu. 26. Etenim res tacitè prohibita iure fideicõmissi alienari, decem, vel viginti annorum spacio vsucapitur titulo legati relicti ab eo, qui eadem in re vsufructum tantum habuit ex eodem testamento, quo post vsufructuaris vitam res illa iure fideicõmissi alteri relinquitur: vt præsumendum non sit, vsufructuarium legatum ignorasse testatoris tantum prohibitionem, nec deinde legis, quæ vsufructuarium prohibet alienare dominium rei, cuius vsufructum habuit. qua ratione verè dici nõ poterit, in dicta. l. Stich. legantem bonam fidem habuisse, vel non fuisse prohibitum alienare. quo fit vt &

iure negari posset prior ratio cõmunis opinionis, saltem iure veteri ante Iustinianum: siquidem ex eo tantum, quod prohibeatur à testatore alienatio, titulus nõ est ad eò irritus, vt pro titulo non habeatur quo ad effectum vsucapiendi. quod & alij ante nos obseruarunt defendentes Barto. opinionem in dict. §. diui. colum. vltim. Quãuis Iustinianus quo ad alienare prohibitum irritum efficiat titulum, etiam ad effectum vsucapiendi. Illud tamen erit adnotandum, in dicta. l. Stich. nempe: præscriptionem incepisse, ac procedere à die euenientis conditionis, vel ab eo tẽpore, quo illi aduersus quos vsucapitur, agere poterant. Deinde illic de præscriptione longi temporis tractari: cū sit illa veterum iurisconsultorū respõsio, apud quos nulla fit mentio præscriptionis triginta annorum.

Secunda cõclusio. Res alienari prohibita iure fideicõmissi, aut primogenij, etiam si expressim prohibitio alienationis fuerit scripta, poterit triginta annorum vsucapione legitime adquiri. Hæc probatur his auctoritatibus, quæ præscriptionem triginta annorum frequentissimè admittunt: & ex eo, quòd rationes primæ assertionis planè in hac specie, & casu deficiant. Siquidem ad præscriptionem triginta annorum titulus necessarius non est: sicuti cõstat: & hoc in opere ipse adnotauit: nec impeditur hæc eadem præscriptio quo ad eius effectum ex mala fide

fidei venditoris, aut eius, qui rem alienari prohibitam alienat: quod probatur in die. Authen. Male fidei. Fit igitur, hanc opinionem veram esse cessantibus his rationibus, quibus proximè probare conati sumus, hac in re præscriptionem non fore admittendam. Sed & quia id apud nos plurimùm valet, hanc sententiam probant, & sequuntur Paulus Castrensis colum. 1. & 3. in dict. l. vlti. §. Sed quia. & illic Iaso. Quia Iustinianus ibi, non omnem præscriptionem hoc in casu excludit: sed tantum illam, quæ ex longo tempore procedit. idem Iason consil. 57. colum. penult. lib. primo. Balbus de præscripti. 5. part. 5. part. princip. quæst. 4. numero. 4. Ioan. Crottus Ripa, & Loazes, in dicto. §. diui. Corne. consil. 38. lib. 1. numero. 10. idem consil. 117. lib. 1. & consil. 294. lib. 3. Xuarez alleg. 4. Gregorius Lopez in dicta. l. 10. & hæc est communis opinio, ut fatentur Corne. in dicto consil. 117. & Gregorius in dicta l. 10. eandem opinionem & alij sequuntur, præsertim Alexand. consil. 59. libr. 3. numero. 11. Anto. Rubeus consilio. 98.

Tertia conclusio. Præscriptio contra possessorem maioratus, seu primogenij perfecta ex triginta annorum tempore, licet illi præiudicet, non erit admittenda contra eius successorem, qui post eius obitum ex institutione vocatus est: & idem erit in re iure fideicommissi restitutioni subiecta: non enim nocet præscriptio illi, cui restituenda res erat post

illius obitum, aduersus quem legitimo tempore præscriptum fuerit. Hanc opinionem assueverant, iure veriorè esse in feudis Isernia. & Afflict. in capi. primo. §. Quid ergo. numero. 20. de inuest. de re aliena fact. Balb. de præscrip. 4. part. 4. part. princip. quæst. 12. in fine. in fideicommissis, ac rebus restitutioni subiectis. Ioan. Crottus nume. 146. Ripa. numer. 116. & Loazes nume. 512. in dict. §. diui. Xuarez allegat. 3. Gregorius Lopez in dict. l. 10. & præter hos Curtius Iunior. consilio. 181. numero. 5. Detius consil. 445. numero. 47. Antonius Rubeus consil. 84. numero. 6. Aluarotus in ca. primo. §. hoc quoque. numero. 6. de success. feudi. & ibi Præpo. Paulus Parisius in consil. 23. libro primo. numer. 199. qui & alios allegat: atque ideo eum, & Rubeum semper legito. idem tenuerunt Jacob. in l. vlti. ad finem. C. qui admittit. & Sigismundus Lofredus consil. 10. numero. 22. ex quibus opinor, posse verè dici, hæc opinionem communem esse. cui, ut paulò diligentius quæstionem istam absoluiam, suffragantur ea, quæ hoc loco ipse potui ab alijs adnotare.

Primum, Quod prohibita alienatione, censetur itidem & vsucapio prohibita, & eadem ratione præscriptio. quod satis controuertitur in dicto. §. diui. & in l. vbi lex. ff. de vsucapio. & in l. C. de vsucap. pro empt. Quæ tamè controuersia parum potuit hanc opinionem iuuare: cum sit ab omnibus receptum, vsucapionem triginta annorum, Reg. poss. N 6 in

in his rebus admitti, & procedere, licet longi temporis præscriptio minimè sit admittenda: & ideo cum recepta sit triginta annorū præscriptio: nō est cur tractemus, res istas restitutioni subiectas non posse præscriptione adquiri: De hoc etenim minimè dubitatur: Siquidè triginta annorum vsucapione bona ista adquiri possunt. ex his, quæ proxima conclusione probauimus. qua ratione nec decisio. l. vltim. §. Sin autem auaritiæ. C. commu. de legat. ad probationem huius assertionis pertinebit, quippe quæ de longi temporis præscriptione, non de triginta annorū vsucapione tractauerit.

Secunda huius opinionis ratio inde sumitur, quod successores futuri dubio procul ignorauerint alienationem factam, & præscriptionem ex ea, vel alioqui procedentem: & tamen absq; eorum consensu expresso, vel tacito præscriptio nequit procedere: ergo eis minimè præiudicabit. Est etenim necessarius cōsensus illorum omnium ad alienationem rei subiectæ restitutioni, qui ad illam vocati fuerūt. l. nihil. §. omnibus. ff. de legat. primo. Sic igitur & ad præscriptionē erit tacitus saltem consensus necessarius, qui ex scientia, & patientia constet: ex iuris consulti responso in. l. alienationis verbo. ff. de verb. signifi. qua ratione uti videtur Curti. Iunior in Authen. res quæ. colum. 2. C. cōmu. de legat. qui tamen hac eadem ratione obseruata fatetur planè, non esse ad

mittendam sententiā Baldi in dict. l. 2. C. de vsucapio. pro empt. quam superius in prima conclusione probauimus, frequentissimè receptam esse. Rursus idem Curti. Iunior eadem ratione improbat, secundam conclusionē quoad eum, qui ignarus fuerit præscriptionis aduersus eum procedentis ex possessione rei alienari prohibet. Quod satis alienū est à cōmuni omnium doctōrum sensu. Sed hæc ratio admodum est infirma, quod vel ex eo constat: quod ad præscriptionem non est vllō vnquam pacto necessaria scientia illius aduersus quem præscribitur: imò ea procedit iuris autoritate contra illum, qui verè, & iustè ignarus est vsucapionis, & possessionis illius, ex qua vsucapio ipsa procedit: quemadmodum nos satis probauimus in hac relectione. 3. parte. §. 2. vnde licet alioqui res, de quibus agimus, possent alienari ex consensu illorū, qui ad eas vocati fuere, & hic cōsensus foret sufficiens: tamen in alienatione, quæ iuris auctoritate per vsucapionem fit, nō est necessarius consensus nec tacitus, nec expressus.

Nam etsi verum foret, illum videri rem alienare, qui patitur illam vsucapi: quod iurisconsultus vix concedit: & quodāmodo, vt verè nō dicitur consentire alienationi. glo. in l. 2. C. quæ sit longa consuet. Alberi. in. l. si pupillus. ff. de administra. tut. Areti. in. l. Clodius. colū. 2. ff. de adquirend. heredi. qui hunc consensum fictum appellant, & nō temere, ex

re ex eodem Iurifconsulto, qui in dicta. l. alienationis. inquit, vix est enim ut non videatur alienare, qui patitur vsucapere: imò, hunc villo modo consentire negant. glos. vlti. in. l. prima. §. vltim. ff. de dolo. Bald. in. l. cū quis. nu. 10. C. de iuris & fact. ignorant. Tiraquellus de Retract. parte. prima. §. prim. glos. 9. num. 250. nihilominus hæc alienatio, cū non fiat propriè ex illius consensu, sed ex legis auctoritate: non pertinet ad verum consensum illius, contra quem vsucapitur: sed potiùs ad improprium, & fictum, quem lex obseruat ad notandam illius negligentiam in inuestigandis rebus, & iuribus ad eum pertinentibus. Præter hæc Crotus, & Loazes in dicto. §. diu. num. 511. planè fatentur, præscriptio nem currere, ac procedere in his rebus aduersus ignorantem: licet possit peti restitutio in integrum ex clausula generali: si qua mihi iusta causa videbitur. quod nos explicuimus generaliter, etiam quo ad alias præscriptiones in hoc. §. vltimo. huius relectionis. Fit igitur, hanc secundam rationem minimè probare conclusionem istam.

Tertium quod secundum omnes eidem opinioni plurimum ad stipulatur ex eo sumitur, quòd impedito agere non currat præscriptio. l. prima. C. de annali except. Authē. nisi tricennalis. C. de bonis mat. sed successores, & qui tēpore vsucapionis nondum erant nati, agere nō poterant. igitur eis minimè illius tem-

poris præscriptio nocet. Verùm huic rationi mihi videtur eleganter satisfecisse Philippus Corneus in consi. 304. lib. 3. col. antep. præscriptio etenim prædicta non currit aduersus non valentem agere: sed aduersus illum qui agere poterat. eo siquidem tempore cepit, procedit, & finitur, quo illi agere poterat, aduersus quos præscribitur. Nēpe possessores primogenij, vel maioratus, aut vocati ad rem, quæ vsucapitur: Atq̄ idco planè cessat impedimentum hoc, quod ex dicta. l. prima. adducitur. nam præscriptionis ius cōtinua possessione producit contra illum, vel illos, qui agere poterant, vel saltem vsucapionem interrumpere cōmodè potuerint. Quòd si dixeris, hanc responsionem procedere contra illum, aduersus quem eo tempore præscribitur, non contra successores: illud planè erit omnino aduertendum, scilicet quo ad successores superesse quæstionem: An eis noceat perfecta præscriptio aduersus antecessores, præcessoresve: non tamen: an præscriptio fuerit inualida ex eo, quòd non procedat contra non valentem agere. Esset enim tunc quæstio inutilis, & quæ cōmodè non potest in cōtrouersiam incidere: cū nascituri nō possent agere tempore præscriptionis ex eo, quia nati nondum erant: non autem ex eo, quod aliquo impedimēto essent agere impediti: agere inquam ad eam rem, quæ illis quo ad ius aliquod competeat: quod de nascitu-

nascituris dici verè non potest. Et
 quòd hæc ratio ab auctoribus huius
 opinionis adducta non sit sufficiens,
 ex eisdem profectò constat. Nam
 Aluarotus in cap. primo. §. hoc quo
 que. nume. 6. de success. feudor. &
 Balb. in tracta. de præscript. 4. parte.
 4. part. princip. quæstio. 12. existimant,
 præscriptionem illam decem, vel
 viginti annorum, quam ex Baldo
 in prima conclusione probauimus,
 etiam futuris successoribus, etiam
 nondum natis nocere: & hanc esse
 veram Baldi interpretationem pla-
 nè fatentur Roderi. X Suarez alleg. 3.
 Gregorius Lopez in dict. l. 10. titu. 26
 part. 4. & Curtius Iunior in dict. au-
 th. res. que. licet hi tres auctores de
 Baldi opinione dubitauerint, ex eo,
 quòd ipsi visum fuerit à iure alic-
 num, illam præscriptionem succes-
 soribus præiudicare. Nihilominus
 Baldi opinio cõmunis est, & proba-
 tur. Quia licet actio hypothecaria à
 debitore, aut eius hærede aduersus
 creditorem nõ nisi triginta, aut qua-
 draginta annorũ præscriptione tol-
 latur, & elidatur: & sit in rem. l. cū
 notissimi. in princip. C. de præscrip.
 triginta vel quadragint. annorum.
 tamen ab extraneo, emptore, vel do-
 natario possidente, & qui titulum
 habuit à debitore, tollitur decem,
 vel viginti annorum præscriptione
 l. 1. & 2. C. si aduer. credit. & ibi glo.
 Speculat. de præscript. §. 1. versic. sed
 de hypothecaria. tradit Andreas Ti-
 raquel. de Retract. parte prima. §. 1.
 gloss. 10. nume. 11. ergo licet prohi-

bitio alienationis facta tacitè, vel ex-
 pressè à testatore rem afficiat, quia
 res ipsa prohibetur alienari prohibi-
 tione in ipsam rem directa ex Cino.
 in. l. vlti. §. opposit. C. in quib. caus.
 in integrum restitui. non est necess.
 post Petrum ibi: sicut & hypothe-
 ca rem ipsam itidem afficit, & cum
 eo onere transit res ad quæcunque
 l. si conuenerit vt nomen. §. si fund?
 ff. de pignor. actio. l. si debitor. C.
 de distract. pignor. non tamen tran-
 sit cum ea causa, vt præscriptio. or-
 dinaria non admittatur. admittitur
 etenim quæadmodum modò pro-
 bauimus. Qua ratione Baldi opinio
 etiam erit admittenda in eo, qui ti-
 tulum habuit ab eo, qui rem à pro-
 hibito cõsequutus fuerat: modò se-
 cunda alienatio facta non fuerit no-
 mine prohibiti, nec ab eius vniuer-
 sali hereditario iure successore: quod
 Bald. sentire mihi visus est: & eodẽ
 modo qui eum sequuntur: quãuis
 Cinus in dict. §. opposit. senserit, re
 alienari prohibitam verbis prohibi-
 tionis in rem ipsam directis nõ pos-
 se vsucapi præscriptione ordinaria,
 etiam si possessor eam habuerit ti-
 tulo ab eo obtento, qui non fuerat
 alienare prohibitus: quod iure du-
 bium est, & profectò falsum. Cùm
 vsucapio non teneatur omnino
 prohibita, etsi alienatio fuerit inter-
 dicta. quæadmodum paulò ante ad-
 monuimus.

Quarto fere omnes huius opinio-
 nis auctores ea ratione vtuntur, qua
 constat, in fideicommissis, & maiora-
 tibus

tibus successorem minimè habere ius ab eo, cui succedit modò, sed à primo primogenij institutore, à quo omnes successores ita vocati censentur, vt quilibet dominium rerum habeat in eius vita ad mortem vsque: atque eo mortuo alius succedat ex prima institutione: non in ius vltimi possessoris, aut in eius dominium, quod illius obitu extinctum fuit: sed in dominium proprium, & ius peculiare, quod successor ex voluntate primi institutoris habet. l. pto. §. Fratre. l. cum pater. §. libertis. l. cum ita. §. in fideicommissio. l. vnum ex familia. §. primo. ff. de legatis. 2. l. pronūciatio. §. Familie. ff. de verborum significa. text. optimus in capitul. vnico. vbi Bald. & Ifernica. de feud. Marchie. capitul. vnico. de gradib. success. capit. vnico. de natura success. feudi. quod & nos adnotauimus in rubric. de testamen. 3. parte. numer. 26. ergo præscriptio procedens contra Titium, qui nunc obtinet ius primogenituræ, non nocebit eius successor, qui ab eo nullam causam habet. Sed & hæc ipsa ratio rursus comprobatur ex eo, quòd instituto maioratu, ac primogenio, cui libet successor datum videtur rerū dominium ad tempus vitæ illius: ac tot censentur donationes, aut fideicommissa, & legata, quot sunt ex illo iure successiones: quod apparet ex inductione. l. vltima. C. de legat. l. Donationis. §. species. ff. de donatio. adnotarunt Paulus Castren

sis in .l. si pecuniam. columna. 3. ff. de conditione ob caus. Rodericus Xuares in .l. quoniam in prioribus. super legem Regiam, quæst. 8. C. de inoffic. testamen. fit igitur, vt licet præscriptum sit ius, & dominium Titij, non censetur ex hac præscriptione sublatum ius successoris.

Cæterum hac in re illud erit summe obseruandum, quòd possessor rerum maioratus, qui & illum iure optimo vocationis obtinet, licet res illas alienare non possit, de minustamen illarum rerum verè dicitur. non enim est de substantia dominij, quòd res à domino alienari possit. l. 2. C. de bonis mater. l. vlti. §. filijs. C. de bonis quæ liber. l. non ideo minus. ff. de rei vendicatio. l. vltim. C. commu. de legat. l. species ff. de auro. & argët. lega. l. vlti. ff. de vsucap. earū rerum.

Deinde illud est memoria repetendum per præscriptionem dominiū adquiri illius rei, quæ legitimo tempore, & bona fide possidetur: imò & dominium hoc esse verum, & directum hac in relectione probauimus, vt opinamur, satis validis rationibus, & auctoritatibus. Quibus constat, possessorem rei quæ vinculo primogenij continetur, per legitimam præscriptionem dominiū illius, etiā directum acquirere: nec potest hoc dominium aliud esse, quàm illud, quod erat penes primogenij possessorem, aut illum, qui ad id fideicommissum vocatus fuit, & ius habebat rem istam rei vendi-

Tertiæ partis Relectionis.

vindicandi.

Dices forsan, hoc dominium apud præscribentem, & ab eo adquisitum esse temporale: cum & apud illum contra quem præscribitur temporale fuerit. Verùm hac in ratione illud respondebo: nempe possessorem maioratus, & primogenij dominium rerum ad maioratum pertinentium ad vitam tantùm obtinere, & sic temporale: quia eo modo vocatus est ad illud dominium à primo institutore: at ille qui præscripsit re legitime, à lege vocatur ad illius rei dñiũ simpliciter, ac perpetuò, sic quidem, vt absque eius consensu, vel legis auctoritate dominium illud ab eo auferri nequeat: quæ admodum præscriptionis natura dicat: nec video, quo pacto possit hoc negari. Quòd si vrgeas, dominium hoc in casu adquisitum præscriptione, fuisse illud, quod obtinebat eo tempore vocatus ad primogenium: ergo erit temporale sicut illud: concedam primum: et negabo vltimum propter rationem differentie, qua modò vsus sum ex auctoritate legis, & vocatione testatoris. idem enim dominium est vtriusque quo ad substantiam, qualitate tamen distinguitur, quæ mutatur ex modo acquirendi. Poterit enim quis dominium eiusdem rei dare Titio ad eius vitam, & post eã Sempronio in perpetuum. idem si quidem est dominium, & tamen qualitate distinguitur ex modo acquirendi. Vnde cessant quæ in hac

quarta ratione adducebamus. nam vocatus ad rem post alium, licet nõ succedat iure vltimi possessoris, nec ex eius voluntate, aut institutione, succedit tamen in dominium illud, quod ille habebat, licet temporale. Et ideo, si illud fuerit legis auctoritate extinctum, non est ius aliquod ad quod admittatur, aut in quod succedat. Et rursus licet succedat ex noua donatione, aut legato, aut fideicomisso, succedere poterit in his rebus, quæ non fuerint iuris auctoritate ab illo vinculo fideicommissi, aut maioratus euetæ. At in illis, quæ euetæ sunt, & ideo alienæ censentur, non est, cur succedere possit vt cunque vocatus fuerit, etenim legis auctoritate, et verè iustissimè dominio rerum præscriptarum priuatur, successor in primogenium nõ ex consensu, nec ex alienatione vltimi possessoris, qui dubio procul nec alienare poterat, nec successori præiudicare.

His accedit, quòd præscribens alicuius rei dominium per possessionem, illud præscribit, & acquirit aduersus quæcunque eius rei dominium: non in specie aduersus Titium aut Sempronium. Quod satis constat ex his, quæ de præscriptione superius diximus. Nam etsi ego possideam rem aliquam bona fide, & tempore legitimo, aduersus quæcunque eius dñiũ in genere præscribo: ergo & illius dominium simpliciter ad quiro penes quæcunque fuerit: atque ideo à me rursus auocari nõ poterit.

Sed

Sed & præter ista illud verum est, præscriptionem ex legis auctoritate vires adsumere à possessione legitimi temporis, titulo, & bona fide possidentis: nec ignorantiam, aut negligentiam, aliudve lex considerat, nec requirit, apud illum contra quem præscribitur. ergo licet ille dominium habuerit ad vitam tantum, nihilominus præscribens dominium perpetuum acquirit. nihil etenim requiritur ex parte illius, qui dominium habet, ut illud verè amittat. per præscriptionem: omnia etenim, quæ ad præscriptionem requisita sunt, ea obseruari debent in præscribente: præterquam quòd longius tempus exigitur ad perfectam præscriptionem propter Domini, contra quem præscribitur privilegium: vel quia ecclesia, vel minor sit. & in hisce casibus perfectio præscriptionis impeditur etiam penes possessorem. At nos argumentamur ex præscriptione perfecta per possessorem, & contendimus ex qualitate domini aduersus quem perfecta fuit, minimè ius legis ordinarium mutare. Alioqui si quis donaret Titio domum ad decem annos, & illis decursis eandem Sempronio ad alios decem, ac simili iure in alios eam transferreret: & ego legitimo tempore, ac iuxta iuris legitimas conditiones vsucaperem illius domus dominium: sequeretur, me nihil adquisisse: cum statim ab eo successore, cuius tempore præscriptio non est ab initio ad finem vsque deducta,

possit à me res vendicari, licet quinquaginta annis possederim. Quod satis absurdum esse videtur. Et tamen verè sequitur ex communi doctorum sententia, quia nusquam præscriptio nocuit præsentis successori.

Præterea aduersus communem illud admonendū esse censeo, quòd præscriptio in rebus ad episcopum pertinentibus successoribus præiudicat, etiam si successor non habeat, ut verè nō habet, ius ab ultimo possessore, modò ea legitima sit, & perfecta. quod iuris est apertissimi.

Quòd si dixeris in hoc casu aduersus ecclesiam semper cōtinuari præscriptionem: dicam & ipse in questione, quam tractamus, etiam procedere præscriptionem aduersus primogenium, aut maioratum. Sed & præter hanc responsionem illud negari non potest, præscriptionem istam procedere in hoc exemplo, quòd de episcopo scripsimus, etià aduersus successores, & eis præiudicare: quāuis successor nullum ius habeat ab ultimo possessore. Imò in hac præscriptione iura potiùs cōsiderant ipsum episcopum possessorem, quàm dignitatem ipsam. Si quidem ex iuris regula vacante ecclesia præscriptio interim cessat. capit. i. de præscriptio.

Non me latet à quibusdam pro opinione communi rationem quādam adduci ex Taurina constitutione .45. quæ tamen mihi non videtur adeò fortis, atque vrgens, ut refelli

refelli nequeat: scio enim refelli posse si propriam naturam, & leges illius possessionis, de qua illic agitur, quispiam diligenter, ac subtiliter observauerit: quas hoc in loco longius explicare multis impeditus minimè possum. Cum & quæ aduersus communem tradidi non eo animo scripserim, vt temerè velim à passim recepta sententia omnino discedere: sed vt lectori, & mihi disputationis rationes penitiùs, ac maturiùs considerantibus facilius examen pateat, quo vires communis opinionis expèdi possint, cuius auctoritatem in consilijs, ac iudicijs multi faciendam

esse censeo, nisi cuiuslibet rationibus euerti possit.

HAEC de vsucapionibus, & præscriptionibus ad intellectum huius regulæ attigimus, non ignari, quàm latè pateat vsucapionum campus: sed quò satisfacere mus his, qui à nobis enixè postularunt, vt quæ Salmanticæ hac de re olim publicè magistra voce tradidimus, in publicum emitteremus. Lector candidus eo animo accipiat ista, quò à nobis fuere elaborata, ita quidem, vt censuram æquam, ac beneuolam in his euoluendis exhibeat.

Trium Relectionis de præscriptionibus partium.

D. Couaruias.

F I N I S.

**DEL DR.
D. MARCO**

EXCVDEBATVRSAL
manticæ, in Officina literaria Andreæ à Por
tonarijs. S. C. M. atque Regij Typo-
graphi. Anno domini millesimo quin
gentesimo sexagesimooctauo,
sexta die mensis
Augusti.

LIBROS
DEL DR.
L. MARCO

Faint, illegible text in the left column, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text in the right column, likely bleed-through from the reverse side of the page.

EXCVDEBATVRSAL

manuscript in Oficina literaria Arduca a Por

tonaris. S. C. M. ardu Regij Typo

graphi Anno domini millesimo quin

centesimo sexagesimo octavo

lexis die mensis

Augusti.

1000